

29
597

Ex libro Hæmæ

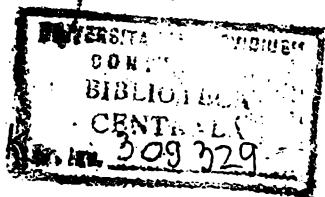
1600

929 / 894

An
 Ap
 c1706
 2000

1695

F.A.G.

COLLECTANEA

DE VITA ET SCRIPTIS.

S U E T O N I I
T R A N Q U I L L I ,

Ex Angeli Politiani in nunc Scriptorem Præfatione potissimum desumpta.

C Suetonius Tranquillus patrem habuit Suetonium Lenem, tertia decima legionis bello Othoniano tribunum angusticlavium. Natus est circa initia Imperii Vespasiani: nam xx annis à morte Neronis adolescentem, item imperante Domitiano adolescentulum se ipse nominat. Adeptus erat & ipse Tribunatum militum; sed contulit statim in propinquum suum Casennium Silvanum. Post Magister Epistolarum Imperatoris Adriani, eo honore privatus est, quod apud Sabinam Principis uxorem familiaris egerat, quam reverentia domus aulicæ postulabat. Matrimonium ipsi parum felix, sine liberis; quare intercessionem Plinii junioris jussu trium liberorum ab Imp. Trajano obtinuit. Præter Vitas duodecim Caesarum (quas octo libris ita complexus est, ut prioribus sex singuli Impp. septimo solstitiales illi, Galba, Otho, Vitellius; octavo gens Flavia, comprehendantur) scripsit hac quæ recenset Suidas: De Græcorum lusibus librum unum: De Romanorum certaminibus & spectaculis duos: De Anno Romano unum: De Notis unum:

De Rep. Ciceroniana, contra Didymum, unum: De nominibus propriis deque vestium generibus: De ominosis verbis: De urbe Roma & ejus institutis moribusque, libros duos: De stemmatibus illustrium Romanorum. Citantur & hi Suetonii libri: De regibus tres, ab Ausonio; De institutione officiorum, à Prisciano; & ab eodem De pratoribus plures; nam etiam octavum allegat. Attribuntur insuper Suetonio libri, De Triumphis: De Poetis: De vitiis corporalibus: Derebus variis. Sed ut duo posteriores à futili tantum auctore Servio citantur: ita De institutione Officiorum, & Triumphis, è libris De urbe Roma fortasse petiti sint; atque De Poetis comprehensi fuerint libellis De Grammaticis & Rhetoribus, &c. quorum quaedam habemus. Alium quoque Suetonium citat Vopiscus, etiam Historicum; sed cognomento Octavianum: ejus nihil exstat. Verum cum mentio Vopisci facta sit, lubet hæc collectanea ipsius de hoc nostro testimonio finire. Vocatur igitur emendatissimum & candidissimum scriptorem. Quo elogio omnia dixit.

C. SVET.

5

C. SUET. TRANQUILLI
DIVUS IULIUS
CÆSAR I.

I. **ULIUS*** Cæsar divus annum agens sextumdecimum patrem amisit : sequentibusque consulibus flamen Dialis destinatus , dimissa Cossutia , quæ , familia equestri , sed admodum dives , prætextato desponsata fuerat , Corneliam Cinnæ quater consulis filiam duxit uxorem : ex qua illi mox Julia nata est : * neque ut repudiaret compelli à Dictatore Sulla ullo modo potuit. Quare & sacerdotio , & uxoris dote , & gentilitiis hereditatibus multatus , diversarum partium habebatur : ut etiam discedere è medio , & , quamquam morbo quartanæ aggravante , prope per singulas noctes commutare latebras cogeretur , seq; ab inquisitoribus pecunia redimere : donec per virgines Vestales , perque Mamercum Æmiliium & Aurelium Cottam , propinquos & affines suos , veniam impetravit. Satis constat, Sullam, cum deprecantibus amicissimis & ornatissimis viris aliquandiu denegasset, atque illi pertinaciter con-

CAP. I. *Julius Cæsar* *divus annum agens XVI.*] Cum in antiquissimis exemplaribus omittitur Cæsaris nomen ; aut , si adderetur , è glossa irrepsisse videri posset ; existimantur Turnebus & alii acephalum esse Suetonium. Miram scilicet , non eadem usum accuratioris in principe Imperatorum , qua in successorum ejus (ac Mæcerli quidem , cujus no-

tissima nobilitas) rebus origine ; ab ovo deducendis. Casaubonus contra à Viterbensi codice hoc principium dedit ; & mutilum negat. Multa pro ipso : & valde liber scriptus Pulmanni , & Abbatis Gandensis ; in quibus : *Julius Cæsar a. a. XVI.*

Neque ut repudiaret] Ad dunt vulgati , *il. m.* Rejecit probe Torrenzius.

A 3

6 C. SUETONII TRANQ.

contenderent, expugnatum tandem proclamasse
[sive divinitus, sive aliqua conjectura] Vincerent,
ac sibi haberent: dummodo scirent, eum, * quem
incolumem tantopere cuperent, quandoque
optimatum partibus, quas secum simul defen-
dissent, exitio futurum: nam Cæsari multos
Marios incesse.

2. Stipendia prima in Asia fecit, M. Thermi
Prætoris contubernio: à quo ad arcessendâ clas-
sem in Bithyniam missus, defedit apud Nicome-
dem, non sine rumore prostratæ regi pudicitia:
quem rumorem auxit, * intra paucos rursus dies
repetita Bithynia, per causam exigendæ pecu-
niæ quæ deberetur cuidam libertino clienti suo.
Reliqua militia, secundiore fama fuit: & à Ther-
mo in expugnatione Mitylenarum corona civica,
donatus est.

3. Meruit & sub Servilio Isaurico in Cilicia,
sed brevi tempore. Nam Sullæ morte comperta,
simul spe novæ dissensionis, quæ per M. Lepidum
movebatur, Romam propere rediit; & Lepidi
quidem societate, quamquam magnis conditio-
nibus invitaretur, abstinuit: cum ingenio ejus
diffusus, tum occasione, quam minorem opinione
offenderat.

4. Cæterum composita seditione civili, Corne-
lium * Dolabellam, consularem & triumphalem
virum, repetundarum postulavit: absolutoque,
Rhodum secedere statuit, & ad declinandam in-
vidiam, & ut per otium ac requiem * Apollonio
Molonis clarissimo tunc dicendi magistro operâ
daret. Huc dum Hibernis jam mensibus trajicit,
circa Pharmacusam insulam à prædonibus captus
est:

*Quem incolumem tantopere
cuperent*] Scribit è Manusc.
Casaubonus, tanto opere.

2. *Intra paucos rursus dies*]
Delendam ceuset Torren-
tius dictionem. rursus. re-
tinet Casaub.

4. *Dolabellam consularem*

& triumphalem virum] Li-
bri omnes, more Græcorum,
Dolobellam Vat. Cod. virum,
hic omittit.

Apollonio Molonis] A Pla-
tarcho ista lectio, Vulgatis
Moloni:

JULIUS I.

est: * mansitque apud eos non sine summa indignatione prope quadraginta dies,* cum uno medico & cubiculariis duobus. Nam comites seruosque cæteros initio statim ad expediendas pecunias, quibus redimeretur, dimiserat. Numeratis deinde quinquaginta talentis, expositus in litore, non distulit quin è vestigio classe deducta persequeretur abeuntes: ac redactos in potestatem, supplicio, quod illis sæpe minatus inter jocum fuerat, afficeret. Vastante regiones proximas* Mithridate, ne desidere in discrimine sociorum videretur, ab Rhodo, quo pertenderat, transit in Asiam: auxiliisque contractis, & præfecto regis provincia expulso, nutanteis ac dubias civitates retinuit in fide.

5. *Tribunatu militum, qui primus Romam reverso per suffragia populi honor obtigit,* auctores restituendæ tribunitiæ potestatis, cujus vim Sulla diminuerat, enixissime iuvat. L. etiam Cinnæ, uxoris fratri, & qui cum eo civili discordia Lepidum secuti, post necem consulis ad Sertorium confugerant, reditum in civitatem rogatione Plotia* confecit, habuitque & ipse super ea re concionem.

6. Quæstor Juliam amitam, uxoremque Corneliam, defunctas laudavit è more pro Rostris: *sed

Mansitque apud eos non sine summa indignatione] Probalectio, seu pro *κατασκευῆς*, ut vel captivus eos despexerit; seu pro *ἰψὺς ἀγυμιαστῆς* sumas. Acute tamen Urfinus & Casaubonus, *dignatione*, malunt, ut ipsis piratis terræri venerationique esset, quæ Velleii verba.

Cum uno medico] Sic libri omnes. E Plutarcho, qui *φύλας* vocat, substituit Robortellus, *ami o*. Litigant docti. In Medicorum gra-

tiam, à consensu librorum non discedamus.

Mithridate] Libri omnes, more Græcorum, *Mithridate*.

5. *Tribunatu milit.*] Alii, *Tribunatum*. Sed ex antiqua lectione T R. M I L. recte Torrentius, *Tribunus m.*

Auctores restituenda tribuniti. potest.] Turnebus e quibusdam libris, *athores*, probat. nec vulgatam improbat. quam cum Torrentio & aliis retinemus.

Confecit] Liber Pul. *scit.*

8 C. SÜETONII TRANQ.

*sed in amitæ quædam laudatione, de ejus ac patris sui utraq; origine sic refert: Amitæ meæ Julię maternum genus ab regibus ortum, paternũ cum Dis immortalibus conjunctum est. Nam ab Anco Marcio sunt Marcii Reges, quo nomine fuit mater: à Venere Julii, cujus gentis familia est nostra. Est ergo in genere & sanctitas regum, qui plurimum inter homines pollent: & cærimonia Deorum quorum ipsi in potestate sunt reges. In Cornelię autem locum Pompejam duxit, Q. Pompeii filiam, L. Sullæ neptem: cum qua deinde divortium fecit, adulteratam opinatus à P. Clodio: quem inter publicas cærimonias penetrasse ad eam muliebri veste tam constans fama erat, ut servatus quæstionem de pollutis sacris decreverit.

6. Quæstori ulterior Hispania obvenit: ubi cum * mandatu prætoris jure dicundo conventus circumiret, Gadis que venisset, animadversa apud Herculis templum Magni Alexandri imagine, ingemuit: & quasi pertæsus ignaviam suam, quod nihil dum à se memorabile actum esset in ætate qua jam Alexander orbem terrarum subegisset, missionem continuo efflagitavit, ad captandas quam primum majorum rerum * occasiones in urbe. Etiam confusum eum somnio proximæ noctis (nam visus erat per quietem matris stuprum intulisse) conjectores ad amplissimam spem incitaverunt, arbitrium orbis terrarum portendi interpretantes: quando mater, quam subjectam sibi vidisset, non alia esset quam terra, quæ omniã parens haberetur.

8. Decedens ergo ante tempus, colonias Latinas de petenda civitate agitantes adiit: & ad audendum aliquid concitasset, nisi C O S S. conscriptas

6. *Sed in amitæ*] Non male Casaub. Et in s.

7. *Mandatu prætoris*] Lectio editionis Rob. Stephani, à doctis omnibus probata. E notis P. R. fecerant alii pop. Rom. aut, recip.

Occasiones in Vrte. E. ium] Male à Romana editione recessere vulgati, distinguentes, *occasions*. In Vrte etiam, quod bene observatum Torreatio.

ptas in Ciliciam legiones paulisper ob idipsum retinissent: nec eo secius majora mox in urbe molitus est.

9. Siquidem ante paucos dies, quam ædilitatem iniret, venit in suspicionem conspirasse cum M. Crasso consulari, item * P. Sulla & Autronio, post designationem consulatus, ambitus condemnatis, ut principio anni senatum adorirentur: & trucidatis quos placitum esset, dictaturam Crassus invaderet, ipse ab eo magister equitum diceretur, constitutaq; ad arbitrium rep. Sullæ & Autronio consulatus restitueretur. Meminerunt hujus conjurationis * Tanusius, Geminus in historia, M. Bibulus in edictis, C. Curio pater in Orationibus. De hac significare videtur & Cicero in quadam * ad Axiium epistola, referens, Cæsarem in consulatu confirmasse regnum de quo Ædilis cogitabat. Tanusius adjicit, Crassum, pœnitentia vel metu, * diem cædi destinatum non obiisse, & iccirco nec Cæsarem quidem signum quod ab eo dari convenerat, dedisse. Convenisse autem Curio ait, ut rogam de humero dejiceret. Idem Curio, sed & * M. Actorius Naso, auctores sunt, conspirasse eum etiam cum Cn. Pisone adolescente: cui ob suspicionem urbanæ conjurationis provincia Hispania

S. P. Sulla & Autronio] Libri omnes, L. Autronio, vel, Autronio. E Fastis emendavit Pulmannus, P. Autronio. Recte, vitandæ confusioni, omissum in editione Casauboni utrumque] nomen, vel invito Suetonio: qui, ut idem Casaubonus & Torrentius fatentur, labi potuit.

Tanusius Geminus] Vetusioris libri, Tanusius. Eiusdem mentio apud Senecam & alios; Sed etiam varia scriptura; Tanusius,

aut, Tanusius.

Ad Axiium] Quidam Axiium, vel, Anxium. quidam, Axiium, Axiium, afferunt Turnebus, & optimi libri.

Diem cædi destinatum non obiisse] Libri scripti, obiisse. Se in quodam Torrentii omissa dictio, destinatum. Bona quam datus lectio; in qua tamen non destinatum, abesse mallet Torrentius.

M. Actorius Naso] Qui datus, Axius.

Hispania ultro extra ordinem data sit : pactumq; , ut simul foris ille, ipse Romæ, ad res novas con-
furgerent, per* Lambranos & Transpadanos: de-
stitutum utriusque consilium morte Pisouis.

10. Ædilis, præter comitium ac forum, basili-
casque, etiam Capitolium ornavit porticibus ad
tempus extructis: in quibus abundante rerum co-
pia, * pars apparatus exponeretur. Venationes
autem, ludosque, & cum collega & separatim, e-
didit: quo factum est ut communium quoque im-
pensarum solus gratiam caperet: nec dissimula-
ret collega ejus M. Bibulus evenisse sibi quod Pol-
luci. Ut enim geminis fratribus ædes in foro con-
stituta, tantum Castoris vocaretur: ita suam Cæ-
sarisque munificentiam, unius Cæsaris dici. Adje-
cit insuper Cæsar etiam gladiatorium munus, sed
aliquanto paucioribus quàm destinaverat, paribus.
Nam cum multiplici undique familia comparata
inimicos exterruisset, cautum est de numero gla-
diatorum, quo ne majorem cuiquam * habere
Romæ liceret.

11. Conciliato populi favore, tentavit per par-
tem tribunorum ut sibi Ægyptus provincia plebi-
scito daretur: nactus extraordinarii imperii occa-
sionem, quod Alexandrini regem suum, socium
atq; amicum à senatu appellatum, expulerant, res-
que vulgo improbatur, nec obrinuit, adversante
optimatum factione, quorum auctoritatem ut
quibus posset modis invicem diminueret, tropæa
C. Marii de Jugurtha, deq; Cimbris atque Teutonis,
olim à Sulla disjecta, restituit: atque in exercen-
da de sicariis quæstione, eos quoq; sicariorum nu-
mero

Lambranos] Pro hac lectio-
ne Sabellicus, Orrelius, & a-
lii; populosque Gallie Ci-
salpinæ interpretatur, Lam-
bri fluminis accolæ. Libri
tamen fere, *Ambranos*. Be-
roaldus, *Ambrones*. Unus
Casauboni codex, *Lubrinos*.

10. *Pars apparatus*] Erra-

re qui, *per*, substituunt, præ-
cedentia verba, *abundante
rerum copi*;, ostendunt.

Habere Roma liceret] Ex-
emplar unum Torrentii, di-
ctionem, *Roma*, non habet;
nisi reliquorum codicum
consensus obstaret, non levè
ad sensum momento.

mero habuit qui proscriptione* ob relata civium Romanorum capita, pecunias ex ærario acceperant, quamquam exceptos Corneliis legibus.

12. Subornavit etiam qui C. Rabirio perduellionis dicm diceret : quo præcipuo adjutore, aliquot ante annos L. Saturnini seditiosum tribunatū senatu coërcuerat: ac sorte judex in reum ductus, tam cupide condemnavit, ut ad populū provocati nihil æque ac judicis acerbitas profuerit.

13. Deposita provinciæ spe, Pontificatū maximum petiit, non sine profusissima largitione. In qua reputans magnitudinem æris alieni, cum mane ad comitia descenderet, prædixisse matri osculanti fertur, domum se nisi Pontificem non reversurum. atq; ita potentissimos duos competitores, *multumque & ætate & dignitate antecedentes, superavit, ut plura ipse in eorum tribubus suffragia, quam uterque in omnibus, tulerit.

14. Prætor creatus, detecta conjuratione Catilinæ, senatuque universo in socios facinoris ultimam statuente pœnam, solus municipatim dividendos, custodiendosq; publicatis bonis, censuit. Quin & tantum metum injectit asperiora suadentibus, idemtidem ostentans quanta eos in posterum à plebe Romana maneret invidia, ut D. Silanum consulem designatum non piguerit, sententiam suam, quia mutare turpe erat, interpretatione lenire, velut gravius atque ipse sensisset exceptam : obtinissetque adeo, transductis ad se jam pluribus, & in his * Ciceronis consulis fratre, nisi labantem ordinem confirmasset M. Catonis oratio. Ac ne sic quidē impedire rem destitit; * quoadusque manus equitum Romanorum, quæ armata

11. *Obrelata civium R. capitula*] Quod in uno codice e-rasam repererit dictionem, *relata*; videtur eam rejicere velle Torrentius: argute, si vere.

13. *Multumque & ætate & dignitate*] Invenisse, qui,

multumque ætate ac dignitate.

14. *Ciceronis consulis fratre*] Elegantius Torrentio visum quod in veteri libro, *Cicerone.*

Quoadusque manus equitum] Scribit Casaubonus, *quoad manus equitum.*

armata præsidii caussa circumstabat, immoderatus perseveranti necem comminata est: etiam strictos gladios usque eo intentans, ut sedentem una proximi deseruerint, vix pauci complexu togæque objecta protexerint. Tunc plane deterritus non modo cessit, sed etiam in reliquum anni tempus Curia abstinuit.

15. Primo Præturæ die Q. Catulum de refectione Capitolii ad disquisitionem populi vocavit, rogatione promulgata, qua curationem eam in alium transferebat. Verum impar optimatum conspirationi, quos relicto statim novorum consulum officio, * frequentes, obstinatosque ad resistendum concurrisse cernebat, hanc quidem actionem deposuit.

16. Cæterum Cæcilio Metello Tribun. pleb. turbulentissimas leges adversus collegarum intercessionem ferenti, auctorem propugnatoremque se pertinacissime præstitit: donec ambo administratione reipublicæ decreto patrū summo verentur. Ac nihilo minus permanere in magistratu, & jus dicere ausus, ut comperit paratos qui vi ac per arma prohiberent, dimissis lictoribus, abjectaque prætexta, domum clam refugit, pro conditione temporum quieturus. Multitudinem quoque biduo post sponte & ultro confluentem, operamque sibi in alterenda dignitate tumultuosius pollicentem, compefcuit. Quod cum præter opinionem evenisset, senatus ob eundem cæterum festinato coactus, gratias ei per primores viros egit: accitumque in Curiam, & amplissimis verbis collaudatum, in integrum restituit, inducto priore decreto.

17. Recidit rursus in discrimen aliud, inter socios Catilinæ nominatus: & apud Novium Nigrum

15. *Frequentes obstinatosque*] Veramlectionem veteris libri affirmat Torrentius, *frequentes desinatos*, sine conjunctionis particula. Sed vel si hoc venustius, non id eo certum venisse in mentem Suetonio.

grum Quæstorem à L. * Vettio indice, & in senatu à Q. Curio: cui, quod primus consilia conjuratorum detexerat, constituta erant publice præmia. Curius è Catilina se cognovisse dicebat: Vettius etiam chirographum ejus Catilinæ datum pollicebatur. Id vero Cæsar nullo modo tolerandum existimans, cum implorato Ciceronis testimonio, quædam se de conjuratione ultro ad eum detulisse docuisset, ne Curio præmia darentur, effecit: Vettium pignoribus captis, & direpta suppellectile* male multatum, ac pro Rostris in concione pæne discerptum, conjecit in carcerem: * eodem Novium Quæstorem, quod compellari apud se majorem potestatem passus esset.

18. Ex prætura ulteriorem sortitus Hispaniam, retinentes creditores interventu sponsorum removit: ac neque more, neque jure, antequam * provinciæ ornarentur, profectus est: incertum, metune judicii, quod privato parabatur, an quo maturius sociis implorantibus subveniret. Pacataque provincia, pari festinatione, non expectato successore, ad triumphum simul consulatumque decessit. Sed cum * edictis jam comitijs ratio ejus haberi non posset, nisi privatus introisset urbem, & ambienti ut legibus solveretur, multi contradicerent, coactus est, triumphum, ne cõsulatu excluderetur, demittere.

19. * E duobus consularis competitoribus, L. Luccio, M. que Bibulo, Lucejum sibi adjunxit: pactus

17. *Vetti. indice*] Dissentiant vir doctus & Torrentius, ille, *Judice* (quod cognomen Vettii illius ait) legit, hic, *indice* servat. Fuit sane index Vettius, sed & Curius: non videtur itaque causa cur non utrumque indicem vocitaverit Suetonius. Pro, *Indice*, faciunt membranæ Casauboni.

Male multatum] Alii, *multatum*.

Eodem Novium] Codices q. eodem modo N.

18. *Provincia ornentur*] A Lambino & Urhuo ista lectio. Libri tamen fere omnes, *ordinentur*.

Edictis comitijs] Rectissime ita è libris Torrentius. male qui, *comitijs*.

19. *E duobus consularis competitoribus*] *Consularis* o. glossema est.

LIBRARY
209329

factus ut is, quoniam inferior gratia esset, pecuniaq; polleret, nummos de suo communi nomine per centurias pronuntiaret. Qua cognita re optimates, quos metus ceperat, nihil non ausurum cum in summo magistratu, concordi & consentiente collega, auctores Bibulo fuerunt tantumdem pollicendi: ac plerique pecunias contulerunt, ne Catone quidem abnuente eam largitione à Rep. fieri. Igitur cum Bibulo consul creatus est. Eandem ob causam opera optimatibus data est ut provinciarum futuris cost. minimi negotii, id est, silvarum callesque, decernerentur. Qua maxima injuria instinctus, omnibus officiis Cn. Pompejum affectatus est, offensum patribus, quod Mithridate rege victo, cunctantius confirmarentur acta sua: Pompejoque M. Crassum reconciliavit, veterem inimicum ex consulatu, quem summa discordia simul gesserant: ac societatem cum utroque iniiit, ne quid ageretur in Rep. quod displicisset ulli è tribus.

20. Inito honore, primus omnium instituit ut tam senatus quam populi diurna acta conficerentur, & publicarentur. Antiquum etiam retulit morem, ut quo mense fasces non haberet, accensus ante eum iret, lictores pone sequerentur. Lege autem agraria promulgata, obnuntiantem collegam armis foro expulit. Ac postero die in senatu conquestum, nec quoquam reperto qui super tali consternatione referre, aut censere aliquid auderet, qualia multa sæpe in levioribus turbis decreta erant, in eam coegit desperatione, ut quoad potestate abiret, domo abditus nihil aliud quam per edicta obnuntiaret. Unus ex eo tempore omnia in rep. & ad arbitrium administravit: ut nonnulli urbanorum, cum quid per jocum testandi gratia signarent, non Casare & Bibulo, sed Julio & Casare

20. *Levioribus turbis*] Libri Casauboni, & Abbatis Gandensis, *culpi*, quod & Casaubono probatur.

Cum quid per jocum testandi gratia signarent, non Casare, &c.] Liber unus, *testa: icni*. Invertit verba Torrentius;

Cæsare coll. actum scriberent,* bis eundem præponentes; nomine atque cognomine: utque vulgo mox ferrentur hi versus: (Actum est:

* Non Bibulo quidquam nuper sed Cæsare factum
Nam Bibulo fieri consule nil mcmini.

* Campum Stellatam majoribus consecratum, agrumque Campanum ad subsidia reip. vectigalem restitutum, divisit extra sortem, * ac xx millibus civium, quibus terni pluresve liberi essent. Publicanos remissionem petentes, tertia mercedum parte relevavit: ac ne in locatione novorum vectigalium immoderatus licerentur, propalam monuit. Cætera item quæ cuique libuissent, dilargitus est, contradicente nullo, ac si conaretur quis, absterrito. M. Catonem interpellantem extrahi curia per lictorem, ducique in carcerem iussit. L. Lucullo libcrius resistenti tantum calumniarum metum injecit, ut ad genua ultro sibi accideret. Cicerone in iudicio quodam deplorante temporum statum, P. Clodium inimicum ejus frustra jam pridem à patribus ad plebem transire nitentem, eodem die, * horaque nona, traduxit. Postrremo

Cum quid testandi gratia signarent, per jocum non Casure, &c. Sed prior lectio melior. parum enim decore jocularia seriis testationibus immisceantur.

Eis eundem præponentes, nomine atque cognomine] Vulgo, proponentes. Cæterum hæc verba suspecta Torrentio, non sine causa. Tamen si omnia à priscis scriptoribus exactissime scripta credamus, inimicorum suorum postri.

Non Bibulo quidquam] Vel, ut alii, quiddam.

Campum Stellatam, majoribus consecratum] Quam Cicerone hujus consecrationis in Orat. contra Rullum nullam

faciat mentionem, asserit Torrentius, aut hic legendum censens; aut dicendum potius, id quod de ejus agri consecratione scripserit potuit Cicero, nobis periisse. Aliter Turnebus. Casaubonus: qui contraria opinatos Ciceronem & Suetonium de hujus campi antiqua conditione fatentur.

Ac xx millibus civium] Ac, exturbant alii. Optime Casaubonus, ad xx mil. civ. quod Vellejus, citat xx mil. Licentur] Alii, scitarentur.

Hor. sive non str. eduxit] Librivert. transfecit. Sic supra cap. 14. variatum, tradidit, transfecit.

stremo in universos diversæ factionis * inductum præmiis, ut se de inferenda Pompejo nece sollicitatum à quibusdam profiteretur, productusque pro Rostris auctores ex compacto nominaret: si d' uno atque altero frustra nec sine suspitione fraudis nominatis, desperans tam præcipitis consilii eventum, * interceptisse veneno indicem creditur.

21. Sub idem tempus Calpurniam L. Pisonis filiam, successuri sibi in consulatu; duxit uxorem: suamque Juliam Cn. Pompejo collocavit, repudiato priore sponso Servilio Cæpione, cujus vel præcipua opera paullo ante Bibulum impugnaverat. Ac post novam assinitatem, Pompejum primum rogare sententiam cœpit, cum Crassum soleret: essetque consuetudo ut quem ordinem interrogandi sententias consul Kalcnd. Januariis instituisset, eum toto anno conservaret.

22. Socero igitur generoque suffragantibus, ex omni provinciarum copia Gallias potissimum elegit, cujus emolumento & opportunitate idonea sit materia triumphorum. Et initio quidem Galliam Cisalpinam, Illyrico adjecto, lege Vatinia accepit: mox per senatum, Comatam quoque: veritis patribus ne si ipsi negassent, populus & hanc daret. Quo gaudio elatus, non temperavit quin paucos post dies frequenti curia jactaret, invitis & gementibus adversariis adeptum se quæ concupisset: proinde ex eo insultaturum omnium capitibus: ac negante quodam per contumeliam, Facile hoc ulli fœminæ fore, * responderit, quasi alludens. * In Assyria quoque regnasse Scmira-

Inductum præmiis.] Valde probè lectio eod. Cujac. *inductus ut Ve tiam.* quod notatum à Casaubono. Idem ex coniect. Ustin.

Intercepisse veneno indicem.] Esse hunc eundem Verrium de quo supra, vix du-

bitatur: quare & hic quidam legunt, *Tu dicem.* Sed minus hoc l' cõplacet.

22. *Reg' endec: quasi alludens.]* Quidam, *respondet.* Flerique, non male, *respondit.*

In Assyria.] Al. in Syria.

Semiramis, magnamque Asiæ partem Amazonas tenuisse quondam.

23. Functus consulatu, C. Memmio Lucioque Domitio prætoribus, de superioris anni actis referentibus, cognitionem senatui detulit: nec illo suscipiente, triduoq; per irritas altercationes absumto, in provinciam abiit: & statim quæstor ejus in præjudicium * aliquot criminibus arreptus est. Mox & ipse à L. Antistio tribuno plebis postulatus, appellato demum collegio, obtinuit, cum reip. causa abesset, reus ne fieret. Ad securitatem ergo posteritatis, * in magno negotio habuit obligare semper annuos magistratus, & è * competitoribus, non alios adjuvare, aut ad honorem pati pervenire, quam qui sibi * pepigissent propugnatos absentiam suam: cujus pacti non dubitavit à quibusdam jusjurandum atque etiam * syngrapham exigere.

24. Sed cum L. Domitius consulatus candidatus palam minaretur, eos se, effecturum quod prætor nequisset, adempturumque ei exercitus: Crassum Pompejumque in urbem provinciæ suæ Lucam extractos compulit ut detrudendi Domitii causa * consulatum alterum peterent: & ut in quinquennium sibi Imperium prorogaretur: perfecit-

23. *Aliquot criminibus arreptus*] *Aliquot de crim.* ar. quidam.

In magno negotio habuit] Docte, sed contra consensum librorum, Casaubonus, in magno habuit.

Competitoribus] Codices quidam, *peritoribus*. & mox, *rece, issens*, pro, *perissens*. uera pro, *syngraphum*, alii, *syngraphum*, aut, *chirographum*.

24. *Consulatum alterum peterent*] *Et ut in quinquennium sibi imperium prorogaretur: perfecit. pro utrumque*] E. Va-

tic. cod. hanc scripturam dedidit Lipsius. In aliis transposita, *consulatum alterum peterent: et utrumque*. Et in i. q. s. i. p. Ingeniose alioqui Casaubonus, *per utrumque utrumque*. &c. Sed Vatican. cod. lectionem tamē retinet. Nec absurde Lissæ, quem citat, codex, *per utrumque utrumque*, omittit, quæ è glossa forte irreperierint. Idē adnotat, pro, *prorogaretur*, eadē in nonnullis, *proprorogaretur*, etiam *prorogaretur*, quod ultimum mire firmat lectio, non codicis Lissæ, aut,

B.

perfecitque utrumque. Qua fiducia ad legiones quas à rep. acceperat, * alias privato sumtu addidit: unam etiam ex Transalpinis conscriptam, vocabulo quoque Gallico (*Alauda enim appellabatur:) quam disciplina cultuque Romano institutam & ornatam, postea universam civitate donavit. Nec deinde ulla belli occasione, ne injulti quidem ac periculosi, abstinuit, tam fœderatis quam infestis ac feris gentibus ultro lacescitis: adeo ut senatus quondam legatos ad explorandum statum Galliarum mittendos decreverit, ac nonnulli dedendum cum hostibus censuerint. Sed * prospere decedentibus rebus, & sæpius & plurimum quam quisquam unquam dierum supplicationes impetravit.

25. Gessit autem novem annis, quibus im imperio fuit, hæc fere. Omnem Galliam, * quæ à saltu Pyrenæo Alpibusque & monte Gebenna, fluminibus Rheno & Rhodano continetur, patetque circumitū ad bis & tricies centum millia passuum, præter socias ac bene meritas civitates, in provinciæ formam redegit: * eique quadringentis in singulos annos stipendii nomine imposuit. Germanos,

Aliis pridem sumtu] Quæ interferunt nonnulli, alicui publicæ; meliorum codicum, & doctorum virorum decreto, ejecta.

*Alauda enim vocabatur] In plurimis Wallonum Galliarum Belgicæ pagis etiam hodie *Salade*, galeam significat. Becano amœnius expansari lubuit, & Teutonico idiomate *alaude*, quasi omnes veteranos dictos vult.*

*Prospere decedentibus rebus] Lipsius jam pridem commendabat, *cedentibus*. Casaubonus, et *cedentibus*; aut, *cadentibus*, Verunthio non*

libenter ab omnibus libris discedit. & recte monet, posse esse Suetonio ista Gallia nonnulla propria.

25. *Quæ à saltu Pyrenæo] Ejiciunt quidam à.*

Eique quadringentis in singulos annos stipendii nomine imposuit] Ita è Vaticano cod. Lipsius. Pithæus ante, L I S. X L. stipendii nomine imposuit. Libri tamen fere omnes, eique in singulos annos stipendii nomen imposuit. Stipendiarum, inquit Sabellicus, fecit. Insolens videlicet ante id tempus Gallis stipendii nomen.

manos, qui trans Rhenum incolunt, primus Romanorum ponte fabricato aggressus, maximis affecit cladibus. Aggressus est & Britannos, ignotos antea, superatusq; pecunias & obsides imperavit. Per tot successus ter, nec amplius, adversum casum expertus: in Britannia, classe vi tempestatis prope absumta: & in Gallia, ad Gergoviam legione fusa: & in Germanorum finibus, Titurio & Aurunculcio legatis per insidias cæsis.

26. Eodem temporis spatio matrem primo, deinde filiam, nec multo post * neptem amisit. * Inter quæ consternata P. Clodii cæde Rep. cum senatus unum coll. nominatimque Cn. Pompejū fieri censuisset, egit cum tribunis plebis collegam se Pompejo destinantibus, id potius ad populum ferrent, ut * absentī sibi, quodcumque imperiū tempus expleri cæpisset, petitio secundi Consulatus daretur: * ne ea causa maturius, & imperfecto adhuc bello decederet. Quod ut adeptus est, altiora jam meditans, & spei plenus, nullum largitionis, aut officiorum in quemquam genus publice, privatimque omisit. Forum de manubiis inchoavit: cujus * area super HS. millies constitit. Munus populo, epulumque pronuntiavit in filix memoriam, * quod ante cum nemo. Quorum ut quammaxima expectatio esset, ea quæ ad epulum

26. *Neptem amisit*] Tres libri MSS. *neptem*; ad Lucani & Vellei mentem. Procepta lectione, Plutarchus & Dio. Sed bene Casaubonus. rem c. reatione non dignam aurumat. ut in qua facile diversa scripserint Auctores.

Inter quæ] *Interimque* vulgati.

Absenti sibi quodcumque] Libri omnes, exceptis tribus Torrenii, & inserunt; *Sibi* & *quando-*

cumque, Casaubonus legit, *quodcumque*.

Ne ex causis maturius] *Mavult* Casaubonus, *immaturus*. Nihil mutandum.

Area super H. S. millies] Dum immanem nimis hanc summam putat Egnatius, nimis pro se tenuem substituit. H. S. mille. Resutat egregie Glareanus.

Quod ante eum nemo] *Addebant* quædam exempl. *ferit*. Deleum fide codd. à Torrenio.

hinc pertinerent, quamvis macellariis oblocata, etiam domesticatim apparabat. Gladiatores notos, sicubi infestis spectatoribus dimicarent, vi rapiendos reservandosque mandabat. Tirones neque in ludo, neque per lanistas, sed in domibus per equites Romanos, ac etiam per senatores armorum peritos erudiebat: precibus eritens, quod epistolis ejus ostenditur. ut disciplinam singulorum suscipere, ipsique dictata exercentibus darent. Legionibus stipendium in perpetuum duplicavit. Frumentum, quoties copia esset, etiam Annona modo mensuraque præbuit: ac singula interitum mancipia * & prædia viritum dedit.

27. Ad retinendam autem Pompeji necessitudinem ac voluntatem, Octaviam sororis suæ neptem, quæ C. Marcello nupta erat, * conditione ei detulit, sibi que filiam ejus in matrimonium petiit, Fausto Sullæ destinata. Omnibus vero circa eum, atque etiam parte magna senatus, * gratuito, aut levi sœnore obstrictis, ex reliquo quoque ordinum genere vel invitatos, vel sponte ad se commeantes, uberrimo congiario prosequabatur: libertos insuper, servulosque cujusque, prout domino patronove gratus quis esset. Tum reorum aut obætorum, aut prodigæ juventutis subsidium unicum, ac promptissimum erat: nisi quos gravior criminum, vel inopiæ luxuriæve vis urgeret, quam ut subveniri posset à se. his plane palam bello civili opus esse dicebat.

28. Nec minore studio reges atque provincias per terrarum orbem alliciebat: aliis, capivorum millia dono offerens: aliis, citra senatus populique auctoritatem quo vellent, & quoties vellent, auxilia submittere: superque Italiæ, Galliarumque & Hispaniarum, Asiæ quoque & Græciæ potentif-

*Et prædiorum viritum] Ursin.
ex prædiorum.*

27. *Conditione ei detulit] D. Æt vii magnus, con-
di. 7. rem.*

Gratuito, aut levi sœnore] Non abs re est quod Terentius in uno MS. reperit, gratuum: ne ad sœnus ferri possit.

rentissimas urbes præcipuis operibus exornans : donec attonitis jam omnibus , & quorsum illa tenderent reputantibus , M. Claudius Marcellus cos. edicto præfatus de summa se Rep. acturum, retulit ad senatum ut ei succederetur ante tempus: quoniam bello confecto pax esset, ac dimitti deberet victor exercitus: & ne absentis ratio committis habcretur, *quando nec plebiscito Pompejus postea abrogasset. Acciderat autem, ut is legem de jure magistratum ferens, eo capite quod à petitione honorum absentes submovebat, ne Cæsarem quidem exciperet, per oblivionem: ac mox lege jam in æs incisa, & in ærarium condita, corrigeret errorem. Nec contentus Marcellus provincias Cæsari & privilegium eripere, retulit etiam ut colonis quos rogatione Vatinia Novum-comum deduxisset, civitas adiungeretur: quod per ambitionem & ultra præscriptum data esset:

29. Commotus his Cæsar, ac judicans, quod sæpe ex eo auditum ferunt, difficilius se principem civitatis à primo ordine in secundum, quam ex secundo in novissimum detrudi, summa ope restitit, partim per intercessores tribunos, partim per Servium Sulpicium alterum consulē. Insequenti quoque anno, C. Marcello, qui fratri patrueli suo Marco in consulatu successerat, eadem tentante, collegam ejus Æmiliū Paullum, Cajumque Curionem violentissimum tribunorum, ingenti mercede defensores paravit. Sed cum obstinatius omnia agi videret, & designatos etiam coll. è parte diversa, senatum literis deprecatus est ne sibi beneficium p̄puli adimeretur: aut ut cæteri quoque imperatores ab exercitibus discederent: confusus, ut putant, facilius se, sunulatque libuisset, veteranos convocaturū, quam Pompejum novos milites. Cum adversarius autem pepigit ut dimissis

octo

28. *Quando nec plebiscito*] no, ejusque MSS. confirmatam. Alii editiones, Rom. & Ald. à Casaubo- *ne pleb.*

11 C. SÜETONII TRANQ.

octo legionibus Transalpinaque Gallia, duæ sibi legiones, & Cisalpina provincia, vel etiam una legio cum Illyrico, concederetur: quoad Cos. fieret.

30. Verum neque senatu interveniente, & adversariis negantibus ullam se de rep. facturos partionem, transit in citeriorem Galliam: conventibusque peractis, Ravennæ substitit, bello vindicaturus si quid de tribunis plebis intercedentibus pro se, gravius à senatu constitutum esset. Et prætextum quidem illi civilium armorum hoc fuit: causas autem alias fuisse opinantur. Cn. Pompejus ita dictitabat, quod neque opera consummare quæ instituerat, neque populi expectationem, quam de adventu suo fecerat, privatis opibus explere posset, turbare omnia ac permiscere voluisse. Alii timuisse dicunt ne eorum quæ primo consulatu adversus auspicia legesq; & intercessionem gessisset, rationem reddere cogeretur: cum M. Cato idemtidem, nec sine jurejurando, denuntiaret, delaturum se nomen ejus, simulac primum exercitum dimisisset: cumq; vulgo fore prædicarent ut si privatus redisset, Milonis exemplo circumpositis armatis causam apud judices diceret. Quod probabilius facit Asinius Pollio, Pharsalica acie cæcos profigatosq; adversarios prospicientem, hæc enim ad verbum dixisse referens, * Hoc voluerunt: tantis rebus gestis C. Cæsar condemnatus essem, nisi ab exercitu auxilium petissem. Quidam putant captum imperii consuetudine, pensatisque suis & inimicorum viribus, usum occasione rapiendæ dominationis, quam ætate prima concupisset. Quod existimasse videbatur & * Cicero, scribens.

30. *Hoc voluerunt*] Minus eleganter qui, *Hæc voluer.*

Cicero, scribens De officiis tertio libro] Græci autem versus nullo modo exturbandi: quod si licuisset, nisi hercule lubet librarii eos transliissent, qui alioqui

non prompti ad Græca describenda. Crebrius insuper in Suetonio reperientur Græci versus sine interpretatione; quam interpretatio sine istis. Imo vero non nisi per occasionem hic interpretationem addidit: videli-

bens De officiis tertio libro, * semper Cæsarem in ore habuisse Euripidis versus, quos sic ipse convertit:

Nam si violandum est jus, regnandi gratia

Violandum est: aliis rebus pietatem colas.

31. Cum ergo sublatam tribunorum intercessionem, ipsosque urbe cessisse nuntiatum est, præmissis confestim clam cohortibus, ne qua suspicio moveretur, & spectaculo publico per dissimulationem interfuit, & formam, qua ludum gladiatorium erat ædificaturus, consideravit, & ex consuetudine convivio se frequenti dedit. Dein post Solis occasum, mulis è proximo pristino ad vehiculum junctis, occultissimum iter modico comitatu ingressus est: & cum luminibus extinctis decessisset via, diu errabundus, tandem ad lucem duce reperto, per angustissimos tramites pedibus evasit: consecutusque cohortes ad Rubiconem flumen, qui provinciæ ejus finis erat, paulum conficit: ac reputans quantum moliretur, con-

versus

cet, quos sic ipse convertit. Quis autem ille ipse? Si Ciceronem putat, quod visum Torrentio; recte substitutum regnandi, pro imperii, quamvis etiam μημονικὸν ἀμάρτημα Suetonii esse possit. At si Cæsarem interpretem intelligit, retineatur cum omnibus libris, imperii, quod quædam versus & sensum eque probum. Nihil igitur mutandum erat, aut certe inter Turnebii limites substituendum.

Semper Cæsarem in ore habuisse Euripidis versus, quos sic ipse convertit: Nam si violandum est jus, regnandi gratia violandum est. &c.] Libri fere omnes ita inseriis etiam versibus Græcis: Semper Cæsarem in ore habuisse eos in

Phanissis, ἄπει γὰρ ἀδικῶν χεῖρ, τυραννίδος πύρις καλλιπὸν ἀδικεῖν, τ' ἄλλα δ' ἵντι-βῆν χεῖρ, Euripidis versus: quos sic ipse convertit: Nam si violandum est jus, imperii gratia, &c. Primus mutare cepit Turnebus, qui id in Phanissis, adjectitium censet. Sequutus Torrentius, etiam Græcos expungendos. Cuiuslibet demum ad utriusque mentem itæc omnia omisit, & pro imperii gratia, fecit, ut in Cicerone, regnandi gratia. Ceddendum tantis viris; nisi valde cbniteretur concordia librorum. Et sane ut ista, in Phanissis, adjectitia esse possint, possunt esse & genuina, haud minus quam quæ præcedunt.

B 4

24 C. SÜETONII TRANQ.

versus ad proximos, Etiam nunc, inquit, regredi possumus: quod sponticulum transierimus, omnia armis agenda erunt.

32. Cunctanti ostentum tale factum est. Quidam eximia magnitudine & forma, in proximo sedens repente apparuit, arundine canens: ad quę audiendum, cum præter pastores, plurimi etiam ex stationibus milites concurrissent, interque eos & æneatores, rapta ab uno tuba prosiluit ad flumen: & ingenti spiritu classicum exorsus pertendit ad alteram ripam. Tunc Cæsar, Eat, inquit, quo deorum ostenta & iniunctorum iniquitas vocat: * *Iacta alea est*, inquit.

33. Atque ita trajecto exercitu, adhibitis tribunis pleb. * qui pulsi supervenerant, pro concione fidem militum stans, ac veste à pectore discissa, invocavit. Existimatur etiam equestres census pollicitus singulis: quod accidit opinione falsa. Nam cum alloquendo exhortandoque, sæpius digitum lævę manus ostentans, affirmaret se ad satisfaciendum omnibus, per quos dignitatem suam defensurus esset, anulum quoque æquo animo detracturum sibi: extrema concio, cui facilius erat videre concionantem, quam audire, pro dicto accepit quod visu suspicabatur: promissumque jus anulorum cum millibus quadringenis fama ditulit.

34. Ordo & summa rerum quas deinceps gessit, * sic se habent. Picenum, Umbriam, Etruriam occupavit: & L. Domitio, qui per tumultum successor ei nominatus, Corfinium præsidio tenebat, in deditionem redacto, atque dimisso, secundum superum mare Brundisium tetendit, quo COSS. Pompejusque confugerant, quam primum trans-

fretatur

32. *Iacta alea est, inquit*] Erasmus ex Plutarcho, *Iacta esse alea, inquit*. nam vulgati, *Iacta est alea, inquit*. Nonnulli etiam, *inquit*, omittunt.

33. *Qui pulsi supervenerunt*

rem:] Ad oram MS. Pulmaniani, *qui & i, s.* Editio Sabellici, *puli*. & suo sensu; nisi sit mendum typographicum.

34. *Sic se habent*] Alii sic habent.

fretaturi. hos frustra per omnes moras exitu prohibere conatus, Romam iter convertit: appellatisque de rep. patribus; validissimas Pompeji copias, quæ sub tribus legatis M. Petreio, & L. Afranio, & M. Varrone in Hispania erant, invasit: professus ante inter suos, ire se ad exercitum sine duce, & inde reversurum ad ducem sine exercitu. Et quamquam obsidione Massiliæ: quæ sibi in itinere portas clauserat, summaque; frumentariæ rei penuria retardante, brevi tamen omnia subegit.

35. Hinc urbe repetita, in Macedoniam transgressus, Pompejum per quatuor pæne mensis maximis obsessum operibus, ad extremum Pharsalico prælio fundit: & fugientem Alexandriam persecutus, ut occisum deprehendit, cum Ptolemæo rege, à quo sibi quoque; insidias tendi videbat, bellum sane difficillimum gessit: neque loco, * neque tempore æquo, sed hieme anni, & intra mœnia copiosissimi ac sollertissimi hostis, inops ipse rerum omnium, atque imparatus. Regnum Ægypti victor, Cleopatrz fratrique ejus minori permisit: veritus provinciam facere, ne quandoque; violentiorem præsidem nacta, novarum rerum materia esset. Ab Alexandria in Syriam, & inde Pontum transit, urgentibus de Pharnace nuntiis: quem Mithridatis Magni filium, ac tunc occasione temporum bellantem, jamque; multiplici successu præferocem, intra quintum, quam adfuerat, diem, quatuor, quibus in conspectum venit, horis, una protigavit acie: crebro commemorans Pompeji felicitatem, cui præcipua militiæ laus de tam imbelli genere hostium contigisset. Dehinc Scipionem ac Jubam, reliquias partium in Africa refoventeis, devicit: Pompeji liberos in Hispania.

36. Omnibus civilibus bellis nullam cladem, nisi per legatos suos, passus est: quorum C. Curio in Africa periit: C. Antonius in Illyrico in adversario-

35. Neque tempore æquo; sed hieme anni] Ursinus, neque temp. anni æquo, sed h.

fariorum devenit potestatem: P. Dolabella classem in eodem Illyrico, Cn. Domitius Calvinus in Ponto exercitum amiserunt. Ipse prosperrime semper, ac ne ancipiti quidem umquam fortuna, præterquam bis dimicavit: semel ad Dyrrachium, ubi pulsus, non instante Pompejo, negavit eum vincere scire: iterum in Hispania ultimo prælio, cum desperatis rebus etiam de consciscenda nece cogitavit.

37. Confectis bellis, quinquies triumphavit post devictum Scipionem quater eodem mense, sed interjectis diebus: & rursus semel post superatos Pompeii liberos. Primum & excellentissimum triumphum egit Gallicum, sequentem Alexandrinum, deinde Ponticum, huic proximum Africanum, novissimum Hispaniensem, diverso quemque apparatu & instrumento. Gallici triumphi die Velabrum * prætervehens præne curru excussus est, axe * diffracto: ascenditque Capitolium ad lumina, quadraginta elephantis dextra atque sinistra * lychnuchos gestantibus. Pontico triumpho inter pompæ fercula trium verborum prætulit titulum, VENI. VIDI. VICI. non acta belli significantem, * sicut cæteri, sed celeriter confecti notam.

38. * Veteranis legionibus prædæ nomine in pedes singulos super bina sestertia quæ initio civilis tumultus numeraverat, in equites vicena quater-

37. *Prætervehens*] Torrentii Lib. & Abb. Gaudensis, *prævehens*.

Axe diffracto] Sic plerique, non, *defracto*.

Lychnuchos gestantibus] Primus ita edidit Egnatius. Pro eo Politianus, Torrentius, & alii: Sed non peccet qui cum potissimis libris, *lychnes*, servet.

Sicut cæteri] Ad Aldinam editionem expressum, plerique, *cæteri*.

38. *Veteranis legionibus prædæ nomine in pedes singulos super bina sestertia quæ initio civilis tumultus numeraverat, in equites vicena quaterna millia nummum dedit*] Hæc fere omnium librorum lectio: quæ mire doctos torquet. Glareanus, è codice Erasmi, inserit post, *numeraverat, quaterna*. ut feditibus quaterna, equitibus vicena quaterna millia nummum dedit. *Quidam mss.*

quaterna millia nummū dedit. assignavit & agros, sed non continuos, ne quis possessorum expelleretur. Populo præter frumenti denos, modios, ac totidem olci libras, trecenos quoque nummos, quos pollicitus olim erat, viritum divisit: & hoc amplius, centenos pro mora. Annuam etiā habitationem Romæ usque ad bina millia nummum, in Italia non ultra quingenos sestertios remisit. Adjecit epulum ac viscerationem. & post Hispanicam victoriam duo prandia. Nam cum prius parce, neque pro liberalitate sua præbitum judicaret, quinto post die aliud largissimum præbuit.

39. Edidit spectacula varii generis: munus gladiatorium, ludos etiam regionatim urbe tota, & quidem per omnium linguarum histriones: item circenses, athletas, naumachiam. Muncre in foro depugnavit Furius Leptinus, stirpe prætoria, & * Q. Calpenus senator quondam actorque caussarum. Pyrricham saltaverunt Asiæ Bithyniæque principum liberi. Ludis Decimus Laberius eques Romanus mimum suum egit: * donatusque quingentis sestertiis, & anulo aureo, sessum in quatuordecim è scena per orchestram transiit. Circensibus, spatio circi ab utraq; parte producto, & in gyrum Euripo addito, quadrigas bigasque, & equos desultorios agitaverūt nobilissimi juvenes. Trojam ludit turma duplex, majorum minorumque

⁷ in equites, &c. quaternis, non habeat. Unde non absurda oriatur lectio quam Casaubonus annotat, *in pedibus singules* (f. b. f. g. i. c. t. n.) *vicens milia n. d.* Ante eum vir doctus partim etiam è mss. partim è conjectura legebat: *in singulis; super tina sestertiis, &c.* vicens milia nummum dedit Casaubonus ipse & Torrentius nihil certi adferunt.

32. Q. Calpenus.] Male qui, A. Calpenus.

Donatusque quingentis sestertiis, & anulo aureo sessum in quatuordecim è scena per orchestram transiit.] Debemus istam scripturam Turnebo. Ante erax. *Donatusque est q. f. c. a. a. sessum in quatuordecim sicens per orchestram transiit.* Quidam etiam, per *foliam orchestram transiit.* Unde divinat, sed dubie, Casaubonus, per *podium* *orchestramque transiit.* Urbinus, *sessum in xiv podium è scena per orchestram transiit.*

que puerorum. Venationes editæ per dies quinque: ac novissime pugna divisa in duas acies: quingenis peditibus, elephantis vicenis, tricenis equitibus hinc & inde commissis. Nam quo laxis dimicaretur, sublata metæ, inque earum locum bina castra ex adverso constituta erant. Athletæ, stadio ad tempus extructo in regione Martii campi certaverunt per triduum. Navali prælio * in minore Codeta defosso lacu, biremes ac triremes; quadriremesque Tyræ & Ægyptiæ classes, magno puguatorum numero confixerunt. Ad quæ omnia spectacula tantum undique conflavit hominum, ut plerique adventæ aut inter vicos aut inter vias tabernaculis positæ manerent: ac sæpe præ turba elisi exanimatique sint plurimi, & in his duo senatores.

40. Conversus hinc ad ordinandum Reip. statum, fastos correxit, jam pridem vitio Pontificum per intercalandi licentiam adeo turbatos; ut neque messum feriæ æstati, neque vindemiarum autumno competere. Annumque ad cursum Solis accommodavit, ut trecentorum sexaginta quinque dierum esset: & intercalario mense sublato, unus dies quarto quoque anno intercalaretur. Quo autem magis in posterum * ex Kalendis Januariis nobis temporum ratio congrueret, inter Novembrem ac Decembrem mensẽ, interjecit duos alios: fuitque is annus, quo hæc constituebantur, xv mensium cum intercalario, qui ex consuetudine in eum annum inciderat.

41. Senatũm supplevit, patricios allegit: prætorum, ædiliũm, quæstorum, minorum etiam magistratuum numerum ampliavit: nudatos opere censorio, aut sententia iudicum de ambitu condemnatos, restituit. Comitia cum populo partitus est: ut exceptis consulatus competitoribus, de cætero

In minore Codeta] Vulgata lectio, in morem cocblea, à Turæbo; Torrentio, &c. expl. sa.

40. Ex Kal. Januarii nobis.] Non variant codd. B. na tamen, teste Casaub. emendatio Ursui, nobis.

cætero numero candidatorū, pro parte dimidia,
 * quos populus vellet, pronuntiarentur: pro parte altera, quos ipse * edidisset. Et edebat per libellos,* circum tribus missos scriptura brevi, Cæsar dictator illi tribui. Commendo vobis illum, & illum, ut vestro suffragio suam dignitatem teneant. Admisit ad honores & proscriptorum liberos. Judicia ad duo genera judicum redegit, equestris ordinis ac senatorii: tribunos ærarios, quod erat tertium, sustulit. Recensum populi, nec more, nec loco solito, sed vicatim per dominos insularum egit: atque ex viginti trecentisque millibus accipientium frumentum è publico, ad centum quinquaginta retraxit. Ac ne qui novi cætus recensionis causa moveri quandoque possent, instituit, quotannis in demortuorum locum ex his qui recensiti non essent, subfortitio à prætore fieret.

42. Octoginta autem civium millibus in transmarinas colonias distributis, ut * exhaustæ quoque urbis frequentia suppeteret, sanxit, * Ne quis civis major annis viginti, minorve xl, qui sacramento non teneretur, plus triennio continuo Italia abesset: * neu quis senatoris filius, nisi contubernalis, aut comes magistratus, peregre proficisceretur: neve hi qui pecuariam facerent, * minus tertia parte puberum ingenuorū inter pastores haberent. Omnesque medicinam Romæ professos, & liberalium artium doctores, quo libentius & ipsi urbē incolerent, & cæteri appeterent, civitate donavit. De pecuniis mutuis, disjecta novarum

41. *Quos populus vellet pronuntiantur*] Torrentius, *pronuntiantur*.

Edidisset] Torrentius, ante, *dedisset*.

Cicum tribus] Torrentius. Prima editiones, *cuiusque tribus*.

42. *Exhaustæ quoque urbis*] Melius, *quod ad eam* Lugdun. ed. *urbi*.

Ne quis civis major annis xx minorve xl] Bene è libris restituit Torrentius, cum *alii, minorve x*.

Ne quis senatoris filius] Imo nec senatori licitum. Sed nihil innovandum. Legit enim Lipsius, *senator senatoris*; *est*.

Minus tertia parte] Utriusque lib. *plus tertia parte*.

novarum tabularum exspectatione, quæ crebro movebatur, decrevit tandem, ut debitores creditoribus satisfacerent, per æstimationem possessionum, quanti quasque ante civile bellum comparassent, * deducto summæ æris alieni, si quid usuræ nomine numeratum, aut perscriptum fuisset: qua conditione quarta pars fere crediti deperibat. * Cuncta collegia, præter antiquitas constituta, detraxit. Pœnas facinorum auxit: & cum locupletes eo facilius scelere se obligarent, quod integris patrimoniis exsulabant, paricidas, ut Cicero scribit, bonis omnibus, reliquos dimidia parte multavit.

43. Jus laboriosissime ac severissime dixit. Reputandarum convictos etiam ordine senatorio movit. Diremit nuptias prætorii viri, qui digressam à marito post biduum statim duxerat, quamvis sine probri suspitione. Peregrinarum mercium portoria instituit. Lecticarum usum, item conchyliatæ vestis, & margaritarum, nisi certis personis, & ætatibus, perque certos dies, ademit. Legem præcipue sumtuariam exercuit: dispositis circa macellum custodibus, qui obsonia contra vetitum retinerent, deportarētque ad se, submissis nonnumquam licitoribus atque militibus: qui si qua custodes fefellissent, jam apposita è triclino auferrent.

44. * Jam de ornanda instruendaque urbe, item de tuendo ampliandoque imperio, plura ac majora in dies destinabat. Inprimis Martis templum, quantum nusquam esset, exstruere, repleto & complanato lacu, in quo naumachix spectaculum ediderat: theatrumque summæ magnitudinis Tarpejo monti accubans. Jus civile ad certum modum redi-

Deducto summa æris alieni]
Libri vulgati & quidam
mass. *Educta summa*: id est,
inquiunt, contracta. Pro nostra
lectione Turnebus. Ex-
te etiam fuerit, *deducto à*
summa. In uno Torrentii co-

dice adsunt ista, *æris alieni*.
Cuncta collegia, præter anti-
quitas constit. detraxit.] Tor-
rentii codd. *distraxit*. unde
alii colligunt, *destruxit*.

44. *Jam de ornandi]* Ab-
sque qui, *Nam*.

redigere, atque ex immensa diffusaque legum copia, optima quæque & necessaria in paucissimos conferre libros.* Bibliothecas Græcas & Latinas, quas maximas posset, publicare, data M. Varroni cura comparandarum ac* digerendarum. Siccare * Pomptinas paludes : emittere Fucinum lacum : viam munire à mari supero per Apemini dorsum ad Tiberim usque : perfodere Isthmum : Dacos, qui se in Pontum & Thraciam effuderant, cocercere : mox Parthis inferre bellum per Armeniam minorem, nec nisi ante expertos aggredi prælio. Talia agentem atque meditantem mors prævenit : de qua prius quam dicam, ea quæ ad formam & habitum, & cultum & mores, nec minus quæ ad civilia & bellica ejus studia pertineant, non alienum erit summam exponere.

45. Fuisse traditur excelsa statura, colore candido, teretibus membris, * ore paullo pleniore, nigris vegetisque oculis, valetudine prospera : nisi quod tempore extremo repente animo linqui, atque etiam* per somnum exterreri solebat. Comitiali quoque morbo bis* inter res agendas correptus est. Circa corporis curam morosior, ut non solû tonderetur diligenter, ac raderetur, sed velleretur etiam ; ut quidam exprobraverunt : calvitii vero deformitatem * iniquissime ferret, sæpe ob-

tre-

Bibliothecas Græcas & Latinas, quas maximas posset] Casaubonus, *Græcism & Latinism*, levi conjectura. Pro, *quas maximas*. Aldina editio, *quas max.*

Ligerendarum] Ita editiones Rom. & Sabell. ac scripti Abb. Gandensis, ceterique. Pulmanno magis probatum quod in Vulgatis, *dirigendarum*.

Pomptinas paludes] Alii, *Pontinas*. Variarunt scriptores Græci, Latini.

45. *Ore paullo pleniore*] Sunt quos hæc turbant, cum macilentus fuerit : sed ad faciem illi referunt, quod Suetonius ad *romæ*.

Per somnum] Expressa scriptura Librorum Torrentii & Casaub.

Inter res agendas] Sic in editione Romana. Vulgati, *gerendas*.

Iniquissime ferret] Vulg. *ferre*. Sed hæc proculdubio lectio à libris Casauboni. Ut & statim *cæna* omnium

treclatorum jociſ obnoxiam expertus. Ideoque & deficientem capillum revocare à vertice aſſueverat: & ex omnibus decretis ſibi à ſenatu populoque honoribus, non aliud aut recepit aut uſurpavit libentius quam jus laureæ perpetuo geſtandæ. Etiam cultu notabilem ferunt. Uſum enim lato clavo ad manus ſimbriato, nec ut umquam aliter quam ſuper eum cingeretur, & quidem ſuaviore cinctura. * Unde emanſiſe Sullæ dictum, optimates ſæpius admonentis, ut male præcinctū puerum caverent.

46. Habitativ primo in Subura modicis ædibus: poſt autem pontificatum maximum, in Sacra via, domo publica. Munditiarum lautitiarumque ſtudioſiſſimum multi prodiderunt. Villam in Nemoreniſi à fundamentis inchoatam, magnoque ſumtu abſolutam, quia non tota ad animum ei reſponderat, totam diruiſſe, quamquam tenuem adhuc & obæratum. In expeditionibus teſſellata & ſæcilia pavimenta circumtuliff.

47. Britanniam petiſſe ſpe margaritarum, quarum amplitudinem conferentem, interdum ſua manu exegiſſe pondus. Gemmas, torcumata, ſigna, tabulas operis antiqui ſæpè animoſiſſime comparaiſſe: * ſervitia recentiora politioraque, immenſo pretio, & cujus ipſum etiam puderet, ſic * ut rationibus veteret inferri.

48. Convivatum aſſidue per provincias duobus tricliniis: uno, quo ſagati palliative: altero, quo togati cum illuſterioribus provinciarum diſcumberent. Domæſticâ diſciplinam in parvis ac majoribus rebus diligenter adeo ſevereque rexit, ut piſtorem, alium quam ſibi panem convivis ſubjicientem,

poſt Laureæ, quod agnoſcunt omne ſibri. Monuiſſe igitur oportebat, nam cur hic potius omiſit Suetoniſ coronæ ſubſtantivum, quam ſupra cap. 2?

Unde emanſiſe Sulle dictum] Legit Caſaubonus,

m. in ſſe. Alii, dictum conſtat.

47: Servitiis recentiora politioraque] Lipſius, decretiora.

Ut rationibus veteret inferri] Libri duo, rationibus quoque veteret inferri. cum emphati.

cientem, compedibus vinxerit: libertum gratissimum ob adulteratam equitis Romani uxorem, quamvis nullo querente, capitali pœna affecerit.

49. Pudicitiae ejus famam nihil. quidem præter Nicomedis contubernium læsit, gravi tamē & perenni opprobrio, & ad omnium convitia exposito. Omitto Calvi Licinii notissimos versus:

Bithynia quicquid & prædicator Cæsaris.

Umquam habuit.

Prætereo actiones Dolabellæ & Curionis patris: in quibus eum Dolabella pellicem reginæ, spondā interiorē regiæ lecticæ, ac Curio stabulum Nicomedis, & Bithynicum fornicem dicunt. Missa etiam facio edicta Bibuli, * quibus proscripsit collegam suum, Bithynicam reginam: eique regem antea fuisse cordi, nunc esse regnum. Quo tempore, ut M. Brutus refert, Octavius etiam quidam, valitudine mentis liberius dicax, conventu maximo cum Pompejum regem appellasset, ipsum reginam salutavit. Sed C. Meimius etiam * ad cyathum & vinum Nicomedi stetit, cum reliquis exoletis, pleno convivio, accubantibus nonnullis urbicis negotiatoribus, quorū refert nomina. Cicero vero non contentus in quibusdam epistolis scripsisse, a satellitibus cum * in cubiculum regium eductum, in aureo lecto, veste purpurea decubuisse, floremque ætatis à Venere orti, in Bithynia contaminatum: quondam etiam in senatu * defendenti Nysæ caulam, filix Nicomedis, bene-

49. *Quibus proscripsi*] Male qui, *perscripsi*, aut, *proscripsit*.

Ad cyathum & vinum] Non temere ejicienda, & *vinum*: licet gloriama sapiant.

In cubiculum regium eductum] Quidam, *decubium*. alii, *indutum*.

Defendenti Nysæ caulam,

filix Nicomedi] Turnebi, Pulmanni, &c. lectio libris veratioribus stabilita. Quidam tamen ms. & plerique excusi, *d. exire causam filix*, ms. Abb. Gand. *d. in se*. In uno etiam ms. Torrentii *stili*, est *pro filix*: quod cum Sallustii fragmentis convenit. In quibus Nysæ filii Nicomedis, regno exorbant.

beneficiaq; regis in se commemoranti, Removē. inquit, istæc, * oro te: quando notum est, & quid ille tibi, & quid illi tu dederis. Gallico denique triūpho milites ejus inter cætera carmina, quæ currum prosequentes joculariter canunt, etiam vulgatissimum illud pronunciaverunt:

Gallias Cæsar subegit, Nicomedes Cæsarē:

Ecce Cæsar nunc triūphat, qui subegit Gallias:

Nicomedes non triumphat, qui subegit Cæsarē,

50. Pronum & sumtuosum in libidines fuisse constans opinio est, plurimasque & illustres feminas corrupisse: in quibus Postumiam Servii Sulpicii, Lolliam Auli Gabinii, Tértullam M. Crassi; etiam Cn. Pompeji Muciam. Nam certe Pompejo, & à Curionibus patre & filio, & à multis exprobratum est, quod cujus causa post tres liberos exegisset uxorem, & quem gemens Ægisthum appellare consueffet, ejus postea filiam potentia cupidine in matrimoniū recepisset. Sed ante alias dilexit M. Bruti matrem Serviliam: cui & proximo suo consulatu sexages HS. margaritam mercatus est: & bello civili super alias donationes, amplissima prædia * ex auctiōibus hastæ ei nummo addidit. Cum quidem plerisque vilitatem mirantibus, facetissime Cicero, Quo melius, inquit, entum sciatis, Tertia deducta est: existimabatur enim Servilia, etiam filiam suam Tertiam Cæsari conciliare.

§1. Ne provincialibus quidem matrimoniis abstinuisse, vel hoc disticho apparet, jactato æque à militibus per Gallicum triumphum:

Urbani servate uxores, mœchum calvum adducinus.

* Aurum

Orate] Te, ab aliis, ut plios. omisum. Quædam etiam editiones, & ins. Abb. Gand. non agnoscunt.

50. Proximo suo cons.] Torrentius, primo, ut etiam cod. Urlni.

Ex auctiōibus haste ei nummo addidit] Delendum, ei. Atque ita lectio Beroaldi & optimor. librorum. Torrentius, pro, nummo, mavult, quod in quibusdam, & i. i. m.

* Aurum in Gallia effutisti: heic sumpsisti
mutuum.

52. Dilexit & reginas, inter quas * Eunoen
Mauram, Bogudis uxorem: cui, maritoque ejus,
plurima & immensa tribuit, ut * Naso scripsit: sed
maxime Cleopatram, cum qua & convivia in pri-
mam lucem sepe protraxit, & eadem nave thala-
mego pæne Æthiopia tenus Ægyptum penetra-
vit, nisi exercitus sequi recusasset. Quam denique
accitam in urbem, non nisi maximis honoribus
præmiisque auctam remisit. filiumque natum ap-
pellare nomine suo passus est. Quem quidem non-
nulli Græcorum * similem quoque Cæsaris & for-
ma & incessu tradiderunt. M. Antonius agnitum
etiam ab eo, senatui affirmavit: * quæ scire C. Ma-
tium, & C. Oppium, reliquosque Cæsaris amicos:
quorum C. Oppius, quasi plane defensione ac pa-
trocinio res egeret, librum edidit, * Non esse Cæ-
saris filium, quem Cleopatra dicat. Helvius Cinna
Trib. pleb. plerisque confessus est, habuisse se scri-
ptam paratamque legem, quam Cæsar ferre jussit.
set, cum ipse abesset, uti uxores liberorum quæ-
rendorum causa, * quas & quot veller, ducere li-
ceret. Ac ne cui dubium omnino sit, & impudici-
tiæ cum, & adulteriorum flagrasse infamia, Curio
pater

51. *Aurum in Gallis ef-
futisti*] Cum vulgo legere-
tur, *Auro in Gallis stu-
prum emisisti* hanc lexi-
nem
è libris primus dedit Gla-
reanus, nisi quod emendare
vult, *effutidisti*.

52. *Eunoen*] Mallet tur-
nebus *Eunen*. Variant codd.
Cinuen, *Enricen*, *Enriem*.
Sic & pro *Naso*, variatum,
Vasa. *Vassa*. *Visto*. *Nasa*.

Similem quoque Cæsari]
Plerique, *Cæsari*.

Quæ scire C. Matium]

Legit Glareanus, *Scireque*,
&c. In nomine Matii varia-
tum, ut solet in proptiis.

Non esse Cæsaris filium,
quem Cleopatra dicat] Alii,
quemque C. d. al. qui quid
C. d. Glareanus negationem:
tollit, creditque scriptum
ab Oppio librum, *Esse Cæ-*
saris filium.

Quas & quot veller, ducere
veliceret] Soli Cæsari, Ge-
neralis lex foret si, *velent*,
retineretur, quod recte im-
probarum doctis.

pater quadam cum oratione, omnium mulierum-
virum, & omnium virorum mulierem appellat.

53. Vini parcissimum ne inimici quidem nega-
verunt. Verbum M. Catonis est, Vnum ex omni-
bus Cæsarem ad evertendam Remp. sobrium ac-
cessisse. Nam circa victum C. Oppius adeo indif-
ferentem docet, ut quondam ab hospite * condi-
tum oleum, pro viridi appositum, aspernantibus
cæteris solum etiam largius dicat appetisse: ne
hospitem aut negligentiam, aut rusticitatis vide-
retur arguere.

54. Abſtinentiam neq; in imperiis neq; in ma-
gistratibus præstitit. Ut enim quidam monumen-
tis suis testati sunt, * in Hispania à proconsule,
& à sociis pecunias accepit, emendicatas in auxi-
lium æris alieni: & Lusitanorum quædam oppi-
da, quamquam nec imperata detrectarent, & ad-
venienti portas patefacerent, diripuit hostiliter.
In Gallia sana templaque Deum donis referta ex-
pilavit: urbes diruit, sæpius ob prædam quam ob
delictum: unde factum ut auro abundaret, ternif-
que millibus nummum in libras promercalc, * per
Italiam provinciasque divideret. In primo con-
sulatu tria millia pondo auri furatus è Capitolio,
tantumdem inaurati æris reposuit. Societates ac
regna pretio dedit: ut qui uni Ptolemæo prope
sex millia talentorum suo Pompeiique nomine
abstulerit. Postea vero evidentissimis rapinis ac
sacrilegiis, & onera bellorum civilium, & trium-
phorum ac munerum sustinuit impendia.

55. * Eloquentia militariq; re aut æquavit præ-
stan-

53. *Conditum oleum*] Pro-
culdubio, *conditum*, intelli-
gendum.

54. *In Hispania à procon-
sule*] Vir doctus nō delet.
Ipse Cæsar, inquit, Procon-
sule (quæ vox Tacito aliif-
que sæpe usurpata] pro Pro-
pratore) pecunias emendi-
catas à sociis accepit, &c.

Per Italiam provinciasque

divideret] Al. *divenderet*.

55. *Eloquentis militarique
re*] Elegans itæc Lipsii cor-
rectio, cum omnes libri præ-
ferrent, *Eloquentis militari,
que re*. Non tam feliciter
Torrentius: *Eloquentis, que
omisso, militari, &, re*. An-
ton. Augustinus, *Eloquent in
militari*.

stantissimorum gloriam, aut excessit. Post accusationem Dolabellæ, haud dubie principibus patronis annumeratus est. Certe Cicero ad Brutum oratores enumerans, negat se videre cui Cæsar debeat cedere: aitque eum elegantem, splendidam quoque, ac etiam magnificam ac generosam quodam modo rationem dicendi tenere. & ad Corniculum Nepotem de eodem ita scripsit: Quid oratorum quem huic antepones eorum qui nihil aliud egerunt? Quis sententiis aut acutior, aut crebrior? Quis verbis aut ornatior, aut elegantior? Genus eloquentiæ duntaxat adolescens adhuc Strabonis Cæsaris secutus videtur: cuius etiam ex oratione, quæ inscribitur Pro Sardis, ad verbum nonnulla translulit in Divinationem suam. Pronuntiasse autem dicitur voce acuta, ardenti motu gestuque, non sine venustate. Orationes aliquas reliquit, inter quas temere quædam feruntur: * ut Pro Q. Metello: quam non immerito Augustus existimat magis ab actuariis exceptam, male subsequentibus verba dicentis, quam ab ipso editam. Nam in quibusdam exemplaribus invenio, ne inscriptam quidem Pro Metello, sed, quam scripsit Metello, * cum ex persona Cæsaris sermo sit, Metellum seque adversus communium obtretratorum criminationes purgantis. * Apud milites quoque in Hispania, idem Augustus orationem esse vix ipsius putat: quæ tamen duplex fertur: una quasi priore habita prælio: altera, posteriore; quo Asinius Pollio ne tempus quidem concionandi habuisse eum dicit, subita hostium incursione.

56. Re-

Ut pro Q. Metello] Fugitivum, ut à Casaubonobene retractum. Omnes libri omiserant.

Cum ex persona Cæsaris sermo sit, Metellum seq.] Longe aliter Vir doctissimus, cum se persi. Metelli j. f. Cæsarem

seq., quam lectionem aliquo modo ita inscriptio innuat, *Gratis quam scripsit Metello.*

Apud milites] Ad m. vult Torreatius; & quæ sequuntur, orti incem e'e, auctoritate ductum codicum expungi.

C 3

56. Reliquit & rerum suarum Commentarios, Gallici civilisque belli Pompejani. Nam Alexandrini, Africique & Hispaniensis, incertus auctor est. Alii enim Oppium putant, alii Hirtium: qui etiam Gallici belli novissimum imperfectumque librum suppleverit.* De commentariis Cæsaris Cicero in eodē libro sic refert. Commentarios scripsit valde quidem probandos: nudi sunt, recti, & venuli, omni ornatu orationis, tamquam veste detracta: sed dum voluit alios* habere parata unde sumerent qui vellent scribere historiam, ineptis gratum fortasse fecit qui illa volunt calamistris inurere, sanos quidē homines à scribendo deteruit. De eisdem commētariis Hirtius ita prædicat. Adeo probantur omnium iudicio, ut prærepta, non præbita, facultas scriptoribus videatur. Cujus tamen rei major nostra quam reliquorum est admiratio. Cæteri enim quā bene atque emendate, nos etiam quam facile atque celeriter eos perscripserit, scimus. Pollio Asinius parum diligenter, parumque integra veritate compositos putat: cū Cæsar pleraque & quæ per alios erant gesta, temere crediderit; & quæ per se, vel consulto, vel etiam memoria lapsus, perperam ediderit: existimatque rescripturum & correcturū fuisse. Reliquit & De analogia libros duos, & Anticatones totidem, ac præterea poema quod inscribitur Iter. Quorū librorum primos, in transitu Alpiū, cum ex citeriore Gallia, conventibus peractis ad exercitum rediret: sequentes, sub tempus Mundenis prælii fecit: novissimum, dum ab urbe in Hispaniam ulteriorem IV & XX die pervenit. Epistolæ quoque ejus ad senatum existant, * quas primum videtur ad paginas

65. De Commentariis Cæsaris Cicero in eodem libro sic refert.] Cum minore glossæ suspitione omittit Romana editio, Cæsaris. Eadem cum multis mss. pro, libro, habet, Brute. atque id, iudicio Torrentii, melius, si etiam, eisdem, deleatur. Habere parata] Alii, paratam, aut, paratum. Quas primum videtur] Ms. unus, prius. quare non male fortassis qui; primum, aut, primum is.

ginas & formam memorialis libelli convertisse, cum antea Coss. & duces nonnisi transversa charta scriptas mitterent. Exstant * & ad Ciceronem, item ad familiares domesticis de rebus: in quibus si qua occultius perferenda erant, per notas scripsit, id est, sic structo litterarum ordine, ut nullum verbum effici posset: quæ si quis investigare & * persequi vellet, quartam elementorum litteram, id est, d pro a, & perinde reliquas commutat. * Feruntur & à puero, & ab adolescentulo, quædam scripta: ut Laudes Herculis, trægœdia Oedipus: item Dicta collectanea. quos omnes libellos vetuit Augustus publicari, in epistola quam brevem admodum ac simplicem, ad Pompejum Macrum, cui ordinandas bibliothecas delegaverat, misit.

57. Armorum & equitandi peritissimus, laboris ultra fidem patiens erat: in agmine, nonnumquam equo, sæpius pedibus, anteibat, capite detecto, seu sol, seu imber esset. Longissimas vias incredibili celeritate consecit, expeditus, meritoria rheda, centena passuum millia in singulos dies: si flumina morarentur, nando trajiciens, vel innixus inflatis utribus, ut per sæpe nuntios de se præveniret.

58. In obeundis expeditionibus, dubium * cautior an audentior. Exercitum neque per insidiosa itinera duxit umquam, * nisi per speculatus locorum situs: neque in Britanniam transvexit, nisi ante per se portus & navigationem, & accessum ad insulam explorasset. At idem obsessione castrorū in Germania nuntiata, per stationes hostium Gallico habitu penetravit ad suos. A Brundisio Dyrrachium

Et ad Ciceronem] Hæc verba ex hoc loco sublata, supra ad titulum, *De analogia*, annectit Torrentius, audacter.

Persequi vellet] *V*olet, scribendum, ut optimi libri.

Feruntur & à puero] In

duobus codd. abesse, & à puero, indicat idem Torrentius.

58. *Cautior, an audentior*] Elegantius, quam ut vulgati, *c. uti. rne.*

Nisi per speculatus] Est qui legat, *præspeculatus.*

40 C. SÜETONII TRANQ.
 rachium inter oppositas classes hieme transmisit.
 Cessantibusq; copiis, quas subsequi iusserat, cum
 ad arcessendas frustra sæpe misisset, novissime ipse
 clam noctu parvulum navigium solus obvoluto capite
 conscendit : neque aut quis esset ante detexit, aut gubernatorem
 cedere adversæ tempestati passus est, quam pæne obrutus fluctibus.

59. Ne religione quidem ulla à quoquam incepto
 absterritus umquam vel retardatus est. Cum immolanti
 aufugisset hostia, profectionem adversus Scipionem &
 Iubam non distulit. Prolapsus etiam in egressu navis,
 verso ad melius omine, Teneo te, inquit, Africa. Ad
 eludendas autem variationes, quibus felix & invictum
 in ea provincia fataliter Scipionum nomen scerebatur,
 despectissimum quendam ex Corneliorum genere, cui ad
 opprobrium vitæ * Salutioni cognomen erat, in castris
 secum habuit.

60. Prælia non tantum destinato sed ex occasione
 sumebat: ac sæpe ab itinere statim, interdum spurcissimis
 tempestatibus, cum minime quis * noturum putaret :
 nec nisi tempore extremo ad dimicandum cunctantior
 factus est. Quo sæpius vicisset, hoc minus experiendo
 casus opinans: nihilq; se tantum acquiraturum victoria,
 quantum auferre calamitas posset. Nullum umquam
 hostem fudit, * quin castris quoq; exueret: ita nullum
 spatium perterritis dabat. Ancipiti prælio equos
 dimittebat, & in primis suum, quo major permanendi
 necessitas imponeretur, auxilio fugæ erepto.

61. Utebatur autem equo insigni, pedibus prope
 humanis, & in modum digitorum unguis fissis:

59. Salutioni] Vix duo consentientes codices repertantur. Invenias enim, Salutioni, Salutationi, Salubritati, Salubritati, Salubritati, Salubritati, Turnebo, Salubritati; Casubono, Salubritati, magis placet. Lipsius emendat, Salutioni, à verbo Salax.

60. Noturum putaret] Torrentii liber & Abb. Gandensis, speraret.

Qui castris quoque] Etiam à Torrèntio in lectio. sed non minus emphatice Egnatii & Sabellici editiones & multiss. quem non castris.

sis: quem natum apud se, cum haruspices impetium orbis terræ significare domino pronuntiasent, magna cura aluit: nec patientem sessoris alterius, prius ascendit: cujus etiam instar pro æde Veneris genitricis postea dedicavit.

62. Inclinatam aciem solus sæpe restituit, obstitens fugientibus, retinensque singulos, & contortis faucibus convertens in hostem: & quidem adeo plerumque trepidos, ut * aquilifer morantium cuspide sit comminatus: alius in manu detinentis reliquerit signum.

63. Non minora illa constantiæ ejus, * immo majora etiam, indicia fuerunt: Post aciem Pharsalicam, cum præmissis in Asiam copiis, per angustias Hellepontis * vectoria navicula trajiceret, L. Cassium partis adversæ cum decem rostratis navibus obvium sibi, neque refugit: & continus tendens, ultro ad deditionem hortatus, supplicem ad se recepit.

64. Alexandriæ, circa oppugnationem pontis, eruptione hostium subita compulsus in scapham, pluribus eodem præcipitantibus cum desilisset in mare, nando per cc. passus, evasit ad proximam navem, elata læva, ne libelli, quos tenebat, madererent: paludamentum mordicus trahens, ne spolio potiretur hostis.

65. Militem neque à moribus * neque à fortuna probabat, sed tantum à viribus: tractabatque pari severitate atq; indulgentia. Non enim ubique ac

62. *Aquilifer moranti cuspide.]* Libri, qui iſte e, male; ut notavit Egnatius. Quidam etiam libri, *moranti se.*

63. *In me majori e: lms.]* Adulterina hæc esse. certe supervacua, vix negari possit. Similia tamen tam crebro in hoc auctore. occurrunt, ut nihil temere pro-

nuntiandum sit.

Vectoria navicula.] Retinet Torrentius, quod in plerisque, *victor.* Sed vincat Turnebus & qui pro eo codices.

65. *Neque à fortuna.]* Torrentius, *à fortuna.* Bona conjectura si ullo libro juvatur.

ac semper, sed cum hostis in proximo esset, coc-
cebat: tum maxime exactor gravissimus discipli-
næ, ut neque itineris, neq; prælii tempus denun-
tiaret: sed paratum & intentum momentis omni-
bus, quo vellet, subito educeret. Quod etiam sine
caussa plerûque faciebat, præcipue pluviis, & fe-
stis diebus. Ac subinde observandum se admo-
nens, repente interdiu vel nocte subtrahebat: au-
gebatque iter, ut serius subsequentes defatigaret.

66. Fama vero hostilium copiarum perterritos
non negando, * minuendove, sed in super amplifi-
cando, ementiendoque confirmabat. Itaque cum
expectatio adventus Jubæ terribilis esset, convo-
catis ad concionem militibus, Scitote, inquit, pau-
cissimis his diebus regem affuturum cum x legio-
nibus, equitum xxx * levis armaturæ c millibus,
elephantis ccc. Proinde desinant quidam quærere
ultra, aut opinari, mihi que qui compertum ha-
beo, credant: * aut quidem vetustissima nave im-
positos, quocumque vento, in quascumque terras
* jubebo aveli.

67. Delicta neque observabat omnia, * neque
pro modo exscquebatur: sed desertorum ac sedi-
tiosorum & inquisitor & punitor acerrimus,
connivebat in cæteris. Ac nonnunquam post ma-
gnam pugnam atque victoriam, remisso officio-
rum munere, licentiam omnem passim lascivien-
di permittebat: jactare solitus, milites suos etiam
unguentatos bene pugnare posse: nec milites eos
pro concione, sed blandiori nomine commilito-
nes appellabat: habebatq; tam cultos, ut argento
& auro politis armis ornaret: simul & ad speci-
em, & quo tenaciores eorû in prælio essent me-
tu

66. *Minuendve*] Cujacii
Codex, ut notat Casaub
inhibendve.

Levis armatura C. M.]
Nimis anxie Torrensius, qui
hæc verba exturbar.

Aut quidem] Melius; e-

quidem, Casaub. Post pro ju-
bero, editio Bas. & ms. Ab-
batis Gand. *jubeo*, quod ma-
gis pro auctoritate ducis, ut
Torrenz.

67. *Neq; pro modo*] Faer-
nus, *pro more*. Nimis acute.

tu damni. Diligebat quoque usque adeo, ut audita clade Tituriana, barbam capillumque summisserit: nec ante demserit quã vindicasset. Quibus rebus & devotissimos sibi, & fortissimos reddidit.

68. Ingresso civile bellum, centuriones cujusq; legionis singulos equites è viatico suo obtulerunt, & universi milites gratuitam & sine frumento stipendioq; operam, cum tenuiorum tutelam locupletiores in se contulissent. Neq; in tam diuturno spatio quisquam omnino descivit: plerique capti concessam sibi sub conditione vitam; si militare adversus eum vellent, recusarunt. Famẽ & cæteras necessitates, non cum obsiderentur modo, sed & si alios ipsi obsiderent, tantopere tolerabant, ut Dyrrachina munitione Pompejus, viso genere panis ex herba, quo sustinebantur, cum feris sibi rem esse dixerit: amoverique ocuis, nec cuiquam ostendi, jusserit: ne patientia & pertinacia hostis, animi suorum frangerentur. Quanta fortitudine dimicaverint, testimonio est, quod adverso semel apud Dyrrachium prælio, pœnam in se ultro deposcerunt: ut consolandos eos magis imperator quam puniendos habuerit. Cæteris præliis innumeras adversariorum copias multis partibus ipsi pauciores facile superaverunt. Deniq; una sextæ legionis cohors præposita castello, quatuor Pompeii legiones per aliquot horas sustinuit, pæne omnis confixa multitudine hostilium sagittarum, quarum centum ac triginta millia intra vallũ reperta sunt. Nec mirũ, si quis singulorum facta respiciat, vel Cassii Scævæ centurionis, vel C. Acilii militis, ne de pluribus referam. Scæva excusso oculo, * transfixus femore & humero, centum & viginti ictibus scuto perforato, custodiam portæ commissi castelli retinuit. Acilius navali ad Massiliam prælio, injecta in puppem hostium dextra, & abscissa, memorabile illud apud Græcos Cynægiri exemplum imitatus, transilivit in navem, umbone obvios agens.

69. Sc-

69. *Transfixus femore*] Al. *transfixo.*

69. Seditio nem per x annos Gallicis bellis nullam omnino moverunt, civilibus aliquas: sed ut celeriter ad officium redierint, nec tam indulgentia ducis quam auctoritate. Non enim cessit unquam tumultuantibus, atque etiam obviam semper iit. Et nonam quidem legionem apud Placentiam, quamquam adhuc in armis Pompejus esset, totam cum ignominia missam fecit: ægreque post multas & supplices preces, nec nisi exacta de fontibus pœna, restituit.

70. Decumanos autem Romæ cum ingentibus minis, summoque etiam urbis periculo, missionem & præmia flagitantes, ardente tunc in Africa bello, neque adire cunctatus est, quamquam deterrentibus amicis, neque dimittere: sed una voce, qua Quirites eos pro militibus appellarat, tam facile circumegit & flexit, ut ei milites esse concessim responderint, & quamvis recusantem ultro in Africam sint secuti: ac sic quoque seditiosissimum quemque & prædæ & agri destinati tertia parte multavit.

71. Studium & fides erga clientes, ne juveni quidem defuerunt. Masinbam nobilem juvenem, cum adversus Hiempalem regem tam enixe defendisset, ut Iubæ regis filio in altercatione barbaram invaserit, * stipendiarium quoque pronunciarum, & abstrahentibus statim eripuit, occulta vitque apud se diu: & mox ex prætura proficiscens in Hispaniam, * inter officia prosequentium, fascesque lictorum, lectica sua avexit.

72. Amicos tanta semper facilitate indulgentiaque tractavit, ut C. Oppio comitanti se per silvestre iter correptoque subita valetudine, * & in diversorio loco, quod unum erat, cesserit: ac ipse hu-

71. *Stipendiarium pronunciarum*] Torrentius, *stipendiarium pronuntiavit*. Sed id alio & alieno sensu.

Inter officia prosequentium] *Stetim*, quidam, *mirum* unde, interferunt.

72. *Et in diversorio loco, quod unum erat, cesserit, ac ipse humi ac sub dio cubavit*] Optima Rob. Stephani, quam indicat Casaub. lectio, *Et in diversorio, quod unum erat, loco cesserit. nec inven-*

humi ac sub dio cubuerit. Jam autem rerum potens, quosdam etiam infimi generis ad amplissimos honores provexit. Cum ob id culparetur, professus est palam, * si grassatorum & sicariorum ope in tuenda sua dignitate usus esset, talibus quoque se parem gratiam relaturum.

73. * Simultates contra nullas tam graves excepit unquam, ut non occasione oblata libens deponeret. C. Memmii, cujus asperimis orationibus non minore acerbitate rescripserat, etiam suffragator mox in petitione consulatus fuit. C. Calvo post famosa epigrammata de reconciliatione per amicos agenti, ultro ac prior scripsit. Valerium Catullum à quo sibi versiculis de Mamurra perpetua stigmata imposita non dissimulaverat, satis facientem, eadem die adhibuit cœnæ: hospitioque patris ejus, sicut consueverat, uti perseveravit.

74. Sed & in ulciscendo natura lenissimus. Piratas, à quibus captus est, cum in deditionem redgisset, quoniam suffixurum se cruci ante juraverat, jugulari prius jussit, deinde suffigi. Cornelio Phagitæ, cujus quondam nocturnas insidias ægre ac latens ne perduceretur ad Sullam, vix præmio dato evaserat, numquam nocere sustinuit. Philemonem à manu servū, qui necem suam per venenum inimicis promiserat, non gravius quam simplici morte punit. In P. Clodium Pompejæ uxoris suæ adulterum, atque eadem de causa pollutarum cerimoniarū reum, testis citatus, negavit se quidquam comperisse: quamvis & mater Aurelia,

si ipse Casaubonus, *liber-
frit. de, quod v. e cesserit.* unus
enim ipsius cod. v. & in
non habet. Torrentius vide-
rat mendum, & transposu-
erat concinne. & *leota. l. 4.*
u. e. cesserit. Poit. *vi. si.* al. &
i. se. ut referatur ad id quod
supra, & *in liber.* Item *pr.*,
enbu. i. al. *acubiterit.*

*Signatorum, & c. usus
esset, talibus quoque se pa-
rem, & c.]* Magis probatur
Torrentio scriptura ms. *Se
grass. usum esse: talibus quo-
quo parem.*

73. *Simultates contra nul-
las]* Non dubium quin è li-
bris Casauboni hæc lectio.
Cæteri, *contra nullos.*

relia, & soror Julia, apud eosdem iudices, omnia ex fide retulissent: Interrogatusque, cur igitur repudiasset uxorem, Quoniam, inquit, meos tam suspicione quam crimine iudico carere oportere.

75. Moderationem vero clementiamque, tum in administratione, tum in victoria belli civilis, admirabilem exhibuit. Denuntiante Pompejo, pro hostibus se habiturum, qui Reip. defuissent: ipse medios & neutrius partis, suorum sibi numero futuros pronuntiavit. Quibus autem ex commendatione Pompeji, ordines dederat, potestatem transeundi ad eum omnibus fecit. Motis apud Herdam deditionis conditionibus, cum assiduo inter utrasque partes usu atque commercio, Afranius ac Petrejus deprehensos intra castra Julianos subita pœnitentia interfecissent, admissam in se perfidiam non sustinuit imitari. Acie Pharfalica proclamavit ut civibus parceretur: deincepsque nemini non suorum quem vellet unum partis adversæ servare concessit: nec ulli periisse, nisi in prælio reperiuntur, exceptis dumtaxat Afranio & Fausto & L. Cæsare juvene: ac ne hos quidem voluntate ipsius interemptos putant: * quorum tamen & priores post impetratam veniam rebellaverant: & Cæsar libertis servisque ejus ferro & igni crudelem in modum enectis, bestias quoque ad * munus populi comparatas contrucidaverant. Denique tempore extremo etiam quibus nondum ignoverat, cunctis in Italiam redire permisit, magistratusque & imperia capere. Sed & statuas L. Sullæ atque Pompeii, à plebe disjectas, reposuit. Ac si qua posthac aut cogitarentur gravius adversus se, aut dicerentur, inhibere maluit, quam vindicare. Itaque & detectas conjurationes, conventusque nocturnos, non ultra arguit, quam ut edicto ostenderet esse sibi

75. *Lucrum tamen & Afranium & Faustus priores priores post i. v. rebellaverant: & Cæsar libertis & servis libertis. Mox munus populi, alii, publicum.*

sibi notas: & acerbe loquentibus satis habuit pro concione denunciare ne perseverarent. Aulique Cæcinnæ criminofissimo libro, & Pitholai carminibus maledicentissimis, laceratam existimationem suam, civili animo tulit.

76. Prægravant tamen cætera facta, dictaque ejus, ut & abusus dominatione, & jure cæsus existimetur. Non enim honores modo nimios * recepit, ut continuum consulatum, perpetuam dictaturam præfecturamque morum, insuper prænomen imperatoris, cognomen patris patriæ, itatuam inter reges, suggestum in orchestra: sed & ampliora etiam humano fastigio decerni sibi passus est: sedem auream in curia & pro tribunali, thensam & ferculum Circensi pompa, templa, aras, simulacra juxta Deos, pulvinar, flaminem, Lupercos, appellationem mensis è suo nomine. Ac * nullos non honores ad libidinem cepit, & dedit. Tertium & quartum consulatum titulo tenus gessit, contentus Dictaturæ potestate * decretæ cum consulatibus simul: atq; utroq; anno binos consules substituit sibi in ternos novissimos menses: ita ut medio tempore comitia nulla habuerit, præter tribunorum & ædilium plebis: præfectosq; pro prætoribus constituerit, * qui præsentem se res urbanas administrarent. Pridie autem Kal. Januarias repentina consulis morte cessantem honorem in paucas horas petenti dedit. Eadem licentia spreto patriæ more, magistratus in plures annos ordinavit. Decem prætoribus viris consularia ornamenta tribuit. Civitate donatos, & quosdam è semibarbaris Gallorum recepit in curiam. Præterea monetæ, publicisque vectigalibus, peculiare servos præposuit. Trium legionum, quas Alexandriæ relinquebat, curam

76. *Recept, ut*] Non recipienda opinio Torrentii, qui hæc deser.

Nullos non] Male vulgo, non nullos. Casaubonus.

Decretæ cum consulatibus]

Consulatu, Torrentius.

Qui præsentem se] Substituenda, judicio etiam Casauboni, emendatio Torrentii, *absente se*, aut Lipsii, *pro se*.

curam, & imperium * Rufini liberi sui filio, ex-
oleto suo, demandavit.

77. Nec minoris impotentie voces pro palam
edebat, ut * T. Ampius scribit: Nihil esse Remp.
appellationem modo, * sine corpore, ac specie.
Sullam nescisse litteras, qui Dictaturam deposue-
rit. Debere homines consideratius jam loqui se-
cum, ac pro legibus habere quæ dicat. Eoque ar-
rogantia progressus est, ut haruspice tristitia & si-
ne corde exta * sacro quodam nuntiante, futura
diceret lætiora, cum vellet nec pro ostento du-
cendum si pecudi cor defuisset.

78. Verum præcipuam & * inexpiabilem sibi
invidiam hinc maxime movit: Adeuntes sc cum*
plurimis honorificentissimisque decretis, univer-
sos patres conscriptos sedens pro æde Veneris
genitricis excepit. Quidam putant retentum à
Cornelio Balbo, cum conaretur assurgere: alii ne
conatum quidem omnino, sed etiam admonentē
C. Trebatium, ut assurgeret, minus familiari vultu
respexisse. Idque factum ejus tanto intolerabilius
est visum, quod ipse triumphanti, & subsellia tri-
bunitia prætervehenti sibi, unum è collegio Pon-
tium Aquilam non assurrexisse adeo indignatus
sit, ut proclamaverit, Repeto ergo à me Aquila
Remp. tribunus: & nec destiterit per continuos
dies quidquam cuiquam, nisi sub exceptione pol-
liceri, si tamen per Pontium Aquilam licuerit.

79. Adjecit ad tam insignem despecti senatus
con-

Rufini liberi] Turnebus
ita maluit, quam *Rufini*,
aut, *Rufini*, ut in vulg.
Torreut. *Rufino*.

77. *T. Ampius scribit:*
Nihil e[st] Remp. Mirè sen-
per in propriis allucinari li-
brarii. Invenias enim hic,
Ampius, *Lampius*, *Ampius*,
Ursino placet, *Tam-*
pius. Quod vero hic, *Nihil*
esse Remp. ita edidit Ca-

saub. Vulg. *Nihil amplius*
Remp. esse.

Sine corpore ac specie] In-
clinat Casaubonus ut legat,
ac re.

Sacro quodam nuntiante] *Al-*
ii, quendam. quidam, sa-
cro quendam.

78. *Inexpiabilem*] *Al-*
exivi dicim.

Plurimum] al. *pluribus.*

contumeliam, multo arrogantius factum. Nam cum sacrificio Latinarum revertente eo inter immodicas ac novas populi acclamationes, quidam è turba statuae ejus coronam lauream candida fascia praeligatam imposuisset: & tribuni plebis Epidius Marullus Cæsariusque Flavus coronam fasciam detrahi, hominemque duci in vincula jussissent, dolens seu parum prospere motam regni mentionem, * sive, ut ferebat, ereptam sibi gloriam recusandi, tribunos graviter increpitos potestate privavit: neque ex eo infamiam affectati etiam regii nominis * discutere voluit: quamquam & * plebei regem se salutanti, Cæsarem se, non Regem esse responderit: & Luper calibus, pro Rostris à consule Antonio ad mortem sæpius capiti suo diadema repulerit, atque in capitolium Jovi Op. Max. miserit. * Quinetiam varia fama percrebuit, migraturum Alexandriam vel Ilium, translatis simul opibus imperii, exhaustaque Italia delectibus, & procuratione urbis amicis permessa: proximo autem senatu * L. Cottam Quindecim-virum sententiam dicturum: ut, quoniam libris fatalibus contineretur, Parthos, nisi à rege, non posse vinci, Cæsar rex appellaretur.

80. Quæ causa conjuratis * maturandi fuit destinata negotia, ne assentiri necesse esset. Consilia igitur dispersim antea habita, & quæ sæpe bini ternive ceperant, in unum omnes contulerunt: ne populo quidem jam presenti statu læto, sed clam palamque detrectante dominationem, atque assertores flagitante. Peregrinis in senatum alle-

ctis

79. *Sive, ut ferebat*] E vestigiis libri qui, *referbat*, Torrent. *præferbat*.

Disserere delicti] Hoc Torrentio. Casaubono, *delit*, magis placet.

Plecti] Pro *plecti*. al. *plectio*.

Quinetiam Paris sumis]

Validum quod in Viter. Casaub. *videtur*.

L. Cottam] Præponunt quæd. exempl. *percrebuit fama*, sed è glossa manifestissime.

80. *Maturandi destinata negotia*] Dubitat Casaub. an Suetonii sit, *negotia*.

D

60 C. SÜETONII TRANQ.

Etis libellus propositus est: Bonum factum: Nō quis senatori novo curiam monstrare velit. & illa vulgo canebantur.

Gallos Cæsar in triumphum ducit, *iidem in curia

Galli bracas deposuerunt, latam clavum sumserunt.

Q. Maximo suffecto, *trimestrique consule theatrum introeunte, cū lictor animadverti ex more iussisset, ab universis conclamatum est: Non esse consulē eum. *Post remotos Cæsetium & Marullū tribunos, reperta sunt proximis comitiis complura suffragia, consules eos declarantium. Subscribere quidam L. Bruti statuz, Utinam viveres. Item ipsius *Cæsariz statuz: *Brutus, quia reges, ejecit, consul primus factus est: Hic, quia consules ejecit, rex postremo factus est. Conspiratum est in eum à lx amplius, C. Cassio, *Marcoque & D. Bruto principibus conspirationis. Qui primum cunctati, utrumne illum in campo per comitia tribus ad suffragia vocantem partibus divisis è ponte deiecissent, atque exceptum trucidarent: an in Sacra via vel in aditu theatri adorirentur: postquam senatus Idibus Martiis in Pompeji curiam edictus est, facile tempus & locum præterierunt.

81. Sed Cæsari futura cædes evidentibus prodigiis denunciata est. Paucos ante menses cum in colonia Capua deducti lege Julia coloni, ad extru-

[*Iidem in ceteris Galli, &c.]* Acerbius quod in mss. *idem in curia Galli, &c.* ut acute animadvertit Torrent, Minus ille recte statim, *trimestri*, absque consulatione legit.

[*Post remotos*] Distinctio hæc Torrentiana vera.

[*Cæsariz statuz*] Statua abest à Torrentii libris; atque

absit sane: quamvis & hic locum habere possint quæ supra dicta de iis quæ in hoc scriptore glossemata videntur.

Brutus quis Reges. Hic quis cons.] Faernus, *Brutus quis. Sic qui.*

Marcoque & D. Bruto] Alii, Brutiis.

truendas villas sepulcra vetustissima*disjicerent, idq; eo studiosius facerent, quod aliquantum vasculorum operis antiqui scrutantes reperiebant: tabula ænea in monumento, in quo dicebatur Cappy, conditor Capuæ, sepultus, invēta est, conscripta litteris verbisq; Græcis, hac sententia.* Quandoque ossa Cappyis detecta essent, * fore ut Julo prognatus manu consanguineorū necaretur, magnisque mox Italiæ cladibus vindicaretur. Cujus rei, ne quis*fabulosam aut commentitiam putet, auctor est Cornelius Balbus, familiarissimus Cæsaris. Proximis diebus equorum greges, quos in trajiciendo*Rubicone flumine cōiecerat, ac vagos & sine custode dimiserat, comperit pertinacissime pabulo abstinere, ubertimque flere. Et immolantem haruspex Spurinna monuit, caveret periculū, quod non ultra Martias Idus proferretur. Pridie autem easdem Idus, avem*regaliolū, cum laureo ramulo Pompejanæ curiæ se inirentem, volucres varii generis ex proximo nemore persecutæ, ibidem discerpserūt. Ea vero nocte cui illuxit dies cædis, & ipse sibi visus est per quietem interdum supra nubes volitare, alias cum Jove* dextram jungere. Et Calpurnia uxor imaginata est, collabi fastigium domus, maritumq; in gremio suo confodi: ac subito cubiculi fores sponte patuerunt. Ob hæc simul & ob infirmam valetudinē diu cunctatus, an se contineret & quæ apud senatum proposuerat, agere disieret: tandem D. Bru-

31. Sep. vet. disjicerent] Ms. disjicerent. Statim, quatuordecim, vulg. quando.

Fore ut Julo progn. Turnebus, isto: sed, Julo, non damnat. Torrentius, Ito, quod in quibusdam, involt. Nonnulli, Iuli.

Fabulosam aut commentitiam] Al. fabulosam aut

commentitium.

Rubicone flumine] Turnebus, Rubiceni flumini.

Regaliolum] Orthographiam putat Casaubonus, Regaliolum; quasi regem avium.

Dextram jungere] vulg. dextras.

§ 2 C. SVETONII TRANQ.

Bruto adhortante , ne frequentes ac jam dudum opperienteis destitueret , quinta fere hora progressus est : libellumque insidiarum indicem,* ab obvio quodam porrectum, libellis cæteris, quos sinistra manu tenebat, quasi mox lecturus , commiscuit. Dein pluribus hostiis cæsis , cum litare non posset, introiit curiam, spreta religione: Spurrinamque irridens, & ut falsum arguens, quod sine ulla noxa Idus Martiæ adessent: quamquam is venisse quidem eas diceret , sed non præterisse.

82. * Assidentem conspicati , specie officii circumsteterunt: illicoque * Cimber Tullius, qui primas partes susceperat , quasi aliquid rogaturus , propius accessit: renuentiq; & gestu in aliud tempus differēri, ab utroq; humero togam apprehendit : deinde clamantem, ista quidem vis est, * alter Cassius adversum vulnerat paullum infra jugulum. Cæsar Cassii brachium arreptum graphio trajecit: conatusque prosilire, alio vulnere tardatus est. Utq; animadvertit undique se strictis pugionibus peti, toga caput obvolvitur: simul sinistra manu sinum ad ima crura deduxit, quo honestius caderet , etiam inferiore corporis parte velata. Atque ita tribus & viginti plagis confossus est; uno modo ad primum ictum gemitu sine voce edito. Etsi tradiderunt quidam , M. Bruto irruenti dixisse, * Καὶ σὺ ἴ' ἐκείνων ἔσῃ τῶν υἱῶν; Exanimis dis fugientibus cunctis aliquamdiu jacuit , donec lecti-

Ab obvio] Liber Torrentii, Olio. unde ille, Ovic. Sed longe petitur.

82. Assidentem conspicati, sp. off. circumsteterunt] Emen- dandum, conspicati sp. off. circumsteterunt, ut in optimis & fere omnibus libris.

Cimber Tullius] Sic cum quibusdam exemplar. Casaubonus. P. Victorius & alii oblitate volunt. Tullius.

Alter Cassius] Casca, &

mox, Casca, pro Cassii. libri excusi vert. excepta editio- ne Romana. A Beroaldo ar- bitratur substitutum Casau- bon. Quidam etiam, ut Turne- bus annotat, alter è Cassiis.

Arreptum] Variant. arre- pto. abrepto. abreptum.

Καὶ σὺ ἴ' ἐκείνων ἔσῃ τῶν υἱῶν] Et tu inter illos es, & tu filii? Magis expriment adfectum hæc omnia. Sed in plerisque exemplaribus tantum, & σὺ τῶν υἱῶν;

lecticæ impositum, dependentē brachio, trēs servuli domum retulerunt. Nec in tot vulneribus, ut Antistius medicus existimabat, lethale ullum repertum est, nisi quod secundo loco in pectore acceperat. Fuerat animus conjuratis, corpus occisi in Tiberim trahere, bona publicare, acta rescindere: sed metu M. Antonii consulis, & magistrī equitum Lepidi, destiterunt.

83. Postulante ergo L. Pisone socero, testamentum ejus aperitur: recitaturque in Antonii domo, quod Idibus Septembribus proximis in Lavicano suo fecerat, demandaveratque virgini Vestali maximæ. Q. Tubero tradit, heredem ab eo scribi solitum ex consulatu ipsius primo, usque ad initium civilis belli, Cn. Pompejum: idque militibus pro concione recitatum. Sed novissimo testamento tres instituit heredes sororum nepotes, C. Octavium ex dodrante, & L. Pinarium, & Q. Pedium * ex quadrante reliquo: in ima cæca C. Octavium etiam in familiam nomenque adoptavit plurisque percussorum in tutoribus filii, si quis sibi nasceretur, nominavit: D. Brutum etiam in secundis heredibus. Populo hortos circa Tiberim publice, & virginitatem trecentos sestertios, legavit.

84. Funere indicto, rogos exstructus est in Martio campo juxta Juliæ tumulum: & pro Rostri aurata ædes ad simulacrum templi Veneris Genitricis, collocata: intraque lectus eburneus, auro ac purpura stratus: & ad caput tropæum, cum veste in qua fuerat occisus. Præferentibus munera quia

83. *Ex quadrante reliquo: in ima cæca C. Octavium etiam*] Primus ita locum istum restituit I. Lipsius, doctissime: cum cuncta exemplaria præferrent: *ex quadrante reliquo: in ima cæca. C. Octavium. Sabellius, reliquo: in ima cæca*; interpretatur, *Quibus aliquis testamento le-*

gati. Quæ si mens fuit Suetonio, parum clare eam expressit. Sed etiam aliis locis eidem hoc usu venit. Præterea verisimile, eodem loco testamenti, si non ante, in familiam nomenque adoptatum, quo institutus heres ex dodrante.

54. C. SÜETONII TRANQ.

quia suffecturus dies non videbatur, præceptum est ut omisso ordine, quibus quisq; vellet itineribus urbis, portaret in campũ. Inter ludos cantata sunt quædam ad miserationem & invidiam cædis ejus, accommodata ex Pacuvii Armorũ judicio:

*Men' me servasse, ut essent qui me perderent? Et ex Electra * Attii alia ad similem sententiam. Laudationis loco consul Antonius per præconem pronuntiavit Sen. conf. quo omnia ei divina simul atque humana decreverat: item jusjurandũ, quo se cuncti pro salute unius adtrinxerant: quibus per pauca à se verba addidit. Lectum pro Rostris in Forum magistratus & honoribus functi detulerunt. Quem cum pars in Capitolini Jovis cella cremare, pars in curia Pompeji, destinaret, repete duo quidam gladiis succincti, ac bina jacula gestantes, ardentibus cereis succenderunt: contestimque circumstantium turba virgulta arida, & cum subselliis tribunalia, *quidquid præterea ad donum aderat, congestit: deinde tibicines & scenici artifices vestem, quam ex instrumẽto triumphorum ad præsentem usum induerant, detractam sibi, atque discissam, injecere flammæ: & veteranorum militum legionarii, arma sua, quibus exculti funus celebrabãt. Matronæ etiam pleræq; ornamenta sua quæ gerebant, & liberorum bullas atque prætextas. In summo publico luctu exterarum gentium multitudo circulatim suo quæque more lamentata est: præcipueque Judæi, qui etiam noctibus continuus bustum frequentarunt.

85. Plebs statim à funere ad domum Bruti & Cassii cum facibus tetendit: atque ægre repulsa, ob-

84. *Men' me servasse*] Vetultiores plerique *Men' servasse*. Torrentius ex vulg. lectione facit, *Men' me' servasse*. Quod sequitur, *Attii*, more suo variarunt librarii: *Aciliũ, Accii, Accii, Attilii*. Ultimum om-

nino asserit Egnatius, Torrentius vult, *Attii*, eraso *Electra*.

[*Quicquid præterea ad donum aderat*] Bergaldus male ad *menum*. quem sequuti Egnatius, Sabellicus, &c.

obvium sibi Helvium Cinnam, per errorem nominis, quasi Cornelius is esset quem graviter pridie concionatum de Cæsare* requirebat, occidite caputque ejus præfixum hastæ circumtulit. Postea solidam columnam prope xx pedum lapidis Numidici in foro statuit: scripsitque, P A R E N T I P A T R I Æ.* Apud eandem longo tempore, sacrificare, vota suscipere, controversias quasdam interposito per Cæsarem jurejurando distrahere, perseveravit.

86. Suspicionem Cæsar quibusdam suorum reliquit, neque voluisse se diutius vivere, neque curasse, quod valetudine minus prospera uteretur: ideoque & quæ religiones monerent, & quæ renuntiarent amici, neglexisse. Sunt qui putent confisum cum novissimo illo Senat. conf. ac jurejurando, etiã custodias Hispanorum* cum gladiis sectantium se, removisse.* Alii è diverso opinantur, insidias undiq; imminentes subire semel confessum fatius esse, quã cavere semper. Alii ferunt dicere solitum, non tam sua quam Reip. interesse uti salvus esset: se jam pridem potentia gloriæque abundo adeptum: Remp. si quid sibi eveniret, neque quietam fore, & aliquanto deteriore conditione civilia bella subituram.

87. Illud plane inter omnes fere constitit, talem.

85. *Reputabat*] Al. *inquirebat*.

Apud eandem] Al. *eam*.

86. *Cum gladiis sectantium se*] Ita edidit Casaubonus confusus ex coalitione finis præcedentis dictionis cum sequentis initio. Peccatum in vulg. *inspectantium*. ex quo Torrentius fecerat *insciantium*.

Alii è diverso opinantur, insidias undiq; imminentes subire semel confessum fatius esse, quam cavere semper. A-

lii ferunt dicere solitum, non tam, &c.] Sensus apertus. Non tamen consentiunt libri. Sunt qui, *imminentes malui? è subire semel quam cadere semper: dicereque solitum ferunt, non tam. Quidam, Alii è diverso opinantur, inf. und. imm. subire semel, quam cadere, fatius ferunt. Non tam. Torrentius: Alii è diverso opinantur inf. und. imm. subire semel fatius esse, quam cadere semper, ferunt dicere solitum. Non tam.*

lem ei mortem pæne ex sententia obtigisse. Nam & quondam cum apud Xenophontem legisset, Cyrum ultima valetudine mandasse quædam de funere suo, aspernatus tam lentum mortis genus, subitam sibi celeremq; optaverat. Et pridie quam occideretur, in sermone nato super cœnam, apud M. Lepidum, quisnam esset finis vitæ commodissimus, repentinum inopinatumque prætulcrat.

88. Perit sexto & quinquagesimo ætatis anno : atque in deorum numerum relatus est, non ore modo decernentium, sed & persuasione vulgi. Si quidem ludis, quos primo consecratos ei heres Augustus edebat, stella crinita per septem dies continuos fulsit, exoriens circa undecimam horam. Creditumque est, animam esse Cæsaris in cælum recepti: & hac de causa simulacro ejus in vertice additur stella. Curiam, in qua occisus est, obstrui placuit: Idusque Martias parricidium nominari: ac ne unquam eo die senatus ageretur.

89. Percussorum autem fere, neque triennio quisquam amplius supervixit, neque sua morte defunctus est. Damnati omnes, alius alio casu perit: pars naufragio, pars prælio, nonnulli semet eodem illo pugione quo Cæsarem violaverant, interemerunt.

57

C. SVET. TRANQVILLI,
D. OCTAVIUS
CÆSAR AVGVSTVS II.

1. **G**ENTEM Octaviam Velitris præcipuam olim fuisse, multa declarant. Nam & vicus celeberrima parte oppidi jam pridem Octavius vocabatur: & ostendebatur ara Octavio consecrata: qui bello dux finitimo, cum forte Marti rem divinam faceret, nuntiata repente hostis incursione, semicruda exta rapta foco profecuit: atque ita prælium ingressus, victor rediit. Decretum etiam publicum exstabat, quo cavebatur* ut in posterum quoque simili modo exsta Marti redderentur, reliquæque ad Octavios referrentur.

2. Ea gens à Tarquinio Prisco rege,* inter Romanas gentes allecta, in senatum mox à Ser. Tullio in patricias transducta, procedente tempore ad plebem se contulit, ac rursus,* magno intervallo per D. Julium in patriciatum rediit. Primus ex hac

1. *Et in posterum quoque simili modo*] Aldina lectura expressa, quam muniunt libri scripti Casauboni. Vulgo, *ut quoque anno in posterum simili modo.*

2. *Inter Romanas gentes allecta, in senatum mox à Ser. Tullio in patricias transducta.*] Sequitur Turnebum & Pythæum Pulmannus edidit, *in res gentes.* Contra Torrentius & Casaubonus. Quærum ille etiam ista verba, *in senatum*, adjecta suspiciatur ab eo qui primus, *minores*, substituit. aut vero 10, *in patricias*, scriben-

dum, *inter patricias*. Hic, *inter patricias*, mavult, quod in membranis sit, *in patricias*. At quæm editiones pleræque, & ms. Abbatris Gandensis, clare hæc ita habeant & distinguant: *inter Romanas gentes allecta, in senatum mox à Ser. Tullio in patricias transducta*; non temere ab ista lectione recedendum Aliud enim erat (Sabellici verba) *senatorum esse, aliud patricium.*

M. 1723 interdulo] Dubium, hæc melius, an quod in pluribus codd. *minors* 11.

hac magistratum populi suffragio cepit C. Rufus. Is quaestorius Cn. & C. procreavit: à quibus duplex Octavio familia defluxit, conditione diversa. Siquidem Cn. & deinceps ab eo reliqui omnes functi sunt honoribus summis. At Cajus ejusque posterum, seu fortuna, seu voluntate, in equestri ordine consistere, usque ad Augusti patrem. Proavus Augusti secundo Punico bello, stipendia in Sicilia tribunus militum fecit, * Æmilio Pappo imperatore. Avus municipalibus magistratibus contentus, abundante patrimonio, tranquillissime senuit. Sed hæc alii. Ipse Augustus nihil amplius quam equestri familia ortum se scribit, veterem ac locupletem, & in qua primus senator pater suus fuerit. M. Antonius libertinum ei proavum exprobrat resionem, è pago Thurino: avum argentarium. Nec quidquam ultra de paternis Augusti majoribus reperi.

3. * Octavius pater à principio ætatis, & re & æstimatione magna fuit: ut equidem mirer, hunc quoque à nonnullis argentarium, atque etiam inter divitiores, operasque campestras, proditum. Amplis enim innatritus opibus honores & adeptus est facile, & egregie administravit. Ex prætura Macedoniam sortitus, fugitivos, residuam Spartaci & Catilinæ manum. Thurinum agrum tenentes, in itinere delevit, negotio sibi in senatu extra ordinem dato. Provinciæ præfuit, non minore justitia quam fortitudine: Namque, * Bessis ac Thracibus inagno prælio fuis, ita socios tractavit, ut epistolæ M. Tullii Ciceronis extant, quibus Q. fratrem, eodem tempore parum secunda fama proconsulatum Asiæ administrantem, hortatur & monet, imitetur in promerendis sociis vicinum suum Octavium.

4. De-

Æmilio Pappo] In nonnullis, *Paul.* in reliquis *Pappo.*

3. *Octavius pater re & æstimatione magna*] Alii, C.

Oct. pater, re & æstimatione magna.

Bessis ac Thracibus] Delect conjunctionem, *ut, Torrentius.*

4. Decedens Macedonia, prius quam *confiteri se candidatum consulatus posset, morte obiit repentina, superstitibus liberis, Octavia maiore, quam ex Ancharia: & Octavia minore; item Augusto, quos ex Atia tulcrat, Atia M. Atio Balbo, & Julia sorore C. Cæsaris, genita est. Balbus paterna stirpe Aricinus, multis in familia senatoris imaginibus, à matre Magnum Pompejum arctissimo contingebat gradu: functusque honore præturæ, inter xx viros agrum Campanum plebi Julia lege divisit. Verum M. Antonius despiciens etiam maternam Augusti originem, proavum ejus Afri generis fuisse, & modo unguentariam tabernam, modo pistinum Ariciæ exercuisse, objicit. Cassius quidem Parmensis quadam epistola, non tantum ut pistoris, sed etiam ut nummularii nepotem, sic taxat Augustum, *Materna tibi farina: siquidem ex crudissimo Ariciæ piltrino hanc finxit manibus collybo decoloratis Nerulonensis mensarius.

5. Natus est Augustus, * M. Tullio Cicerone, & Antonio cons. IX. Kal. Octobr. paullo ante solis exortum, regione Palatii, ad Capita bubula: ubi nunc sacrarium * habet, aliquanto post quam excessit, constitutum. Nam ut senatus Actis continetur, cum C. * Lectorius adolescens patricii generis, in deprecanda graviore adulterii pœna, præter ætatē atque natales, hoc quoq; patribus conscriptis allegaret, se esse possessorē, ac velut ædituum soli, quod primum D. Augustus nascens attigisset: peteretque donari quasi proprio suo, ac peculiari Deo: decretū est ut ea pars domus cōsecraretur.

6. Nutri-

4. *Confiteri se candidatum*] *Profiteri*, in quibusdam edicis, & russ. Casaub. & Ursini. bene.

Materna tibi farina: siquidem ex crudissimo Aricie piltrino hanc finxit manibus collybo decoloratis Nerulonensis mensarius] *Quidam libri, siquidem, non ha-*

bent. quidam tantum, si. Pro, finxit. al. iustis. Item Nemerensis pro Nerulonensis; aut Verucionensis: unde Casaubonus facit, Verulonensis.

6. *M. Tullio*] *Desunt in ms. Statim, habet, al. h. t. tur: & Lectorie, al. Lectoria.*

6. Nutrimentorum ejus ostenditur adhuc locus in avito suburbano, juxta Velitras permodicus, & cellæ penuariæ instar: tenetque vicinitatem opinio, tamquam & natus ibi sit. Huc introire nisi necessario & caste, religio est: concepta opinione veteri, quasi temere adeuntibus horror quidam & metus objiciatur: sed & mox confirmata est. Nam cum possessor villæ novus, seu forte, seu tentandi causa cubitum se eo contulisset: evenit, ut post paucissimas noctis horas exturbatus inde subita vi, & incerta, pæne semianimis cum strato simul ante fores inveniretur.

7. Infanti cognomen THVRINO inditum est, * in memoriam majorum originis: vel quod in regione Thurina, recens eo nato, pater Octavius adversus fugitivos, rem prospere gesserat. Thurinum cognominatum, satis certa probatione tradidit, nactus puerilem imagunculam ejus æream veterem, * ferreis ac pæne jam exolescentibus litteris, hoc nomine inscriptam: quæ dono à me Principi data * inter cubiculares colitur. Sed & à M. Antonio in epistolis per contumeliã sæpe Thurinus appellatur: & ipse nihil amplius quam mirari se rescribit. Pro opprobrio nomen prius sibi objici. Postea C. CÆSARIS, & deinde AVGVSTI cognomen assumpsit: alterum, testamento majoris avunculi: alterum, Munatii Planci sententia: cum quibusdam censentibus, Romulum appellari oportere, quasi & ipsum conditorem urbis, prævaluisset ut Augustus potius vocaretur, non tantum novo sed etiam ampliore cognom-

7. *In memoriam majorum originis: vel quod in regione]*
Alteram harum vocum, majorum originis, adjectam pro interpretatione existimat Casaubonus, cui ut credamus, suadet liber scriptus Alvari Nonnii, quo olim usus Pulmannus, in quo, in memoriam originis: quod re-

gione. Romana editio, in m. majoris originis.

Ferreis] Emendant, ferreus: quod improbat Casaub.

Inter cubiculares colitur] Valde avertit magnus legere. Inter cubiculares. Sic Domitiano, cap. 17. Puer cura Larium culicium assilens.

gnomine : quod loca quoque religiosa, & in quibus augurato quid consecratur, augusta dicantur, ab auctu, vel ab avium gestu, gustuvc, sive etiam Ennius docet, scribens,

Augusto augurio postquam inclyta condita
Roma est.

8. Quadrimus, patrem amisit: duodecimum annum agens, aviam Juliam defunctam pro concione laudavit. Quadriennio post virili toga sumta, militaribus donis triumpho Cæsaris Africano donatus est, quamquam expertus belli propter ætatem. Profectum mox avunculum in Hispanias, adversus Cn. Pompeji liberos, * vix tum firmus à gravi valetudine, per infestas hostibus vias, paucissimis comitibus, naufragio etiam facto, subsecurus, magnopere demeruit, approbata cito etiam morum indole super itineris industriam. Cæsare post receptas Hispanias expeditionem in Dacos, & inde in Parthos, desinente, præmissus Apolloniam, studiis vacavit. Utque primum occisum eum, heredemque se comperit, diu cunctatus, an proximas legiones imploraret, id quidem consilium ut præceps immaturumque omisit: cæterum, urbe repetita, hæreditatem adiit, dubitante matre, vitrico vero Marcio Philippo consulari multum dissuadente. Atque ab eo tempore exercitiibus comparatis, primum cum M. Antonio, Marcoque Lepido, dein tantum cum Antonio per duodecim fere annos, novissime per quatuor & quadraginta solus Rempublicam tenuit.

9. Proposita vitæ ejus velut summa, partes sigillatim, neque per tempora sed per species, exquar: quo distinctius demonstrari cognosciq; possint. Bella civilia quinq; gessit: Mutinense, Philip-pense, Perusinum, Siculum, Actiacum. Ex quibus primum ac novissimum adversus M. Antonium: secundum adversus Brutum & Cassium: tertium adversus L. Antonium Triumviri fratrem:
quar

1. *Vix tam firmus*] Urbis, *Vix domi*.

quartum adversus Sextum Pompejum , Cnæi filium.

10. Omnium bellorum initium & causam hinc sumsit, nihil conveniētius ducens quam necem avunculi vindicare, tuerique acta. Confestim ut Apollonia rediit, Brutum Cassiumque , * & vi nec opinantes, & quia prævifum periculum subterfugerant, legibus aggredi, eosq; cædis absentes deferre statuit. Ludos autem victoriæ Cæsaris non audētibus facere quibus obtigerat id munus, ipse edidit. Et quo constantius cætera quoque exsequeretur, in locum Trib. plebis sorte demortui * candidatum se ostendit: quamquam patricius, nec dum senator. Sed adversante conatibus suis M. Antonio consule, quem vel præcipuum adiutorem speraverat : ac ne publicum quidem & * translativum jus ulla in re sibi sine pactione gravissimæ mercedis impertiente, ad optimates se contulit: quibus eum invisum sentiebat, maxime quod D. Brutum obsessum Mutinæ, provincia à Cæsare data, & per senatum confirmata, expellere armis niteretur. Hortatibus itaq; nonnullis, percussores ei subornavit. Hac fraude deprehensa, periculū invicem metuens, veteranos simul in suum ac Reip. auxilium, quanta potuit largitione, contraxit. Jussusq; comparato exercitui pro prætore præisse, & cū Hirtio ac Pansa, qui consulatum acceperāt, D. Bruto opem ferre, demandatum bellū tertio mense confecit duobus præliis. Priore, Antonius eum fugisse scribit: ac sine paludamento equoq; post biduum demum apparuisse. sequenti, satis conitat non modo ducis sed etiam militis functum munere : atque in media dimicatione, aquilifero legionis suæ graviter

fav-

10. *Et vi nec opinantes] itorem.*
 Ita restitutum pro, *Etiam Translativum jus ulla in*
nec, è libro Torrentii. *re] Deest in exemplaribus*
Candidatum se ostendit] plerisque, jus. at hec ma-
 Duce Torrentio omisum *le, animadversum à Gla-*
 quod addunt plerique, *trano.*

faucio, aquilam humeris subiisse, diuque portasse.

11. Hoc bello cum * Hirtius in acie, Pansa paulo post ex vulnere, perisset, rumor increbuit, ambos opera ejus occisos: ut Anton. fugato, Rep. consulibus orbata, solus victores exercitus occuparet. Pansæ quidem adeo suspecta mors fuit, ut Glyco medicus custoditus sit, quasi venenum vulnere indidisset. Adjicit his Aquilius Niger, alterum è consulibus, Hirtium in pugnae tumultu ab ipso interentum.

12. Sed ut cognovit, Antonium post fugam à M. Lepido receptum, ceterosque duces, & exercitus, consentire * pro patribus, causam optimatum sine cunctatione deseruit, ad prætextum mutatae voluntatis dicta factaque quorundam calumniatus: quasi alii se puerum, alii ornandum tollendumque jactassent: * ne aut sibi, aut veteranis par gratia referretur. Et quo magis penitentiam prioris seclæ approbaret, Nursinos grandi pecunia, & quam pendere nequirent, multatos, extorres egit oppido: quod Mutinensi acie interentorum civium tumulo publice exstructo adscripserant, Pro libertate eos occubuisse.

13. Inita cum Antonio & Lepido societate, Philippense quoque bellum, quamquam invalidus atque æger, duplici prælio transegit: quorum priore castris exutus, vix ad Anto. cornu fuga evaserat. Nec * successum victoriæ moderatus est: sed capite Bruti Romam missio, ut statuae Cæsaris subiceretur, in splendidissimum quemque captivum non sine verborum contumelia sævit. Ut quidem unum suppliciter sepulturam precanti respondisse dicatur,

11. *Hirtius in acie, Pansa paulo post*] vulg. *Pansique p. 31.*

12. *Pro patribus*] Imo, *pro partibus*, ut Beroaldus & quidam codd. Ab optimatibus enim ad partes, consensu Antonii, Lepidi, Plancique, &c. robo-

ratis, transit.

Ne aut sibi] Torentius, *Negue.*

13. *Successum victoriæ*, *submitteretur*] Al. *successu*, *submitteretur*. Plures hujusmodi diversas lectiones & hic & alibi emittimus.

64 C. SÜETONII TRANQ.

tatur, Jam istam * in volucrum fore potestatem : alios, patrem & filium, pro vita roganteis, * fortiri vel dimicare iussisse, ut alterutri concederetur : ac spectasse utrumque morientem, cum patre, qui se obruerat, occiso, filius quoque voluntaria occubisset nece. Quare cæteri, & in his M. Favonius, ille Catonis æmulus, cum catenati producerentur, imperatore Antonio honorifice salutato, hunc sædissimo convicio coram prosciderunt. Partitis post victoriam officiis, cum Antonius Orientem ordinandum, ipse veteranos in Italiam reducendos, & municipalibus agris collocandos recepisset : neque veteranorum neque possessorum gratiam tenuit : alteris, pelli se ; alteris, non pro spe meritorum tractari querentibus.

14. Quo tempore L. Antonium, fiducia consulatus quem gerebat, ac fraternæ potentæ, res novas molientem, confugere Perusiam coegit, & ad deditiõnem fame compulsi : non tamen sine magnis suis & ante bellum & in bello discrimini- bus. Nam cum spectaculo ludorum gregarium militem in XI V ordinibus sedentem excitari per apparitorem iussisset, rumore ab obrectatoribus dilato, quasi eundem mox & discruciatum necasset : minimum absuit quin periret, concursu & indignatione turbæ militaris. Saluti fuit, quod qui desiderabatur, repente comparuit incolumis, ac sine injuria. Circa Perusinum autem murum sacrificans, pæne interceptus est à manu gladiatorum, quæ oppido cruperat.

15. Perugia capta, in plurimos animadvertit : orare veniam, vel excusare se conantibus una voce occurrens, Moriendum esse. Scribunt quidam, * trecentos ex dedititiis electos, utriusque ordinis, ad aram divo Julio exstructam, Idibus Martiis hostiarum more mactatos. Exstiterunt qui tra-
derent,

In volucrum fore potestatem] Turnebus, *vol. scire potestatem.*

Scitiri vel dimicare] Mul-

ti mss. *vel n. ic. are.*

15. *Trecentos*] Quidam libri, *discentes.*

derent, * conspecto eum ad arma isse, ut occulti adversarii, & quos metus magis quam voluntas contineret, facultate L. Antonii ducis præbita, degererentur: devictisque his, & confiscatis, promissa veteranis * præmia perfolverentur.

16. Bellum Siculum inchoavit in primis, sed diu traxit, intermissum sæpius: modo reparandarum classium causa, quas tempestatibus duplici naufragio, & quidem per æstatem, amiserat: modo pace facta, flagitante populo, ob interclusos comæatus, famemque ingravescentem: donec navibus ex integro fabricatis, ac xx servorum millibus manumissis, & ad remum datis, portum Julium apud Bajas, immisso in Lucrinum & Avernum lacum mari, effecit. In quo cum hieme tota copias exercuisset, Pompejum inter Mylas & Naulochum superavit: sub horam pugnae tam arcto repente * somno devinctus, ut ad dandum signum ab amicis excitaretur. Unde præbitam Antonio materiam putem exprobandi, Ne rectis quidem oculis eum adspicere potuisse instructam aciem: verum supinum, cælum intuentem, stupidum cubuisse: nec prius surrexisse ac militibus * in conspectum fuisse, quam à M. Agrippa fugatæ sint hostium naves. Alii dictum factumque ejus criminantur, quasi classibus tempestate perditis exclamaverit, etiam invito Neptuno victoriam se adepturum: ac die Circensium proximo sollenni pompæ simulacrum Dei detraxerit. nec temere plura ac majora pericula ullo alio bello adiit. Trajecto in Sici-

[*Conspecto eum ad arma isse*] Turnebo id probatum & aliis. Forte superscriptæ inusitato vocabulo interpretationes, in contextum irrupere, & iude ista varietas lexicum enata: *consulere, precepto, consirato, consicito. Lipsius, conspecto.*

[*Præmia perfolverentur*] Sic

editio Romana; cæteræ, *solverentur.*

16. *Somno devinctus*] Cum minore dedecore Augusti retineatur vulg. lectio. *devinctus.*

[*In conspectum fuisse*] E duobus codd. Casaubonus ita. Ante erat, *devinctus,*

E

in Siciliam exercitu, *cum partem reliquam copiarum continenti repeteret, oppressus ex improviso à Demochare & Apollophane, præfectis Pompeji, uno demum navigio ægerrime effugit. *Item cum præter Locros Rhegiû pedibus iret, & prospectis biremibus Pompejanis terram legentibus, suas ratus, descendisset ad litrus, pæne exceptus est. Tunc etiam per devios tramites refugientem, servus Æmilii Pauli, comitis ejus, dolens proscriptum olim ab eo patrem Paulum, & quasi occasione ultionis oblata, interficere conatus est. Post Pompeji fugam, collegarum alterum M. Lepidum, quem ex Africa in auxilium evocarat, superbientem xx legionum fiducia, summasq; sibi partes terrore ac iniuriis vindicantē, spoliavit exercitu: supplicemque concessa vita^m Circeos in perpetuum relegavit.

17 M. Antonii societatem semper dubiam & incertam reconciliationibusq; variis* male foci-
la. am abruptit tandem. Et quo magis degeneralle eum à civili more approbaret, testamentum, quod is Romæ etiam *de Cleopatræ liberis inter heredes nuncupatis reliquerat, aperiendû recitandumque pro concione curavit. Remisit tamen hosti iudicato necessitudines, amicosq; omnes: atque inter alios C. Sositum & * T. Domitium, tunc adhuc col. Bononiensibus quoq; publice, quod in Antoniorum clientela antiquitus erant, gratiam fecit

Cum partem reliquam copiarum continenti repeteret:]
Ursini cod. cum ad partem reliquam copiarum continenti repeteret.

Item cum præter Locros]
Tres codd. Torrent. Iterum.
Cercios] Codd. Cercis.
Circios, Circeis, Circeis.

17. *Male sollicitam]* Male sollicita opinio, sollicitam, aut soltam, id est, saltam, legentium.

Te Cleopatra liberis] Delet Torrentius, de.

T. Domitium] Repperit Torrentius in uno codice. C. Domitium. &, ut res est, mavult, Gn. Dom. Forte istud T. ex præcedentis dictionis & ultima litera natum; & fuerit. C. Sositum & Domitium. ut supra cap. 5. M. Tullio Cicerone & Antonio, quamvis & ibi mutant quidam.

fecit conjurandi cū tota Italia pro partibus suis. Nec multo post navali prælio apud Actium vicit, in seruum dimicatione protracta, ut in navi victor pernoctaverit. Ab Actio cum Samum insulam in hiberna se recepisset, turbatus nuntiis de seditione militum, præmia & missionem poscentium, quos ex omni numero confecta victoria Brundisium præmiserat, * repetit Italiam, tempestate in trajectu bis confictatus: primo inter promontoria Peloponensi atque Ætolizæ, rursus circa montes Ceraunios, utrobique parte Liburnicarum demersa: simulq; ejus in qua vehebatur, fufis armamentis, & gubernaculo diffracto. Nec amplius quam septem & xx dies, * donec desideria militum ordinarentur, Brundisii commoratus, Asiæ Syriæq; circuitu Ægyptum petit: obsessaque Alexandria quo Antonius cum Cleopatra confugerat, brevi potitus est. Et Antonium quidē seras condiciones pacis tentantem, ad mortem adegit, * viditq; mortuum. Cleopatraz, quam servatam triumpho magnopere cupiebat, etiā psylos admovit, qui venenū ac virus exfugerent: quod perisse morfu aspidis putabatur. Ambobus communē sepulturæ honorem tribuit, ac tumulum ab ipsis inchoatum perfici jussit. Antonium juvenem, majorem de duobus Fulvia genitis simulacro D. Julii ad quod post multas & irritas preces confugerat, abreptū interemit. Item Cæsariionem, * quem

ex

Repetit Italiam, tempestate] Editiones Romana & Aldina & ms. Abb. Gand. *Repetit.* (aut, *repeti.*) *Alia tempestate*, Stephani editio, *Repetit tempestate*. Pulmanni mss. *repetit alia tempestate*.

Donec desideria militum ordinarentur] Quædam exemplaria, *donec C. Cæs.* Unus liber, *donec ad des.* quod

Cujacio placitum.

Viditque mortuum, Cleopatra] Negant hæc plurimi: proinde aut quorundam codd. lectionem retinendam, *Viditque mortuum Cæsarem*, aut rejiciendam, *Viditque mortuum*, putant.

Quem ex Cæsare Cleopatra] Ita editio Sabellici & mss. Casauboni. Vulg. *Cæsare patre Cleop.*

68. C. SÜETONII TRANQ.

ex Cæsare Cleopatra concepisse prædicabat, retractum è fuga supplicio affectit. Reliquos Antonii reginæque communes liberos, non secus ac necessitudine junctos sibi & conservavit, & mox pro conditione cujusque sustinuit ac fovit.

18. Per idem tempus, conditorium & corpus Magni Alexandri, cum prolatum è penetrali subjecisset oculis, corona aurea imposita ac floribus aspersis veneratus est: consultusque, num & * Ptolemaeum inspicere vellet, Regem se voluisse ait videre, non mortuos. Ægyptum, in provinciæ formam redactam, ut feraciorem habilioremque annonæ urbiçæ redderet, fossas omnes, in quas Nilus exæstuat, oblimatas longa vetustate, militari opere deterfit. Quoque Actiæ victoriæ memoria celebratior in posterum esset, urbem Nicopolim apud Actium condidit: ludosque illic Quinquennales constituit: & ampliato vetere Apollinis templo, locum castrorum, quibus fuerat usus, exornatum navalibus spoliis, Neptuno ac Marti consecravit.

19. Tumultus post hæc, ac etiam rerum novarum initia, conjurationesque complures, prius quam invalescerent, indicio detectas compressit. & alias alio tempore: Lepidi juvenis, deinde Varronis Murenæ, & Fannii Cæpionis, mox M. Egna-rii, exin Plautii Rufi, Lucique Paulli progeneri sui: ac præter has L. Audasii falsarum tabularum rei, ac neque ætate neque corpore integri: item Asinii Epicadi ex gente Parthyna hybridæ: ad extremum * Telephi mulieris servi nomenclatoris. Nam ne ultimæ quidem sortis hominum conspiratione & periculo caruit. Audasius atque Epicadus Juliam filiam & Agrippam nepotem ex inutilis quibus continebantur, * rapere ad exercitus:

Telephus:

18. *Ptolemaeum*] Lagi filium, Alexandri successorem, intelligit Sabellic. Torr. mavult, *Ptolemaeum*, pro *Ptolemaeorum*.

19. *Telephi mulieris servi nomenclatoris*] Emendat:

Telephi mulieris servi nomenclatoris.

Rapere ad exercitus: Telephus] Sic editiones Aldi & Stephani. Male alia, *rapere, subterfugium: Telephus.*

Telephus, quasi debita sibi fato dominatione, & ipsum & senatum aggredi, destinaverant. Quinetiam quondam juxta cubiculum ejus lixa quidam ex Illyrico exercitu, janitoribus deceptis, noctu deprehensus est, cultro venatorio cinctus: impone mentis, an simulata dementia, incertum. Nihil enim exprimi quæstione potuit.

20. Externa bella duo omnino per se gessit: Dalmaticum, adolescens adhuc: & Antonio devicto, Cantabricum. Dalmatico etiam vulnera excepit. una acie, dexterum genu lapide ictus: altera autem, & crus & utrumque brachium ruina pontis confauciatus. Reliqua per legatos administravit: ut tamen quibusdam Pannonicis, atque Germanicis aut interveniret, aut non longe abesset, Ravennam, vel Mediolanum, vel Aquilejam usque ab urbe progrediens.

21. Domuit autem partim ductu, partim auspiciis suis Cantabriam, Aquitaniam, Pannoniam, Dalmatiam cum Illyrico omni: item Rhætiæ, & Vindelicos, ac * Salassos, gentes Inalpinas. Coercuit & Dacorum incursiones, tribus eorum ducibus cum magna copia cæsis, Germanosque ultra Albim fluvium summovit: ex quibus * Suevos & Sicambros dedentes se traduxit in Galliam, atque in proximis Rheno agris collocavit. Alias item nationes male quietas ad obsequiū redegit. Nec ulli genti sine justis & necessariis causis bellum intulit. Tantumque abfuit à cupiditate quoquo modo imperium vel bellicam gloriam augendi, ut quorundam barbarorum principes in æde Martis Ultoris jurare coegerit, nisi viros se in fide ac pace quam peterent: à quibusdam vero novum genus obsidum foeminas exigere tentaverit: quod negligere

21. *Salasses gentes Inalpinas* Primilocus restituerunt P. Victorius & Glareanus; cum vulgo legeretur, *Alpinas*. Casaubonus, *Salassos, alisque gentes Inalpinas*.

Suevos & Sicambros Justinus & Casaubon. volunt *Phios & Sicambros*. Ille etiam stabilimentum adfert è ms.

gligere marium pignora sentiebat. & tamē potestātē semper omnibus fecit, quoties vellent, obfides recipiendi. Neq; aut crebrius aut perfidiosius rebellantes graviore umquā multatus est pœna, quam ut captivos sub lege venūdaret, ne in vicina regione fervirent, neve intra xxx annum liberarentur. Qua virtutis moderationisque fama, Indos etiam ac Scythas, auditu modo cognitos, pellexit ad amicitiam suam populiq; Romani ultro per legatos petendam. Parthi quoq; & Armeniam vindicanti facile cesserunt: & signa militaria quæ M. Crasso & M. Antonio ademerant, reposcenti reddiderūt: obfidesque insuper obtulerunt: denique pluribus quondam de regno concertātibus, nonnisi ab ipso electum comprobaverunt.

22. * Janum Quirinum semel atque iterum à condita urbe memoriam ante suam clausum, in multo breviori temporis spatio, terra mariq; pace parta, ter clusit. Bis ovans ingressus est urbem, post Philippense, & rursus post Siculum bellum. Curules triumphos treis egit, Dalmaticum, Actiatum, Alexandrinum: continuo triduo omnes.

23. Graves ignominias cladesque, duas ōnino, nec alibi quam in Germania, accepit, Lollianā & Varianam: sed Lollianam majoris infamiae, quam detrimenti: Varianā pæne exitiabilem, tribus legionibus, eum duce legatisq; & auxiliis omnibus, caesis. Hac nuntata excubias per urbem indixit, nequis tumultus existeret: & Præsidiibus provinciarum propagavit imperium, * ut & à peritis & assuetis focii continerentur. Vovit & magnos ludos Jovi Opt. Max. * SI REMPUBLICAM

IN

22 Janum Quirinum parte parte ter clusit] Erravit Eeroaldus & qui eum sequuti, qui tertio, legunt. Vide Liphi Eleſt. Lib. 2. cap. xx.

23. Ut & à peritis & assuetis] Unus ms. Palmagnat,

ut ab assuetis & à peritis. Ald. Steph. Rom. & Abb. Gand. ut à suetis & à peritis.

Si Remp. in mel. Saturni verisset] Emendaverat Torrentius, Si Resſt. Iuvit poſtea liber scriptus.

IN MELIOREM STATUM VERTISSET: quod factum Cimbrico Marficoque bello erat. Adeo namque consternatum ferunt, ut per continuos menses barba capilloque summisso, caput interdū foribus illideret, vociferans: Quintili Vare, legiones redde: *dicmque cladis quotannis mæstum habuerit ac lugubrem.

24. In re militari & commutavit multa, & instituit: atq; etiam ad antiquum morem nonnulla revocavit. disciplinā severissime rexit, ne legatorum quidem cuiquam, nisi gravate, * hibernisque demum mensibus, permisit uxorem intervisere. Equitem R. quod duobus filiis adolescentibus, causa detrectandi sacramēti pollices amputasset, ipsum bonaque subjecit hastæ: quem tamen, quod imminere emtionī publicanos videbat, liberto suo addixit, ut relegatum in agros pro libero esse suerit. Decimam legionem contumacius parentem, cum ignominia totam dimisit: itē alias immodeste missionem postulantes, circa commoda * cmeritorum præmiorum exauctoravit. cohortes, si quæ cessissēt loco, decimatas hordeo pavit. centuriones, statione deserti itidem, ut manipulares, capitali animadversione puniit: pro cætero delictorum genere variis ignominias affecit: ut stare per totum diem juberet ante Prætorium: interdum tunicatos, discinctosque, nonnumquam cum decempedis, vel etiam cespitem portantes.

25. Neque post bella civilia, aut in concione, aut per edictum, ullos militum, commilitones ap-
pel-

Itemque cladis quotannis mæstum habuerit ac lugubrem] Cujacii cod. dicitque cladis quom dicitur mæstum ac lug. habuerit incuicant. Quam lectionem non respuit Casaubonus, si modo scribatur, quem dicitur mæstum.

24. *Hibernisque demum*

mensibus, permisit uxorem intervisere] Liber unus Torrentii: hibernisque permisso mensibus dicitur rex. inter.

Emertorum præmiorum] Alteram harum vocum tollendam, aut interjiciendam particulam &, censet cum Torrentio Casaubonus.

pellabat, sed milites: ac ne à filiis quidem aut privignis suis, imperio præditis, aliter appellari passus est: ambitiosius id existimans, quam aut ratio militaris, aut temporum quies, aut suæ domusque suæ majestas postularet. Libertino milite, præterquam Romæ incendiorum causa, & si tumultus in graviore annona metueretur, bis usus est: semel ad præsidium coloniarum Illyricum contingentium: iterum ad tutelam ripæ Rheni fluminis. eosque servos adhuc viris * fœminisque peculiosioribus indictos, ac sine mora manumissos, * sub priore vexillo habuit, neque aut commistos cum ingenuis, aut eodem modo armatos. Dona militaria aliquanto facilius, phaleras & torques, * quidquid auro argentoque constaret, quam vallares ac murales coronas, quæ honore præcellerent, dabat: has quam parcissime, & sine ambitione, ac sæpe etiam caligatis tribuit. M. Agrippā in Sicilia post navalem victoriam cæruleo vexillo donavit. Solos triumphales, quamquam & socios expeditionum, & participes victoriarum suarum, nunquam donis impertiendos putavit: quod ipsi quoque jus habuissent tribuendi ea quibus vellent. Nihil autem minus in perfecto duce, quam festinationem temeritatemque convenire arbitrabatur. * Crebro itaque illa jactabat:

* Σπεῦθε βραδείως. Ἔ. (Ἰσχυράτης.

* Ἀσφαλὴς γὰρ ἐστὶ ἀμείνων, ἢ θρασυῆ

Et, Sat celeriter fieri, quidquid fiat satis bene. Prælium quidem aut bellum suscipiendū omnino negabat, nisi cum major emolumentum spes quam damni

25. *Fœminisque peculiosioribus]* Ineptum quod vulgo, periculosioribus.

Sub priore vexillo] Corripunt. Torrentius, proprio, Casaubonus, primore.

Quidquid auro argentoque] Casaubonus cum editione Romana, Ἔ quidquid, Torrentius, ἡμῶν.

Crebro ἰσχυρῶς illa jactabat] In cod. Torrentii, *crebroque ita jactabat.* unde Torrentius, *crebroque illa jact.*

Σπεῦθε βραδείως] Festinus lente.

Ἀσφαλὴς γὰρ ἐστὶ ἀμείνων] Tutius, sive providus, enim melior quam temerarius: imprecatur.

damni metus ostenderetur. Nam minima com-
moda non minimo sectantes discrimine, similes
ajebat esse aureo hamo piscantibus: cujus abrup-
ti damnium nulla captura pensari posset.

26. Magistratus atque honores, & ante tem-
pus, & quosdam novi generis, perpetuosque, ce-
pit. Consulatum xx ætatis anno invasit, admotis
hostiliter ad urbem legionibus, missisque qui sibi
nomine exercitus deposcerent. Cum quidem cun-
ctante senatu, Cornelius Centurio, princeps lega-
tionis, rejecto sagulo, ostendens gladii capulum,
non dubitasset in curia dicere, Illic faciet, si vos
non feceritis. Secundum consulatum post ix an-
nos, tertium anno interjecto gessit: sequentes usq;
ad undecimum continuavit: multisque mox, cum
deferrentur, recusatis, duodecimum * magno, id
est, septemdecim annorum intervallo, & rursus
tertiumdecimum biennio post ultro petiit: ut Ca-
jum & Lucium filios amplissimo præditus magi-
stratu, suo quemq; tirocinio deduceret in forum.
Quinque medios consulatus à sexto ad undeci-
mum annuos gessi: * cæteros autem sex, aut no-
vem aut sex aut quatuor aut tribus mensibus; se-
cundum vero, paucissimis horis. Nam die Kalend,
Janu. cum mane pro æde Capitolini Jovis paul-
lulum curuli sella præsedisset, honore abiit, suffe-
cto alio in locum suum. Nec omnes Romæ, sed
quartum consulatum in Asia, quintum in insula
Samo, octavum & nonum Tarracone iniit.

27. Triumviratum Reip. constituendæ per de-
cem annos administravit: in quo restitit quidem
aliquandiu collegis, ne qua fieret proscripcio, sed
inceptam utroque acerbius exercuit. Namque
illis in multorum sæpe personam per gratiam &
preces

26. *M. sine, id est, septem-
decim annorum, intervallo]
Liber Torrentii: magno de-
cem & septem annos. & mox.
pro, ceteros autem sex, aut
novem aut sex, idem liber:
ceteros aut novem, aut sex.
quo modo etiam in editio-
ne Stephani, & quibusdam
mss. Ursini ac Casauboni.*

74 C. SÜETONII TRANQ.
 preces exorabilibus, solus magnopere contendere cui parceretur: proscripsitque etiam C. Toranium tutorem suum, eundemque collegam patris sui Octavii in ædilitate, Junius Saturninus hoc amplius tradit. Cum peracta proscriptione, M. Lepidus in senatu excusasset præterita, & spem clementiæ in posterum fecisset: quoniam satis pœnarum exactum esset, hunc è diverso profectum, ita modum se proscribendi statuisse, ut omnia sibi reliquerit libera: in cuius tamen pertinaciæ pœnitentiam, postea * T. Junium Philopœmenem, quod patronum suum proscriptum celasse olim diceretur, equestri dignitate decoravit. In eadem hac potestate multiplici flagavit invidia, Nam & Pinarium equitem R. cum concionante se admissa turba paganorum apud milites subscribere quædam animadvertisset, curiosum ac speculatorem ratus, coram confodi imperavit. Et Tedium Afrum cos. designatum, quia factum quoddam suum maligno sermone carpsisset, tantis * perterruit minis, ut is se præcipitaverit. Et * Q. Gallium prætorem, in officio salutationis, * tabulas duplices veste rectas tenentem, suspicatus gladium occulere: nec quidquam statim, ne aliud inveniretur, ausus inquirere, paullo post per centuriones & milites rapsum è tribunali, servilem in modum torfit: ac * fatentem nihil, iussit occidi, prius oculis ejus sua manu effossis. quem tamen scribit colloquio petito insidiatum sibi, conjectumque à se in custodiam, deinde urbe interdicta dimissum, naufragio vel latronum insidiis perussisse. Tribunitiam potestatem perpetuam

27. T. Junium Philopœmenem] Torrent. & Casæe Dione, Ursinus etiam ex vv. cc. Pinium, Aldinae. titio. Philœmonem, quod & Casaubono placet.

Perterruit minis] Al. conterrui.

Q. Gallium] Male vulg.

Gallium.

Tabulas duplices veste rectas tenentem] Omnes fere libri, tabellas. Rom. editio, T. tabellas duplices. ss. Vir doctus, misso, tabulas, aut, tabellas, legit, duplices veste rectas.

Fatentem nihil] Al. fatentem.

perpetuam recepit: in qua semel atq; iterum per singula iustia collegam sibi cooptavit. Recepit & morum legumque regimē æque perpetuum: quo jure, quamquam sine censuræ honore, censum tamen populi ter egit: primum ac tertium cum collega, medium solus.

28. De reddenda Repub. bis cogitavit: primo post oppressum statim Antonium, memor objectum ab eo sibi sapius, quasi per ipsum staret ne redderetur: ac rursus tædio diuturnæ valetudinis: cum etiam magistratibus ac senatu domum accitis Rationarium imperii tradidit. Sed reputās & se privatum non sine periculo fore, & illam plurium arbitrio* temere committi, in retinenda perseveravit: dubium eventu meliore an voluntate. * Quam voluntatem cum præ se identidem ferret, quodam etiam edicto his verbis testatus est: Ita mihi salvam ac sospitem remp. sistere in sua sede liceat, atque ejus rei fructum percipere, quem peto, ut optimi status auctor dicar: & moriens, ut feram mecum spem, mansura in vestigio suo fundamenta Reipub. quæ jecero. Fecitque ipse se compotem voti, nisi omni modo nequem novi status peniteret. Urbem* neque pro majestate imperii ornatam, & inundationibus incendiisque obnoxiam, excoluit adeo, ut jure sit gloriatus, marmoreā se relinquere, quam lateritiā accepisset. Tutam vero, quantum provideri humana ratione potuit, etiam in posterum præstitit.

29. Publica opera plurima exstruxit: ex quibus vel præcipua, Forum cum æde Martis Ultoris, templum Apollinis in Palatio. ædem Tonātis Jovis in Capitolio. Fori extruendi causa fuit, hominum

28 *Temere committi*] Temere quidam rejiciunt rō temere.

Quam voluntatem cum præ se identidem ferret, quodam] Non aliter optima exemplaria scripta, edita. In quo

ms. *Quam voluntatem quam*

neque pro majestate imperii ornatam] Editio Stephani veram electionem retinuerat. in reliquis, namque.

nunum & iudiciorum multitudo, quæ videbatur, non sufficientibus duobus, etiam tertio indigere. Itaque festinantius, nec dum perfecta Martis æde, publicatum est, cautumque ut separatim in eo publica iudicia & fortitiones iudicium fierent. Ædem Marti bello Philippensi pro ultione paterna suscepto voverat. Sanxit ergo ut de bellis triumphisque hæc consuleretur senatus: provincias cum Imperio petitori, hinc deducerentur: qui: victores redissent, huc insignia triumphorum inferrent. Templum Apollinis in ea parte Palatinæ domus excitavit, quam fulmine ictam desiderari à Deo haruspices pronuntiarant. * Addita porticus cum bibliotheca Latina Græcæque. quo loco jam senior sæpe etiam senatum habuit, decuriasque iudicium recognovit. Tonanti Jovi ædem consecravit, liberatus periculo, cum expeditione Cantabrica per nocturnum iter lecticam ejus* fulgor perstrinxisset, servumque præluentem exanimasset. Quædam etiam opera sub nomine alieno, nepotum scilicet & uxoris sororisque, fecit: ut porticum basilicamque Lucii & Cæii: item porticus Livie & Octavie, theatrumque Marcelli. Sed & cæteros principes viros sæpe hortatus est ut pro facultate quisque monumentis vel novis, vel relictis & excultis, urbem adornarent. Multaque à multis exstructa sunt: sicut à Marcio Philippo, ædes* Herculis Musarum: à L. Cornificio, ædes Dianæ: ab Asinio Pollione, atrium Libertatis: à Munatio Planco, ædes Saturni: à Cornelio Balbo, theatrum: à Statio Tauro, amphitheatrum: à M. vero Agrippa, complura, & egregia.

30 Spatium urbis in regiones vicosque divisit: instituitque ut illas annui magistratus fortituerentur, hos magistri * è plebe cujusque viciniae

20. *Addita porticus*] Alii, *adli. in. alii, adli. e*

Fulgor, perstrinxisset] E-menda, *fulgur*. Quædam exemplaria, *prestrinxisset*.

Herculis Musarum] In vitis Musis interjiciunt quidam, &, quod bene notarunt viri docti,

nix electi. Adversus incendia excubias nocturnas, vigilesque commentus est. Ad coercendas inundationes, alveum Tiberis laxavit, ac repurgavit, completum olim ruderibus, & ædificiorum prolapsionibus coarctatum. Quo aurem facilius undique urbs adiretur, desumpta sibi Flaminia via Arimino tenus munienda, reliquas triumphalibus viris ex manubiali pecunia sternendas distribuit. Ædes sacras vetustate collapsas, aut incendio absuntas, refecit: easque & cæteras opulentissimis donis adornavit: utpote qui in cellam Capitolini Jovis sedecim millia pondo auri, gemmasque ac margaritas quingentis II S. una donatione contulerit.

31. Postquam vero pontificatum maximum, quem numquã vivo Lepido auferre sustinuerat, mortuo demum suscepit, quidquid fatidicorum librorum Græci Latinique generis, nullis vel parum idoneis auctoribus vulgo ferebatur, supra duo millia contracta undique cremavit: ac solos retinuit Sibyllinos: hos quoque delectu habito: condiditque duobus forulis auratis sub Palatini Apollinis basi. Annum à D. Julio ordinatum, sed postea negligentia conturbatum atque confusum, rursus ad pristinam rationem redegit: * in cujus ordinationem Sextilem mensem * è suo cognomine nuncupavit, magis quam Septembrem, quo erat natus: quia hoc sibi & primus consulatus & insignes victoriæ obtigissent. Sacerdotum & numerum & dignitatem, sed & commoda, auxit: præcipue Vestalium virginum. cumq; in demortuæ locum aliam capi oporteret, ambirentque multi ne filias in sortem darent: adjuravit, si cujusquam neptium suarum competeret ætas, oblaturum se fuisse eam. Nonnulla etiam ex antiquis cærimoniis paullatim abolita restituit: ut
Salutis

30. *E piete electi*] Editiones Aldi & Scabellici, & ms. Viterb. Casau, & Abb. Gad. lecti.

31. *In cujus ordinationem*] Scribe, *crainator.e.*
E suo cognomine] Quidam è suo *nemine.*

Salutis augurium, Diale flaminium, sacrum Lupercale, ludos Seculares & compitalicios. Lupercales vetuit currere imberbes: item, Secularibus ludis juvenes utriusque sexus prohibuit ullū nocturnum spectaculum frequentare, nisi cum aliquo majore natu propinquorum. * Compitales Lares ornare bis anno instituit, vernis floribus, & æstivis. Proximum à Dis immortalibus honorem memoriæ ducum præstitit, qui imperium populi R. ex minimo maximum reddidissent. Itaq; & opera ejusque, manentibus titulis, restituit: & statuas omnium triumphali effigie in utraque Fori sui porticu dedicavit. Professus est edicto, commentum id se, * ut illorum velut ad exemplar & ipse dum viveret, & insequentium ætatum principes exigerentur à civibus. Pompeii quoque statuam contra theatri ejus regiam, marmoreo* Jano supposuit, translata è curia, in qua C. Cæsar fuerat occisus.

32. Pleraque pèssimi exempli correxit, quæ in perniciem publicam, aut ex consuetudine licentiaque bellorum civilium duraverant, aut per pacem etiam exilitierant. Nam & grassatorum plurimi palam se ferebant succincti ferro, quasi tuendi sui causa: & rapti per agros viatores sine discrimine, liberi, servique; ergastulis possessorum supprimebantur: & plurimæ factiones, titulo collegii novi, ad nullius non facinoris societatem coibant. Igitur grassatores dispositis per opportuna loca stationibus, inhibuit: ergastula recognovit: * collegia, præter antiqua & legitima, dissolvit: tabulas

Compitales lares ornare] In quibusdā, *compitaliis* v. quod Casaub. placet. Pro, *ornare*, duo mss. *ornari*.

Ut illorum velut ad exemplar] Sic prius editio: mss. plerique sic, ut *ad illorum velut ad exemplar*. Scripsit, ut *ad illos velut ad exem-*

plar. Verba hæc Casauboni. *Janus supposuit*.] Alii, *supposuit*, aut, *superimposuit*.

32. *Collegia præter antiqua & legitima*] Absunt à mss. duob. Torrentii & edit. Rom. duæ dictiones, & *legitima*.

tabulas veterum ærarii debitorum, * vel præcipuam calumniandi materiam, exussit. Loca in urbe publica juris ambigui possessoribus adjudicavit. Diuturnorum reorum, & ex quorum foribus nihil aliud quam voluptas inimicis quaereretur, nomina abolevit: conditione proposita, ut si quem quis repetere vellet, par periculū pœnæ subiret. Ne quod autem maleficium negotiorumve impunitate vel mora elaberetur, xxx amplius dies, qui honorariis ludis occupabantur, actui rerum accommodavit. Ad tres judicum decurias, * quartam addixit ex inferiore censu: quæ duccenariorum vocaretur, judicaretque de levioribus summis. * Judices à tricesimo ætatis anno allegit: id est, quinquennio maturius quam solebant. At plerisque judicandi munus detrectantibus, vix concessit ut singulis decuriis per vices annua vacatio esset: & ut solitæ agi Novembri ac Decembri mense res omitterentur.

33. Ipse jus dixit assidue, & in noctem nonnumquam: si parum corpore valeret, lectica pro tribunali collocata, vel etiam domi cubans. Dixit autem jus non diligentia modo summa, sed & lenitate: siquidem manifesti parricidii reum, ne culleo infueretur, quod non nisi confessi* afficiuntur hac pœna, ita fertur interrogasse: Certe* patrem tuum non occidisti? Et cum de falso testamento ageretur, omnesque signatores lege Cornelia tenerentur: non tantum duas tabellas, damnatoriam & absolutoriam, simul cognoscantibus dedit: sed tertiam quoque, qua ignosceretur iis quos* fraude ad signandum, vel errore inductos, constitisset. Appellationes quotannis urbanorū quidem litigatorum

Vel præcipuam calumniandi materiam, exussit] Al. deluit, & exussit.

Quartam addixit] Emendare volunt, sed tantum ex conjectura, addidit. addidit. adjecti.

Judices à tricesimo ætatis anno] Corrigunt: Cujacius & Casaubonus, à viciesimo.

33. Afficiuntur hac pœna] Al. afficiuntur. & mox pro patrem, al. parentem.

Fraude delictore] Al. terrete.

80 C. SÜETONII TRANQ.
gatorum * prætori delegavit urbano : at provin-
cialium, consularibus viris, quos singulos cujus-
que provinciæ negotiis præposuisset.

34. Leges retractavit, & quasdam ex integro
sanxit: ut sumtuariam, * & de adulteriis, & de pu-
dicitia, de ambitu, de maritandis ordinibus. Hanc
cum aliquanto quam cæteras severius emédasset,
præ tumultu recusantium perferre non potuit :
nisi adempta demum lenitate parte pœnarum: &
vacatione triennii data, auctisque præmiis. Sic
quoque abolitionē ejus, publico spectaculo per-
tinaciter postulante equite, accitos Germanici li-
beros, receptosque partim ad se, partim in patris
gremium ostentavit: manu vultuque significans,
ne gravarentur imitari juvenis exemplum. Cum-
que etiam in maturitate sponsarum, & matrimo-
niorū crebra mutatione vim legis cludi sentiret,
tempus sponsas habendi coarctavit: divortiiis mo-
dum imposuit.

35. Senatorum affluentem numerum deformati
& incondita turba (erāt enim super mille, & qui-
dam indignissimi, & post necem Cæsaris per gra-
tiam & præmium allecti, * quos Orcinos vulgus
vocabat) ad modum pristinum & splendorem re-
degit, duabus lectionibus: prima, ipsorum arbi-
tratu, quo vir virum legit: secunda, suo & Agrip-
pæ. quo tempore existimatur lorica sub veste mu-
nitus, ferroque cinctus præsedisse, decem valen-
tissimis senatorii ordinis amicis sellam suam cir-
cumstantibus. Cordus Cremutius scribit, ne ad-
missum

Præteri delegavit urbano]
Alii, *delegabat*. Omnino (in-
quit Casaubonus) doctis
viris assentior scribentibus
Præter delegavit ur. interpre-
tantibusque, *Præfecto dele-
gavit Urbis.*

34. *Et de adulteriis & de
pudi. viris]* Deleo (inquit
Torrentius) prius &, ut in
vetsulo cod., quo aperius

lector intelligat, unam ean-
demque esse legem, quæ de
adulteriis & de pudicitia
inscribitur.

35. *Quos Orcinos]* Repe-
rius in omnibus vulg. *aberti-
tibus*. quod natum ex igno-
ratione vocabuli. *Orcinos*,
Victorius, Turnebus, *Orchi-
nos*, legunt, *Orcinos*, à For-
rentio, & Casaubono est.

missum quidem tunc quemquam senatorum, nisi solum, & prætentato sinu. Quosdam ad excusandi se verecundiam compulit: servavitque* etiam excusantibus insigne vestis, & spectandi in orchestra epulandique publice jus. Quo autem lecti probatique & religiosius & minore molestia senatoria munera fungerentur, sanxit ut prius quàm consideret quisque, thure ac mero supplicaret apud aram ejus dei in cujus templo coiretur: & ne plus quàm bis in mense legitimus senatus ageretur, * Kalendis & Idibus: neve Septembri Octobrive mense ullos adesse alios necesse esset, quam forte ductos, per quorum numerum decreta confici possent: sibi que instituit consilia sortiri semestria, cum quibus de negotiis ad frequentem senatum referendis ante tractaret. Sententias de majore negotio, * non more, atque ordine, sed prout libuisset, * prærogabat: ut perinde quisque animum intenderet, ac si censendum magis quam assentiendum esset.

36. Auctor & aliarum rerum fuit: in queis, ne acta senatus publicarentur: ne magistratus deposito honore statim in provincias mitterentur: ut proconsulibus ad mulos, & tabernacula, que publice locari solebant, certa pecunia constitueretur: ut cura ærarii à quæstoribus urbanis ad prætorios prætoresve transfiret: ut centumviralem hastam, quam quæstura functi consueverant cogere, decemviri cogent.

37. Quoq; plures partem administrandæ. Rcip. caperent, nova officia excogitavit: curam operum publicorum, * viarum, aquarum, alvei Tiberis, fru-

Et in excusantibus] Lib. Casaub. Excusatis. Quid excusantes, & excusanti.

Kalendis & Idibus] Ut supervacuum rejecit Casaub. dictionem, scilicet. Libri enim, scilicet Kal. & Idibus, aut, Kal. scilicet & Idibus.

Non mere atque craine] Quidam, neque craine.

Prærogabat] Optime editiones Rom. Ald. Steph. & vv. cc. Ursini, prærogabat. Quid. mss. prærogabat.

37. Vitarum, aquarum, alvei Tiberis] Hæc ita.

82 C. SÜETONII · TRANQ.

frumenti populo dividendi , præfecturam urbis ,
Triumviratum legendi senatus, & alterum reco-
gnoscendi turmas equitum, quotiescumque opus
esset. Censores creari desitos longo intervallo
creavit, numerum prætorum auxit. Exegit et-
iam, ut quoties consulatus sibi daretur, binos
pro singulis collegas haberet : nec obtinuit, re-
clamantibus cunctis, satis majestatem ejus immi-
nui, quod honorem eum non solus sed cum alte-
ro gereret.

38. Nec parcior in bellica virtute honoranda,
super xxx ducibus justos triumphos, & aliquanto
pluribus triumphalia ornamenta decernenda cu-
ravit. Liberis senatorum, quo ceterius Reip. ad-
fuescerent, * protinus virilem togam, latum cla-
vum inducere, & curiæ interesse permisit : mili-
tiamque auspiciantibus, non tribunatum modo
legionum, sed & præfecturas alarum dedit : ac
ne quis expertus castrorum esset, binos plerumque
laticlavios præposuit singulis alis. Equitum tur-
mas frequenter recognovit, post longam interca-
pedinam reducto more transvectionis. Sed neque
detrahi quemquam in transvehendo ab accusato-
re passus est; quod fieri solebat : & senio vel a-
liqua corporis labe insignibus permisisse, præmisso
in ordine equo, ad respondendum quoties cita-
rentur, pedibus venire: mox* reddendi equi gra-
tiam

in membr. & prim edit. De
curatoribus viarum ab Au-
gusto constitutis eruditè Li-
pius ad 111. Taciti Annal.
At ejus. cōjectura, *virium*,
pro, *equarum*, substituendis,
a quo iudicio nō proba. Cas.

38. Protinus virilem togam
laticlavum inducere.] Quid.
protinus viri i. i. i. (vel viri i.
togæ; etiam, à viri i. toga) la-
ticlavum inducere. Casaub. pro-
tinus virilem togam ac laticlavum
inducere.

*Reddendi equi gratiam fecit
eis qui in iore tunc eorum quinque
& tri in iore in eia nolle.]*
Beroaldus intelligit factam
potestatem equitibus senio-
ribus] legitque, ut etiam Al-
dus & Sabellicus ediderūt,
cōsentiente in super v. c. Ur-
sini, *quinque & quatuoraginta*)
reddendi equum quem ex
publico accepissent, si vel-
lent. Ex his verbis hæc sen-
tentiam elici posse, negat
Casaubonus; nisi scribatur,

tiam fecit eis qui majores annorum quinque & triginta retinere cum nollent.

39. Impetratisque à senatū decem adjutoribus, unumquemque equitum rationem vitæ reddere cogit: atque ex improbatis alios pœna, alios ignominia notavit: plures admonitione, sed varia. * Lenissimum genus admonitionis fuit * traditio coram pugillarium, quos taciti, & ibidem statim legerent. Notavitque aliquos, quod pecunias levioribus usuris mutuati, graviore sœnore collocassent.

40. Comitiiis tribunitiis si decissent candidati, senatores ex equitibus Romanis creavit: ita ut potestate transacta, in utro vellent ordine, manerent. Cum autem plerique equitum, attrito bellis civilibus patrimonio, spectare ludos è quatuordecim non auderent, * metu pœnæ theatralis; pronuntiavit, non teneri ea quibus ipsis parentibusve equester census umquam fuisset. * Populi recensum vicatim egit: ac ne plebs frumentationum causa frequentius à negotiis avocaretur, ter in annum, quaternum mensium resicras dare destinavit: sed desideranti consuetudinem veterem concessit rursus, ut * sui cujusque mensis acciperet. Comitiorum quoque pristinum jus reduxit: ac multiplici pœna coercito ambitu, * Fabianis

re-tinendi equi gratiam fecit.
Recte hoc, si, ut ait, gratiam facere alicujus nihil aliud significare possit, nisi, permittere ne aliquid fiat quod alias necessum erat. Sed quæ hoc recte, judicium esto lectorum. Plurimorum alioquin isthæc opinio. Alius autem omnino sensus erit, quod idem Casaub. notat, si cum Lissæ & Urbinæ codd. legas, *velent*.

39. *Lenissimum*] Vulg. *Levisimum*.

Traditio coram pugillarium] *Libet unus è nostris, tradito coram pugillari, quod Torrent.*

40. *Metu pœnæ theatralis*] *Legit Casaub. m. pœnæ theatri legu.*

Populi recensum] *In vulg. Romanipop. censum; aut & populi recensum.*

Sui cuiusque mensis] *Al. editio, sui quisque mensis. Emendare conatur Torrentius è Suida, Nons cuiusque mensis.*

* Fabianis & * Scaptensibus tribulibus suis die comitorum, ne quid à quoquam candidato desiderarent, singula millia nummum à se dividebat. Magni præterea existimans, sincerum, atque ab omni colluvione peregrini ac servilis sanguinis incorruptum servare populum: & civitatem Romanam parcissime dedit, & manumittendi modum terminavit. Tiberio pro cliente Græco petenti rescripsit, Non aliter se daturum quam si præsens sibi persuasisset quâ justas petendi causas haberet. Et Livie pro quodam tributario Gallo roganti, civitatem negavit, immunitatem obtulit: affirmans, Se facilius passurum fisco detrahi aliquid, quam civitatis Romanæ vulgari honorem. * Servos non contentus multis difficultatibus à libertate, & multo pluribus à libertate justa, removisse: cum & de numero & de conditione ac differentia eorum qui manumitterentur, curiose cavisset, hoc quoque adjecit, ne vindictus umquam tortusve quis, ullo libertatis genere civitatem adipisceretur. Etiam habitum vestiturumque pristinum reducere studuit. Ac visa quondam pro concione * pullatorum turba, indignabundus & clamitans: En, ait,

Romanos rerum dominos, gentemque togatam. Negotium ædilibus dedit ne quem posthac paterentur in Foro Circove, nisi positis lacernis, rogatum consistere.

41. Liberalitatē omnibus ordinibus per occasiones frequenter exhibuit. Nam & investa urbi Alexandriam

Fabianis] Sabatinis, Berozidus: quod etiam in Nonnii ms. eodem atramento ad oram annotatum est. Romana editio, *Sabatinis* Hæc Palmannus.

Scaptensibus] Alii, *Scaptensibus*.

Servos non contentus multis difficultatibus à libertate, & multo pluribus à libertate

justis, remota] Optimorum codd. hæc lectio. Vulg. omittunt ista verba, à *libertate, & multo pluribus*.

Pullatorum turba] Tres libri, *bullatorum*. Sunt qui, *pullatorum*, legant, ut Romanos Græco vestitos habitu intelligamus: non recte, Hæc Torrent.

Alexandrino triumpho regia gaza, tantā copiam nummariaē rei effecit, ut scēnore diminuto, plurimum agrorum pretiis accesserit. Et postea quoties ex damnatorum bonis pecunia superflueret, usum ejus gratuitum iis qui cavere in duplum possent, ad certum tempus indulisit. Senatorum censum ampliavit: ac pro octingentorum millium summa * duodecies HS. taxavit, supplevitq; non habentibus. Congiaria populo frequenter dedit, sed diversā fere summā: modo quadragenos, modo tricenos: nonnumquam * duccenos quinquagenosque nummos. ac ne minores quidem pucros præterit, quamvis nonnisi ab undecimo ætatis anno accipere consueissent. Frumentum quoque in annonæ difficultatibus sæpe levissimo, interdum nullo pretio, viritum admensus est, testerasque nummarias duplicavit.

42 Sed ut salubrem magis quam ambitiosum principem scires, querentem de inopia & caritate vini populū, * severissima coereuit voce: Satis provisum à genetro suo Agrippa, perductis pluribus aquis, ne homines sitirent. * Eidem populo promissum quidem congiarium reposcenti, Bonæ se fidei esse respondit: non promissum autem flagitanti, turpitudinem & impudentiam edicto exprobravit: affirmavitque, non daturum se quamvis dare * destinaret. Nec minore gravitate atq; constantia, cum proposito congiario multos man-

nuaf-

41. *Duodecies HS.*] Lip. suas ex Dione corrigit, *actis*. contra tamen omnes libros. Torrentius Dionem potius errasse credit.

Duccenos quinquagenosque] Non placet Casaubono lectio quam proferunt quidam, *duccenos quinquagenos*. primum quia aliter optocodd. deinde quod non dubitandum in tanta largitio-

num frequentia plebeculæ illi prope infinitæ viritum dedisse Augustum aliquando nummos quinquagenos.

42. *Severissima coereuit voce*] Libri tres Torrentii, *oratione*.

Eidem populo] Rejicit Torrentius, *populo*. Poit pro, *destinaret*, alii, *desinasset*, aut, *desinasset*.

E. 3.

numissos, insertosque civium numero, comperisset, negavit accepturos quibus promissum nō esset: cæterisque minus quam promiserat, dedit, ut destinata summa sufficeret. Magna vero quondam sterilitate, ac difficili remedio, cum venalicias & lanistarum familias, peregrinosque omnes, exceptis medicis & præceptoribus, partemque servitorum, urbe expulisset: ut tandem annona convaluit, impetum se cepisse scribit, frumentationes publicas in perpetuum abolendi, quod earum fiducia cultura agrorum cessaret: neque tamen perseverasse, quia certum haberet, posse per ambitionem quandoque rellitui. * Atque ita post, hanc rem temperavit, ut non minorem * aratorum ac negotiantium quam populi rationem * æduceret.

43. Spectaculorum & assiduitate & varietate, atque magnificentia, omnes antecessit. * Fecisse ludos se ait suo nomine quater: pro aliis magistratibus, qui aut abessent, aut non sufficerent, ter & vicies. Fecitque nonnumquam vicatim, ac pluribus scenis per omnium linguarū histriones: non in foro modo, nec Amphitheatro, * sed in Circo & in Septis, & aliquando nihil præter venationem edidit: Athletas exstructis in campo Martio

Atque ita post, hanc rem] Non absurde qui, Atque ita posthinc rem.

Aratorum] Al. arantium. Item, æduceret, al. duceret.

43. Fecisse ludos se ait suo nomine quater: pro aliis, & ceteris & vicies] Quod Augustus is numerus pro liberalitate hujus Principis, scribit Lipsius, quater & vicies. repetita ea voce ex linea sequenti, nec spernat si quis mavoret, quid sit. At vero non inepte Casaubonus, quocūque sensu, servandam omnium librorum lectionem

cenfer. Si enim quater tantum suo nomine ludos edidit Augustus, omnino nihil mutandum, si, quod verisimile, sæpius, repetendum ex sequenti periodo verbum, vicies, ἑξήκοντα & Græcis Latinisque usitata.

Sed in Circo & in Septis, & aliquando nihil præter venationem edidit. Athletas, & c.] Recipit vir magnus lectionem codicis Torrent. *sed & in Circo. In Septis nihil unquam præter venationes edidit; athletasque.*

Martio sedilibus ligneis : item navale prælium circa Tiberim cavato solo: in quo nunc Cæsarium nemus est. Quibus diebus custodes in urbe disposuit, ne raritate remanentiū grassatoribus obnoxia esset. In circo aurigas cursoresque & confectores ferarum, & nonnumquam ex nobilissima juventute, produxit. Sed & Trojæ ludum edidit frequentissime, *majorum minorumve puerorum delectu: prisci decorique moris existimans, claræ stirpis indolem sic notescere. In hoc ludicro* C. Nonium Asprenatem lapsū debilitatam, aureo torque donavit : passusque est ipsum posterosque Torquati ferre cognomen. Mox finem fecit talia edendi, Asinio Pollione oratore graviter invidiosaque in curia questo Æsermini nepotis sui casū, qui & ipse crus effregerat. At scenicas quoque & gladiatorias operas, etiam equitibus Romanis aliquando usus est : verum prius quam senatusconsulto interdiceretur. Postea nihil sane, præterquā *adolescens Lucium honeste natum, exhibuit : tantum ut ostenderet, quod erat bipedali minor, librarum septemdecim, ac vocis immensa. Quodam autem muneris die, Parthorum obsides tunc primum missos, per arenam mediani ad spectaculum induxit : superque se subsellio secundo collocavit. Solebat etiam citra spectaculorum dies, si quando quid inusitatum dignumque cognitu advectum esset, id extra ordinem quolibet loco publicare : ut rhinocerotem, apud Septem tigrim, in scena : anguem quinquaginta cubitorum, pro Comitio. Accidit votivis Circensibus, ut correptus valetudine, lætica cubans, thensas deduceret : rursus commissione ludorum, quibus theatrum Marcelli dedicabat, evenit ut

*LXX-

Majorum minorumve]
 Vulg. *majorum*.
C. Nonium Asprenatem]
 Al. *Sex. Non. Ass.*
Adolescens Lucium]

Libri, *Lyrium. Lixium. Lyeium. Lixium. Lixium. Lixium.* Optimus Torrentii, *Lixium* : ex quo facit *L. Lixium*.

* laxatis sellæ curulis compagibus caderet supinus. Nepotum quoque suorum munere, cum consternatum ruinæ metu populum retinere, & confirmare nullo modo posset, transiit è loco suo, atque in ea parte confedit quæ suspecta maxime erat.

44. Spectandi confusissimum ac solutissimum morem correxit ordinavitque: motus injuria senatoris, quem Puteolis per celeberrimos ludos confesso frequenti nemo receperat. Facto igitur decreto patrum, ut quoties quid spectandum usquam publice cederetur, primus subselliorum ordo vacaret senatoribus: Romæ legatos liberarum sociarumque gentium vetuit in orchestra confidere: cum quosdam etiam libertini generis mitti deprehendisset. Militem secrevit à populo. Maritis è plebe proprios ordines assignavit: prætextatis cuneum suum, & proximū pædagogis: sanxitque ne quis pullatorum media cavea federet. Fœminis ne gladiatores quidem, quos promiscue spectari solenne olim erat, nisi ex superiore loco spectare concessit. Solis virginibus Vestalibus locum in teatro separatim, & contra prætoris tribunal, dedit. Athletarum vero spectaculo muliebrem sexum omnem adeo submovit, ut Pontificalibus ludis pugilum par postulatum distulerit in sequentis diei matutinum tempus: edixeritque, Mulieres ante horam quintam venirent in theatrum, non placere.

45. Ipse

Laxatis sellæ curulis compagibus] Non displicet Torrentio laxatis; sed valde Casaubono.

44. *Quoties quid spectandum*] Tres libri, *quoties quid spectaculi*. duo, *quoties spectandi*, sine, *quid*. Torrent.

Spectare concessit. Solis virginibus] Distinguit Casaubonus. *spectare concessit sicut virginibus.*

Muliebrem sexum omnem] Lectionem à Turnebo inventam & annotatam, *muliebrem sexum omnem*, inveni notatam in Schedis Listai. in lib. Pithœi, *muliebrem sexum*: quam vocem pridem explicarunt viri doctissimi: sed quæ huic loco non convenit. Casaub.

Ante horam quintam venirent in theatrum] Ita edi-

45. Ipse Circenses ex amicorum fere libertorumque cœnaculis spectabat, interdum è pulviriari, & quidem cum conjugè ac liberis sedens. Spectaculo plurimas horas,* aliquando totos dies aderat: petita venia, commendatisque qui suam vicem præsidendo fungerentur. Verum quoties adesset, nihil præterea agebat: seu vitandi rumoris causa, quo patrem Cæsarem vulgo reprehensum commemorabat, quod inter spectandum, epistolis, libellisque legendis, ac rescribendis vacaret: seu studio spectandi, ac voluptate, qua teneri se neque dissimulavit unquam, & sæpe ingenue professus est. Itaque corollaria & præmia alienis quoque muneribus ac ludis & crebra & grandia de suo offerebat: nulliq; Græco certamini interfuit, quo nõ pro merito certantiũ quemque honoraverit. Spectavit autem studiosissime pugiles, & maxime Latinos: non legitimos atque ordinarios modo, quos etiam committere cum Græcis solebat: sed & catervarios oppidanos inter angustias vicorum pugnantes temere ac sine arte. Universum denique genus operas aliquas publico spectaculo præbentium, etiam cura sua dignatus est. Athletis & conservavit privilegia, & ampliavit. Gladiatores sine missione edi prohibuit. Coercitionem in histriones, magistratibus in omni tempore & loco, lege vetere, permissam, ademit: * præterquam ludos & scenam. Nec tamen eo minus aut xysticorum certationes, aut gladiatorum pugnas severissime semper exegit. Nam histrionum licentiam adco compescuit, ut * Stephanionem togatarium, cui in puerilem habitum

derunt. Sed potius retinendum quod in libris, *venire.*

45. *Aliquando totos dies aderat.]* Animadversum jam pridem Lipsio, atque etiam Casaubono, scribendum, *aberat.* Ita & in Alvari Nonii libro ms.

Præterquã ludos & scenã] Liber unus, præterquã in ludos & scenam. Torrent. bene, præterquã ludis & scena. Stephanionem Togatarium, cui] Male quidem, cum Pro Togatarium, vero Egnatius, ipsumq; sequutus Torrent.

bitum circumtonsam matronam ministrasse compererat, per trina theatra virgis cæsum relegaverit: Hylam pantomimum, quærente prætorè, in atrio domus suæ, nemine excluso, flagellis verberaverit: & Pyladem urbe atque Italia submoverit, quod spectatorem, à quo exhibebatur, demonstrasset digito, conspicuumque fecisset.

46. Ad hunc modum urbe urbanisque rebus administratis, ITALIAM duodetriginta coloniarum numero deductarum ab se frequentavit, operibusque ac vectigalibus publicis plurifariam instruxit: etiam jure ac dignatione* urbi quodam modo pro parte aliqua adæquavit: excogitato genere suffragiorum, quæ de magistratibus urbicis decuriones colonici, * in sua quisque colonia ferrent, & sub diem comitorum* obsignata Romam mitterent. Ac necubi aut honestorum deficeret copia, aut multitudinis soboles, equestrem militiam petentis etiam ex commendatione publica cujusque oppidi ordinabat: at iis qui è plebe regiones sibi revisenti filios filiasve approbarent, singula nummorum millia* pro singulis dividebat.

47. Provincias validiores, & quas annuis magistratum imperiis regi nec faciliè nec tutum erat, ipse suscepit: cæteras proconsulibus sortito permisit: & tamen nonnullas commutavit interdum: atque ex utroque genere plerasque sæpius adiit. Urbium quasdam fœderatas, sed ad exitum licentia præcipites, libertate privavit: alias, aut ære alieno laborantes, levavit, aut terræ motu subver-

tius, malunt, *teq. st. arum*; a. et. rem scilicet: ut, primarum, & secundarum, dicimus, non addito actoris nomine. *teq. arum*, retinet Casau.

46. *Veli quidamencæ pro parte alijs adequavit*] *Quodammodo*, glossæmationum putat Lipsius. aliter Torrent. & Casaub.

In suis quisque coloniis ferrent] Libri Torrentii & Abb. Gandav. item edit. Aldus & Roman. *in suis quisque coloniis*. Et mox pro, *obsignata*, lib. Torrent. & Abb. Gaud. *assignata*.

Pro singulis] Vulg. *per singulos*. Utrumque rejicit Torrentius.

subverſas denuo condidit : aut merita erga pop. Roman. allegantes, Latinitate, vel civitate, donavit. Non eſt, ut opinor, provincia, excepta duntaxat Africa & Sardinia, quam non adierit. In has, fugato Sexto Pompejo, trajicere ex Sicilia apparantem, continuæ & immodicæ tempeſtates inhibuerunt, nec mox occaſio aut cauſa trajiciendi fuit.

48. Regna, quibus belli jure potitus eſt, præter pauca, aut iisdem. quibus ademerat, reddidit, aut alienigenis contribuit. Reges ſocios etiam inter ſemetipſos neceſſitudinibus mutuis junxit: promiſſimus aſſinitatis cujuſque atque amicitia conciliator & fautor: nec aliter univerſos, quam membra partesque imperii, curæ habuit. Rectorem quoque ſolitus eſt apponere ætate parvis, ac mente lapſis, donec adoleſcerent aut reſpiſcerent: ac plurimorum liberos & educavit ſimul cum ſuis & inſtituit.

49. Ex militaribus copiis legiones & auxilia provinciatiſt distribuit: claſſem Miſeni, & alteram Ravennæ, ad tutelam ſuperi & inferi maris, collocavit. Certum numerum partim in urbis, partim in ſui cuſtodiam allegit: dimiſſa Calagurritanorum manu, quam uſque ad devictum Antonium: item Germanorum, quam uſque ad cladem Varianam, inter armigeros circa ſe habuerat. Neque tamen umquam plures quam tres cohortes in urbe eſſe paſſus eſt: caſque ſine caſtris. reliquas in hiberna & æſtiva, circa finitima oppida dimittere aſſuerat. Quidquid autem ubiq; militum eſſet, ad certam ſtipendiorum præmioꝝque formulam adſtrinxit: definitis pro gradu cujuſque, & temporibus militiæ, & commodis miſſionum: ne aut ætate aut inopia poſt miſſionem ſolicitari ad res novas poſſet. Utque perpetuo ac ſine difficultate ſumtus ad tuendos eos proſequendosque ſuppeteret, ærarium militare* cum veſtigalibus novis inſtituit. Et quo celerius, ac* ſub manum an-

49. Cum veſtigalibus novis inſtituit.] Al cenſituit.

Sub manum] Edit. Rom. & Ald. manu.

nuntiari cognosciq; posset quid in provincia quaque gereretur, juvenes primo, modicis interval-
lis per militares vias, dehinc vehicula, disposuit.
commodius id visum est, * ut, qui à loco eidem
perferrent litteras, interrogari quoque, si quid
res exigent, possent.

50. In diplomatibus, libellisq; & epistolis si-
gnandis, initio Sphinge usus est: mox imagine
Magni Alexandri: novissime sua, Dioscoridis ma-
nu sculpta, qua signare insecuti quoque principes
perseveraverunt. Ad epistolas omnes, horarum
quoque momenta, nec dici modo, sed & noctis,
quibus datæ significarentur, addebat.

51. Clementiæ civilitatisq; ejus multa & ma-
gna documenta sunt. Ne enumerem quot & quos
diversarum partium venia & incolumitate dona-
tos, principē etiam in civitate locum tenere pas-
sus sit: Junium Novatum & Cassium Patavinum,
è plebe homines, alterum pecunia, alterum levi
exsilio punire satis habuit: cum ille Agrippæ ju-
venis nomine, * asperrimam de se epistolam in
vulgus edidisset: hic convivio pleno proclamaf-
set, Neque votum sibi neq; animum deesse confo-
diendi cum. Quadā vero cognitione, cum Æmilio
Æliano Cordubensi inter cætera crimina vel ma-
xime objiceretur, quod male opinari de Cæsare
soleret: conversus ad accusatorem, commotoque
similis: Velim, inquit, hoc mihi probes: faciam
sciat

*Et, qui à loco eidem perfer-
rent litteras, interrogari quoq;
si quid res exigent, possent]*
Editiones Aldina & Colon.
*ut qui à loco iidem perferunt
litteras, interrogari quoque, si
quid res exigent, possent.* Ita
etiā tres mss. & editio Sa-
bellici, nisi quod, *idem*, habe-
ant, pro, *iidem*. Corfendon-
censis collegii liber, quo et-
iam usus Pulmannus, *ut qui
à loco perferunt litteras, iidem
interrogari quoque, si quid res*

exigant, possent. Quæ lectio
non contemnenda videtur:
nisi quis makit, *ut quis à loco
iidem perferrent litteras, inter-
rogari quoque, si quid res exi-
gerent, possent.* Casaubonus
hæc annotat: Alii lib. ii. *em.*
nove autem à loco, pro ali-
cunde: & fortasse, scriptum
fuerat, à loco *quoque*, id est,
quoque, pro, quocumque,
vel, *aliunde* ei.

51. *Asperrimam de se epi-
stolam]* Alii, de eo.

sciat Ælianus & me linguam habere: plura enim de eo loquar. Nec quidquam ultra, aut statim aut postea inquisivit. Tiberio quoque * de eadem re sedulo violentius apud se per epistolam conquerenti, ita rescripsit. Ætati tuæ, mi Tiberi, noli in hac re indulgere, & nimium indignari quemquã esse qui de me male loquatur. Satis est enim, si hoc habemus ne quis nobis male facere possit. *

52. Tempia quamvis sciret etiam proconsulibus decerni solerẽ: in nulla tamen provincia, nisi communi suo Romæque nomine recepit: nam in urbe quidem pertinacissime abstinuit hoc honore. Atq; etiam argenteas statuas olim sibi positas conflagavit omnes: * exq; iis aureas cortinas Apollini Palatino dedicavit. Dictaturam magna vi offerente populo, genu nixus, dejecta ab humeris toga nudo pectore deprecatus est.

53. Domini appellationem, ut maledictum & opprobriũ semper exhorruit. Cum spectante ludos, * pronuntiatum esset in mimo, O dominum æquum & bonum: & universi quasi de ipso dictum exsultantes comprobassent: & statim manu vultuq; indecoras adulationes repressit, & insequenti die gravissimo corripuit edicto, Dominumque se posthac appellari, ne à liberis quidem aut nepotibus suis, vel serio vel joco, passus est: atq; hujusmodi blanditias etiam inter ipsos prohibuit. Non temere urbe oppidove ullo egressus, aut quoquã ingressus est, nisi vespere aut noctu: ne quem officii causa inquietaret. In consulatu, pedibus fere, extra consulatum, sæpe * adoperta
fella

Te eadem re sedulo violentius apud:] Testatur Turnebus, in mss. se reperisse, *lentius*. Utrumque rejiciendum censet Torrentius. Petrum Pirhæcum ait Casaubonus ex suo libro hanc lectionem annotasse, *sedulo violentius*; & conjecturam suam adjecisse, forte legendum,

sedulo violentius. ἄπο τοῦ quum sic etiam in vet. lib. extare reperitur Ursinus.

52. *Exque iis aureas cortinas*] Vulg. *Ex quibus*.

53. *Pronuntiatum esset in mimo*] Vulg. *in mimo*.

Adoperta fella] Placet, *adsperta*, ut conjiciunt eruditissimi quidam viri.

cella per publicum incessit. Promiscuis salutatio-
nibus admittebat & plebem: tanta comitate ad-
euntium desideria excipiens, ut quendam joco cor-
ripuerit, quod sic sibi libellum porrigere dubita-
ret, quasi elephanto supem. Die senatus nunquam
patres nisi in curia salutavit, & quidem sedentes,
ac nominatim singulos, nullo submonente: & dis-
cedens eo modo* sedentibus singulis, vale dice-
bat. Officia cum multis mutuo exercuit: nec prius
dies cujusque solemnnes frequentare desuit, quam
grandior jam natu, & in turba quondam spon-
saliorum die vexatus. Gallum* Terrinium sena-
torem, minus sibi familiarem, sed captum repen-
te oculis, & ob id inedia mori destinantem, præ-
sens consolando revocavit ad vitam.

§4. In senatu verba facienti dictum est, Non
intellexi: & ab alio, Contradicerem tibi si locum
haberem. Interdum ob immodicas altercreationes
disceptantium è curia per iram se proripienti, qui-
dam ingesserunt, Licere oportere senatoribus de
Republ. loqui. Antistius Labco senatus lectione,
*cum vir virum legeret, M. Lepidum, hostem
olim ejus, & tunc exsulantem, legit: interroga-
tusque ab eo, *an essent alii digniores, Suum
quemque judicium habere respondit. Nec ideo
libertas, aut contumacia fraudi cuiquam fuit.

§5. Etiam sparfos de se in curia famosos libel-
los, nec expavit, * & magna cura redarguit. Ac
ne re-

*Sedentibus singulis vale di-
cebat.] Viterb. sedentibus vale-
gere dicitur, sine voce, singu-
lis. Casaub.*

*Grandior jam natu.] Liber
unus, grandi jam natu. alter,
ornatu, & sponsaliorum, pro
sponsaliorum.*

*Terrinium.] Notiores mihi
Terrinii, atque id fortasse
hic præstet rescribere. Tor-
rentius.*

*§4. Cum vir virum lege-
ret.] Egregia correctio Tut-*

*rentii, cum ante esset, cum
virum virum legeret. Pro Tor-
rentio v. c. Ursini.*

*an essent alii digniores.]
Fortasse, ut quidam censent,
non essent.*

*§5. Et magna cura redar-
guit. Sic requisitis quidem
auctoribus, id modo censur.]
Probat libri sui unius lecti-
onem Torrentius: nec magna
cura redarguit, ne requisitis
quidem auctoribus. Id modo
censuit.*

ne requisitis quidem auctoribus, id modo cēsuit, cognoscendū post hac de iis qui libellos aut carmina ad infamiam cuiuspiam* sub alieno nomine edant.

56. Jocis quoq; quorumdam invidiosis aut petulantibus lacesitus, contradixit edicto. Et tamen de inhibenda * testamentorum licentia, ne senatus quidquam constitueret, intercessit. Quoties magistratuū comitiis interesset, tribus cum candidatis suis circuibat: supplicabatque more solēni. * Ferebat & ipse suffragium in tribu, ut unus è populo. Testem se in judiciis & interrogari & refelli æquissimo animo patiebatur. Forum angustius fecit, nō ausus extorquere possessoribus proximas domos. Numquam filios suos populo commendavit, ut non adjiceret, Si merebuntur. Eisdem prætextatis adhuc assurrectum ab universis in theatro, & àstantibus plausum, gravissime questus est. Amicos ita magnos & potentes in civitate esse voluit, ut tamē pari jure essent quo cæteri, legibusque judiciariis æque tenerentur. Cum Asprenas Nonius arctius ei junctus, causā veneficii, accusante Cassio Severo, diceret: consuluit senatū quid officii sui putaret: Cunctari enim se, ne, si superesset, eriperet legibus reū: sin decisset, destituere ac prædamnare amicū existimaretur. Et consentientibus universis, sedit in subselliis per aliquot horas: Verum tacitus, ac ne laudatione quidem judiciali data. Assuit & clientibus: sicut * Scutario cuidam, evocato quondam suo, qui

Sub a. 7mo nomine edant] Edicent, Editio Stephani & libri Urini. Torrentius corrigit, suo alienive nomine. Sed non ea mens Augusti aut Suetonii.

56. Testamentorum licentia] Errant qui, secum. scorum, volunt.

Ferebat & ipse suffragium in tribu] Non mala lectio. Tamen pro Casaubono, in

tribus scribente, facit lib. mss. Alvari Nonni: aut, in tribus, editiones vert. & quidem mss. Torrentius vero, in tribu sua.

Scutario euidem, evocato quondam suo] Retinent hanc lectionem Torrentius & Casaubonus: sed diverso intellectu. Ille interpretatur cum Sabellico militē è genere scutariorum: hic

qui postulabatur injuriarum. Unum omnino è reorum numero, ac ne cum quidem, nisi precibus eripuit, exorato coram iudicibus accusatore, Castricum, per quem de conjuratione Murenæ cognoverat.

57. Pro quibus meritis quantopere dilectus sit, facile est æstimare. Omitto senatusconsulta, quæ possunt videri vel necessitate expressa, vel verecundia. Equites Romani natalem ejus sponte atque consensu, biduo semper celebrarunt. Omnes ordines in lacum Curtii quotannis ex voto pro salute ejus stirpem jaciebant: item Kalendis Januariis strenam in Capitolio, etiam absenti: ex qua summa pretiosissima decorum simulacra metacatus, vicatim dedicabat: * ut Apollinem Sandaliarium, & Jovem Tragædum, * aliaque. In restitutionem Palatinæ domus incendio absumptæ, veterani, decuriæ, tribus, atque etiam sigillatim è cætero genere hominum, libentes ac pro facultate quisque pecunias contulerunt: delibante tantummodo eo summarum acervo, neque ex quoquam plus denario auferente. Revertentem ex provincia, non solum * faustis ominibus, sed & modulatis carminibus prostquebantur. Observatum etiam est, ne quoties introiret urbem, supplicium de quoquam sumeretur.

58. Patris patriæ cognomen universi repentino maximoque consensu detulerunt ei. Prima, plebs, lega-

pro proprio nomine sumit, quod litera majuscula in principe editione esset expressum: *Scutariis educto querædam suo*. Si Romanam editionem intelligit, quæ prodiiit an. MCCC LXX. aut ipse cæcutivit, aut Pulmannus, qui Basileensem editionem cum eadem olim contulit, & ad oram Basileensis adscripsit, esse in Romana, *scrutariis educto quer-*

dam suo. ita etiam quidam mss. id est, homini vili, qui scruta vendiderit.

57. *Apollinem sandaliarium*] Alii, *sandaliarium*.

aliaque. In rest. *Palat. d. i. absumptæ, veterani*] Bene animadversum à Torrent. vulgo male distingui, *aliaque in restitutionem Palat. idem. inc. absumptæ. Veterani*.

Faustis ominibus] *Mavult Torrent, nominibus*.

legatione Antium missa : dein quia non recipiebat, ineunti Romæ spectacula frequens, & laureata : mox in curia senatus: neque decreto, neque acclamatione, sed per Valerium Messallam id mandantibus cunctis : Quod bonum, inquit, faustumque sit tibi, domuique tuæ, Cæsar Auguste (sic enim nos perpetuam felicitatem Reipubl. & læta huic precari existimamus) Sen. te consentiens cum pop. Rom. consalutat PATRIÆ PATREM. Cui lacrymans respondit Augustus, his verbis (ipsa enim, * sicut Messallæ, posui) Compos factus votorum meorum, Patres C. quid habeo aliud deos immortales precari, quam ut hunc consensum vestrum ad ultimum vitæ finem mihi perferre liceat?

59. Medico Antonio Musæ, cujus opera ex accipiti morbo convaluerat, statuam, ære collato, juxta signum Æsculapii statuerunt. Nonnulli patrum familiarum, testamento caverunt ut ab heredibus suis, prælato victimæ titulo, in Capitolium ducerentur, votumque pro se solveretur, QUOD SUPERSTITEM AUGUSTUM REIQUISSENT. Quædam Italiæ civitates diem, quo primum ad se venisset, initium anni fecerunt. Provinciarum pleræque super templa & aras, ludos quoque quinquennales præcipue oppidatim constituerunt.

60. Reges amici atque socii, & singuli in suis quisque regno, Cæsareas urbes condiderunt : & cuncti simul, ædem Jovis Olympici, Athenis antiquitus inchoatam, perficere cõmuni sumtu dedinaverunt, Genioque ejus dedicare: ac sæpe regnis relictis; non Romæ modo, sed provincias peragranti quotidiana officia togati, ac, siue regio iusigni, more clientium præstitērunt.

61. Quoniam qualis in imperiis ac magistratibus regendaque per terrarū orbem pace belloque Rep. fuerit, exposui: referam nunc interiorem ac

sancti-

58. Sicut Messalla] Vixisse in aliis, Messalla

G

98. C. SUETONII TRANQ.

familiarē ejus vitam: quibusque moribus atque fortuna domi & inter suos egerit, à juvenia usque ad supremum vitæ diem. Matrem amisit in primo consulatu: sororem Octaviā, quinquagesimum & quartum agens ætatis annum. Utrique cum præcipua officia vitæ præstitisset, etiam defunctæ honores maximos tribuit.

62. Sponsam habuerat adolescens P. Servilius Isaurici filiam: sed reconciliatus post primam discordiam Antonio, * & postulantibus utriusque militibus, ut & necessitudine aliqua jungerentur, privignam ejus Claudiam, Fulviæ ex P. Clodio filiam, duxit uxorem, vix dum nubilem. Ac similitate cum Fulvia socra exorta, dimisit intactam adhuc, & virginem. Mox Scriboniam in matrimonium accepit, nuptam ante duobus consularibus, & ex altero etiam matrem. Cum hac etiam divortium fecit, pertæsus, ut scribit, morum perversitatem ejus: ac statim Liviam Drusillam matrimonio Tiberii Neronis, & quidem prægnantem, abduxit, dilexitque & probavit unice ac perseveranter.

63. Ex Scribonia Juliam, ex Livia nihil liberorum tulit, cum maxime cuperet. Infans, qui conceptus erat, immaturus est editus. Juliam primum Marcello Octaviæ sororis suæ filio, * tantum quod pueritiam egresso: deinde ut is obiit, M. Agrippæ * nuptum dedit: exorata sorore ut suo genero cederet. Nam tunc Agrippa alteram Marcellarum habebat, & ex ea liberos. Hoc quoque defuncto, multis, ac diu, etiā ex equestri ordine, circumspèctis conditionibus, Tiberium privignum suum elegit: coegitque prægnantem uxorem, & ex qua jam pater erat, dimittere. M. Antonius

62. Et postulantibus utriusque militibus, ut & necessitudine.] Receptimus indicatum à Terrentio scripturam. pro. ex. f. fulviæ filii, & ca. accf.

63. Tantum quod pueritiam egresso] Sic Stephani editio, & aliquot mss. Vulg. tantumque. Nuptum dedit] Alii, Nuptui.

Antonius scribit, Primum cum Antonio filio suo despondisse Juliam: dein Cotisoni Getarum regi: quo tempore sibi quoque invicem filiam regis * in matrimonium petiisse.

64. Nepotes ex Agrippa & Julia tres habuit, Cajum, Lucium, & Agrippam: neptes duas, Juliam & Agrippinam. Juliam L. Paulo Censoris filio, Agrippinam Germanico * sororis suæ nepoti collocavit. Cajum & Lucium adoptavit domi * per assem & libram emtos à patre Agrippa: tenerosque adhuc ad curam Reip. admovit: & consules designatos circum provincias exercitusque dimisit. Filiam & neptes ita instituit, ut etiam * lanificio assuefaceret: vetaretque loqui, aut agere quidquam, nisi propalam, & quod in diurnos commentarios referretur. Extraneorum quidem cœtu adeo prohibuit, ut * L. Tucinio, claro decoroque juveni, scripserit quondam, Parum modeste fecisse cum, quod filiam suam Baas salutatum venisset. Nepotes, & * litteras & natare aliaque rudimenta per se plerumque docuit: ac ni-

In matrimonium petiit e]
In libris vix aliter invenias, quam, *petiit et*, aut, *petiit et*. in *pe it e*, mutavit Casaubonus, forte auctoribus libris mss. quod de Antonio hæc verba accipienda, non de Augusto; qui semel ductam Liviam unice ac perseveranter amavit. Ut hoc fit; non potuit tamen Antonius falsa Augusto obijcere?

64. *Sorori suæ nepoti]*
Majvult Torrentius, ut ad patrem Germanici genus referatur, *uxoris suæ*, quod in editione Frobeniana. Erat enim Germanicus nepos Livie per patrem Drusum, Octavie autem sor-

ris Augusti per matrem Antoniam.

Per assem & libram] E-mendat Torrentius, *per as & lib.* Quod nullo modo recipit Casaubonus.

Lanificio assuefaceret] Romana editio & duo mss. ad *lanificium*.

L. Tucinio] Tædet ad propria nomina toties hæsitare. *Vicino. Vicio. Vicio. Lucio. Turinio. Ticio.* Consentiant tamen viridoti in *T.* vel *L. Vicio*.

Litteras & natare] Scribit Lipsius, & *notare*, Cre-dimusne, inquit, Augustum tamaliarum rerum fuisse, ne vacare potuerit ad nepo-

ac nihil æque laboravit quam ut imitarentur chi-
rographum suum. Neque cœnavit una, * nisi ut
in imo lecto assiderent: neque iter fecit, nisi ut
vehiculo anteirent aut circa adequarent.

65. Sed lætum eum atque fidentem & sobole
& disciplina domus, Fortuna destituit. Julias, fi-
liam & neptem, omnibus probris contaminatas,
relegavit. Cajum & Lucium in duodeviginti
mensium spatio amisit ambos: Cajo, in Lycia,
Lucio, Massiliæ, defunctis. Tertium nepotem
Agrippam, simulque privignum Tiberium ado-
ptavit in foro, lege Curiata. Ex quibus Agrippam,
brevis, * ob ingenium sordidum ac ferox, abdicavit,
seposuitque Surrentum. Aliquanto autem
patientius mortem quam dedecora suorum tulit.
Nam Caji Luciique casu non adeo fractus, de fi-
lia, absens, ac libello per quæstorem recitato, no-
tum senatui fecit: abstinuitque congressu homi-
num diu, præ pudore: etiam de necanda delibe-
ravit. Certe cum sub idem tempus una ex con-
siliis liberta, * Phæbe nomine, suspensio vitam
finisset: Maluisse se, ait, Phæbes patrem fuisse.
Relegatæ, usum vini, omnemque delicatorem
cultum, ademit: neque adiri à quopiam libero,
servove nisi se consulto, permisit: & ita ut cer-
tior fieret, qua is ætate, qua statura, quo colore
esset, etiã quibus corporis notis vel cicatricibus.
Post quinquennium demum ex insula in continen-
tem, lenioribusque paullo cõditionibus, translu-
lit

tum natationes? De scriptu-
ra autem & puerilibus rudi-
mentis sermo est. itaque &
literas eos docuit & notas.
Probat quod sequitur, de
chirographo: qui nihil ad
natationem. Notandi autem
verbum capere etiam potes
de scriptura per notas cre-
bra Romanis. Hæc Lipsius 2
Elect. Contra censet Tor-
rentius, & proverbium, $\mu\alpha\lambda\acute{\iota}\sigma\tau\omicron\iota$
 $\tau\iota\ \nu\acute{\alpha}\tau\iota\varsigma,\ \mu\acute{\alpha}\tau\iota\varsigma\ \chi\acute{\alpha}\mu\mu\alpha\tau\alpha$, alias

que rationes allegat. Cui-
que (quæ Lipsii verba) sua
lectio & electio.

Nisi ut in imo lecto] Ante
erat, *nisi in imo*. Torrentius,
nisi ut imo.

65. *Ob ingenium sordidum
ac ferox*] Legit Casaubonus,
solidum ac ferox, aut, *horri-
dum s. f.*

Phæbe nomine] Sic ex Di-
one viri docti. Libri, *Fede*,
& post, *Fedca*.

lit eam : nam ut omnino revocaret , * exorari nullo modo potuit : deprecanti sæpe populo Romano & pertinacius instanti, tales filias talesque conjuges pro concione imprecatus. Ex nepte Julia, post damnationem, editum infantem agnosci alique vetuit. Agrippam nihilo tractabiliorem , immo in dies amentio rem , in insulam transportavit, sepelitque insuper custodia militum. Cavit etiam senatusconsulto ut * eodem loci in perpetuum contineretur : atque ad omnem & ejus & Juliarū mentionem ingemiscens, proclamare etiam solebat.

* Αἰὲρ ὄφιλον ἀγαμὸς τ' ἰμβρυαί, ἀγνός τ' ἀτολί' σθαι !
nec aliter illos appellare quam treis vomicas aut tria carcinomata sua.

66. Amicitias neque facile admisit, & constantissime retinuit : non tantum virtutes ac merita cujusque digne profecurus , sed vitia quoque & delicta dumtaxat modica perpeffus. Neque enim temere, ex omni numero, in amicitia ejus afflicti reperientur, præter * Salvidienum Rufum, quem ad consulatum usque ; & Cornelium Gallum , quem ad præfecturam Ægypti , ex infima utrumque fortuna , provexerat. Quorum alterum res novas molientem, damnandum senatui tradidit : alteri ob ingratum & malevolum animum, domo & provinciis suis interdixit. Sed Gallo quoque & accusatorum denuntiationibus & senatusconsultis ad necem compulsio , laudavit quidem pietatem

Exorari nullo modo potuit : deprecanti sæpe, &c. imprecatus.] Index hujus & distinctionis Torrentius. Vul. *Exorari nullo modo potuit. Deprecanti sæpe, &c. imprecatus est.*

Eodem loci.] Torrent. pro eodem loco.

αἰὲρ ὄφιλον ἀγνός] Quomodo dicitur et ibem manere, & sine liberum interire.

66. *Sed vitia quoque & delicta dumtaxat modica perpeffus.]* In membr. scriptum erat, *sed vi i i quoque delicta perpeffus, & modica delicta perpeffus.* Ex eo adducor ut ita censeam legendum, *nec vi i i quoque dumtaxat, sed & delicta modica perpeffus.*

Salvidienum Rufum.] Respono omnes alias lectiones : *Salvidienum, Salvidemum.*

tem tantopere pro se indignantium : cæterum & illacrimavit, & vicem suam conquestus est, quod sibi soli non liceret amicis, quatenus veller, irasci. Reliqui potentia atque opibus * ad finem vitæ sui quisque ordinis principes floruerunt : quamquam & offensis intervenientibus. Desideravit enim nonnunquam, ne de pluribus referam, & M. Agrippæ patientiam, & Mæcenatis taciturnitatem : cum ille * ex levi rigoris suspitione, & quod Marcellus sibi anteferretur, Mitylenas se, relictis omnibus contulisset : hic, secretum de comperta Murenæ conjuratione uxori Terentiæ prodidisset. Exegit & ipse invicem ab amicis benevolentiam mutuam, tam à defunctis quam à vivis. Nam quamvis minime appeteret hereditates, ut qui numquam ex ignoti testamento capere quidquam sustinuerit : amicorum tamen suprema judicia morosissime pensitavit : neque dolore diffusulato, si parcius, aut citra honorem verborum : neque gaudio, si grate pieque quis se persecutus fuisset. Legata, vel partes hereditatum, à quibuscumque parentibus relicta sibi, aut statim liberis eorum concedere, aut, si pupillari ætate essent, die virilis togæ, vel nuptiarum, cum incremento restituere consueverat.

-67. Patronus dominusque non minus severus quam facilis & clemens : multos libertorum in honore & usu maximo habuit : ut * Licinium Ence-

Ad finem vitæ, sui quisque ordinis princeps] Vulg. male, ad finem vitæ sui quisque ordinis princeps.

Ex levi rigoris suspitione] Placent quæ ad hunc locum Casaubonus. sunt autem ista : Rigoris suspitionem interretor conceptam ab Agrippa opinionem, quasi se Augustus minus familiari vulture spexisset. Ita interretor hunc

locum; quia sedet nobis, librorum consensum omni opere & opere, modo ne contra rationem, tueri. Alioquin placeat nimis acutissimi Lipsii conjectura, *ex levi rigoris suspitione*. Nam frigora, sive friguscula, amicorum vel amantium παρασπονδίας dici, eruditissimorum.

67. *Licinium Enclachum]* Non ambigendum quin du-

Enceladum, aliosque. * Cosmum servum gravissime de se opinantem, non ultra quam compedibus coercuit. Diomedem dispensatorem, à quo simul ambulante, incurrenti repente fero propter metum objectus est, maluit timiditatis arguere quam noxæ: remque non minimi periculi, quia tamen fraus aberat, in jocum vertit. Idem * Proculum ex acceptissimis libertis mori coegit, compertum adulterare matronas: Thallo à manu, quod pro epistola prodita denarios quingentos accepisset, crura effregit. Pædagogum ministrofque Caji filii, per occasionem valetudinis mortifque ejus, superbe avareque in provincia * grassantes, oneratis gravi pondere cervicibus, præcipitavit in flumen.

68. Prima juvena variorum dedecorum infamiam subiit. Sextus Pompejus ut effœminatam insectatus est. M. Antonius adoptionem avunculi stupro meritum. Item Lucius Marci frater, quasi pudicitiam delibatam à Cæsare, A. etiam Hirtio in Hispania CCC millibus nummum substraverit: solitusque sit crura suburere nuce ardenti, quo mollior pilus surgeret. Sed & populus quondam universus ludorum die, & accepit in contumeliam ejus, & assensu maximo comprobavit verum in scena pronuntiatum de Gallo matris Deum tympañizante,

* Videſne ut cinædus orbem digito temperet?

69. Adul-

os nominaverit Suetonius, forma narrationis ostendit. Editio Romana & mss. *Lucium*. Casaubonus tantum non ita legat, ut *Livium* & *Celadum*. quod Celadi Augusti liberti mentionem faciat Josephus. Torrentius legit, *Lucium*: atque ita, *Enceladum*, retinet, ut mendose esse in Josepho credat, *Celadum*.

Cosmum] V.ulg. *Cesidium*,

& *Consivium*.

Proculum] Turnebi liber, *Polum*: unus è nostris, *Preidium*, quod magis liberum sapit. Posset etiam, *Phalum*, legi. Hæc Torrent.

Grassantes, oneratis gravi pondere cervicibus] Al. *grassantes, oneratis*.

68. *Videſne ut cinædus orbem digito temperet*] Non male, cum Torrentio, ut fecit libri, *Videſne ut temperet?*

G 4

69. Adulteria quidem exercuisse, ne amici quidem negant: excusantes sane, non libidine, sed ratione commissa: quo facilius consilia ad-versariorum per cuiusque mulieres exquireret. Marcus Antonius super festinatas Liviæ nuptias objecit, & foraminem consularem * è triclinio viri coram in cubiculum abductam, rursus in convivium rubentibus auriculis, incomptiore capillo reductam: & dimissam Scriboniam, quia liberius doluisset nimiam potentiam pellicis: & conditiones quæstas per amicos, qui matres familias & adultas ætate virgines denudarent, atque perspiccerent, tamquam Thoranio mangone vendente. Scribit etiam ad ipsum hoc familiariter adhuc, nec dum plane inimicus, aut hostis. Quid te mutavit? quod reginam in eo? uxor mea est. Nunc cœpi, an abhinc annos novem? tu deinde solam Drusillam inis? ita valeas uti tu hanc epistolam cum legis, non inieris Tertullam, aut Terentillam, aut Rufillam, aut * Salviam Titisceniam, aut omnes. Anne refert ubi * & in quam arrigas?

70. Cœna quoque ejus secretior in fabulis fuit, quæ vulgo *δωδεκάθετος* vocabatur: in qua deorum dearumque habitu discubuisse convivas, & ipsum pro Apolline ornatum, non Antonii modo epistolæ singulorum nomina amarissime * annumeran-

69. *Επιτριβήδιστον*] Beroaldus, *διώκερον*. contra omnes lib. Si inquit Casau., placeat nihil mutare, intelligemus convivium in ædibus illius ipsius celebratum fuisse, cujus uxor abducta.

Σαλίαν Τίτισκηναν] Sic Turneb. & Pulman. & duo è nostris codd. Al. *Κίρσκηναν*. unuse etiam *Τίρσκηναν*. Scænia certe gens Romana est. Unde legendū quidam existimant, *Σαλίαν, Τίτι Σαλίαν*. sed non placet, Diod. lib.

XLIX. *Τριτάτος* quendam Gallum memorat, qui, cum aliarum esset partium, ad Augustum transfugerit. Hujus fortassis filiam corrupserit Augustus, ut proinde legamus, aut *Σαλίαν* aut *Τίτισκηναν*. Hæc Torrentius.

Εἰς ἡν ἄρριγας] Alil. in qua. Elige lector.

70. *δωδεκάθετος*] *Δωδεκάθετων*.

Annumerantis] Al. *enumeratis. enumerantes. nemi-natis.*

merantis, exprobant, sed & sine auctore notissimi versus :

Cum primum istorum conduxit mensa choragum,

Sexque deos vidit * Mallia, sexque deas :

Impia dum Phœbi Cæsar mendacia ludit,

Dum nova * divorum cœnat adulteria:

Omnia se à terris tunc Numina declinarunt:

Fugit & auratos Juppiter ipse*thronos.

Auxit cœnæ rumore summa tunc in civitate pænuria ac fames. Acclamatumque est postridie, frumentum omne deos comedis: & * Cæsarem esse plane Apollinem: sed Tortorem, quo cognomine is Deus quadam in parte urbis colebatur. Notatus est ut pretiosæ suppellectilis Corinthiorumque præcupidus, & aleæ indulgens. Nam & proscriptionis tempore ad statuam ejus adscriptum est,

Pater argentarius, ego Corintharius :

cum exstimaretur, quosdam propter vasa Corinthia inter prosriptos curasse referēdos. Et deinde bello Siciliensi epigramma vulgatum est,

Postquam bis classe victus naves perdidit,

Aliquando ut vincat, ludit assidue aleam.

71. Ex quibus sive criminibus sive maledictis, infamiam impuditiæ facillime refutavit, & præsentis & posteræ vitæ castitate. Item lauitarum invidiam, cum & Alexandria capta, nihil sibi præter unum murrhinum calicem : ex instrumento regio, retinuerit, & mox vasa aurea assiduissimi usus conflaverit omnia. Circa libidines hæsit: postea quoque, ut ferunt, ad viciandas virgines promptior, quæ sibi undique etiam ab uxore conquirerentur. Aleæ rumorem nullo modo expavit: ludique

Mallia] Al. *M. allia*.

Divorum] Quidam, *Divorum*.

Thronos] Torrensius, *Toros, aut, Tholos*.

Cæsarem esse plane Apolli-

nem, sed Tortorem] Ita ex veter. codd. Torrensii. Editiones optimæ, *Cæsarem plane esse Apollinem, sed Tortorem, vulg. Cæsarem plane esse Apollinem, sed & Tortorem.*

luditque simpliciter & palam oblectamenti causa etiam senex: ac præterquam Decembri mense, aliis quoque festis profectisque diebus. Nec id dubium est: autographa quadam epistola, * Cœnavi, ait, mi Tiberi, cum iisdem. Accesserunt convivæ Vinicius & * Silvius pater. Inter cœnam lusimus * *ἱστορίας* & heri & hodie. Talis enim iactatis, ut quisque canem, aut senionem miserat, in singulos talos singulos denarios in medium conferebat, quos tollebat universos qui Venerem jecerat. Et rursus aliis litteris, Nos, mi Tiberi, * Quinquatriis satis jucundè egimus. Lusus enim per omnes dies, forumque aleatorium calcavimus. Frater tamen magnis clamoribus rem gessit. Ad summam tamen perdidit non multum: sed ex magnis detrimentis præter spem paulatim retractus est. Ego perdidit viginti millia nummum, meo nomine: sed cum effuse in lusu liberalis fuisset, ut soleo plerumque. Nam si, quas manus remisit cuique, exegissem, aut retinuissem quod cuique donavi, vicissem vel quinquaginta millia. Sed hoc malo. Benignitas enim mea me ad cælestem gloriam efferet. Scribit ad filiam; Misi tibi denarios ducentos quinquaginta, * quos singulis convivis dederam, si vellent inter se inter cœnam vel talis vel par impar ludere.

72. In cæteris partibus vitæ continentissimum fuisse constat, ac sine suspitione ullius vitii. Habuit

71. *Centi cum iis*] Liber per vetus Torrentii superscriptum habet, *centi cum iis*. Addit Torrentius: An forte cum Iude Augustus, ut cum Citherde Cicero apud Volumentium Etrapelum accubuit? lib. Famil. IX. ep. ult.

Silvius pater] Torrentius, *Silvius*, mavult, nec, quod in uno exempl. reperit, *Silvius*, rejicit, Casau-

boni mss. etiam, *Silvius*, præferunt.

ἱστορίας] *Seniiter*.

Quinquatriis] Al. *Quinquas tribus*. Placet Casaubon lectio codd. *Lixxi, Quinquatriis*.

Quos singulis convivis dederam, si vellent inter se inter cœnam] Torrentius legit, *Quos*. & verba *inter se*, tollit. illud forte bene, hoc sequitur.

bitavit primo juxta* Romanum forum supra Scas anularias, in domo quæ Calvi oratoris fuerat: postea in Palatio: sed nihilo minus ædibus modicis Hortensianis, & neque laxitate neque cultu conspicuis: ut in quibus porticus breves essent Albanarum columnarum, & sine marmore ullo aut insigni pavimento conclavia. Ac per annos amplius quadraginta eodem cubiculo hieme & æstate mansit: quamvis parum salubrem valetudini suæ urbem hieme experiretur, assidueque in urbe hiemaret. Si quando quid secreto aut sine interpellatione agere proposuisset, erat illi lectus in edo singularis, quem Syracusas & * τὴν ἰσόγειον vocabat: huc transibat, aut in alicujus* libertorum suburbanum: æger autem in domo Mæcenas cubabat. Ex secessibus præcipue frequentavit maritima, insulasque Campaniæ, aut proxima urbi oppida, * Lanuvium, Præneste, Tibur: ubi etiam in porticibus Herculis templi per sæpe jus dixit. Ampla & operosa prætoria gravabatur. Et neptis quidem suæ Juliæ, profuse ab ea extructa, etiam diruit ad solum: sua vero quamvis modica, non tam statuarum tabularumque pictarum ornatu, quam xystis & nemoribus excoluit, * rebusque vetustate ac raritate notabilibus: * qualia sunt Capreis immanium belluarum ferarumque membra prægrandia, quæ dicuntur Gigantum ossa, & arma Heroum.

73. Instrumenti ejus & supellectilis parcimonia apparet etiam nunc, residuis lectis atque mensis, * quorum pleraque vix privatæ elegantiæ sint. Ne

72. *Juxta Romanum forum*] Delet, *Romanum*, Torrentius.

τὴν ἰσόγειον] Artes producens. *Libertorum*] Ita optimi codd. Torrentii, Ursini, & Casauboni. Vulg. *Liberi-notum*.

Lanuvium] Romana editio, *Lavinum*, Stephani, *Lanuvium*, Aldi, & fere miss.

Lanuvium.

Rebusque vetustate ac raritate notabilibus] Libri Torrentii, *rebusque vetustate ac demeritate ac raritate notabilibus*. Romana editio etiam habet, *notabilibus*.

Qualia sunt Caprei] Ursini *liber, caprea*.

73. *Quorum pleraque*] In plurimis lib. *quorum*.

Ne toro quidem cubuisse ajunt, nisi humili & modice instrato. * Veste non temere alia quam domestica usus est, ab uxore & sorore & filia neptibusque confecta, togis, neque restrictis neque fufis: clavo, nec lato nec angusto: calceamentis altiusculis, ut procerior quam erat, videretur. Et forensia autem, & calceos numquam intra cubiculum habuit, ad subitos repentinosque casus parata.

74. Convivabatur & assidue, nec umquam nisi recta: non sine magno ordinum hominumque dolectu. Valerius Messalla tradit: neminem umquam libertinorum adhibitum ab eo cœnæ, excepto Mena, * sed asserto in ingenuitatem, post proditam Sexti Pompeii classem. Ipse scribit invitasse se quendam, in cujus villa maneret, qui * speculator suus olim fuisset. Convivia nonnumquam & serius inibat, & maturius relinquebat: cum convivæ & cœnare inciperent priusquam ille discumberet, & permanerent digresso eo. Cœnam trinis ferculis, aut, cum abundantissime, senis, præbebat, ut non nimio sumtu, ita summa comitate. Nam & ad communionem sermonis tacentes vel submissim fabulantes provocabat, & aut acroamata, & histriones, aut etiam triviales * ex circo ludios interponebat, ac * frequentius aretalogos.

75. * Festos & solennes dies profusissime, non
* num-

Veste non temere alia quam domestica usus est, ab uxore, &c. confecta.] Transpositis verbis legit Torrentius, sed in vitis libris & viris doctis, *Veste non temere alia domestica usus est, quam ab uxore &c. confecta.*

74. *Sed asserto in ingenuitatem, post prod. Sex. Pompeii classem. Ipse scribit.]* Confusam, quæ ante erat, distinctionera sustulit Torrentius. *Speculator.]* Bene de Me-

na. male alii, *sticulator.*

Ex circo ludios.] Sic additiones Bas. & Colon. male alii, *ludos.*

Frequentius.] Scribe cum pluribus libris, *frequentissime.*

75. *Festos & solennes dies profusissime, nonnumquam joculariter tantum.]* Explet imperfectam sententiã inserta voce Casaubonus: *Festos & solennes dies profusissime nonnumquam, nonnumquam joculariter tantum.*

numquam jocularitèr tantum, celebrabat. Saturnalibus, & si quando alias libuisset, modo munera dividebat, vestem & aurum, & argentum: modo nummos omnis notæ, etiã veteres regios ac peregrinos: interdum nihil præter cilicia & spongas, & rutabula, & * forpices, atque alia id genus, titulis obscuris & ambiguis. Solebat & inæqualissimarum rerum sortes, & * adversas tabularum picturas in convivio venditare: incertoquè casu spem mercantium vel frustrari vel explere: ita ut * per singulos lectos licitatio fieret, & seu jactura seu lucrum * communicaretur.

76. Cibi (nam ne hoc quidem omiserim) minimi erat, atque vulgaris fere. Secundarium panem, & pisciculos minutos, & * caseum bubulum manu pressum, & ficos virides biteras maxime appetebat: vescébaturque & ante cœnam, * quocumque tempore & loco, quo stomachus desiderasset. Verba ipsius ex epistolis sunt, Nos in esedo panem & palmulas gustavimus. Et iterum: Dum lectica ex regia domum redeo, panis unciam

Forpices] Editio Rom. *serpices*. Beroaldus, *serci*; *es*.

Adversas] Al. *adversas*.

Per singulos lectos, &c.]

Lipsii verba Elect. lib. 2. hic adtexere optimum factum. sunt ista: Facile capimus, nec incertum aut improbum aliquid in hac scriptura, nisi quod de ea ut ambigam ne facit admonitio CL.V. LX-vini Torrentii, qui notat in probo libro esse, *per singulos lotros*, non *lectos*: itemq; paulo post, *comitarietur*, pro, *communicarietur*. Et mirum ni id rectum sit: Lotri inquam, semigræca voce, pro lotionibus: cujus generis voces plures in usu vulgi; nec Sue-

tonio alibi sprete. Aut si emendatio adhibenda, legã, *per singulos lectos*. hac mente, ut quoties mutarentur sercula & manus lavarent (usitatum id docui 2. Satur.) licitatio ista intervallo fieret, & quemq; bona sua aut mala fors cum fide comitaretur.

76. *Caseum bubulum manu pressum*] Placet Torrentio, *mane pressum*, ut recentiusculus delectatus sit. Sed quis sit caseus manu pressus, docet Columella lib. 7. c. 8.

Quocumque tempore & loco, quo stomachus desiderasset] Melior lectio Torrentii, quã item Aldus expressit: *quocumque tempore & loco*. d. s. l.

unciam * cum paucis acinis uvæ duracinæ com-
edi. Et rursus, Ne Judæus quidem, mi Tiberi,
tam diligenter sabbatis jejunium servat, quam e-
go hodie servavi: qui in balineo demum post ho-
ram primam noctis duas buccas māducavi prius
quam ungi inciperem. * Ex hac observantia non-
numquam vel ante iuictum, vel post dimittium
convivium solus cœnitabat, cum pleno convivio
nihil tangeret.

77. Vini quoque natura parcissimus erat. Non
amplius ter bibere eum solitum super cœnam in
castris apud Mutinam Cornelius Nepos tradit.
Postea, * quoties largissime se invitaret, senos
sextantes non excessit, aut, si excessisset, rejicie-
bat. Et maxime delectatus est Rhætico, neque
temere interdiu bibit. Pro portione sumebat per-
fufum aqua frigida panem, aut cucumeris fru-
ctum, vel lactuculæ thyrsum, aut recens * aci-
dumve pomum succi vinosioris.

78. Post cibum meridianum, ita ut vestitus
calceatusque erat, * relictis pedibus paullisper
conquiescebat, opposita ad oculos manu. A cœ-
na lucubratoriam se in lecticulam recipiebat. Ibi
donec residua diurni actus, aut omnia, aut ex
maxima parte, conficeret, ad multā noctem per-
manebat.

Cum paucis acinis uvæ dur-
acinæ] Confidentius emen-
dabat Torrentius: *Cum pau-*
ris uvæ duracinæ. Errasse vi-
rum magnum, lucide docet
Casaubonus. Fuere quile-
gerent, *cum paucis acetum uvæ*
duracinæ.

Ex hac observantia] Bero-
aldus, Torrentius, Ursinus,
Gifanius, laudant ex suis
mss. *inobservantia.* Casau-
bonus non necessarium id
putat.

77. *Quoties largissime se*
invitaret] Duo illa verba se
invitaret, absunt ab editio-

ne Rom. & ducb. mss. Tor-
rentii.

Acidumve pomum succi
vinosioris] Alii, *arbutumve pe-*
nyum.

78. *Relictis pedibus]* Rō-
mana editio *relictis.* Alii libri,
retractis, aut, *rejestis;* illud
Sabellico, hoc Torrentio
magis placet. Casaub. ma-
vult, *relictis,* quod interpre-
tatur, bene relictis & diligen-
ter. rō enim re in hac voce
intendere, non autē negare,
ut vulgo solet accipi ver-
bum retere. Plura adfert
probandæ sūt sententiæ.

manebat. In lectum inde transgressus, non amplius, cum plurimum, quam septem horas dormiebat: ac ne eas quidem continuas, sed ut in illo tēporis spatio ter aut quater expergisceretur. Si interruptum somnum recuperare, ut evenit, non posset: lectoribus, aut fabulatoribus arcessitis, resumebat, producebatque * ultra primam sæpe lucem. Nec in tenebris vigilavit umquam, nisi assidente aliquo. Matutina vigilia offendebatur: ac si vel officii, vel sacri causa maturius e-vigilandum esset, ne id contra commodum faceret, in proximo cuiuscumque domesticorum cœnaculo manebat. Sic quoque sæpe indigens somni, & dum per vicos deportaretur, & deposita lectica inter aliquas moras condormiebat.

79. Forma fuit eximia, & per omnes ætatis gradus venustissima: quamquam & omnis lenocinii negligens, & in capite comendo tam incuriosus, ut raptim compluribus simul tonsoribus operam daret: ac modo tonderet, modo raderet barbam: eoque ipso tempore aut legeret aliquid, aut etiam scriberet. Vultu erat, vel in sermone vel tacitus, adeo tranquillo serenoque, ut quidam è primoribus Galliarum confessus sit inter suos, eo se inhibitum ac reinollitum, quo minus, ut destinarat, in transitu Aspium per simulationem colloqui propius admissus, in præcipitiū propelleret. Oculos habuit claros ac nitidos: quibus etiam existimari volebat inesse quiddam divini vigoris: gaudebatque, si quis sibi acrius contuenti, quasi ad fulgorem Solis, vultum submitteret: sed in senectâ sinistro minus vidit. Dentes raros & exiguos, & scabros: capillum * leviter inflexum & sustiavum, supercilia junctâ, mediocres aures: nasum & à summo eminentiorem, & ab imo deductiorem: colorem inter aquilum candidumque: staturam brevem: (quã tamen

* Julius

Ultra primam sæpe lucem]
Torrent, plurimum s. lucem.
parû, inquit Casu, Latine

79. *Leviter inflexum]* Romana editio & mss, elegantius, iter.

* Julius Marathus, libertus etiam in memoriam ejus quinque pedum & dodrantis fuisse tradit :) sed quæ commoditate & æquitate membrorum occuleretur: ut nonnisi ex comparatione adstantis alicujus procerioris intelligi posset.

80. Corpore traditur maculoso, dispersis per pectus atque alvum genitivis notis, in modum & ordinem ac numerum stellarum cælestis Vrsæ: sed & callis quibusdam ex prurigine corporis, assiduoque & vehementi strigilis usu, plurifariam concretis, ad impetiginis formam. Coxendice, & femore, & crure sinistro, non perinde valebat, ut sæpe etiam inde claudicaret: sed remedio harenarum atque arundinum confirmabatur. Dextræ quoque manus digitum salutarem, iam imbecillum interdum sentiebat, ut torpentem contractumque frigore, vix cornei circuli supplemento scripturæ admoveret. Quæstus est & de vesica, cujus dolore, calculis demum per urinam ejectis, levabatur.

81. Graves & periculosas valetudines per omnem vitam aliquot expertus est: præcipue Cantabria domita, cum etiam distillat onibus jocinore vitiato, ad desperationem redactus, contrariam & ancipitem rationem medendi necessario subiit: quia calida fomenta non proderant, frigidis curari coactus: auctore Antonio Musa. Quasdam & anniversarias, ac tempore certo recurrentes, experiebatur. Nam sub natalem suum plerumque languebat: & initio veris præcordiorum inflatione tentabatur: austriinis autem tempestatibus gravedine. Quare quassato corpore, neque frigora neque ætus facile tolerabat.

82. Hieme quaternis cum pingui toga tunicis,
&

Julius Marathus libertus in memoris vite ejus.
e'i. in memoriis ejus] Lip. Commoditate & æquitate
sus emendat, & libertus & membrorum] Casaub. haud
à memoriis ejus. Officium au- male, è qualitate.
læ, A memoria. Casaubonus 80. Concretis] Alii, cen-
vor: Julius Marathus libertus tradit.

& subuculæ thorace laneo, & feminalibus, & tibialibus muniebatur: æstate apertis cubiculi foribus, ac sæpe in peristylio saliente aqua, atque etiam ventilante aliquo cubabat. Solis vero ne hiberni quidem patiens, domi quoque non nisi petasatus sub divo spatiabatur. Itinera lætica, & noctibus fere, eaque lenta ac minuta faciebat; ut Præneste vel Tibur biduo procederet. Ac si quo pervenire mari posset, potius navigabat. Verum tantam infirmitatem magna cura tuebatur, in primis lavandi raritate. * Ungebatur enim sæpius, & sudabat ad flammam: deinde perfundebatur è gelida aqua vel * sole multo calefacta. At quoties nervorum causa, marinis, * Albulisque calidis utendum esset, contentus hoc erat, ut insidens ligneo folio, quod ipse Hispanico verbo duretam vocabat, manus ad pedes alternis jactaret.

83. Exercitationes campestris equorum & armorum statim post civilia bella omisit: & ad pilam primo folliculumque transit: mox nihil aliud quam vectabatur & deambulabat: ita ut in extremis spatiis subsultim decurreret, * solertio vel lodicula involutus. Animi laxandi causa, modo piscabatur hamo: modo talis, aut * ocellatis, nucibusque ludebat cum pueris minutis, quos facie &

82. *Ungebatur enim sæpius*] Bene e libris ita Torrentius & Casaubon. Vulg. *etiam*.

Sole multo calefacta] Aldi & Stephani editiones, *sepe facta*.

Marinis, Albulisque calidis] Quod Albulæ, suapte natura calidæ sunt, legit, *marinis calidis Albulisque*, Torrent.

83. *Solertio vel lodicula involutus*] Ms. *Solertio*. Beroaldus, *sificula*; quæ re-

stis Imperatoria apud Scindam: vel *γφο*; quæ vestis viris & feminis communis. Ursinus & Casaubonus pedibus eunt in Cujacii sententiam, scribentis libro XIII. cap. XIII. Obset. *segestri*, vel *segestre*. Segestria pauperioribus inter supellectilem lectorum pro culcitis.

Ocellatis, nucibusque ludebat] *Βροχτος*, *εφ' αλλοις*, legit, intelligitque *ερωμα*. *γφο* Græcorum Beroaldus,

H

CENT

. 10v.

309329

cie & garrulitate amabiles undique conquiebat, præcipue Mauros & Syros. Nam pumilos, atque distortos, & omneis generis ejuſdem, ut lud.bria naturæ malique ominis, abhorrebat.

84. Eloquentiam ſtudiaque liberalia ab ætate præna & cupide & laborioſiſſime exercuit. Mutinenſi bello in tanta mole rerum, & legiſſe & ſcripſiſſe & declamaſſe quotidie traditur. Nam deinceps neque in ſenatu, neque apud populum, neque apud milites locutus eſt umquam, niſi meditata & compoſita oratione: * quamvis non deficeret ad ſubita extemporalis facultate. Ac ne periculum memoriæ adiret, aut in ediscendo tempus abſumeret, inſtituit recitare omnia. Sermones quoque cum ſingulis, atque etiam cum Livia ſua gravioreſ, nonniſi in ſcriptis, & è libello habebat: ne plus minusve loqueretur extempore. Pronuntiabat dulci & proprio quodam oris ſono: dabatque aſſidue phoſaſco operam: ſed nonnumquam infirmatis faucibus, præconis voce ad populum concionatus eſt.

85. Multa varii generis proſa oratione compoſuit, ex quibus nonnulla in cætu familiarium, velut in auditorio recitavit: ſicut Reſcripta Bruto de Catone. Quæ volumina cum jam ſenior ex magna

ſiſſis, quæ parva ſigilla, in eſſigiem humanam arte ſimulata. Idem aſſirmat, repertam eſſe in vetuſtiſſimo codice, *reſcriptis nucibus*, haud inepto ſenſu. Uſinus ſcribit, *reſcriptis nucibus*. uſi etiam in edi. i. ne Aldina. ocellataſque nuceſ accipit in oculi figuram compoſitas, ac ludum designari credit, quem (hodie quoque pueris uſitatum) Ovidiuſ lib. de Nuce indicat, cum ait: *Qua-*

tuor in nucibus, &c. qui locus melius facit *pro caſtellatu nucibus*. At vero præſtat cum plerique doctis & libris retinere, *ocellatis, nucibusque*.

84. *Quamvis non deficeret ad ſulit. i. extemporalis facultate*] Torr. & Uſin. *deficere. tur.* quod etiam probat Caſaub. aut quod in Viterb. ipſiuſ cod. *Quamvis non deficeret à ſulit. i. & extemporalis facultate.*

magna parte legisset, fatigatus, Tiberio tradidit perlegenda. Item Hortat ones ad philosophiam; & aliqua de vita sua, *quam tredecim libris, Cantabrico tenus bello, nec ultra exposuit. Poeticam summatim attigit. Unus liber exstat scriptus ab eo hexametris versibus, cuius & argumentum & titulus est, Sicilia. Exstat alter æque modicus Epigrammatum, quæ fere tempore balnei meditabatur. Nam tragœdiam magno impetu exorsus, non succedente stylo, abolevit: quærentibusque amicis quidnam Ajax ageret, respondit, Ajacem suum in spongiam incubuisse.

86. Genus eloquendi secutus est elegans & temperatum: vitatis sententiarum ineptiis, atque inconcinnitate, & reconditorum verborum, ut ipse dicit, sœtoribus. Præcipuamque curam duxit, sensum animi quam apertissime exprimere. quod quo facilius efficeret, aut necubi lectorem vel auditorem obturbaret, ac moraretur, neque præpositiones verbis addere, neque conjunctiones sæpius iterare dubitavit, quæ detractæ asferunt aliquid obscuritatis, etsi gratiam augent. Cacozelos & antiquarios, ut diverso genere vitiosos, pari fastidio sprevit. * Exagitabat nonnumquam in primis Mæcenatem suum, cuius * *Μυροβλάτης*, ut ait, cincinnos usquequaq; persequitur, & imitando per jocos irridet. Sed nec Tiberio parit & exoletas interdum, & reconditas voces aucupanti. M. quidem Antonium, ut insanum, increpat: quasi ea scribentem quæ mirentur potius homines quam intelligant. Deinde ludens malum
& in-

85. *Quam tredecim libris]* Fulmanni editio contra omnes libros, xxx libris. Lubentissime autem ille numerus notis numeralibus exprimebat; ut *animum agens xvi.* potius quam, *si xii. tredecim.* Hic etiam bonus senex fortasse pro, *tredecim*, voluerit substituere, *xiiii*,

scerrore potius quam ex simili. scripserit xxx.

86. *Exagitabat nonnumquam]* Codices duo mss. nã male cum prioribus conne-
dunt, ex. *γ. itabat. que nonnumquam.*

Μυροβλάτης] *Vnguento de libatos.*

& inconstans in eligendo genere dicendi ingenium ejus, addidit hæc, Tuque dubitas * Cimberne Annius an Veranius Flaccus imitandi sint tibi? ita ut verbis quæ * C. Sallustius excerptis ex Originebus Catonis, utaris? an potius Asiaticorum oratorum inanibus sententiis, verborum volubilitas in nostrum sermonem transferenda? Et quædam epistola Agrippinæ neptis ingenium collaudans: Sed opus est, inquit, dare te operam ne moleste scribas aut loquaris.

87. Quotidiano sermone quædam frequentius & notabiliter usurpasse eum, litteræ ipsius autographæ ostentant. In quibus identidem cum aliquos numquam soluturos significare vult, Ad Kalendas Græcas soluturos ait: & cum horratur ferenda esse præsentia, qualiacumque sint, Contenti sumus hoc Catone: & ad exprimendam festinata rei velocitatē, Velocius quam asparagi coquantur. * Ponit assidue & pro stulto, baccolum: & * pro

Cimberne Annius an Veranius Flaccus] Substituit Bezaudus *Veranius Flaccus* Casaubonus retinet quod in vetust. libb. *Veranius*, & *Annianus*, pro, *Synnius*. sed pro, *an Ver.* mavult, *aut Ver.* vel, *ac Ver.*

Quæ C. Sallustius] Plerique libb. *Crispus Sall.*

87. *Ponit assidue & pro stulto baccolum*] Quid. libb. *baccolum*. cujus diminutivum *baccolum*; à Græca voce *βακχολος*. quam interpretatur Hesychius. ο μίγυς καὶ εὐόπιος. Casaubonus cum pluribus libris retinet *baccolum*, quod mulxæ voces à frequentii in ore infantium vocula, *ba*, *bat* vel *ba*, *per* ομοεπιων hinc sint, ad exprimendam inantiam,

aut denotanda vitia puerilitatis affinia: ut apud Græcos *βακχον*, *βακχολος*, &c. Beroaldus etiam, *baccolum*, agnoscit. addens, non deesse qui *baccolum* legant, ut & bliteos dicitur à blito vilissimo oleere nullius saporis aut acrimonia. sed ipse *baccolum*, legere mallet à Græco *βακχ*. *Sabellicus*, quod in quodam libb. repererit *baccolum*, proponit *Bacchoolum*, *ὑποκοριστικὸς* à Baccho. Ursinus, *baccolum*, mavult, *ἀπὸ τοῦ βακχολογῆν*. Vides lector tot doctorum sententias, si nondum nauseas, habe & hæc, quam Becanus fortasse sedisset, lectionem, *baccolum*, à Teutonica dictione, *bacc* quia significatur homo stulte & stolide arrogans,

& * pro pullo, pulleiaceum : & pro cetero, vacerosum : & vapidè sese habere, pro male, & * betissare, pro languere : quod vulgo * lachanissare dicitur. Item simus, pro fumus : & domos genitivo casu singulari, pro domus. Nec unquam aliter hæc duo, ne quis mendam magis quam consuetudinem putet. Notavi & in chirographo ejus illa præcipue : * non dividit verba, nec ab extrema parte versu abundantes litteras in alterum transfert : sed ibidem statim subjicit, circumducitque.

88. Orthographiam, id est, formulam rationemque scribendi à grammaticis institutam, non adeo custodit : ac videtur eorum sequi potius opinionem, qui* perinde scribendum ac loquamur existiment. Nam quod sæpe non litteras modo sed syllabas aut permutat aut præterit, communis hominum error est. Nec ego id notarem, nisi mihi mirum videretur, tradidisse aliquos, legato cum consulari successorem dedisse, ut rudi & indocto, cujus manu ixi pro ipsi scriptum animadvertit. Quoties autem* per notas scribit, b,

pro a:

Pro pulle pulleiacum] De istis dictionibus, *propullo*, nihil ambigendum, quidquid variant codd. Pro *pulleiacum* autem editio Aldina, *pulleium*, minori mutatione : quæ si bona lectio, intellexerit Augustus pulum colorem, ut violaceum, herbaceum, &c. dicimus Reliqua omnia exemplaria *pulleiacum* præferunt. quod quidam pro colore sumunt, alii pro pullo gallinæ. Car. Langius quia invenerat in quodam libro superscriptum, *al. pulleium* ; legendum censebat, *pro pulleipulleium*. Puleium idem quod pulegium.

Betissare, Lachanissare] Sic edidit Casaubonus, quod Isidorus dicat Romanos usque ad tempora Augusti proz posuisse s. ut, bilarissare Sed cum omnes libri scripti editi manifeste habeant, *betissare, lachanissare*. Quid nodum quærimus ? nam & hoc inter novitates Augusti forte fuerit.

Non dividit verba] Rectè sic Casaubonus. Vulg. *dividere*.

88. *Perinde scribendum ac loquamur*] Ms. *loquimur* perjus al. *loquens* : om.

Per notas] Sic mss. Torrentii optime. Vulg. *notam*.

pro a : c, pro b, ac deinceps eadem ratione sequentes literas ponit. * pro z autem duplex a a.

89. Ne Græcarum quidem disciplinarum levioꝛe studio tenebatur : in quibus & ipsis præstabat largiter, magistro dicendi usus Apollodoro Pergameno, quem jam grandem natu, Apolloniam quoque secum ab urbe juvenis adhuc edu- xerat. * Deinde etiam eruditione varia repletus, Sphæri, Arei philosophi, filiorumque ejus Dionysii & Nicanoris contubernium inuit: non tamen ut aut loqueretur expedite, aut componere aliquid auderet. Nam & si quid res exigeret, Latine formabat, vertendumque alii dabat. Sed plane poematum quoque non imperitus, delectabatur etiam comædia veteri, & sæpe eam exhibuit publicis spectaculis. In evolvendis utriusque linguæ auctoribus, nihil æque sectabatur quam præcepta & exempla publice vel privatim salubria: eaque ad verbum excerpta, aut ad domesticos, aut ad exercituum provinciarumque rectores, aut ad urbis magistratus plerumque mittebat: prout quique monitione indigerent. Etiam libros

totos

Pro z, autem duplex a a]
Omnes libri, pro x autem. Id respicit Casaubonus quod res ipsa arguat ultimam literam intelligi. Verum hoc: sed quum Isidorus asseruerit y & z apud Romanos usque ad Augusti tempus non scriptas, x sane ultima litera fuerit. Si vero jam tum z in usu fuit, eo minus supra scribendum erat, betizare, lachanizare. At sine periculo utrobique possumus servare omnium exemplarium scripturam; ut scilicet Augustus quoties per notas scripserit, ab usitato ordine non recesserit; & nihilo minus καλοπεποιθως scripserit betizare, &c.

89. Deinde etiam eruditione variis repletus, Sphæri, Arei philosophi, filiorumque ejus Dionysii & Nicanoris contubernium inuit] Luculente ita emendavit Torrentius, cum in libris esset, Sphæri, aut, Sphærii. Sphærus autem Augusti libertus fuit & pædagogus, philologus, quare dicit, eruditione variis. nam vanum quod Ursinus præsert, eruditione usus. Areus vero philosophus. Utriusque mentio apud Dionem & alios. Pro contubernium inuit, libri quidam, contubernio, tantum, quod Ursinus & Casaubonus probant.

totos & senatui recitavit, & populo notos per edictum sæpe fecit: ut orationes Q Metelli De prole augenda, & Rutilii De modo ædificiorum: quod magis persuaderet, utramque rem non à se primo animadvertam, sed antiquis jam tunc curæ fuisse. Ingenia seculi sui omnibus modis fovit. Recitantes & benigne & patienter audivit: nec tantum carmina & historias, sed & orationes & dialogos. Componi tamen aliquid de se, nisi & serio, & à præstantissimis, offendebar: admoneretur Prætores, ne paterentur nomen suum * commissionibus obsolescere.

90. Circa religionem talem accepimus. Tonitrua & fulgura paullo infirmius expavescere: ut semper & ubique pellem vituli marini circumferret, pro remedio, atque ad omnem majoris tempestatis suspicionem, in abditum & * concameratum locum se reciperet: consternatus olim per nocturnum iter transcursu fulguris, ut supra * diximus.

91. Somnia neque sua, neque aliena de se, negligebat. Philippensi acie quamvis statuisset non * egredi tabernaculo, propter valetudinem; egrediens tamen * amici somnio monitus: cessitque res prospere, quando captis castris. lætica ejus, quasi ibi cubans remansisset, concursu hostium confossa atq; lacerata est. Ipse per omne ver, plurima, & * formidolosissima, & vana, & irrita videbat: reliquo tempore rariora, & minus vana.

Cum

90. *Concameratum*] Romana editio & duo mss voc. *subterraneum*.

Supradiximus] Alii, *prædiximus*.

91. *Egredi tabernaculo*] Omnes pene libri, *tabernaculum*.

Amici somnio monitus] Quod Plutarchus hunc medicum fuisse dicat, subli-

tuunt, *medici*. Sic in Julio iidem. *amicus*, pro, *medicus*, quod Plutarchus eum amicis nomen. Injuriis in medicos, & hellebori medicamentis digni, qui illis temporibus tam viliter habitus volunt, ut Amici titulo dedignarentur Romani.

Formidolosissima] Al. *sermidolosissima*.

Cam dedicatam in Capitolio ædem Tonanti Jovi assidue frequentaret, somniavit queri Capitolinum Jovem, cultores sibi abduci: seque respondisse, Tonantem pro janitore ei appositum: idcoque mox tintinnabulis fastigium ædis redimit, quod ea fere januis dependebant. Ex nocturno visu etiã stipem quotannis die certo emendicabat à populo, cavam manum asses porrigentibus præbens.

92. Auspicia quædam & omnia pro certissimis observabat. Si mane sibi calceus perperam ac sinister pro dextero, induceretur, ut dirum: si terra marive ingrediente se longinquam profectio- nem, forte rorasset, ut lætum, maturique & prosperi reditus. Sed & ostentis præcipue movebatur. Enatam inter juncturas lapidum ante domum suam palmam in compluvium deorum Penatium transtulit: utque coalesceret, magnopere curavit. Apud insulam Capreas, veterrimæ ilicis demissos jam ad terram languentesque ramos convulvisse adventu suo, adeo lætatus est, ut eas cum republica Neapolitanorum permutaverit, Ænariã data. Observabat: & dies quosdam, ne aut * posttridie nundinas quoquam proficisceretur: aut Nonis quidquam rei sericæ inchoaret: nihil in hoc quidem aliud devitans, ut ad Tiberium scribit, quam * *δυσφημίαι* nominis.

93. Peregrinarum cæremoniãrum, sicut * veteres ac præceptas reverentissime coluit, ita cæteras contemptui habuit. Namq; Athenis initiatus, cum postea Romæ pro tribunali de privilegio sacerdotum Atticæ Cereris cognosceret, & quædam secretiora proponerentur, dimisso concilio & corona circumstantium, solus audiit disceptantes. At contra non modo in peragrandã Ægypto

92. *Posttridie nundinas*] Beroaldus, Nonas. Atque i: a Aldus & Stephanus, sed forte ex ejus c. rrectione.

δυσφημίαι] *Mali ominis*

nominacionem. Nō male alii, ominis. sed melius, nominis.

93. *Veteres ac præceptas*] Erasmus & Beroaldus, *receptas.*

gypto paulum defletere ad visendam Apin suscepit: sed & Cajum nepotem, quod Judæam prætervehens, apud Hierosolymam non supplicasset, collaudavit.

94. Et quoniam ad hoc ventum est, non ab re fuerit subtexere quæ ei prius quam nasceretur, & ipso natali die, ac deinceps evenerint, quibus futura magnitudo ejus, & perpetua felicitas sperari animadvertiq; posset. Velitris antiquitus tacta de cælo parte muri, responsum est ejus oppidi civem quandoque rerum positurum: qua fiducia Velitri- ni, & tunc statim & postea sæpius præne ad exitum sui cum pop. Rom. belligeraverant. sero tandem documentis apparuit, ostentum illud, Augusti potentiam portendisse. Auctor est Julius Marathus, ante paucos quam nasceretur menses, prodigium Romæ factum publice, quo denuntiabatur regem pop. Rom. Naturam parturire: senatum exterritum censuisse ne quis illo anno genitus educeretur: eos qui gravidas uxores haberent, * quo ad se quisq; spem traheret, curasse ne senatusconsultum ad ærarium deferretur, * In Asclepiadis Mendetis * *Θιολογικῶν* libris lego, Atiam, cum ad solemne Apollinis sacrum media nocte venisset, posita in templo lectica * dum cæteræ matronæ dormirent, obdormisse; draconem repente irrepsisse

24. Quo ad se quisque spem traheret] Alii, quod ad se q. s. t.

In Asclepiadis Mendetis *Θιολογικῶν* libris] Ab omnium eod. scriptura non recedendum. Suspiciatur tamen Casaubonus scripsisse Suetonium, in Asclepiadis Mendetis (aut, Menetis) Mendetis *Θιολογικῶν* libris. ut libri ab Asclepiade Mendetis scripti in. dex fuerit, Mendetis *Θιολογικῶν*:

quasi aliquis Latine dixerit, De diis qui Mendete coluntur, & religionis eorum ritibus vel causis.

Θιολογικῶν] *Te rebes divini.*

Dum ceteræ matronæ dormirent] Vult abesse ista verba Tortentius. sed nullius cod. auctoritate, aut alicujus rationis momento. Pro, dormirent, emendant quidam, adornarent.

psuse ad eam, paulloque post egressum: illamque expergestam quasi à concubitu mariti purificasse se: & statim in corpore ejus exstitisse maculam, velut depicti draconis: * nec potuisse unquam eximi: adeo ut mox publicis balneis perpetuo abstineret: Augustum natum mense decimo, & ob hoc Apollinis filium existimatum. Eadem Atia prius quam pareret, somniavit intestina sua ferri ad sidera, explicarique per omnem terrarum & cæli ambitum. Somniavit & pater Octavius, utero Atiæ jubar solis exortum. Quo natus est die, cum de Catilinæ conjuratione ageretur in curia, & Octavius ob uxoris puerperium serius adfuisset, nota ac vulgata res est, P. Nigidium comperta moræ causa, ut * horâ quoque partus acceperit, affirmasse, dominum terrarum orbi natum. Octavio postea cum per secreta Thraciæ exercitum duceret, in Liberi patris luco barbara cærimonia de filio consulenti, idem affirmatum est à sacerdotibus, quod infuso super altaria mero, tantum flammæ emicuisset, ut supergressa fastigium templi ad cælum usque ferretur: unice olim omnino Magno Alexandro apud easdem aras sacrificanti, simile provenisset ostentû. Atque etiam sequenti nocte statim videre visus est filium mortali specie ampliorem, cum fulmine & sceptro, exuviisque Jovis Opt. Max. ac radiata corona* super laureatum currum, bis senis equis candore eximio trahentibus. Infans adhuc, ut scriptum apud C. Drusum existat, repositus vespere in cunas à nutricula, loco plano, postea luce non cõparuit: & diu quæsitus, tandem in altissima turri repertus est, jacens contra Solis exortum. Cum primû fari cõpisset, in avito suburbano obstrepentes forte ranas silere jussit: atq; ex eo negantur ibi ranæ
COAXA-

*Nec potuisse unquam exi-
mi] Libri duo, ex i.
Horam partus acceperit:]
Torrentius, accepit.*

*Super laureatum currum]
Vet. cod. Urkui, laureatum.*

coaxare. Ad quartum lapidem * Campanæ viz, in nemore prandenti, ex improvise aquila panem ei è manu rapuit : & * cum altissime volasset, rursus ex improvise leniter delapsa reddidit. Q. Catulus post dedicatum Capitolium, duabus continuis noctibus somniavit : prima, Jovem Opt. Max. prætextatis compluribus circum aram ludentibus, unum secrevisse : atq; in ejus sinum * signum Reip. quod manu gestaret, reposuisse. at in sequenti, animadvertisse se in gremio Capitolini Jovis eundem puerum: quem cū detrahi jussisset, prohibitum monitu Dei, tamquam is ad tutelam Reip. educaretur. Ac die proximo obvium sibi Augustum, cum incognitum alias haberet, non sine admiratione contuitus, simillimum dixit puero de quo somniasset. Quidam prius somnium Catuli aliter exponunt, quasi Jupiter compluribus prætextatis tutorem à se poscentibus, unum ex eis demonstrasset, ad quem omnia desideria sua referrent: ejusque osculum delibatum digitis ad os suum retulisset. M. Cicero C. Cæsarem in Capitolium profecutus, somnium pristinae noctis familiaribus forte narrabat: puerum, facie liberali, demissum caelo, catena aurea, ad fores Capitolii constituisse, eique Jovem flagellum tradidisse: deinde repente Augusto viso, quem ignotum adhuc plerisque avunculus Cæsar ad sacrificandum acciverat, affirmavit ipsum esse cujus imago secundum quietem sibi obversata sit. Sumentem v rilem togam, tunica lati clavi resuta ex utraq; parte, ad pedes decidit. Fuerunt qui interpretarentur, non aliud significare quam ut is ordo cujus insigne id esset, quandoque ei subjiceretur. Apud Mundam

D. J.

Campana via] Mavult
Torrent. *Campana via*.

Altissime volasset] Al.
evolasset.

Signum rei.] Signum
Reip. inter retatur Casu-
bonus *δευσιαι σφραγιδος*

qua obfigari solita diploma, & quæcum ue alia Reip. nomine signabentur. Torrentius legit, *signum Roma*. Sic Dio, *αυσιαι της τῆς Ρώμης*.

D. Julius castris locū capiēns, cum silvā cæderet, arborem palmæ repertā conservari, ut omen victoriæ, jussit. ex ea continuo enata soboles, ad eo in paucis diebus adolevit, ut non æquipararet modo matricem, verū etiam obtegeret, frequentareturque columbarum nidis; quamvis id avium genus duram & asperam frondem maxime vitet. Illo & præcipue ostento motum Cæsarem ferunt, ne quem alium sibi succedere quam sororis nepotem vellet. In secessu Apolloniæ Theogenis mathematici pergulam comite Agrippa ascenderrat: cum Agrippæ, qui prior consulēbat, magna, & præne incredibilia prædicerētur, reticere ipse geniturā suam, nec velle edere, perseverabat, metu ac pudore ne minor inveniretur. Qua tamen post multas adhortationes vix & cunctanter edita, exsilivit Theogenes, adoravitque eum. Tantam mox fiduciam fieri Augustus habuit, ut thema suum vulgaverit, nunnumque argenteum nota * sideris Capricorni, quo natus est, percussit.

95. Post necem Cæsaris, reverso ab Apollonia & ingrediente eo urbem, repæte liquido ac puro sereno, circulus ad speciem caelestis arcus orbem Solis ambiit: ac subinde Julix Cæsaris filix monumentum fulmine ictum est. Primo autem consulatu ei augurium capienti, duodecim se vultures, ut Romulo, ostenderunt: & immolanti omnium victimarum jocinera replicata intrinsecus* ab ima fibra paruerunt: nemine peritorū aliter conjectante, quam læta per hæc & magna portendi.

96. Quin & bellorum omnium eventus ante præsensit. Contractis ad Bononiam Triumvirorum copiis, aquila tentorio ejus supersedēs, duos corvos hinc & inde infestantes afflixit, & ad terram dedit: notante omni exercitu, futuram quandoq; inter collegas discordiam talem, qualis secu-

ta

Sideris Capricorni, que natus est] Plurima ad hunc locum Josephus Scaliger de Emend. Temp.

95. *Ab ima fibra paruerunt*] Verbum augurum & aruspicum. Male qui, *paruerunt*.

ta est,*ac exitum præfagiente. In Philippis, Theſſalus quidam de futura victoria nuntiavit, auctore D. Cæſare, cujus ſibi ſpecies itinere avio occu- riſſet. Circa Peruſiam ſacrificio* non litante, cum augeri hoſtias imperaſſet: ac ſubita eruptione ho- ſtes omnem rei divinæ apparatus abſtuliffent: conſtitit inter haruſpices, quæ periculofa & ad- verſa ſacrificanti denuntiata eſſent, cuncta* in il- los recatura qui exta haberent. Neque aliter eve- nit. Pridie quam Sicilienſem pugnam claſſe com- mitteret, deambulanti in littore, piſcis è mari ex- ſiluit, & ad pedes jacuit. Apud Actium deſcen- denti in aciem, aſellus cum aſinario occurrit: Eu- tychus, homini; beſtiæ, Nicon, erat nomen. Utri- uſque ſimulacrum æneum victor poſuit in tem- plo, in quod caſtrorum ſuorum locum vertit.

97. Mors quoque ejus, de qua dehinc dicam, di- vinitasque poſt mortem, evidentiffimis oſtentis præcognita eſt. Cum luſtrum in campo Martio magna populi frequentia conderet, aquila eũ sæ- pius circumvolavit: tranſgreſſaque in vicinam æ- dem, ſuper nomen Agrippæ, ad primam litteram ſedit: quo animadverſo, vota, quæ in proximum luſtrum ſuſcipi mos eſt, collegam ſuum Tiberium nuncupare juſſit. Nam ſe, quamquam conſcriptis paratiffque jam tabulis, negavit ſuſcepturum quæ non eſſet ſoluturus. Sub idem tempus, icu fulmi- nis ex inſcriptione ſtatue ejus prima nominis lit- tera effluxit. Reſponſum eſt, centum ſolos dies poſthac victurum, quem numerum C littera no- taret: futurumque ut inter deos referretur, quod Æ S A R, id eſt, reliqua pars è Cæſaris nomine, Etruſca lingua deus vocaretur. Tiberium igitur in Illyricum dimiſſurus, & Beneventum uſque pro- ſecuturus, cum interpellatores aliis atque aliis cauſis in jure dicendo deſinerent, exclamavit,
(quod

96. *Ac exitum præfagien- te*] Terrentius indicio li- brorum qui, *ac exitum p.* ſcribit, atque: *exitum p.*

Non litante] Al. *Non li- tante.*
In illes recatura] Al. *iſt.*

(quod & ipsum mox inter omina relatum est,) * Non si omnia moraren:ur, amplius se posthac Romæ futurum. Atque * itinere inchoato, Asturam perrexit: & inde, præter consuetudinem, de nocte ad occasionem auræ euectus est.

98. Caussam valetudinis contraxit ex profluvio alvi. Tunc Campaniæ ora, proximisque insulis circuitis, Caprearum quoque secessui quadriduum impendit: remisissimo ad otium & ad omnem comitatem animo. Forte Puteolanum sinum prætervehenti, vectores nautæque de navi Alexandrina: * quæ tantum quod appulserat, candidati, coronatique, & thura libantes, * fausta omina & eximias laudes congesserant: Per illum se vivere: per illum navigare: libertate atque fortunis per illum frui. Qua re admodum exhilaratus, quadragenos aureos comitibus divisit: jusque jurandum, & cautionem exegit à singulis, non alio datam summan, quam in emtionem Alexandrinarum mercium absunturos. Sed & cæteros continuos dies, inter varia munuscula, togas insuper ac pallia distribuit: lege proposita, ut Romani Græco, Græci Romano habitu & serinone uterentur. Spectavit assidue & exercentes ephebos, quorum aliqua adhuc copia ex vetere instituto Capreis erat. Iisdem etiam epulum in conspectu suo præbuit, permissa, immo exacta jocandi licentia, diripiendiq; pomorum & obsoniarum, * rerumque missilium. Nullo denique genere hilaritatis abstinuit: * Vicinam Capreis

97. Non si omnia morarentur] Uti nus, em. i. s. quod jure non admittit Casaubonus.

Itinere inchoato] Liber opt. inchoato: unus. i. i. i. s. ut i. i. o. fortasse scribendum sit, ut i. i. z. e. viam dicimus.

98. Quæ tantum quod appulserat] A Memmii &

Ursini libris: hæc lectio. Vulg. quæ tunc quidem appulserat.

Fausta omina & eximias laudes congesserant] Alii nec inepte, si non vere, fausta c. m. i. s.

Rerumque missilium] Quid. cod. missilium.

Vicinam Capreis insulam] Male quidam, Capreas.

preis insulam* ἀπεργόπολον appellabat, à desidia secedentium illuc è comitatu suo. Sed ex dilectis unum Masgabam nomine, quasi conditorem insulæ, * κτιστὴν vocare consueverat: hujus Masgabæ, ante annum defuncti, tumulum cum ex triclinio animadvertisset magna turba multisque luminibus frequentari, versum compositum ex tempore clare pronuntiavit,

* Κτιστὴν Ἰτρώμθον εἰσορῶν κτιστὴν μῦθον.

Conversusque ad Thrassylum Tiberii comitem, contra accubantem, & ignarum rei, interrogavit cujusnam poetæ putaret esse: quo hæsitante, subjecit alium:

* Οὐκ εἶς φάσκει Μασγάβαν τιμώμενον;

de hoc quoque consuluit: cum ille nihil aliud responderet; quam cujuscumque essent, optimos esse: * cachinum sustulit, atque in jocos effusus est. Mox Neapolim trajecit, quamquam & tum infirmis intestinis morbo variante: tamē & quinquennale certamē gymnicum honori suo institutum perspectavit: & cum Tiberio ad destinatum locum contendit. Sed in redeundo, aggravata valetudine, tandem Nolæ succubuit: revocatumque ex itinere Tiberium, diu secreto sermone detinuit, neque post ulli majori negotio animum accommodavit.

99. Supremo die idem idem exquirens, an iam de se tumultus foris esset, petito speculo, capillū sibi comi, ac* malas labentes corrigi præcepit. Et amicos admissos percunctatus, Ecquid iis videretur nimium vitæ commode transegisse, adjecit & clausulam:

* Δέτι κρότοι, ἃ πάντις ὑμῶν μὲν χάρας κτυπέσασσι.

Omnib.

ἀπεργόπολον] *Vrtem li. lil. e. i. am.*

Κτιστὴν] *Conditorem.*

Κτιστὴν Ἰτρώμθον] *Κτιστὴν (vel, concitoris) tumulum (εἰς τὸν ἄνδρα) em.*

Οὐκ εἶς φάσκει] *Videntur scilicet hominibus χεῖρα τὰν?*

Cachinum sustulit:] *Alii cod. extulit.*

99. Malas labentes] *Meliores Cod. Libones.*

Δέτι κρότοι, ἃ πάντις ὑμῶν μὲν χάρας κτυπέσασσι] *Edite preceptum, usque omnes cum gaudii applausu. Ita hunc versum edidit E.*

Omnibus deinde dimissis, dum advenientes ab urbe* de Drusi filia ægra interrogabat, repente in oculis Livie, & in hac voce defecit: Livia nostri conjugii memor vive, ac vale: fortitus exitum facilem, & qualem semper optaverat. Nam ferè quoties audisset, cito ac nullo cruciatu defunctum quempiam, sibi & suis * & ταρανία similem (hoc enim et verbo uti solebat) precabatur. Unum omnino ante efflatam animam signum alienatæ mentis ostendit, quod subito pavescens, à quadraginta se juvenibus abripi questus est. Id quoque magis præfagium quam mentis diminutio fuit: siquidem totidem milites Prætoriani extulerunt eum in publicum.

100. Obit in cubiculo eodem quo pater Octavius: duobus Sextis, Pompejo & Apulejo COSS. XIV Kal. Septembris, hora dici nona, septuagesimo & sexto ætatis anno, diebus quinque & triginta minus. Corpus Decuriones municipiorum & coloniarum à Nola Bovillas usque deportarunt: noctibus, propter anni tempus, cum interdiu in basilica cujusque oppidi,* vel in ædium sacrarum maxima reponeretur. A Bovillis equester ordo suscepit, urbiq; intulit, atque in vestibulo domus collocavit, senatus & in funere ornando, & in memoria honoranda eo studio certatim progressus est, ut inter alia complura censuerint quidam funus triumphali porta ducendū, præcedente Victoria, quæ est in curia, canenibus nanniam principum

rasmus. cum esset ante, *μῦθ' ἄρα τὴν ποίησι.* Faletur tamen præcessisse hunc verbum aliquot verba Græca; sed non potuisse se è vestigiis quidquam certi divinare. Idem se credere Casaubonus, sed nihil reperisse. Reperisse se affirmat Turnebus illa: *αὐτὸ πᾶν ἔχει καλῶς, τὸ πᾶν γὰρ ἐστὶ κερσῶτον, ἡ πᾶν τῆς ἡμῶν μῦθ' ἄρα*

ἄρα κερσῶτον. Romana editio fere, *ἰδοῦσι κερσῶτον ἡ πᾶν τῆς ἡμῶν μῦθ' ἄρα*, abique verbo *κρυπῆσασθαι*, ut annotat Casaub.

Et Irus fuit agræ interrogatus] Torrentius, *interrogatus*.

Ἐν δὲ τῆς ἀγορᾶς] Lenem factilemque exitum.

100. *Vel in ædium sacrarum maxima*] Al. *vel in æd. s. m.*

cipum liberis utriusque sexus. Alii exsequiarum die ponendos anulos aureos, ferreosque sumendos: nonnulli legenda ossa* per sacerdotes summorum collegiorum. Fuit & qui suaderet appellationem mensis Augusti* in Septembrem transferendam: quod hoc genitus Augustus, illo defunctus esset. Alius, ut omne tempus à primo die natali ad exitum ejus,* seculum Augustum appellaretur, & ita in fastos referretur. Verū adhibito honoribus modo, bifariam, laudatus est: pro æde D. Julii à Tiberio: & * pro Rostris sub Veteribus, à Druso Tiberii filio, ac senatorum humeris delatus in Campum, crematusque. Néc defuit vir prætorius qui se effigiem cremati euntem in cælum vidisse* jurasset. Reliquias legerunt primores equestris ordinis, tunicati, & discincti, pedibusque nudis, ac in Mausoleo condiderunt. Id opus inter flaminiam viam, ripamque Tiberis, sexto suo consulatu extruxerat: circumjectasque silvas & ambulationes in usum populi tunc jam publicarat.

101. Testamentum, L. Planco, C. Silio, COSS., III Nonas Aprilis, ante annum & quatuor menses quam decederet, factum ab eo, ac duobus codicibus, partim ipsius, partim libertorum Polybii & Hilarionis manu scriptum, * depositumque apud se, virgines Vestales, cum tribus signatis æque voluminibus protulerunt. Quæ omnia in senatu aperta

Per sacerdotes summorum collegiorum] Quatuor fuere collegia summa: quare non bene Torrensius: *Sacerdotes summe collegiorum.*

In Septemb. transferendam] Lib. v. transferent.

Seculum Augustum] Al. *Augustum.*

Pro Rostris sub Veteribus] Egnatius plane voluit ad-

mitti et sub. quod & vix ulla codd. vet. habent, & necessarium non est.

Jurasset] Omnes codd. jur. v. v. et

101. *Depositum apud se, virgines Vestales*] Haec aliter Editiones Aldi & Stephani & opt. mss. Quidam, *apud sex. v. v.*

perta atq; recitata sunt. Heredes instituit primos, Tiberium ex parte dimidia, & sextante, Liviam ex parte tertia, quos & ferre nomen suum iussit: secundos Drusum Tiberii filium ex triente, & ex partibus reliquis Germanicum, liberosque ejus tres sexus virilis: tertio gradu, propinquos amicosque complures. * Legavit populo Rom. quadringentes, tribus tricies quinquies HS. Pretorianis militibus singula millia nummorum, cohortibus urbanis quingenos: legionariis trecentos nummos: quam summam repræsentari iussit: nam & confiscatam semper repositamque habuerat. Reliqua legata variè dedit: produxitque quædam ad vicena sestertia: quibus solvendis * annum diem finiit, excusata rei familiaris mediocritate: nec plus perventurum ad heredes suos, quam millic & quingentes, professus: quamvis viginti proximis annis quaterdecies millic ex testamentis amicorum percepisset: quod pæne omne cum duobus paternis patrimoniis, cæterisque hereditatibus in Remp. absumpisset. Julias, filiam neptemque, si quid his accidisset, vetuit sepulchro suo

Legavit populo Rom. quadringentes, tribus tricies quinquies HS.] Baptista Egnatius ita explicat hunc locum, ut Augustus duo legata reliquerit, populo scilicet & tribus, id est plebi, seu infimis plane hominibus, & mendicioribus. In eadem sententia Casaub., eamque magna vi tuetur: ut scilicet accipiamus legatum plebis aut tribuum, quod vicomagistris relictum est, vel in communia cujusque tribus commoda in: endendum, vel in tenuissimos quosque singularum tribuum erogandum: sive, ut Livius, ut populo legaverit.

CCCC viritum distribuendum; tribus, id est, corpori tribuum universo, XXXV. Aliter Torrentius: qui, quod Beroaldus dicat, dictionem, *tribus*, non esse in quibusdam locis, tres lectiones proponit: aut ut plane rejiciantur verba illa, *tribus tricies quinquies*; aut ut scribatur, *leg. pop. R. per tribus xxxv, quadringentes HS.* aut tandem: *Legalis P. R. quadringentes tricies quinquies HS.* Sed ille hic non audiendus.

Annum diem] Urfinic. *annum.* In præcedentibus nihil innovandum.

OCTAVIUS II.

131

suo inferri. De tribus voluminibus, uno, mandata de funere suo complexus est: altero, indicem rerum à se gestarum: quem vellet incidí in æneis tabulis, quæ ante Mausoleum statuerentur: tertio, breviarium totius imperii, quantum militum sub signis ubique esset, quantum pecuniæ in ærario & fiscis, & vectigaliorum residuis. Adjecit & libertorum servorumque nomina, à quibus ratio exigi posset.

C. SUET. TRANQUILLI,
T I B E R I U S
 NERO CÆSAR III.

1. **P**ATRICIA gens Claudia (fuit enim & alia plebeja, nec potētia minor nec dignitate) orta est ex Regillis, oppido Sabinorum. Inde Romam recens conditam, cum magna clientum manu commigravit, auctore Tito Tatius consorte Romuli: vel, quod magis constat, *Atta Claudio gentis principe, post reges exactos sexto fere anno, à patribus in patricios cooptata. Agrum insuper trans Anienem clientibus, * locumque sibi ad sepulturam sub Capitolio publice accepit. Deinceps procedēte tempore, duodetringenta consularis, dictaturas quinque, censuras septem, * triumphos septem, duas ovationes adeptus est. Cum prænominibus cognominibusque variis distingueretur, Lucii prænomen consensu repudiavit, postquam è duobus gentilibus præditus eo, alter latrocinii, cædis alter convictus est. Inter cognomina autem, & Neronis assumpsit, quo significatur lingua Sabina fortis ac strenuus.

2. Multa multorum Claudiorum egregia merita, * multa etiam scelus admitta in Remp existant. Sed ut præcipua commemorē, Appius Cæcus socie-

1. *Atta Claudio*] Plerique libri, *Tatius Claudio*. quidam, *Appi*. Turnebus auctor hujus lectionis, *Atta Claudio*. Lipsius mavult *Atta Clauso*. Monet Torrentius in uno cod. se referisse, *Atta Tatius Clauso*, in altero, *Atta Tatius Claudio*, ut fortassis tria etiam apud Sabinos nomina habuerit, *Atta Tatius Clausus*. Meri-

to hic Casaubonus: In re tam vaga & crepera nihil pro certo posse affirmari puto.

Lucumque] *Al. lucumque*.

Triumphos septem] Sic optimi libri; idemque docent: Fatti Capitolini. Male vulg. *sex*.

2. *Multa etiam scelus*] *Al. sc. i. i. i. sc. i. i. i.*

cietatem cum rege Pyrrho, ut parū salubrem iniri dissuasit. Claudius Caudex, primus frecto classe transjecto, Pœnos Sicilia expulit. * Claudius Nero advenientem ex Hispania cum ingentibus copiis Asdrubalem, prius quam Hannibali fratri conjungeretur, oppressit. Contra * Claudius Appius Regillianus decemvir legibus scribendis virginē ingenuam per vim, libidinis gratia, in servitutem asferere conatus, caussa fuit plebi secedendi rursū à patribus. Claudius Drusus, statua sibi cum diademate ad Appii Forum posita, Italiam per clientelas occupare tentavit. Claudius Pulcher apud Siciliam non pascentibus in auspicando pullis, ac per contemptum religionis mari demersis, * quasi ut biberent, quando esse nolent, prælium navale iniit: superatusq; cum dictatorem dicere à senatū juberetur, velut iterum illudens discrimini publico, * Ilyciam viatorem suum dixit. Exstant & fœminarum exempla diversa æque: siquidem gentis ejusdem utraque Claudia fuit, & quæ navem cum sacris matris deum Idææ * obhærentem Tiberino vado extraxit, precata propalā, ut ita demum se sequeretur, si sibi pudicitia constaret: & quæ novo more judicium majestatis apud populum mulier subiit, quod in conferta multitudinē ægre procedente carpento, palam optaverit, ut frater suus Pulcher revivisceret, atq; iterum classem amitteret, quo minor turba Rômæ foret. * Præterea notissimum est, Claudios omnes, exopto

Claudius Nero] Multi libri, *Tiberius Nero*.

Claudius Appius Regillianus] Quidam, *Appiæ*, omittunt, alii præponunt, *Ap. Cl. Regil.*

Quasi ut liberent] Invenisse quidam, *quasi*, non habent.

Ilyciam viatorem] Alii, *Ilyciam*, *Hylthiam*, *Beroaldus*, & *Sabellus*, *Clavium*, *Mellius*, *Torrentius*, *Clivium*, ut in *Livii Epit.* & *Festis*.

Obhærentem Tiberino vado] Vulg. *adhærentem*.

Præterea notissimum est] Libri vet. *notissimum*.

pto duntaxat P. Clodio, qui ob expellendum urbe Ciceronem, plebejo homini, atque etiam natu minori, in adoptionem se dedit, optimates assertoresque unicos dignitatis ac potentie patriciorum semper fuisse, atque adversus plebem adeo violentos ac contumaces, ut ne capitis quidem quisquam reus apud populum mutare vestem aut deprecari sustinuerit: nonnulli in altercatione & jurgio tribunos plebis pulsaverint. Etjam *virgo Vestalis fratrem injussu populi triumphantem, adscenso simul curru, usque in Capitolium profecuta est, ne vetare aut intercedere fas cuiquam tribunorum esset.

3. Ex hac stirpe Tiberius Cæsar genus trahit, & quidem utrumque: paternum, à Tiberio Nerone; maternum, ab Appio Pulchro: qui ambo Appii Cæci filii fuerunt. Insertus est & Liviorum familie, adoptato in eam materno avo. Quæ familia, quamquam plebeja, tamen & ipsa admodum floruit, octo consulatibus, censuris duabus, triumphis tribus: dictatura etiam ac magisterio equitum honorata: clara & insignibus viris, ac maxime Salinatore * Drusisque. Salinator universas tribus in censura notavit levitatis nomine, quod cum se post priorem consulatum multa irrogata condemnassent, consulem iterum censoremque fecissent. Drusus hostium duce Drauso cominus trucidato, sibi posterisque suis cognomen invenit. Traditur etiã pro prætore ex provincia Gallia retulisse aurum, Senonibus olim in obsidione Capitolii datum: nec, ut fama, extortum à Camillo. Ejus abnepos, ob eximiam adversus Gracchos operam patronus senatus dictus, filium reliquit, quem in simili dissensione multa varie molientem, diversa factio per fraudem interemit.

4. * Pater

Virgo Vestalis fratrem]
In nullo exemplari aliter
invenitur. Cicero tamen a-
liique patrem vocant.

3. *Drusisque*] Torren-
tius, *Drusique*, quod u-
num tantum præcipue lau-
dat.

4. * Pater vero Tiberii, quæstor C. Cæsarîs, Alexandrino bello classi præpositus, plurimum ad victoriam contulit. Quare & Pontifex in locum P. Scipionis substitutus, & ad deducendas in Galliam colonias, in quibus * Narbona & Arrelate erant, missus est. Tamen Cæfare occiso, cunctis barbarum metu * abolitionem facti decernentibus, etiam de præmiis tyrannicidarum referendum censuit. Prætura deinde functus, cum exitu anni discordia inter Triumviros exorta esset: re-tentis ultra justum tempus insignibus, L. Antonium consulem Triumviri fratrem ad Perusiam se-cutus, deditioe à cæteris facta, solus permansit in partibus, ac primo Præneste, inde Neapolim e-vasit: servisque ad pileum frustra vocatis, in Siciliam profugit. Sed indigne ferens, nec statim se in conspectum Sex. Pompeji admisit, & fasci-um usu prohibitum, ad M. Antonium trajecit in Achajam. Cum quo brevi reconciliata inter om-nes pace, Romam rediit, uxoremque Liviam Drusillam, & tunc gravidam, & ante jam * apud se filium enixam, petenti Augusto concessit. Nec multo post diem obiit, utroque liberorum super-siite, Tiberio Drusoque Neronibus.

5. Tiberium quidam Fundis natum existima-verunt, secuti levem conjecturam, quod materna ejus avia Fundana fuerit, & quod mox simula-crum Felicitatis ex senatusconsulto publicatum ibi sit. Sed ut plures, certioresque tradunt, na-tus est Romæ in Palatio, xvi Kal. Decemb. M. Æmilio Lepido iterum, L. Munatio Planco COSS., * post bellum Philippense. Sic enim in sa-

4. Pater vero Tiberii]	suspiciatur Torrentius. scu-
Opt. libb. sine, vero.	stra.
In quibus Narbona.]	Apud se filium enixam]
Scribendum cum omnibus mss.	Vulg. Tiberium.
Narbo.	5. Post bellum Philipp.]
Ab. i. i. nem facti]	Al. per bell. Phil.
Adul-	
terinum esse verbum, facti.	

fastos Actaque publica relatum est. Nec tamen desunt qui partim antecedente anno, Hirui ac Panse; partim insequente, Servilii Isaurici Antonique consulatu, genitum eum scribant.

6. * Infantiam pueritiamq; habuit luxuriosam, & exercitatum: comes usquequaq; parentum fugæ: quos quidem apud Neapolin sub irruptionem hostis navigium clam petentes, vagitu suo pæne bis prodidit: semel, cum à nutricis ubere * item cū à sinu matris raptim auferretur ab iis qui pro necessitate tēporis mulierculas levare onere tētabant. Per Siciliam quoque & Achajam circumductus, ad Lacedæmoniiis publice, quod in tutelam Claudiorum erant, demandatus, digrediens inde itinere nocturno, discrimen vitæ adiit: flamma repente è silvis undique exorta, adeoque omnē comitatum circumplexa, ut Livie pars vestis & capilli amburerentur. Munera, quibus à Pompeja Sext. Pompeii sorore in Sicilia donatus est, chlamys & fibula, item bullæ aureæ, durant, ostendunturque adhuc Bajis. Post reditum in urbem à M. Gallio senatore testamēto adoptatus, hereditate adita, mox nomine abstinuit: quod Gallius adversarum Augusto partium fuerat. Novem natus annos, defunctum patrem pro Rostris laudavit. Dehinc pubescens, Actiaco triumpho currum Augusti comitatus est, sinistro funali equo, cum Marcellus Octaviæ filius dexteriore veheretur. Præfedit & * Actiacis ludis, & Trojanis Circensibus, ductor turmæ puerorum majorum.

7. Virili toga sumta, adolescentiam omnem, * spatiumq; insequentis ætatis usque ad principatus initia, per hæc fere transegit: Munus gladiato-

to-

6. *Infantiam pueritiamque habuit luxuriosam & exercitatum*] Luxuriosam interpretantur, magnis incrementis præditam. Lambinus & Ursinus, *laberiosam*, legunt. Casaubonus probat conjecturam Torrentii, lu-

lufam. Pro, *exercitatum*, opt. ccd. *exercitam*.

Item cum à sinu matris] Ursinus, *iterum cum*.

Atlixu ludis] Alii *Atticis*, aut, *Aslicis*.

7. *Spatiumque insequentis ætatis*] Plerique libb.

torium in memoriam patris, & alterum in avi Drusi dedit, diversis temporibus, ac locis: primū in foro, secundum in Amphitheatro: rudariis quoque quibusdam revocatis, auctoramento centenum millium. Dedit & ludos, sed absens: cuncta magnifice, impensa matris ac vitrici. Agrippinam M. Agrippa genitam, neptem * Cæciliæ Attici equitis Romani, ad quem sunt Cicronis epistolæ, duxit uxorem: sublatoque ex ea filio Druso, quamquam bene convenientem, rursūque gravidam, dimittere, ac Juliam Augusti filiam confestim coactus est ducere: non sine magno angore animi, cum & Agrippinæ consuetudine teneretur, & Juliæ mores improbaret; ut quam sensisset, sui quoque sub priore marito appetentem, quod sane vulgo etiam existimabatur. Sed Agrippinam & abegisse post divortium doluit: & senectus omnino ex occurfu visam, adeo contentis & * tumentibus oculis persecutus est, ut custoditum sit ne umquam in conspectum ejus posthac veniret. Cum Julia primo concorditer, & amore mutuo vixit: mox discedit, & aliquanto gravius, ut etiam perpetuo scubaret, intercepto cōmunis filii pignore, qui Aquilejæ natus infans extinctus est. Drusum fratrem in Germania amisit, cujus corpus pedibus toto itinere prægrediens, Romam usque pervexit.

8. Civilium officiorum rudimentis regem Archelaum, Trallianos & Thessalos, varia quosque de causa Augusto cognoscere defendit. Pro Laodicenis, Thyatirenis, Chiis terræmotu afflictis, opemque implorantibus, senatū deprecatus est. Fannium Cæpionem, qui cum Varrone Muræna in Augustum conspiraverat, reum majestatis apud iudices fecit, & condemnavit. Interque hæc duplicem curam administravit annonæ, quæ arctior inciderat: & repurgandorum tota Italia ex-

*stæque. & statim, Pempti-
nii, pro, Cæciliæ.*

*Tumentibus oculis prese-
ntibus] Tarnebus tumentes*

gastulorum, quorum domini in invidiam venerant: quasi exceptos supprimerent, non solum viatores, sed & quos sacramenti metus ad hujusmodi latebras compulisset.

9. Stipendia prima expeditione Cantabrica tribunus militum fecit: deinde ducto ad Orientem exercitu, regnum Armeniæ Tigrani restituit, ac pro tribunali diadema imposuit. Recepit & signa quæ M. Crasso ademerant Parthi. Posthæc comatam Galliam anno fere rexit, & Barbarorum incursionibus, & principum discordia inquietam. Exhinc Rhæticum Vindelicumque bellum, inde Pannonicum, inde Germanicum gessit. Rhætico atque Vindelico, gentes Alpinas: Pannonico, * Breucos & Dalmatas subegit. Germanico, quadraginta millia deditiorum trajecit in Galliam, juxtaque ripam Rheni sedibus assignatis collocavit. quas ob res, & ovans, & curru urbem ingressus est * primus, ut quidam putant, triumphalibus ornamentis honoratus, novo nec antea cuiquam tributo genere honoris. Magistratus & maturius inchoavit, & prænc junctim percurrit, quæsturam, præturam, consulatum: interpositoque tempore, COSS. iterum etiam tribunitiam potestatem in quinquennium accepit.

10. Tot prosperis confluentibus, integra ætate ac valetudine statuit repente secedere, seque è medio quam longissime amovere. Dubium, uxorisne tædio, quam neque criminari aut dimittere auderet, neque ultra perferre posset; an ut vitato assiduitatis fastidio, auctoritatem absentia tueretur, atque etiam augetur, si quando indi-

gasset

oculos accipit velut erumpentes è capite & prominentes. Alii, *centumnales*. *centumnales*. *centumnales*. At vir doctissimus, *humentis*.

9. *Breucos*] Hæc lectio Torrentio placita. Libri 24.

rianz. Breucos, Breucos, Breucos.

Primus, ut quidam putant] Male Torrentius ipsiusque c. dex. pri. Quæ sequuntur. *id est nec antea, &c.* satis redargunt.

guisset sui Respubl. Quidam existimant, adultis jam Augusti liberis, loco & quasi possessione usurpati à se diu secundi gradus, sponte cessisse, exemplo M. Agrippæ, qui M. Marcello ad munera publica admoto, Mitylenas abierit: ne aut obstare, aut obtrectare præsens videretur. Quam causam & ipse, sed postea, reddidit. Tunc autem honorum satietatem, ac requiem laborum præ-tendens, comæatum petiit. Neque aut inatri suppliciter præcanti, aut vitrico, deserere se etiam in senatu conquerenti, veniam dedit. Quin & pertinacius retinentibus, cibo per quatrimum abstinuit. Facta tandem abeundi potestate, relictis Romæ uxore & filio, confestim Ostiam descendit: ne verbo quidem cuiquam prosequentium reddito, paucosque admodum in digressu osculatus.

11. Ab Ostia oram Campaniæ legens, imbecillitate Augusti nuntiata, paullum substitit. Sed increbrescente rumore, quasi ad occasionem majoris spei commoraretur, tantum non adversis tempestatibus Rhodum enavigavit, amœnitate & salubritate insulæ jam inde captus, cum ad eam ab Armenia rediens appulisset. Heic modicis contentus ædibus, nec multo laxiore suburbano, genus vitæ civile admodum instituit: sine liçtore aut viatore * gymnasia interdum obambulans: mutuaque cum Græculis officia usurpans, prope ex æquo. * Forte quodam in disponendo die, mane prædixerat, * quidquid ægrorum in civitate esset, visitare se velle: id à proximis aliter exceptum est: jussique sunt omnes ægri in publicam porticum deferri, ac per valetudinum genera disponi. Percussus igitur inopinata re, diu quid ageret incertus, * tandem singulos circuit: excusans factum etiam tenuissimo cuique, & ignoto. Unum hoc tantummodo, neq; præterea quidquam notatum est,

11. *Gymnasia. Forte quædam. Quidquid ægrorum. Tandem singulos.] Ad Gymnasia.*

Forte quendam. Quidquid ægrorum. Tamen sing.

est, in quo * exercuisse jus tribunitiæ potestatis visus sit: Cum circa scholas & auditoria professorum assiduus esset, moto inter antosophistas graviore jurgio, non defuit qui cum intervenientem & quasi studiosiorem partis alterius convitio incesset. Sensim itaque regressus domum, repente cum apparitoribus prodiit: citatūque pro tribunali voce præconis convitiatorem rapi jussit in carcerem. Comperit deinde Juliam uxorem ob libidines atque adulteria damnatam, repudiumq; ei suo nomine, ex auctoritate Augusti, remissum: & * quamquam lætus animo, tamen officii duxit, quantum in se esset, exorare filiæ patrem frequentibus litteris, & vel utcumque meritæ, quidquid umquam dono dedisset, concedere. Transacto autē tribunitiæ potestatis tempore, confessus tandem nihil aliud secessu devitalse se quam æmulationis cum Cajo Lucioque suspicionem; petiit ut sibi securo jam ab hac parte, corroboratis his, & * secundum locum facile curantibus, permitteretur revisere necessitudines, quarū desiderio teneretur. Sed neque impetravit: ultroque etiam admonitus est, dimitteret omnem curam suorum, quos tam cupide reliquisset.

12. Remansit ergo Rhodi contra voluntatem: vix per matrem consecutus ut ad velandā ignominiam, quasi legatus ab Augusto abesset. Enimvero tunc non privatum modo, sed etiam obnoxium, & trepidum egit, mediterraneis agris abditus, vitansque præternavigantium officia, quibus frequentabatur assidue: nemine cum imperio, aut magistratu tendente quoquam, quin diverteret Rhodum. Et accesserunt majoris sollicitudinis

*Exercuisse jus trib. pot.] E
vestigis vet. codd., qui,
ex se. v. ejus t. pot. conjicit
Casaub., exercuisse jus tribun.
pot. Ut postea cap. xxxiii.
principem exercuit.*

*Quamquam lætus animo]
Sic edidit Casaubonus: du-*

*bium ex quo libro. nam
vulg. lætus nunci.*

Secundum locum facile curantibus] Non hoc rejiciendum, sed nec erat recipiendum: cum plerique libri habeant, tutantibus: quod melius hic convenit.

tudinis causſæ. Namque privignum Cajum, Orienti præpoſitum, cum viſendi gratia trajeciſſet Samum, alieniorem ſibi ſenſit ex criminationibus M. Lolii comitis & rectoris ejus. Venit etiam in ſuſpicionem per quosdã beneficii ſui centuriones, à comœatu caſtra repetentes, mandata ad complures dediffe ambigua, & quæ tentare ſingulorũ animos ad novas res viderentur. De qua ſuſpicione certior ab Auguſto factus, non ceſſavit eſſagitare aliquem, cujuſlibet ordinis, cuſtodem factis atque dictis ſuis.

13. Equi quoque & armorum ſolitas exercitationes omiſit: redegitque ſe, deſoſito patrio habitu, ad pallium, & crepidas: atque in tali ſtatu biennio fere permanſit, contemptior in dies, & inviſior: adeo ut imagines ejus & ſtatuas * Nemaufenſes ſubverterint: ac familiari * quodam convivio mentione ejus orta exſtiterit qui Cajo polliceretur, Ceſſim ſe, ſi juberet, Rhodum navigaturum, caputque exſulis (ſic enim appellabatur) relaturum. Quo præcipue, non jam metu, ſed discrimine, coactus eſt tam ſuis quam matris impenſiſſimis precibus reditum expoſtulare: impetravitque, adjutus aliquantum etiam caſu. Deſtinatum Auguſto erat, nihil ſuper ea re, niſi ex voluntate majoris filii, ſtatueret. Is forte tunc M. Lollio offeſſior, facilis exorabilis que in vitricum fuit. Permittente ergo Cajo, revocatus eſt: verum ſub conditione, ne quam partem curamve Reipubl. attingeret.

14. Rediit octavo poſtſeceſſum anno, magna, nec incerta ſpe futurorum, quam & oſtentis, & prædictionibus ab initio ætatis conceperat. Prægnans enim Liyia, cum an marem editura eſſet, variis captaret omnibus, ovum incubanti gallinæ ſubductum, nunc ſua nunc miniſtrarum manu per vices uſque eo fovit quoad pullus in ſigniter criſtatus

13. *Nem. uſenſes*] Libri *m. uſi ſes. Mox, ſimiliſi quos-*
ſuo more, *Nem. uſenſes, Re-* *dam, alii, quondam.*
m. uſenſes, Romanſenſes, re-

status exclusus est. Ac de infante Scribonius mathematicus præclara spondit: etiam regnaturū quandoque, sed sine regio insigni: ignota scilicet tunc adhuc Cæsaram potestate. Et ingresso primam expeditionem, ac per Macedoniam ducente exercitum in Syriam, accidit, ut apud Philippos sacratæ olim victriçium legionum aræ, sponte subitis collucerent ignibus: & mox cum Illyricum petens, juxta Patavium adisset Geryonis oraculum, sorte tracta, qua monchatur ut de consultationibus in Aponi fontem talos aureos jaceret: evenit ut summum numerum jacti ab eo ostenderent: hodieque sub aqua visuntur ii tali. Ante paucos vero quam revocaretur dies, aquila, numquam antea Rhodi conspecta, in culmine domus ejus assedit: & pridie quam de reditu certior fieret, vestimenta mutanti, tunica ardere visa est. Thrasyllum quoque mathematicum, quem ut sapientiæ professorem contubernio admoverat, tunc maxime expertus est, affirmantem nave prævisa gaudium afferri, cum quidem illum durius, & contra prædicta cadentibus rebus, ut falsum & secretorum temere conscium, eo ipso momento dum spatiatur una, præcipitare in mare destinasset.

15. Romam reversus, deducto in forum filio Druso, statim è Carinis ac Pompejana domo, Esquilias in hortos, Mæcenatianos transmigravit: totumque se ad quietem contulit, privata modo officia obiens, ac publicorum munerum experts. Cajo & Lucio * intra triennium defunctis, adoptatur ab Augusto simul cum fratre eorum M. Agrippa: coactus prius ipse Germanicum fratris sui filium adoptare. Nec quidquam postea pro patrefamilias egit: aut * jus quod adoptione amiserat, ex ulla parte retinuit. Nam neque donavit, neque manu-

15. *Intra triennium*] Glareanus ex cap. LXV. Aug. & veritate rei, *lit. i. m.*

Ius quod adepti sunt amiserat] Non est in vv. cc. *adjectione.*

manumisit : nec hereditatem quidem , aut legata percepit ulla aliter quam ut peculio referret accepta : nihil ex eo tempore prætermisum est ad majestatem ejus augendam, ac multo magis postquam, Agrippa abdicato atque seposito, certum erat, uni spem successionis incumbere.

16. Data rursus potestas, tribunitia in quinqueannium : * delegatus pacandæ Germaniæ status : Parthorum legati , mandatis Augusto Romæ redditis , cum quoque adire in provinciam jussi. Sed nuntiata Illyrici defectione, transiit ad curam novi belli : quod gravissimum omnium externorum bellorum post Punica , per xv legiones , paremque auxiliorum copiam , triennio gessit : in magnis omnium rerum difficultatibus, summaque frugum inopia. Et quamquam sæpius revocaretur, tamen perseveravit ; metuens, ne vicinus & prævalens hostis instaret ultro cedentibus. Ac perseverantiæ grande pretium tulit: toto Illyrico, quod * inter Italiam, regnumque Noricum , & Thraciam, & Macedoniam, interque Danubium flumen, & sinum maris Adriatici patet , perdomito & in ditionem redacto.

17. Cui gloriæ amplior adhuc ex opportunitate cumulus accessit. Nam sub id fere tempus Quintilius Varus , cum tribus legionibus in Germania periit : nemine dubitante, quin victores Germani juncturi se Pannoniis fuerint, nisi debellatum prius Illyricum esset. Quas ob res triumphus ei decretus est, multique & magni honores. Censuerunt etiam quidam, ut Pannonicus, alii ut Inviectus, nonnulli ut Pius cognominaretur. Sed de cognomine intercessit Augustus, * eo contentum repræmittens , quod se defuncto suscepturus esset. Triumphum ipse distulit, mœrita civitate clade Variana. Nihilominus urbem prætextatus, &

16. *Delegatus pacandæ Germaniæ status*] Casaub. *Lel. pacando Ger. st. i.*

Inter Italiam, regnumque Noricum] Vulg. *intra Tor-*

rent, expungere fere audeat, re. num. que

17. *Eo contentum repræmittens*] Al. *Eo contentum cum præmittens.*

& laurea coronatus intravit: positumque in Sæptis tribunal, senatu adstante, conscendit: ac medius inter duos COSS. cum Augusto simul sedit: unde, populo consalutato, circum templa* deductus est.

18. Proximo anno repetita Germania, cum animadverteret, Varianam cladem temeritate & negligentia ducis accidisse, nihil non de consilii sententia egit: semper alias sui arbitrii, contentusque se uno, tunc præter consuetudinem cum pluribus de ratione belli communicavit. Curam quoque solito exactiorem præstitit. Trajecturus Rhenum, commatū omnem ad certam formulam adstrictum non ante transmisit, quam consistens apud ripam explorasset * vehiculorū onerata: ne qua deportarentur, nisi concessa aut necessaria. Trans Rhenum vero cum vitæ ordinem tenuit, ut sedens in cespite nudo cibum caperet: sæpe sine tentorio pernoctaret: præcepta sequentis diei omnia, & si quid subiti muneris injungendum esset, per libellos daret: addita monitione, ut de quo quisque dubitaret, se, nec alio interprete, quacumque vel noctis hora uteretur.

19. Disciplinam acerrime exegit: animadversionum & ignominiarum generibus ex antiquitate repetitis: atque etiam legato legionis, quod paucos milites cum liberto suo trās ripam venatum misisset, ignominia notato. Prælia, quamvis minimum fortunæ casibusque permetteret, aliquanto constantius inibat, quoties lucubrante se subito ac nullo propellente, decideret lumen, & exstingueretur: confidens, ut ajebat, ostento, sibi ac majoribus suis * in omni ducatu expertissimo. Sed re prospere gesta, non multum abfuit quin à * Bruçtero quodam occideretur: cui inter proximos

Deductus est.] Al. *Devectus est.*

18. *Vehiculorum onera.]* Turnebus. *Vehiculorum.*

19. *In omni ducatu.]* Ubi liber, *assu.*

Bruçtero quodam.] Sic duo meliores Codd. Torrētii. In aliis, *Rhuteno, Ruffero.* Sed nō valde displiceat iudicata à Torrentio scriptura *uss. Ruzero.* ejusq; hæc explicata

mos versanti. & trepidatione detecto, tormentis expressa confessio est cogitati facinoris.

20. A Germania in urbem post biennium regressus, triumphum, quem distulerat, egit: prosequentibus etiam legatis, quibus triūphalia ornamenta impetrarat. Ac prius quam in Capitolium flecteret, descendit è curru, seque prædenti patri ad genua submitit, Batonem Pannonium ducem ingentibus donatum præmiis, Ravennam transtulit: gratiam referens, quod se quondam cū exercitu iniquitate loci circumclusū, passus esset evadere. Prandium dein populo mille mensis, & congiarium trecenos nummos viritim dedit. Dedicavit & concordiae ædem: item Pollucis & Castoris, suo patrisque nomine, de manubiis.

21. Ac non multo post lege per COSS. lata, ut provincias cum Augusto communiter administraret, simulque censum ageret, condito lustro in Illyricum profectus est. Et statim ex itinere revocatus, jam quidem affectum, sed tamen spirantem adhuc Augustum reperit: fuitque una secreto per totum diem. Scio vulgo persuasum, quasi egresso post secretum sermonem Tiberio: vox Augusti per cubicularios excepta sit: Miserum populum Romanum, qui * sub tam lentis maxillis erit. Nec illud quidem ignoro, aliquos tradidisse, Augustum palam nec dissimulanter morum ejus * duritatem adeo improbalse, ut nonnumquā remissiores hilarioresque sermones superveniente eo abrūperet: sed expugnatum precibus uxoris adoptionē non abnuisse: vel etiam ambitione tractum, ut tali successore desiderabilior ipse quādoque fieret. Adduci tamen nequeo quin existimem, circumspēctissimum & prudentissimum principem, in tanto præsertim negotio, nihil temere fecisse: sed

viviis

tio Ruterus Germani patrio nomine omnes equo merētes vocant. Hinc factum ut Romani tamquam propriū

viri nomen expresserint.

21. *Sub tam lentis maxillis erit*] Al. *cast*, aut, *celeret*, *Ej. istem*] Al. *duritatem*.

K

vitis virtutibusq; Tiberii perpensis, potiores duxisse virtutes: præsertim cum & Reip. causa adoptare se cum pro concione juraverit: & epistolis aliquot, ut peritissimum rei militaris, utq; unicum populi Rom. præsidium prosequatur. Ex quibus in exemplum pauca hinc inde subjeci. Vale jucundissime Tiberi, & rem gere feliciter. * ἰμοὶ ἔταῖς Μύταις στρατηγῶν. Jucundissime, & ita sim felix, vir fortissime, & * dux τομμώτατι. Vale. & Ordinem æstivorum tuorum. Ego vero, mi Tiberi, & inter tot rerum difficultates, * ἕτοιμάων ἑαδουμῶν τῶν στρατῶν τομμῶν non potuisse quemquam prudentius gerere se, quam tu gesseris, existimo. Hi quoque, qui tecum fuerunt omnes, contentur verum illum in te posse dici,

Unus homo nobis vigilando restituit rem.

Sive

ἰμοὶ ἔταῖς Μύταις στρατηγῶν.] Mihi Musis juverem. *non. i. i. stratis m. l. i. arem.* Nihil vi letur mutandum. Annotanda tamen quæ in libris varietas. Turnebus ista reperit: ἰμοὶ ἕταῖς μύταις καὶ δ. στρατηγῶν, item αἰσι στρατηγῶν. Sabellicus & interpretes videantur legisse pro ταῖς μύταις, ταῖς σοῖς, aut τοῖς σοῖς. Po^{te}remum Torrentius probat. Vir doctus ita conatur legere & distinguere rem, *ere felicit'er*, ἰμοὶ ἕταῖς μύταις, στρατηγῶν αἰσι.

Dux τομμώτατι, Vale. Et Ordinem æstivorum tuorum. *Ego vero: in i Tiberi, & inter tot rerum difficultates, ἕτοιμάων ἑαδουμῶν τῶν στρατῶν τομμῶν.* non potuisse quemquam prudentius gerere se, quam tu gesseris, e istimo.] Primus hanc distinctionem animadvertit vir magni ju-

dicii Glareanus, nisi quod potest, Vale, ignoret. Et, quæ dictio Suetonii diversa exempla conjungentis. *Ordinem æstivorum tuorum.* per admirationem dicta vult. Stephani tamen editio & v. c. Urini præferunt, *Ordinem æstivorum tuorum, ego vero, mi Tiberi, laudo: & inter, &c.* Pro ἑαδουμῶν Turnebus invenit ἀποδουμῶν. Lipsius, ἀποδουμῶν. Pro τομμώτατι denique, Casaubonus suspicatur scripsisse Auguttum τομμώτατι, quod idem est ἀποδουμῶν; aut μοιμώτατι, constantissime & fortissime. Eeroaldo magis placet διδυμῶντατι, quod Torrentius quoque in duobus mss. reperit, sed imperfecte scriptum. Ut etiam quis de διδυμῶντατι dubitare possit.

Καὶ τοσαύτην ἑαδουμῶν τῶν στρατῶν τομμῶν.] Et tantum m. l. i. an. iam secundum.

Sive, inquit, quid incidit, de quo sit cogitandum diligentius, sive quid stomachor valde, medius fidius Tiberium meum desidero: succurritque versus ille Homericus,

* Τῆν δ' ἰατρομήσοιο ἔ' ἐκ πύθο' αἰδομήσοιο
 ἀμφοῖσιν ἰατρομήσοιο, ἰατ' ἐπὶ ἑοῖ δὲ ἰατρομήσοιο.

Attenuatum te esse continuatione laborum, cum audio & lego, Dii me perdant nisi cohorrescit corpus meum: teque rogo ut parcas tibi: ne si te languere audierimus, & ego & mater tua exspiremus, & de summa imperii sui populus Rom. periclitetur. Nihil interest valeam ipse nec ne, * si tu non valebis. Deos obsecro ut te nobis conservent, & valere nunc & semper patiantur, si non populum Rom. perosi sunt.

22. Excessum Augusti non prius palam fecit quam Agrippa juvene interempto. Hunc tribunus militum cultos appositus occidit, lectis codicillis quibus ut id faceret, jubebatur. Quos codicillos dubium fuit, Augustusne moriens reliquisset, quo materiam tumultus post se subduceret, an nomine Augusti Livia, & ea conscio Tiberio an ignaro, dictasset. Tiberius renuntianti tribuno factum esse quod imperasset, Neque imperasse se, & redditurum cum senatui rationem respondit: invidiam scilicet in praesentia vitans. Nam mox silentio rem oblitteravit.

23. Jure autem tribuniciae potestatis coacto senatu, inchoataque allocutione derepente velut impar dolori congemuit: utque non solum vox, sed & spiritus deficeret, operavit: ac perlegendum librum Druso filio tradidit. Illatum deinde Augusti testamentum, non admissis signatoribus nisi senatorii ordinis, caeteris extra curiam signa agnoscentibus

re-

Τῆν δ' ἰατρομήσοιο, ἔ' ἐκ πύθο' αἰδομήσοιο
 ἀμφοῖσιν ἰατρομήσοιο, ἰατ' ἐπὶ ἑοῖ δὲ ἰατρομήσοιο
 Hic comitate vel ex i. n. e. u. deni. nito reverentur; prudenter enim est in i. n. e. u.

|| i. i. e. n. e.

Et tu non valebis] Vere codd. Torrentii, si tu modo tu Lib. Abb. Gancens. si tu valebis.

recitavit per libertum. Testamenti initium fuit, Quoniam sinistra Fortuna Cajum & Lucium filios mihi eripuit, Tiberius Cæsar mihi ex parte dimidia, & sextante heres esto. Quo & ipso aucta est suspicio opinantium, successorem adscitum eum necessitate magis quam iudicio: quando ita præfari non abstinerit.

24. Principatum, quamvis neque occupare confestum, neque agere dubitasset: * & statione militum, hoc est, vi & specie dominationis assumpta, diu tamē recusavit impudentissimo animo: nunc adhortantes amicos increpans: ut ignaros quanta bellua esset Imperium: nunc precantem senatum, & procumbentem sibi ad genua, ambiguis respōsis & callida cunctatione suspendens: ut quidam patientiam rumperent, atque unus in tumultu proclamaret, Aut agat, aut desistat: alter coram exprobraret, Cæteros quod polliciti sint, tarde prællare: * sed ipsū quod prætet, tarde polliceri. Tandem quasi coactus, & querens miseram & onerosam injungi sibi servitutem, recepit imperium: nec tamen aliter quam ut depositurum se quandoque spem faceret. Ipsius verba sunt hæc: Dum veniam ad id tempus quo vobis æquū possit videri, dare vos aliquam senectuti meæ requiem.

25. Cunctandi causa erat, metus undique imminantium discriminum: ut sepe lupam se auribus tenere diceret. Nam & servus Agrippæ, Clemens nomine, non contemnendam manū in ultionem domini compararat: & L. Scribonius Libo vir nobilis res novas clam moliebatur: & duplex seditio militum in Illyrico & in Germania exorta est. Flagitabant ambo exercitus multa extra ordinem: ante omnia, ut æquarentur stipendio prætorianis

24. Et statione militum.]
Torrentius, Etiam s. m.

Recusavit impudentissimo animo: nunc adhortantes amicos] Alii distinguunt & legunt: recusavit: impu-

dentissimo animo nunc adhortans.

Sed ipsum quod prætet] Vulg. Scisiam.

25. Æquarentur prætorianis Germanicis. Qui-

torianis Germaniciani. Quidam etiam principem detrectabant non à se datum : summaque vi Germanicum, qui tum iis præerat, ad capeffendam Remp. perurgebant, quamquam obfirmate resistentem. Quæ maxime casum timens, partes sibi, quas senatui liberet, tuendas in Rep. depoposcit: quando universæ sufficere* solus nemo posset: nisi cum altero, vel etiam cum pluribus. Simulavit & valetudinē, quo æquiore animo Germanicus celerem successionem, vel certe societatem principatus, operiretur. Compositis seditionibus, Clementem quoque fraude deceptum, redegit in potestatem. Libonem, ne quid in novitate acerbius fieret, secundo demum anno in Senatu coarguit, medio temporis spatio tantum cavere contentus. Nam & inter pontifices sacrificandi simul, pro secespita plumbeum cultrum subjiciendū curavit : & secretum petenti non nisi adhibito Druso filio dedit : dextramque obambulantis, veluti incumbens, quoad perageretur sermo, continuit.

26. Verum liberatus metu, civilem admodum inter initia ac paullo minus quam privatum egit. Ex plurimis maximisque honoribus, præter paucos & modicos non recepit. Natalem suū plebejis incurrentem Circensibus, vix unius bigæ adjectione honorari passus est. Tēpla, flamines, sacerdotes decerni sibi prohibuit: etiam statuas, atque imagines, nisi permittente se poni: permisitque, ea sola conditione, ne inter simulacra deorum, sed inter ornamenta ædivm ponerentur. Intercessit & quo minus in acta sua juraretur: & ne* mei sis

Septem-

dam etiam] Corrupte vulg. præterlati. *Germanici*. Errorem animadvertit Glareanus. Post etiam accuratius editum à Stephano, *et præterlati. Germanici* ni quidem etiam.

solus nemo posset] Mallem, inquit Torrensius, abesse, *solum*, sequitur enim,

nisi cum altero.

26. *Mcnsis Septembris, Tiberius; Octobris, Livius, v. c. xentur*] Dio de Novembri, quod de Septembri Suetonius. Vier verestnatus Novembri Tiberius. Imperator factus Septembri. Mutare certe nihil placet.

130 C. SÜETONII TRANQ.
 September, Tiberius: October, Livius, vocarētur.
 Prænomen quoque IMPERATORIS, cognomen-
 que PATRIS PATRIÆ, & civicam in vestibulo
 coronam recusavit. Ac ne AUGUSTI quidem no-
 men, quamquam hereditarium, ullis nisi ad reges
 ac dynastas epistolis addidit. Nec amplius quam
 omnino tres consulatus, unum paucis diebus, al-
 terum tribus mensibus, tertium absens usque in
 Idus Majas gessit.

27. * Adulationes adeo averfatus est, ut nemi-
 nem senatorum aut officii aut negotii causa ad
 lecticam suam admiserit: consularem vero satisfac-
 cientem sibi, ac per genua orare conantem, ita
 suffugerit, ut caderet supinus: atque etiam si quid in
 sermone, vel in continua oratione blandius de se
 diceretur, non dubitaret interpellare, ac reprehē-
 dere, & commutare continuo. Dominus appella-
 tus à quodam, denuntiavit ne se amplius contu-
 meliæ causa nominaret. Alium dicentem, sacras
 ejus occupationes: & rursus alium, auctore eo se-
 natum se adiisse, verba mutare, & pro auctore,
 suasorem: pro sacris, laboriosas dicere coëgit.

28. * Sed adversus convitia malosque rumores
 & famosa de se ac suis carmina firmus ac patiens,
 subinde jactabat. In civitate libera linguam men-
 temque liberas esse debere. Et quondam senatu
 cognitionē de ejusmodi criminibus ac reis flagi-
 tante: Non tantum, inquit, otii habemus ut impli-
 care nos pluribus negotiis debeamus. Si hanc se-
 nestram aperueritis: nihil aliud agi sinetis: omni-
 um inimicitia hoc prætextu* ad vos deferentur.
 Extat & sermo ejus in senatu percivilis: * Siqui-
 dem locutus aliter fuerit, dabo operam ut ratio-
 nem factorum meorum dictorumque reddam: si
 perseveraverit, invicem eum odero.

29. Atque hæc eo notabiliora erant, quod ipse

28. Sed adversus convitia] ad nos.
 Melius al. Sed & adv. cen. Si quidem locutus aliter
 ad vos deferentur] Rom. fuerit] Glazanus ex vët.
 editio & mss. Torrentii, cod. alter.

pse in appellandis*venerandisque singulis, & universis, prope excesserat humanitatis modum. Dissentiens in curia à Q. Haterio, Ignoscas, inquit, rogo, si quid adversus te liberius, sicut senator, dixero. * Et inde omnes alloquens, Dixi & nunc & sæpe alias P.C. bonum & salutarem principem, quem vos tanta & tam libera potestate instruxistis, senatui servire debere & universis civibus sæpe, & plerumque etiam singulis: neque id dixisse me pœnitet, & bonos & æquos & faventes vos habui dominos, & adhuc habeo.

30. Quin etiam speciem libertatis quandam induxit, conservatis senatui ac magistratibus & majestate pristina & potestate: neq; tam parvum quidquam, neq; tam magnum publici privatiq; negotii fuit, de quo non ad P.C. referretur. De vectigalibus ac monopolis, de extruendis reficiendisve operibus, etiam de legendo vel exaudivendo milite, ac legionum & auxiliorum descriptione. denique quibus imperiū prorogari, aut extraordinaria bella mandari, * quid & qua forma regum litteris rescribi placeret. Præfectum aë, de vi & rapinis reum, causam in senatu dicere coëgit. Numquam curiam nisi solus intravit: lectica quondam introlatus æger, comites à se removit.

31. Quædam adversus sententiam suam decerni ne questus quidem est. Negante eo, destinatos magistratus abesse oportere, ut præsentibus honori acquiescerent, prætor designatus liberam legationem impetravit. * Iterū censente ut Trebianis

29. *Venerandisque singulis*] Tort. libb. & *sing. & universis.*

Et inde omnes alloquens, Dixi & nunc] Bene sic è codd. Torrentius. Vulg. e. d. c. *alloquens dixit, Nunc.*

30. *Quid & quæ formæ regum litterarum*] Sic Aldus, Stephanus & mss. Non digna notatu aliorum lectio.

31. *Iterum censente ut Trebianis*] Ald. Steph. *Iterum eocens.* Alii. *Item censens se.* Casaubono, *censens*, non displicet. Cod. Vatic. pro, *Trebianis*, habet *triblanis*; libi Torrentii, *Triblanis*; ex quo ille *Otrivlanis* facere conatur. Est qui legat, *Treblanis.*

ais legatam in opus novi theatri pecuniã ad munitionem viã trãsserre concederetur,* obtinere non potuit quin rata voluntas legatoris esset. Cũ senatusconsultum per discessionem forte fieret, transeuntem eum in alteram partem, in qua pauciores erant, secutus est nemo. Cætera quoq; nõnisi per magistratus & jure ordinario agebantur: tanta COSS. auctoritate, ut legati ex Africa adierint eos, querentes trahi se à Cæsare, ad quem missi forent. Nec mirum, cum palam esset ipsum quoque eisdem assurgere & decedere via.

32. Corripuit consulares exercitibus præpositos, quod nõn de rebus gestis senatui scriberent: quodque de tribuendis quibusdã militaribus donis ad se referrent: quasi non omnium tribuendorum ipsi jus haberent. Prætozem collaudavit, quod honore inuito, consuetudinem antiquam retulisset de majoribus suis pro concione memorãdi. Quorundam illustrium exsequias usque ad rogam frequentavit. Parem moderationem minoribus quoque & personis & rebus exhibuit: cum Rhodiorum magistratus, quod litteras publicas sine subscriptione ad se dederant, evocasset, ne verbo quidem insectatus, ac tantummodo jussos subscribere, remisit. Diogenes grammaticus disputare sabbatis Rhodi solitus, venientem, ut se extra ordinem audiret, non admiserat: ac per servulum suum in septimum diem distulerat. Hunc Romæ salutandi sui causa pro foribus adstantem, nihil amplius quam ut post septimum annum rediret, admonuit. Præsidibus onerandas tributo provincias suadentibus rescripsit, Boni pastoris esse tondere pecus, non deglubere.

33. * Paulatim principem exercuit, præstititque: etsi varium diu, commodiorem tamen sepius, & ad utilitates publicas proniorem. Ac primo catenus interveniebat, ne quid perperam fieret.

- *Obtinere non potuit*] Al. *exercuit, præstititque*] Turnebus è vet. codd. *exercuit.*

33. *Paulatim principem* *rui.*

ret. Itaque & constitutiones quasdam senatus rescidit: & magistratibus pro tribunali cognoscentibus plerumque se offerebat consiliarium. assidebatque * iustitiam, vel ex adverso in parte primori: & si quem reorum elabi gratia rumor esset, subitus aderat: iudicesque aut è plano, aut è quæstoris tribunali, legum & religionis, & noxæ de qua cognoscerent, admonebat: atque etiam si qua in publicis moribus desidia aut mala consuetudine labarent, corrigenda suscepit.

34. Ludorum ac munerum impensis corripuit: * mercedibus scenicorum rescissis, paribusque gladiatorum ad certum numerum redactis. Corinthiorum vasorum pretia in immensum exarsisse, tresque mullos xxx millibus nummum venisse, graviter conquestus, adhibendum suppellectili modum censuit: annonamque macelli, senatus arbitratu, quotannis temperandam: dato ædilibus negotio, popinas ganeasque usq; eo inhibendi, ut ne opera quidem pistoria proponi venalia sinerent. Et ut parcimoniam publicam exemplo quoque iuvaret, sollennibus ipse cœnis prædiana sæpe ac * sen. es. obsonia apposuit, dimidiatumq; aprum: affirmans, Omnia eadem habere quæ totum. Quotidiana oscula prohibuit edicto: item strenarum commercium, ne ultra Kalend. Januarias exerceatur. Consueverat & quadruplam strenam & de manu reddere: sed offensus interpellari se toto mense ab iis qui potestatem sui die festo non habuissent, * ultra non reddidit.

35. Matronas prostratæ pudicitie, quibus accusator publicus deesset, ut propinqui more majorum

Mistis vel ex adverso] dimidiatumq; aprum] Tor-
 Libri duo, iustitiam, vel ex-
 adversum, unus etiam, vel
 ex adverso.
 reatius è vestigiis v. cod.
 semest. app. fuit, dimidiatum
 aprum affirmans.

34. Mercedibus scenicorum
 rescissis] Duo codd. rescissis.
 Semeja orsonia apposuit,
 Ultra non reddidit] Tor-
 rentius è tribus libris, ul-
 tra non tulit.

orum de communi sententia coercerent, auctor fuit. Equiti Rom. jurisjurandi gratiam fecit, ut uxorem in supro generi compertam dimitteret, quam se numquam repudiatum ante juraverat. * Fœminæ famosæ, ut ad evitandas legum pœnas jure ac dignitate matronali exsolverentur, lenocinium profiteri cœperant: & ex juventute utriusque ordinis profligatissimus quisque, quo minus in opera scenæ arenæque edêda senatusconsulto tenerentur, famosi judicii notam sponte subibant. eos casque omnes, ne quod * refugiû in tali fraude cuiquam esset, exsilio affecit. Senatori latum clavum ademit, cum cognovisset sub * Kal. Julii demigrasse in hortos, quo vilius post diem ædes in urbe conduceret. Alium & quæstura removit, quod * uxorem pridie sortitione ductam, postridie repudiasset.

36. Externas cæremonias, Ægyptios Judæicosque ritus compescuit: coactis qui superstitione ea tenebantur, religiosas vestes cum instrumento omni comburere. Judæorum juventutem, per speciem sacramenti, in provincias gravioris cæli distribuit: reliquos gentis ejusdem, vel similia sectantes, urbe submovit, sub pœna perpetuæ servitutis, nisi obtemperassent. Expulit & mathe-

ma-

35. *Fœmina famose*] *Famosa*, non habetur in cod. Urſini.

Refugiium] Cod. Urſinus *re: fugiium*.

Kal. Julii] Inepte vulg. *Kal. Janu. vii*

Uxorem pridie sortitione ductam] Turnebus Advers. xiv. cap. xvii. *pridie sortitionem*, legit; sortitionem provinciæ intelligens, ex qua Quæstor ille ingens lucrum sperans. uxorem quam forte minus locupletê pridie duxerat, postridiê repu-

diaverit. Alii similiter, *pridie sortitionis*, aut, *sortitionem* legunt, sed ad legem Papiam referunt, quæ cum cælibes à magistratu arceret, homo hic quam ante sortitionem provinciarum duxerat, obtenta jam provincia ablegavit. Mibi magis sententia Beroaldi placet, ut indeo hic à Quæstura motus sit, quod pari levitate & sorte veluti per ludum uxorem duxerit, & deductam rejecerit. Hæc verba Torrentii.

maticos: sed deprecantibus, ac se artem desituros promittentibus, veniam dedit.

37. In primis tuendæ pacis à grassaturis ac latrociniis seditionumque licentia curam habuit. Stationes militum per Italiam solito frequentiores disposuit. Romæ castra constituit, quibus Prætorianæ cohortes, vagæ ante id tēpus, & per hospitia dispersæ, continerētur. Populares tumultus exortos gravissime coërcuit: & ne orirētur sedulo cavuit. Cæde in teatro per discordiam admissa, capita factionum & histriones, propter quos dissidebatur, relegavit: nec ut revocaret, unquam utilis populi precibus potuit evinci. Cum Polentina plebs funus cujusdam primipilaris non prius ex foro misisset, quàm extorta pecunia per vim heredibus ad gladiatorium munus cohortem ab urbe, & aliam à Cotii regno, dissimulata itineris causa, detectis repente armis, concinentibusque signis, per diversas portas in oppidum immisit: ac partem majorem plebis ac decurionum in perpetua vincula conjecit. Abolevit & jus, moremque asylorum, quæ usquam erant. Cyzicenis in cives Romanos violentius quædam ausis, publice libertatem ademit, quam Mithridatico bello meruerant. Hostiles motus, nulla postea expeditione suscepta, per legatos compescuit: nec per eos quidem, nisi cunctâter & necessario. Reges infestos suspectosque comminationibus magis & querelis quàm vi repressit. Quosdâ per blanditias atque promissa extractos ad se non remisit: ut * Marabodum Germanum, Thracypolim Thracem, Archelaum Cappadocem, cujus etiam regnum in formam provinciæ redegit.

38. Biennio continuo post adeptum imperium

37. *Marabodum Germanum, Thracypolim Thracem*] Dubium hîc, librarii, quod male scripserint; an Romani quod male pronunciarint colypandi. Valde enim illi barbari in eorum

quos barbaros vocabant, nominibus exprimendis. Invenias vero in libris, *Marabodum, Marabodum, Thracypolum, Thracypolum, Thracypolum, Thracypolum, Thracypolum, Thracypolum, Thracypolum, Thracypolum.*

rium, pedem porta non extulit: sequenti tempore, præter quã in propinqua oppida, & cum longissime, Antio tenus * nusquam abfuit; idque per raro & paucos dies, quamvis provincias quoque & exercitus revifurum se sæpe pronuntiaflet: & prope quotannis profectiõnem præpararet: vehiculis comprehenfis, com meatibus per municipia & colonias difpofitis. Ad extremum vota pro itu & reditu fuo fufcipi paffus, ut vulgo jam per jocum Callipides vocaretur: quem curfitare ac ne cubiti quidem menfuram progredi, proverbio Græco notatum eft.

39. Sed orbatus utroque filio, quorum Germanicus in Syria, Drufus Romæ obierat, fecelfum Campaniæ petiit: constanti & opinione & fermone pæne omnium, quafi neq; rediturus unquam, & cito mortem etiam obiturus: quod paullo minus utrumque evenit. Nam neque Romam amplius rediit: fed & paucos post dies juxta Terracinam in prætorio, cui speluncæ nomen erat, * incænante eo, complura & ingentia saxa fortuito fuperne delapfa funt: multisque convivarum & miniftrorum elifis, præter fpem evafit.

40. Peragrata Campania, cum Capuæ Capitolium, Nola: templum Augufti, quam cauffam profectiõnis prætenderat, dedicaffet, Capreas fe contulit: præcipue delectatus infula, quod uno parvoque littore adiretur, fepta undique præruptis imenfæ altitudinis rupibus, & profundo maris. Statimq; revocante affidua obteftatione populo, propter cladem, qua apud Fidenas, fupra xx hominum millia, gladiatorio munere, amphitheatri ruina perierant, tranfiit in continentem, potestatemque omnibus adeundi fui fecit: tanto magis quod ab urbe egrediens, ne quis fe interpellaret, edixerat, ac toto itinere adeuntes fubmoverat.

41. Re-

33. Nusquam abfuit.] Al.
numquam.

hoc. Alii, illi, vel, inili cænante.

39. In cænante eo.] Bene

41. Regressus in insulam, Reip. quidem curam usque adeo abiecit, ut postea non decurias equitum unquam supplerit : non tribunos militum præfectosque, non provinciarum præsides ullos mutaverit : Hispaniam & Syriam per aliquot annos sine consularibus legatis habuerit: Armeniam à Parthis occupari, Mœsiam à Dacis Sarmatistque : Gallias à Germanis vastari neglexerit : magno dedecore imperii, nec minori discrimine.

42. Cæterum secreti licentiam nactus, & quasi civitatis oculis remotus, cuncta simul vitia male diu dissimulata, tandem profudit : de quibus sigillatim ab exordio referam. In castris tiro etiam tum, propter nimiam vini aviditatem, pro Tiberio, Biberius: pro Claudio, Caldius: pro Nerone, Mero vocabatur. Postea princeps * in ipsa publicorum morum correctione cum Pomponio Flacco & L. Pisone noctem continuumque biduum epulando potandoque consumsit : quorum alteri Syriam provinciam, alteri præfecturam urbis confestim detulit, codicillis quoque jucundissimos & omnium horarum amicos professus. * Sestio Gallo libidinoso, ac prodigo seni, olim ab Augusto ignominia notato & à se ante paucos dies apud Senatun increpito, cœnam ea lege condixit ne quid ex consuetudine immutaret aut demeret: * utque nudis puellis ministrantibus cœnaretur. Ignotissimum quæsturæ candidatum nobilissimis anteposuit, ob epotam in convivio, propinante se, vini amphoram, Asellio Sabino H S. ducenta donavit pro dialogo, in quo boleti, & ficedulæ, & ostreæ, & turdi certamen induxerat. Novum denique officium instituit à voluptatibus, præposito * equite Rom. T. Cæsonio Prisco.

43. Se-

42. *In ipsa morum publicorum correctione*] Male vulg. *correctione.*

Sestio Gallo] Ita Torrensius in libb. *Sestio*, vel, *Sextio Claudio*, *Sestio*, vel, *Sestio Gallo*,

Utque nudis puellis ministrantibus] Nihil est lectio vulg. *nihil.*

Eq. Rom. T. Cæsonio Prisco] Inepte quidam codd. *Eq. Rom. & Cæsonio Prisco.*

43. SECESSU vero Capreenſi, etiam * ſellariam excogitavit, ſedem arcanarum libidinum: in quam undique conquiſiti puellarum & exoletorum greges, moſtroſique concubitus repertoſes, quos ſpintrias appellabat, * triplici ſerie connexi, invicem inceſtarent ſe coram ipſo, ut adſpectu deficientes libidines excitaret. Cubicula plurifariam diſpoſita tabellis ac ſigillis laſciviſſimarum picturarum & figurarum adornavit, librisque Elephantidis inſtruxit: ne cui in opera edenda * exemplar impetratæ ſchemæ deeſſet. In ſilvis quoque ac nemoribus paſſim Venereos locos commentus eſt proſtantesque per antra & cavas rupes ex utriuſque ſexus pube, Paniſcorum & Nympharum habitu: * palamque jam & vulgato nomine inſulæ abutentes, Caprineum dictabant.

44. Majore adhuc & turpiore infamia flagravat:

43. *Sellariam excogitavit ſedem arcanarum libidinum.*] Torrenſius è duobus veteriſſ. codd. cum quibus conſentit editio Aldina, & cod. Vatic. legit *ſellariam excogitavit, ſedem*. Sellaria inquit appellata ſellæ ipſæ ad libidinem diſpoſitæ. Sed facile quis, *ſellariam* turri poſſit.

Triplici ſerie connexi.] Al. *connexi*.

Exemplar impetratæ ſchemæ.] Sic edidit è ſuis codd. Caſaubonus. mavult tamen *impetratæ* cujus lectioni: auctor Turnebus, & Itabiliniè cod. Vatic. Urſinus, *impetratæ ſchemæ*. In libris varie, *impetratæ*, *impetratæ*, *ſcena*. Rom. editio, *impetratæ laſciviſſis*: atque hoc, ſi non è gloſſa, non abſurde.

Palamque jam & vulgato nomine inſulæ abutentes.

Caprineum dictabant.] Vulgata lectione non contentus, proponit tres alias Torrenſius: unam *Capreantum*, alteram, *Caprineum*, quod *καπρος* ſeu *καρπος*. præterquam quod ad inſulæ nomen alludit, & aprum & id quo viri ſumus ſignificat. tertiam denique, *Palumque jam eum vulg. n. inf. ab. Caprinicum dict.* ut Balearicum. Creticum, tanquam & ipſe inſulam deviciſſet, in qua à vitis omnibus turpiſſime victus eſt. Pro prioribus valde facit Urſini liber in quo, *C. Aproxem*. Caſaubonus tandem hæc annotat: *Forte, καρποντικον dict.* Sed totum locum ita ſcribo, *Palumque jam & vulgo, nem. inf. abut. Caprinum (vel, Caprinum) eum dictabant.*

gravit: vix ut referri audirive, ne dum credi fas sit. Quasi pueros primæ teneritudinis, quos pisciculos vocabat, institueret, ut natanti sibi inter femina versarentur, ac luderent: lingua morsuque sensim appetentes, atque etiam quasi infantes firmiores, nec dum tamen lacte depulsos, inguini eeu papillæ admoveret: pronior sane ad id genus libidinis & natura & ætate. Quare Parrhasii quoque tabulam, in qua Meleagro Atalanta ore morigeratur, legatam sibi sub conditione, ut si argumento offenderetur, decies pro ea HS. acciperet: non modo prætulit, sed & in cubiculo dedicavit. Fertur etiam in sacrificando quondam captus facie ministri, acerram præferentis, nequisse abstinere, quin præne vix dum re divina peracta, ibidem statim seductum constupraret, simulque fratrem ejus tibicinem: atque utrique mox, quod mutuo flagitium exprobrabant, crura fregisse.

45. Fœminarum quoque, & quidem illustrium capitibus quantopere solitus sit illudere, evidentissime apparuit, Malloniæ cujusdam exitu: quam perductam, nec quidquam amplius pati constantissime recusantem, delatoribus objecit: ac ne ream quidem interpellare desit. Ecquid pœniteret: donec ea, relicto iudicio, * domum se arripuit, ferroque transegit, obscœnitate oris hirsuto atque olido seni clare exprobrata. * Unde nota in Attellanico exodio proximis ludis assensu maximo excepta, percrebuit: * Hircum vetulum capris naturam ligurrire.

46. Pecuniæ parcus ac tenax, comites peregrinatio-

45. *Fœminam se arripuit.*] Alii, *ibripuit.*

Vnde nota in Attellanico exodio.] Liber unus Torrentii, etiam lib. Abb. Gaudensis, *Vnde nota*, quam lectionem etiam Turnebus se in v. cod. invenisse testatur: & postè ita intelligi, addit, quod hircum, nts id de Tibe-

rio intelligentes, tractim pronuntiantes, aut etiam iterantes, attulerunt moram exodio, quam secuta sit mira assensio populi. Longe hæc certe petita.

Hircum vetulum capris naturam ligurrire.] Ita edidit Casaubonus, Libri plerique præterea.

nationum expeditionumq; numquam salario, cibariis tantum, sustentavit: una modo liberalitate ex indulgentia vitrici profectus, cum tribus classibus factis pro dignitate cuiusque primæ sexcenta sestertia, secundæ quadringenta distribuit, ducenta tertiæ, .quam * non amicorum sed gratiorum appellabat.

47. Princeps neque opera ulla magnifica fecit. Nam & quæ sola susceperat, AUGUSTI templum, restitutionemque Pompejani theatri, imperfecta post tot annos reliquit: neque spectacula omnino edidit: & iis, quæ ab aliquo ederentur, rarissime interfuit, ne quid exposceretur, utique postquam * comædum Aclium coactus est manumittere. Paucorum senatorum inopia sustentata, ne pluribus opem ferret, negavit se aliis subventurum, nisi senatui justas necessitatum causas probassent. * Quo peracto plerosque modestia & pudore deterruit: in quibus Ortalum Q. Hortensii oratoris nepotem, qui permodica re familiari, auctore AUGUSTO, quatuor liberos tulerat.

48. Publice munificentiam bis omnino exhibuit: proposito millies H S. gratuito in triennii tempus: & rursus quibusdam dominis insularum, quæ in monte Cælio deflagrant, pretio restituito. Quorum alterum magna difficultate nunaria populo auxilium flagitante coactus est facere, cum per senatus consultum sanxisset, ut feneratorum res duas patrimonii partes in solo collocarent, debitores totidè æris alieni statim solverent, nec res expediretur: alterum ad mitigandam temporum

46. Non amicorum, sed gratiorum] Jure culpatur hanc à Turnebo datam lectionem Casaubonus; cum in omnibus libris sit, Græcorum. quod retinendum, aut, Græcorum. Græculi eo ævo in comitatu Principum, ut hodie fere Itali,

47. Comædum Aclium] Servile aliquod nomen malem. Libri mss. Accium etiam & Accium, legunt. Terrent.

Quo peracto] Libri quidam, Quo peracto. probat Casaub. Torrentius mavult, Quo festo.

rum atrocitatem. Quod tamen beneficium tanti aestimavit, ut montem Cœlium appellatione mutata vocari Augustum jussit. Militi post duplicata ex Augusti testamento legata nihil unquam largitus est, præterquam singula millia denariorum prætorianis, quod Sejano se non accommodassent: & quædam munera Syriacis legionibus, quod solæ nullam Sejani imaginem inter signa coluissent: atque etiam missiones veteranorum rarissimas fecit, ex senio mortem, ex morte compendium captans. Ne provincias quidem ulla liberalitate sublevavit: excepta Asia, disjectis terræmotu civitatibus.

49. Procedente mox tempore etiam * ad rapinas convertit animum. Sat constat, Cn. Lentulum augurem, cui census maximus fuerit, metu & angore ad fastidium vitæ ab eo actum, & ut ne quo nisi ipso herede moreretur. Condemnatâ & generosissimam fœminam Lepidam, in gratiam Quirini consularis prædivitis, & orbi, qui dimissam eam è matrimonio post vigesimum annum veneni olim in se comparati arguebat: præterea Galliarum & Hispaniarum, Syriæque & Græciæ principes confiscatos ob tam leve ac tam impudens calumniarum genus: ut quibusdam non aliud sit objectum, quam quod partem rei familiaris in pecunia haberent. plurimis etiam civitatibus & privatis veteres immunitates & jus metallorum ac vectigalium ademta. sed & Vononem regem Parthorum, qui pulsus à suis, quasi in fidem pop. Roman. cum ingenti gaza Antiochiam se receperat, spoliatum perfidia, & occisum.

50. Odium adversus necessitudines, in Druso primum fratre detexit: prodita ejus epistola, qua secum de cogendo ad restituendam libertatem Augusto agebat: deinde & in reliquis. Julix uxori tan-

49. *Ad rapinas convertit animum.* J Liber unus, *Com-
recti, hæc, animum.*

tantum abfuit, ut relegatæ, quod minimum est, officii aut humanitatis aliquid imperiret, ut ex constitutione patris uno oppido claufam, domo quoque egredi, & commercio hominum frui vetuerit: sed & peculio concesso à patre præbitisque annuis fraudavit, per speciem publici juris, quod nihil de his Augustus testamento cavisset. * Matrem Liviam gravatus, velut partes sibi æquas potentix vindicantem, & congressum ejus assiduam vitavit: & longiores secretioresque sermones, ne ejus consiliis, * quibus tantum interdum & ægre uti solebat, regi viderentur. Tulit etiam perindigne actum à senatu, ut titulis suis quasi Augusti ita & Livix filius adjiceretur. Quare non parentem patriæ appellari, non ullum insignem honorem recipere publice passus est. Sed & frequenter * admonuit, quod non majoribus nec fœminæ convenientibus negotiis abstineret: præcipue ut animadvertit incendio juxta ædem Vestæ & ipsam intervenisse: populumque & milites, quo expius opem ferrent adhortatam, sicut sub marito solita esset.

51. Dehinc ad simultatem usque processit, hac ut ferunt de causa: Instanti sæpius, ut civitate donatum in decurias allegeret, negavit alia se conditione allecturum, quam si pateretur adscribi albo, extortum id sibi à matre. At illa comota, veteres quosdam ad se Augusti codicillos de acerbitate & intolerantia morum ejus è sacratio pronovit, atque recitavit. Hos & custoditos tandem, & * exprobratos tam infeste, adeo graviter tulit, ut quidam putent inter causas secessus

50. Matrem Liviam gravatus.] Duo codd. non habent, gravatus.

Quibus tantum interdum & ægre uti solebat.] Multi libri, non incommodo sensu, quibus tamen interdum

& egere & uti.

Admonuit, quod non majoribus.] In quibusdam novis sunt ista, quod non.

51. Exprobratos tam infeste.] Alium n. s. infeste.

sus hanc ei vel præcipuam fuisse. Toto quidem
 * triennio, quo vivente matre afuit, semel omni-
 no eam, nec amplius quam uno die, ac paucissi-
 mis vidit horis: ac mox, neque ægræ adesse cu-
 ravit, defunctamque, & dum adventus sui spera-
 facit, complurium dierum mora, corrupto de-
 mum & tabido corpore funeratam prohibuit
 consecrari: quasi id ipsa mandasset. Testamen-
 tum quoque ejus pro irrito habuit, omnesque a-
 micitias & familiaritates, etiam quibus ea fune-
 ris curam moriens demandarat, intra breve tem-
 pus afflixit: uno ex his equestris ordinis viro &
 * in antliam condemnato.

§ 2. Filiorum neque naturalem Drusum, ne-
 que adoptivum Germanicum patria charitate di-
 lexit. Alterius vitii insensus: nam Drusus * ani-
 mi fluxioris, remissiorisque vitæ erat. Itaque ne
 mortuo quidem perinde affectus est: * sed tan-
 tum non statim à funere ad negotiorum consue-
 tudinem rediit, justitio longiore inhibito. Quin &
 Iliensium legatis paullo serius consolantibus, quasi
 oblitterata jam doloris memoria irridens: Se quo-
 que respondit vicem eorum dolere, quod egre-
 gium civem Hectorem amisissent. Germanico
 usque adco obtrectavit, ut & præclara facta ejus
 * pro supervacuis elevaret: & gloriosissimas
 victorias, ceu damnosas Reipubl. increparet.
 Quod

*Triennio quo vivente ma-
 tre afuit.] emendant, tien-
 nis. frustra. Pro, afuit, male
 al. adfuit.*

In antliam condemnato.]
 Nihil de ista lectione am-
 bigendum; quidquid va-
 riant codices.

§ 2. *Animi fluxioris.]* In
 lib. optimo desideratur di-
 ctio, *animi*, nec sane ne-
 cessaria est: sequitur enim
vixit.

*Sed tantum non statim à
 funere.]* Mens Suetonii sta-
 tim fere à funere ad nego-
 tia rediisse, clare demon-
 strant quæ sequuntur, *ju-
 stitio longiore inhibito.* Aliter
 alii libri, sed false. *Sed ta-
 men non statim à funere,
 aut, sed non statim à funere.*

Pro supervacuis elevaret.]
 Duo libri, *elucet*, unus, *elu-
 dret.*

Quod vero Alexandriam, propter immensam & repentinam famem, inconsulto se adisset, questus est in senatu. Etiam causa mortis fuisse ei per Cn. Pisonem legatum Syriæ creditur: quem mox hujus criminis reum putant quidam mandata prolaturum, * nisi ea secreta obstarent. * Per quæ multifariam increpitum, & per noctes creberrime acclamatum est, Redde Germanicum. Quam suspicionem confirmavit ipse postea: conjugem etiam ac liberis Germanici crudelem in modum afflictis.

53. Nurus Agrippinam, post mortem mariti, liberius quiddam questam, manu apprehendit: Græcoque versu, Si non dominaris, inquit, filiola, injuriam te accipere existimas? Nec ullo mox sermone dignatus est. Quondam vero inter cœnam porrecta à se poma gustare non ausam, etiam vocare desuit, simulans, se * veneni crimine accersitum: cum præstructum utrumque consulto esset, ut & ipse tentandi gratia offerret, & illa quasi certissimum exitum caveret. Novissime calumniatus, modo ad statuam Augusti, modo ad exercitus confugere velle, Pandatariam relegavit: convitiantique oculum per centurionem verberibus excusit. Rursus mori inedia destinanti, per vim ore diducto, * ir. fulciri cibum jussit. Sed & perseverantem, atque ita absumentem, criminosisime infectatus est, cum diem quoque natalem ejus inter nefastos referendum suasset. Imputavit etiam, quod non laqueo strangulatam in Gemonias abjecerit: proque tali clementia interponi decretum

Nisi ea secreta obstarent]
Nihil variant vet. codd.
Sententia postulat scribi,
nisi ea secreto ablata fissent:
vel, ut visum Tortantio,
si Sejanus secreto obstaret.
Casaub. nus.

Per quæ multifariam increpitum] Quiddam, propter

que. Variæ autem cod. in scriptum, columnis sorte, aut statuis Tiberii.

53. *Veneni e. inine accersitum.]* Liber unus, *accersitum;* meliores, *accersit*

Infidelis situm.] Utinam,

infelici.

decretum passus est, quo sibi gratiæ agerentur, & Capitolino Jovi donum ex auro sacraretur.

54. Cum ex Germanico tres nepotes, Neronem & Drusum & Cajum: ex Druso unum Tiberium haberet, destitutus morte liberorum, maximos natu de Germanici filiis, Neronem & Drusum P. C. commendavit: dicinque utriusque tirocinii, congiario plebi dato, celebravit. Sed ut comperit, incunte anno, pro eorum quoque salute publice vota suscepta: egit cum senatu, Non debere talia præmia tribui, nisi expertis & ætate provectis: atque ex eo, patefacta interiora animi sui nota, omnium criminationibus obnoxios reddidit: variaque fraude inductos, ut & concitarentur ad convitia, & concitati perderentur, accusavit per litteras, amarissime congestis etiam probris, & judicatos hostes fame necavit: Neronem, in insula Pontia; Drusum, in ima parte Palatii. Putant Neronem ad voluntariam mortem coactum, cum ei carnifex, quasi ex senatus auctoritate missus, laqueos & uncos ostentaret: Druso autem adeo alimenta subducta, ut tomentum è culcitra tentaverit mandere: * amborum sic reliquiis dispersis, ut vix quandoque colligi possent.

55. Super veteres amicos ac familiares, viginti sibi è numero principum civitatis depoposcerat, velut consiliarios in negotiis publicis. Horum omnium vix duos aut tres incolumes præstitit: cæteros, alium alia de causa perculit. Inter quos cum plurimum clade Ælium Sejanum, quem ad summam potentiam, non tam benevolentia provexerat, quam ut esset cujus ministerio ac fraudibus liberos Germanici circumveniret: nepotem-

54. *Amborum sic reliquiis dispersis.*] Libri plurimi, *reliquias dispersas*, pendente

sententiâ præcedente, *pendente*. Torrentius emendabat, *reliquias dispersis*.

potemque suum * ex Druso filium naturalem ad
 successionem imperii confirmaret.

56. Nihil lenior in convictores Græculos,
 quibus vel maxime acquiescebat. * Zenonem
 quendam exquisitius sermocinantem, cum inter-
 rogasset, quænam illa tam molesta dialectos es-
 set: & ille respondisset, Doridem: relegavit
 * Cinarium: existimans exprobratum sibi vete-
 rum secessum, quod Dorice Rhodii loquantur.
 Item cum soleret ex lectione quotidiana quæ-
 stiones super cœnam proponere: comperisset-
 que, Seleucum grammaticum à ministris suis per-
 quirere quos quoque tempore tractaret aucto-
 res, atque ita præparatum venire: primum à
 contubernio removit, deinde etiam ad mortem
 compulit.

57. Sæva ac lenta natura ne in puero quidem
 latuit, quam Theodorus Gadareus rhetoricæ
 præceptor & perspexisse primus sagaciter, & as-
 similasse aptissime visus est: subinde in objur-
 gando appellans eum, * *πελὸν ἄματι πιζυραμύροι*.
 Sed aliquanto magis in principe eluxit, etiam in-
 ter initia, cum adhuc favorem hominum mode-
 rationis simulatione captaret. Scurram, qui præ-
 tereunte funere * elato mortuo mandarat ut
 nuntiaret Augusto, nondum reddi legata, quæ
 plebi reliquisset, attractum ad se, recipere debi-
 tum ducique ad supplicium imperavit, & patri
 suo verum referre. Nec multo post in senatu
 Pompejo cuidam, equiti Romano, quiddam per-
 neganti, dum vincula minatur, affirmavit fore
 ut ex Pompejo Pompejanus fieret: acerba cavil-
 latione

55. Ex Druso filium nat-
 uralem.] Ad distinctionem
 Germanici, mavult Torren-
 zius, filii naturalis. Atque
 ita in v. c. Urhni.

56. Zenonem] Al. Xe-
 nonem.

Cinarium.] Al. Cinarum.

57. *πελὸν ἄματι πιζυρα-
 μύροι*. Lutum sanguine per-
 mixtum.] Al. *ζυμιπυραμύροι*.

Elato mortuo.] Sic ex uso
 cod. edidit Casaub. In aliis
 omnibus, *elate mortuo*.

latione simul hominis nomen incessens, * veterumque partium fortunam.

58 Sub idem tempus, consulente prætoribus; an judicia majestatis cogi juberet, exercendas esse leges respondit, & atrocissime exercuit. Statuæ quidam Augusti caput demserat, ut alterius imponeret. Acta res in senatu. Et quia ambigebatur, per tormenta quæsitæ est. Damnato reo, paulatim hoc genus calumniæ eo processit, ut hæc quoque capitalia essent: circa Augusti simulacrum servum cecidisse, * vestimenta mutasse; nummo vel anulo effigiem impressam, latrinæ aut lupanari intulisse, dictum ullum factumve ejus existimatione aliqua læsisse. Perit denique & is qui honores in colonia sua eodem die decerni sibi passus est quo decreti & Augusto olim erant.

59. Multa præterea, specie gravitatis ac morum corrigendorum, sed & magis naturæ obtemperans, ita sæve & atrociter fecit: ut nonnulli versiculis quoque & præsentia exprobrarent, & futura denuntiarent mala:

* Asper & inimicus, breviter vis omnia dicam?

Dispeream si te mater amare potest.

Non es eques. quare? non sunt tibi millia centurum:

Omnia si quæras, & Rhodos exilium est.

Aurea mutasti Saturni sæcula, Cæsar:

Incolumi nam te, ferrea semper erunt.

Fastidit vinum, quia jam * sitit iste cruorem:

Tam bibit hunc avidè, quam bibit ante meum.

Ad-

Veterumque partium.] Sic Torrentii cod. Alii, *veterumque.*

58. *Vestimenta mutasse.*] Sic edidit Casaubonus. Libri omnes, *vestem.*

59. *Asper & inimicus.*] Quatuor priora disticha per

se singula, tria posteriora conjunctim Epigramma conficiunt. Sic edita inter Catalecta Virgiliana Scaligeri. Idem & hic observari debuerat.

Sitit iste cruorem.] Liber Torrentii, *hilis.*

L 4

Adspice felicem sibi non tibi Romule Sullam:
Et Marium, si vis, aspice, sed reducem.

Nec non Antoni civilia bella moventis;

* Nec semel infectas aspice cæde manus.

Et dic Roma perit: regnabit sanguine multo,
Ad regnum quisquis venit ab exilio.

Quæ primo quasi ab * impatientibus Romæ domini, ac non tam ex animi sententia, quam bile & stomacho fingerentur, volebat accipi. Dicebatque identidem, Oderint, dum probent. Deinde vera plane certa que esse ipse fecit fidem.

60. In paucis diebus quam Capreas attingit, piscatori, qui sibi secretum agenti grandem mullum inopinanter obtulerat, perfricari eodem pisce faciem iussit: territus, quod is à tergo insulæ per aspera & devia crepsisset ad se. Gratulanti autem inter pœnam, quod non & locustam, quam prægrandem ceperat, obtulisset, locusta quoque lacerari os imperavit. Militem prætorianum, ob surreptum è viridario pavonem capite puniit. In quodam itinere lectica qua vehebatur, vepribus impedita, exploratorem viæ * primarum cohortium centurionem stratum humi pœne ad necem verberavit.

61. Mox in omne genus crudelitatis erupit, numquam deficiente materia: cum primo matris, deinde nepotum & nurus, postremo Sejani familiares atque etiam notos persequeretur. Post cuius interitum vel sævissimus existit: quo maxime apparuit, non tam ipsum à Sejano concitari solitum

Nec semel infectas.] Ple-
rius libri, *Non semel.*

Impatientibus Roma domini.] Alii, sine, *Roma*,
imp. domini.

60. *Primarum cohortium*]
Liphus, quod Prætoriani
Principem usque quaque co-

mitabantur, *Prætorium co-*
hortium, legit, ut error or-
tus sit ex epitome scriptio-
nis. Dissentit Torrentius.
Si, inquit, Prætoriani ubi-
que comites, cur ipse ex-
plorandæ viæ causa præ-
missus Centurio.

solitum; * quam Sejanum quærenti occasiones subministrasse. Et si commentario, * quem de vita sua summam breviterque composuit, ausus est scribere, Sejanum se punisse, quod comperisset furere adversus Germanici liberos filii sui: quorum ipse alterum suspecto jam, alterum oppresso demum Sejano interemit. Sigillatim crudeliter facta ejus exsequi longum est: generatim velut exemplaria sævitæ enumerare sat erit. Nullus à pœna hominum cessavit dies: ne religiosus quidem ac sacer. Animadversum in quosdam ineunte anno novo: accusati damnatique multi cum liberis atque etiam uxoribus suis. Interdictum, ne capite damnatos propinqui lugerent: decreta accusatoribus præcipua præmia, nonnumquam & testibus. Nemini dclatorum fides abrogata. Omne crimen pro capitali receptum, etiam paucorum simpliciumque verborum. Objectum est poetæ, quod in tragœdia Agamemnonem * probris laceffisset: objectum & historico, quod Brutum Cassiumque ultimos Romanorum dixisset: animadversum est statim in auctores, scriptaque abolita, quamvis probarentur aliquot ante annos, etiam Augusto audiente recitata. Quibusdam custodiæ traditis; non modo * studendi solatium ademptum, sed etiam * sermonis & colloquii usus. Citati ad causam dicendam, partim se domi vulneraverunt, certi damnationis, * & ad vexationem ignominiamque vitandam: partim in media curia venenum hauserunt, & tamen colligatis vulneribus, ac semianimes palpitantesque in carcerem rapti. Nemo punitorum non & in Gemonias abjectus uneoq; tractus.

61. *Quem Sejanum*] Al. editio scribendi.
Quem Sejano. *Sermonis & colloquii*] Quibusdam placet *alloqui*, id est, solarii.
Quem de vita] Al. *Quæd*
de vita. *Et ad vexationem:*] Alii, *Sed ad,*
Probris laceffisset.] Duo codd. non habent. *probris.*
Studium solarium.] Rom.

170. C. SÜETONII TRANQ.
tractus. * Viginri uno die abjecti tractique sunt :
inter eos pueri & fœminæ. Immaturæ puellæ,
quia more tradito nefas esset virgines strangula-
ri, vitiatæ prius à carnifice, dein strangulatæ. Mo-
ri volentibus vis adhibita vivendi. Nam mortem
adeo leve supplicium putabat, ut cum audisset
unum è reis, * Carnulium nomine, anticipasse
eam, exclamaverit, Carnulius me evasit. Et in
recognoscendis custodiis, precanti cuidam pœnæ
maturitatem, respondit, Nondum tecum in gra-
tiam redii. Annalibus suis vir consularis inseruit,
frequenti quondam convivio, cui & ipse affucrit,
interrogatum eum subito & clare à quodam na-
no adstante mensæ * inter copreas, cur Paconius,
majestatis reus, tam diu viveret : statim quidem
petulantiam linguæ objurgasse, cæterum post
paucos dies scripsisse senatui ut de pœna Paconii
quam primum statueret.

62. Auxit intenditque sevitiã, exacerba-
tus indicio de morte filii sui Drusi: quem cum
morbo & intemperantia periisse existimaret, ut
tandem veneno interemtum fraude Livillæ uxori
atque Sejani cognovit, neque tormentis ne-
que supplicio cuiusquam pepercit: soli huic cog-
nitioni adeo per totos dies deditus & intentus,
ut

Viginri uno die abjecti tractique sunt.] Romana editio & duo mss. non habent, *tractique*. Torrentius etiam, *abjecti*, abjicit, quod ante id dixerit Suetonius. De numero dubitat Casaubonus; cum Tacitus dicat, Jacuit immensa strages. Quare dubitat an non scribendum, cc. & *viginti*, Sed quod Tacitus dicit de immensa strage, non eam aut uno die coacervatam.

Carnulium nomine.] Libri mss. *Carnilium*, & *Car-*
sulanum, Legendum, *Carbili-*

um, aut, si quis malit, *Car-*
tulium. nam utrumque no-
men Romanum est.

Inter copreas.] Id est, scurras. Vox originis Græcæ, Sic Scallger, quem sequuntur Lipsius, Casaubonus. Auctoritas tantorum evinceret, si non rationes. Dubitat nihilo minus Torrentius, & *copreas*, quod in libris, retinet. Scurras sic vocatos fuisse credit, vel ab ejus animalis obscenitate, vel à rodendi consuetudine. Beroaldus, *trepas*. Vide & Claud. cap. 8.

ut Rhodiensem hospitem, quem familiaribus literis Romam evocarat, advenisse sibi nuntiatum, torqueri sine mora jusserit, quasi aliquis ex necessariis quaestioni adesset: deinde errore detecto, & occidi, ne divulgaret injuriam. Carnificinae ejus ostenditur locus Capreis, unde damnatos post longa & exquisita tormenta, praecipitari coram se in mare jubebat: excipiente classiariorum manu, & contis atque remis elidente cadavera: ne cui residui spiritus quidquam inesset. Excogitaverat autem inter genera cruciatus, etiam ut larga meri potione per fallaciam oneratos, repente veretris deligatis, fidicularum simul urinæque tormento distenderet. Quod nisi eum & mors praevenisset, & Thrasyllus consulto, ut ajunt, differre quædam, spe longioris vitæ compulisset: plures aliquanto necaturus, ac ne reliquis quidem nepotibus parfurus creditur: cum & Cajum suspectum haberet, & Tiberium ut ex adulterio conceptum aspernaretur. Nec abhorret à vero: namque identidem Felicem Priamum vocabat, quod superstes omnium suorum extitisset.

63. Quam vero inter hæc non modo invisus ac detestabilis, sed prætrepidus quoque atque etiam contumeliis obnoxius vixerit, multa indicia sunt. Haruspices secreto ac sine testibus consuli vetuit. Vicina vero urbi oracula etiam disjicere conatus est: sed majestate Præncstinarum fortium territus, desistit: cum obsignatas devotasque Romam non reperisset in arca, * nisi relatas rursus ad templum. Unum & alterum consulares oblatis provinciis, non ausus à se dimittere, usque adeo detinuit, donec successores post aliquot annos præsentibus daret: quum interim manente officii titulo, etiam delegaret plurima: assidueque illi per legatos & adjuutores suos exsequenda curarent.

64. Nurum

63. Nisi relictas] Torreatius, relictas, id est, arca.

64. Nurum ac nepotes nunquam aliter post damnationem, quam catenatos, obsutaque lectica, loco movit: prohibitis per militem obviis ac viatoribus respicere usquam, vel consistere.

65. Sejanum res novas molientem, quamvis jam & natalem ejus publice celebrari, & imagines aureas coli passim videret: vix tandem & astu magis ac dolo quam principali auctoritate, subvertit. Nam primo, ut à se per speciem honoris dimitteret, collegam sibi assumpsit in quinto consulatu, quem longo intervallo absens ob id ipsum susceperat. Deinde spe affinitatis ac tribunitiæ potestatis deceptum, inopinantem criminatus est pudenda miserandaque oratione: cum inter alia P. C. precaretur, mitterent alterum è consulibus, qui senem se, & solum in conspectum eorum cum aliquo militari præsidio perduceret. Sic quoque dissidens, tumultumque metuens, Drusum nepotem, quem vinculis adhuc Romæ continebat, solvi, si res posceret, ducemque consulti præceperat. Aptatis etiam navibus ad quas-cumque legiones meditabatur fugam, * speculabundus ex altissima rupe identidem signa, quæ ne nuntii morarentur, tolli procul, ut quidque foret factum, mandaverat. Verum & oppressa conjuratione Sejani, nihilo securior aut constanter, per novem proximos menses non egressus est villa quæ vocatur Jovis.

66. Urebant insuper anxiam mentem varia undique convitia, nullo non damnatorum omne probri genus coram, vel per libellos in orchestra positos, ingerente. Quibus quidem diversissime afficiebatur: modo, ut præ pudore ignota & celata cuncta cuperet: nonnumquam eadem contemneret, & proferret ultro atque vulgaret.

Quin

65. *Speculabundus ex altissima rupe identidem signa, quæ ne nuntii morarentur.*
Sic Editiones Romana &

Aldina; & mss. Vulgo malè, *Speculabundus ex altissima rupe identidem, signaque ne nuntii morarentur.*

Quin & Artabani Parthorum regis laceratus est litteris, parricidia & cædes & ignaviam & luxuriam objicientis, monentisque ut voluntaria morte, maximo iustissimoque civium odio quamprimum satisfaceret. Postremo semetipse pertæsus talis epistolæ principio, tantum non summam malorum suorum professus est.

67. Quid scribam vobis Patres Conscripti, aut quomodo scribam, aut quid omnino non scribam, hoc tempore? * Dii me, Deæque pejus perdant, quam quotidie perire sentio, si scio. Existimant quidam, præscisse hæc cum peritia futurorum: ac multo ante quanta se quandoque acerbitas & infamia maneret, prospexisse. Ideoque ut imperium inicit & PATRIS PATRIÆ appellationem, & ne in acta sua juraretur obstinatissime recusasse: ne mox majore dedecore impar tantis honoribus inveniretur. Quod sane & ex oratione ejus, quam de utraque re habuit, colligi potest: vel cum ait, Similem se semper sui futurum: nec unquam mutaturum mores suos, quamdiu mentis sanæ fuisset: sed exempli causa cavendum, ne se senatus in acta cujusquam obligaret, qui aliquo casu mutari posset. Et rursus: Si quando autem, inquit, de moribus meis, devotoque vobis animo dubitaveritis: quod prius quam eveniat, opto ut me supremus dies huic mutæ vestræ de me opinioni eripiat, * nihil honoris adjiciet mihi PATRIS appellatio: vobis autem exprobrabit, aut temeritatem delati mihi

67. *Tiime, Deæque pejus perdant, quoniam quotidie perire sentio, si scio.*] Optima hæc lectio ab editi. ne Stéphani, & emendatione Glareani. Vulgo. *Tiime i ex quo patris perdunt, quæm, &c.*

Nihil honoris adjiciet mihi

Patris appellatio.] Liber unus, adjecit, & mox, exprobrabit, pro, exprobrabit. Pro, patri, etiam, patria, in altero cod. repperi. ut fortassis, patri patris, legendum sit; atque ita arbitror: Hæc Torrenius.

174 C. SUETONII TRANQ.

mibi ejus cognominis , aut inconstantiam contrarii de me judicii.

68. Corpore fuit amplo atque robusto : statura , quæ justam excederet. Latus ab humeris & pectore : cæteris quoque membris usque ad imos pedes æqualis & congruens. sinistra manu agiliore ac validiore. articulis ita firmis , ut recens & integrum malum digito terebraret : caput pueri , vel etiam adolescentis , talitro vulneraret. Colore erat candido , capillo pone occipitium submissiore , ut cervicem etiam obtegeret , quod gentile in illo videbatur. Facie honesta : in qua tamen crebri , & * subtiles tumores , cum prægrandibus oculis : & qui , quod mirum esset , noctu etiam & in tenebris viderent , sed ad breve : & cum primum à somno patuissent , demum rursus hebescebant. Incedebat cervicem rigida & obliqua : adducto fere vultu , plerumque tacitus : nullo aut rarissimo etiam cum proximis sermone , eoque tardissimo : nec sine molli quadam digitorum gesticulatione. Quæ omnia ingrata , atque arrogantia plena , & animadvertit Augustus in eo , & excusare tentavit sæpe apud senatum ac populum , professus ; Naturæ vitia esse , non animi. Valetudine prosperrima usus est , tempore quidem principatus pæne toto prope illæsa : quamvis à trigesimo ætatis anno arbitrato eam suo rexit , sine adjumento consiliove medicorum.

69. Circa deos ac religiones negligentior : quippe addictus mathematicæ : persuasionisque plenus , cuncta fato agi. Tonitrua tamen præter modum expavescebat : & turbatiore cælo numquam non coronam lauream capite gestavit , quod fulmine afflari negetur id genus fœondis.

70. Artes liberales utriusque generis studiosissime

168. *Subtiles tumores.*] quibusd. mss. Viti docti correctio , *subtiles* , acutior. Aldus & Stephanus ediderunt , *subiti*. ita etiam in inquit Casaub. quæ verior.

sine coluit. In oratione Latina secutus est Corvinum Messallam : quem senem adolescens observaverat. Sed affectatione & morositate nimia obscurabat stylum : ut aliquanto ex tempore quam à cura præstantior haberetur. Composuit & carmen lyricum , cujus est titulus , * Conquestio de L. Cæsaris morte. Fecit & Græca poemata , imitatus * Euphorionem , & Rhianum , & Parthenium : quibus poetis admodum delectatus , scripta eorum & imagines , publicis bibliothecis inter veteres & præcipuos auctores dedicavit : & ob hoc plerique eruditorum certatim ad eum multa de his ediderunt. Maxime tamen curavit notitiam historię fabularis , usque ad ineptias atque derisum. Nam & grammaticos , quod genus hominum præcipue , ut diximus , appetebat , ejusmodi fere quætionibus experiebatur. Quæ mater Hecubæ: Quod Achilli nomen inter virgines fuisset: Quid Sirenes cantare sint solitæ. Et quo primum die , post excessum Augusti , curiam intravit : quasi pietati simul ac religioni satisfactorius , Minois exemplo , thure quidem ac vino , verum sine tibicine , supplicavit : ut ille olim in morte filii.

71. Sermone Græco , quamquam * alias promptus & facilis , non tamen usquequaque usus est. Abstinentque maxime in senatu : adeo quidem ut Monopolium nominaturus : prius veniam postularit , quod sibi verbo peregrino utendum esset : atque

70. *Conquestio de L. Cæsaris morte.*] Alii , *de Julii Cæs.* utrum verum , quis judicet? Nec dissimulandum in libris fere esse , *conquisitio.*

Euphorionem & Rhianum & Parthenium.] Libri quidam , *Arrianum.* Sed quamvis etiam Arrianus poeta ce-

lebris fuerit , malim tamen hic cum melioribus libris , *Rhianum.*

71. *Alii promptus.*] Libri duo , *siculi* , & mox abstinent , *postularet* , *consuet* voluit , aut *voluit* , pro , *abstinentque* , *postularit* , *consuetit* , *vetuit.*

atque etiam * in quodam decreto patrum, cum * *ἡ βλαβή* recitaretur, commutandam censuerit vocem, & pro peregrina nostratam requirendam: aut si non reperiretur, vel pluribus, & per ambitum verborum rem enuntiandam. Militem quoque Græce testimonium interrogatum, nisi Latine respondere vetuit.

72. Bis omnino toto secessus tempore, Romam redire conatus, semel triremi usque ad proximis Naumachiae hortos subvectus est: disposita statione per ripas Tiberis, quæ obviam produeunt submoveret. Iterum Appia usque ad septimum lapidem, sed prospectis modo nec aditis urbis mœnibus rediit. Primo incertum qua de causa, postea ostento territus. Erat ei in oblectamento serpens draco, quem ex consuetudine manu sua cibaturus, cum consumtum à formicis invenisset, monitus est ut vim multitudinis caveret. Rediens ergo prope Campaniam Asturæ in languorem incidit. Quo paulum levatus, Circios pertendit. Ac ne quam suspicionem infirmitatis daret, castrensibus ludis non interfuit solum, sed etiam missum in harenam aprum jaculis desuper petiit: statimque latere convulso, & ut exæstuarat afflatus aura, in graviolem recidit morbum. Sustentavit tamen aliquamdiu, quamvis Misenum usque devectus, nihil ex ordine quotidiano prætermitteret, ne convivium quidem ac cæteras voluptates, partim intemperantia partem dissimulatione. Nam Chariclem medicum, quod comætu abfuturus è convivio egrediens, manum sibi osculandi causa apprehendisset, existimans tentatas ab eo venas sibi, remanere ac recumbere hortatus est, cœnamque protraxit. Nec abstinuit consuetudine, quin tunc quoque * instans

In quodam decreto Patrum, cum ἡ βλαβή] Decretum aprobebat de vasis argenteis, quibus insertum aliquod emblema aureum. Iure itaque

reprehensus à Casaubono Ursinus, qui *προβλαβή* conatur substituere.

ἡ βλαβή, Insertum. Emblematis.

* instans in medio triclinio, adstante lictore, singulos, valere dicentes appellaret.

73. Interim cum in actis senatus legisset, dimissos ac ne auditos quidem quosdam reos, de quibus strictim, & nihil aliud quam nominatos ab indice scripserat: pro contempto se habitum fremens, repetere Capreas quoquo modo destinavit, non temere quidquam nisi ex tuto ausurus. Sed & tempestatibus & ingravescente vi morbi retentus, paullo post obiit in villa Luculliana, octavo & septuagesimo ætatis anno, tertio & vigesimo imperii, decimo septimo Kalend. Aprilis, Cn. Acerronio Proculo, * C. Pontio Nigro coss. Sunt qui putant venenum ei à Cajo datum lentum atque tabificum. Alii in remissione fortuitæ febris cibum desideranti negatum: nonnulli pulvinum injectum, cum extractum sibi deficienti anulum mox resipiscens requisisset. Seneca cum scribit, Intellecta defectione, exemptum anulum quasi alicui traditurum parumper tenuisse: dein rursus aptasse digito, & compressa sinistra manu jacuisse diu immobilem: subito vocatis ministris, ac nemine respondente, confurrexisse, nec procul à lectulo deficientibus viribus concidisse.

74. Supremo natali suo Apollinem Temenitem & amplitudinis & artis eximie advectum Syracusis, ut in bibliotheca novi templi poneretur, viderat per quietem affirmantem sibi, Non posse se ab ipso dedicari. Et ante paucos

72. *Instans in medio triclinio, adstante lictore.*] Hæc ad hunc locum Torrentius, etiam Casaubono probata: Frustra est quod in Beroaldo & præcis editionibus legas, *ut stans*. Nec conjecturam suam mihi præbat videtur, qui occasione ejus scripturæ locum hunc omnem sic refingit, *aut stans in*

medio triclinio, aut stans in lictore, seu brevius, aut stans in medio triclinio, aut lictore. Adstantem lictorem quis jure habeat suspectum, cum is Imperatori per, etiam, resto, maxime itinere faciundo?

73. *C. Pontio Nigro.*] Torrentius, Nigro, ex Di. no, Ta. ito & Inscrip. ac.

M.

quam obiret, dies, turris Phari terræ motu Capreis concidit. Ac Miseni cinis à favilla & carbonibus * ad calefaciendum triclinium illatus, exstinctus: & jam diu frigidus exarsit repente prima vespéra, atque in multam noctem pertinaciter luxit.

75. Morte ejus ita lætatus est populus, ut ad primum nuntium discurrentes, pars Tiberium in Tiberim clamitarent: pars Terram matrem deoque Manes orarent ne mortuo sedem ullam nisi inter impios darent: alii unicum & Gemonias cadaveri minarentur, exacerbatu super memoriam pristinae crudelitatis, etiam recenti atrocitate. Nam cum * senatusconsulto cautum esset ut pena damnatorum in decimum semper diem differretur, forte accidit ut quorundam supplicii dies is esset quo nuntiatum de Tiberio erat. Hos implorantes hominum fidem, quia, absente adhuc Cajo, nemo exstabat qui adiri interpellarique posset, custodes, ne quid adversus constitutum facerent, strangulaverunt, abjeceruntque in Gemonias: Crevit igitur invidia: quasi, etiam post mortem tyranni, sævitia permanente. Corpus ut moveri à Miseno cœpit, conclamantibus plerisque, Atellam potius deferendum, & in Amphitheatro semiustuandum, Romam per milites deportatum est, crematumque publico funere.

76. Testamentum duplex ante biennium fecerat: alterum sua, alterum liberti manu, sed eodem exemplo: obsignaveratque etiam humillimorum signis. Eo testamento heredes æquis partibus reliquit, Cajum ex Germanico, & Tiberium ex Druso, nepotes: substituitque invicem. Dedit & legata plerisque: inter quos virginibus Vestalibus, ac militibus universis, plebique Romanæ viritim, atque etiam separatim vicorum magistris.

C. S V E T.

74. Ad calefaciendum triclinium illatus.] Bene emendat Torrensius, illatus.

75. Senatusconsulto cautum esset.] Al. s. consultum, vel, s. consultu actum esset.

C. SUET. TRANQUILLI

C. CÆSAR CALI-

GULA IIII.

1. **G**ermanicus C. Cæsaris pater, Drusi * & minoris Antoniaë filius, à Tiberio patruo adoptatus, *quæsturam quinquennio ante quam per leges liceret, & post eam, consulatum statim gessit. Missusque ad exercitum in Germaniam, excessu Augusti nuntiato, legiones universas imperatorem Tiberium pertinacissime recusantes, & sibi summam Reipubl. deserentes, incertum constantia an pietate majore, compescuit: atque hoste mox devicto, triumphavit. Consul deinde iterum creatus, ac prius quam honorem iniret ad componendum Orientis statum expulsus, cum * Armeniaë regem devicisset, Cappadociam in provincie formam rede-gisset, annum ætatis agens quartum & vigesimum, diutino morbo Antiochiaë obiit, non sine veneni suspitione. Nam præter livores, qui toto corpore erant, & spumas quæ per os fluebant, cremati quoque cor inter ossa incorruptum repertum est: cujus ea natura existimatur, ut tinctum veneno igne confici nequeat.

2. Obiit autem, ut opinio fuit, fraude Tiberii, ministerio & opera C. Pisonis. Qui sub idem tempus Syriæ præpositus, nec dissimulans offendendum sibi aut patrem, aut filium, quasi plandine ita necesse esset, etiam ægrum Germanicum gravilli-

1. *Et m. k. is Ant. 4.]*
Al. j. n. i. r. u.

Quæsturam, &c. Et post eam, consulatum statim gessit.] Decte distinguit Casaub. *Et post eam consulatum statim gessit.* ut ad Quæsturam referatur. inter Quæsturam eam Germanici &

Consulatum anni septem interjecti.

Armeniaë regem devicisset.] Lipsio ut assentiamur, ac scribamur, *regem devicisset,* vel, *dejecisset,* flagitat, non possit Taciti narratio. Casauboanus.

M 2

gravissimis verborum ac rerum acerbitatibus . nullo adhibito modo, affecit: propter quæ, ut Romanam rediit, pæne discerptus à populo , à senatu, capitis damnatus est.

3. Omnes Germanico corporis animique virtutes, & quantas nemini cuiquam, contigisse satis constat: formam & fortitudinem egregiam: ingenium in utroque eloquentiæ doctrinæque genere præcellens: benevolentiam singularem: conciliandæque hominum gratiæ, ac promerendi amoris mirum & efficax studium. Formæ minus congruebat gracilitas crurum, sed ea quoque paullatim repleta assidua equi vectatione post cibum. Hostem cominus sæpe percussit. * Oravit causas etiam triumphales: atque inter cætera studiorum monumenta reliquit & comædias Græcas. Domi forisque civilis: libera ac fœderata oppida sine licitoribus adibat. Sicubi clarorum virorum sepulcra cognosceret, inferias Manibus dabat. Cæсорum clade Variana veteres ac dispersas reliquias uno tumulo humaturus, colligere sua manu, & comportare primus aggressus est. Obrectatoribus etiam qualescumque, & quantacumque de causa nactus esset, lenis adeo & innoxius, ut Pisoni decreta sua rescindentem, clientelas diu vexanti, non prius succensere in animum induxerit, quam beneficiis quoque & devotionibus impugnari se comperisset: ac ne tunc quidem ultra progressus, quam ut & amicitiam ei more majorum renuntiaret, mandaretque domesticis ultionem, si quid sibi accideret.

4. Quarum virtutum fructum uberrimum tulit, sic probatus & dilectus à suis, ut Augustus, (omitto enim necessitudines reliquas,) diu cunctatus an sibi successorem destinaret, adoptandum

3. *Oravit causas etiam triumphales.*] Magnas intelligunt & eximias, quæ de triumpho decernendo, vanè Beroaldus melius, *triumphalis*, ornatus scilicet Germanicus triumphalibus ornamentis aut vero triumpho. Est qui *centumvirsales*, proferat, id est, privatas.

dum Tiberio dederit. Sic vulgo favorabilis, ut plurimi tradant, quoties aliquo adveniret, vel sicunde discederet, præ turba occurrentium prosequentiumve nonnumquam eum discrimen vitæ adisse: è Germania vero, post compressam seditionem, revertenti, prætorianas cohortes universas prodisse obviam, quamvis pronuntiatum esset, ut duæ tantummodo exirent: populi autem Romani sexum, ætatem, ordinem omnem usque ad vicesimum lapidem effudisse se.

5. Tamen longe majora & firmitera de eo iudicia in morte ac post mortem exstiterc. Quo defunctus est die, lapidata sunt templa, subversæ Deum aræ, Lares à quibusdam familiares in publicum abjecti, partus conjugum expositi. Quin & Barbaros ferunt, quibus intestinum, quibusque adversus nos bellum esset, velut in domestico communique mœrore consensisse ad inducias. Regios quosdam barbam posuisse, & uxorum capita rasisse, ad indicium maximi luctus. Regum etiam regem & exercitatione venandi, & * convictu Megistanum abstinuisse, quod apud Parthos iustitii instar est.

6. Romæ equidem, cum ad primam famam valetudinis attonita & mœsta civitas sequentes nuntios opperiretur, & repente jam vesperi incertis auctoribus convaluisse tandem percrebuisset: passim cum luminibus & vidimis in Capitolium concursus est, ac pæne revulsæ templi fores, ne quid gestientes vota reddere moraretur. Experges factus è somno Tiberius est gratulantium vocibus, atque undique concinentium, * Salva Roma, Salva patria, Salvus est Germanicus. Sed ut demum fato functum palam factum est, non solatiis ullis, non edictis inhiberi luctus publicus.

5. *Constitit Megistanum* legit *Artabanum*.
ad illud i.] Megistanes 6. *Salva Roma, &c.]*
proceres regni. Sabellicus, *Versus Trochaicus est,* at-
qui hęc vox incognita, que ita erat excudendus.

us potuit duravitque etiam per festos Decembris mensis dies. Auxit gloriam desideriumque defuncti etiam atrocitas insequentium temporum: cunctis nec temere opinantibus, reverentia ejus ac metu repressam Tiberii sevitiā, quæ mox eruperit.

7. Habuit in matrimonio Agrippinam, M. Agrippæ & Julię filiam, & ex ea novem liberos tulit: quorum duo infantes adhuc rapti, unus jam puerascens, insigni festivitate, cujus effigiem habitu Cupidinis in ædē Capitolinæ Veneris, Livia dedicavit. Augustus in cubiculo suo positam, quotiescumque introiret, exosculabatur. Cæteri superstites patri fuerant. Tres sexus feminini, Agrippina, Drusilla, Livilla, continuo triennio nate; totidem mares, Nero & Drusus & C. Cæsar. Neronem & Drusam senatus, Tiberio criminante, hostes judicavit.

8. C. Cæsar natus est pridie Kalend. Septembris, patre suo & C. Fontejo Capitone coll. Ubi natus sit, incertum diversitas tradentium facit. Cn. Lentulus Gætulicus Tiburi genitum scribit: Plinius Secundus in Treveris * vico Ambiatino supra. Confluentes: addit etiam pro argumento aras ibi ostendi inscriptas, O B A G R I P P I N Æ P U E R P E R I U M. Versiculi, imperante mox eo, divulgati, * apud hibernas legiones procreatum indicant:

In castris natus, patriis nutritus in armis,

Iam designati principis omen erat.

Ego in actis Antii invēnio editam. Gætulicum refellit Plinius, quasi mentitum per adulationem, ut ad laudes juvenis gloriosique principis aliquid etiam

8. *Vico Ambiatino.*] Mss. omnes. *Ambiatino.* Sunt qui Confluentes intelligant Saxavi fluminis & Mosellæ, ac scribendum. *Ambiribo.* Cujus pagi mentio in diplomatibus Pipini regis & filii

ejus Caroli Magni.

Apud hibernas legiones.] Melius quod in vetusto codice se repperisse Beroaldus affirmat, *apud hibernas legionum.* Torrent.

etiam ex urbe Herculi sacra sumeret: abusumque audentius mendacio, quod ante annum fere natus Germanico filius Tiburi fuerat, appellatus & ipse C. Cæsar: de cuius amabili pueritia immaturoque obitu supra diximus. Plinium arguit ratio temporum. Nam qui res Augusti memorie mandarunt, Germanicum exacto consulatu in Galliam missum consentiunt, jam nato Cajo. Nec Plinii opinionem inscriptio aræ quidquam adjuverit, cum Agrippina bis in ea regione filias enixa sit: & qualicumque partus, sine ullo sexus discrimine, puerperium vocetur: quod antiqui etiam puellas pueros, sicut & pueros puellas dicitarent. Exstat & Augusti epistola ante paucos quam obiret menses, ad Agrippinam neptem ita scripta de Cajo hoc (neque enim quisquam jam alius infans nomine pari tunc supererat) Puerum Cajum xv Kalend. Iunii, si Di volent, ut ducerent Talarus & Afellius heri cum his constitui. Mitto præterea cum eo ex servis meis medicum, quem scripsi Germanico, si vellet, ut retineret. Valebis mea Agrippina, & dabis operam ut valens pervenias ad Germanicum tuum. Abunde * arbitror parere, non potuisse ibi nasci Cajum, quo prope bimulus demum perditus ab urbe sit. Versiculorum quoque fidem eadem hæc elevat: & eo facilius quod hi sine auctore sunt. Sequenda igitur est * quæ sola Actorum restat & publici instrumenti auctoritas: præsertim cum Cajus Antium, omnibus semper locis atque secessibus prælatum, non aliter quam naturale solum dilexerit: tradaturque etiam sedem ac domi-

Arbitror parere.] Vulg. parere.

Quæ sola Actorum restat & publici instrumenti auctoritas.] Sic Beroaldus restituit. Libri fere corrupti sunt. Casaubonus ex vestigiis ccd. Viterb. existimat

scriptum fuisse, quæ sola Actorum restat publici instrumenti, ut vox, Actorum, ex superscripta interpretatione oriri videatur. Bene. Posses ita etiam legi, quæ sola restat publici instrumenti auctoritas.

184. C. SÜETONII TRANQ.
domicilium Imperii tædio urbis transferre co-
destinasse.

9. Caligulæ cognomen * castrensi joco tra-
xit, quia manipulario habitu inter milites educa-
batur. Apud quos * quantum præterea per hanc
nutrimentorum consuetudinem amore & gratia
valuerit, maxime cognitum est: cum post exces-
sum Augusti tumultuantes & in furorem usque
præcipientes, solus haud dubie conspectu suo fle-
xit. Non enim prius desliterunt quam * ablega-
ri eum ob seditionis periculum, & in proximam
civitatem demandari animadvertissent. Tunc de-
num ad pœnitentiam versi, * represso ac reten-
to vehiculo, invidiam quæ sibi fieret deprecã-
ti sunt.

10. Comitatus est patrem & * in Syriaca
expeditione. Unde reversus primum in matris,
deinde ea relegata, in Livie Augustæ proavie
suz contubernio mansit: quam defunctam præ-
textatus etiam tum pro Rostri laudavit. Trans-
iitque ad Antoniam aviam, * & inde vicesimo
ætatis anno accitus Capreas à Tiberio, uno atque
eodem die togam sumit; barbamque posuit: si-
ne ullo honore, qualis contigerat tirocinio fra-
trum ejus. Hic omnibus insidiis tentatus elicien-
tium, cogentiumque se ad querelas, nullam um-
quam occasionem dedit: perinde oblitterato suo-
rum casu ac si nihil cuiquam accidisset: quæ vero
ipse pateretur, incredibili dissimulatione trans-
mittens. Tantique in avum, & qui juxta erant, ob-

9. *Castrensi joco.*] insulse
alii, loco.

9. *Quantum præterea per
hanc*] Casaubon, propterea. Si
mutare lubet, posset etiam
Begi, 9. propter hanc.

Ablegari eum.] Mess, ob-
lizari.

*Represso ac retente vehi-
culo.*] Mallet, represso, ac
retento, ut in opt. cod. sic

enim reprehensi seu re-
prensi dicuntur profugi, in-
fra cap. XLV. & Vitell. cap.
XII. Torrent.

10. *In Syriaca expeditio-
ne.*] Quidam, in, emittunt
alii, in Syriacam expeditio-
nem.

*Et inde vicesimo ætatis an-
no.*] Contra historiam vulg
unde vicesimo æt. anno.

obsequii, ut non immerito sit dictum: Nec scivum meliorem ullum, nec deteriorem dominum fuisse.

11. Naturam tamen sævam atque probrosam, nec tunc quidem inhibere poterat: quin & animadversionibus pœnisque ad supplicium datorum cupidissime * interesset: & ganeas * atque adulteria capillamento celatus, & veste longa noctibus * obiret: ac scenicis saltandi canendique artes studiosissime * appeteret: facile id sane Tiberio patiente, si per has mansueti fieri posset ferum ejus ingenium. Quod sagacissimus senex ita profus perspexerat, ut aliquoties prædicaret, Exitio suo omniumque Cajum vivere: & se natricem (serpentis id genus) populo Roman. * Phæthontem orbi terrarum educare.

12. Non ita multo post Juniam Claudillam M. Silani nobilissimi viri filiam duxit uxorem. Deinde augur in locum fratris sui Drusi destinatus, prius quam inauguraretur, ad Pontificatum traductus est: insigni testimonio pietatis atque indolis: cum deserta desolataque reliquis subsidiis aula, Sejano vero tunc suspecto, mox & oppresso, ad spem successionis paulatim admoveretur. Quam quo magis confirmaret, amissa Junia ex partu, * Enniam Næviam Macronis uxorem, qui tum prætorianis cohortibus præerat, sollicitavit ad stuprum, pollicitus & matrimonium suum, si potitus Imperio fuisset: deque ea re & jurejurando & chirographo cavit. Per hanc insinuatus Macroni, veneno Tiberium aggressus est, ut quidam opinantur: spirantique adhuc detrahi anulum:

11. *Interesset. Atque ultris. Olivet. Appeteret, Phæthontem.* Alii, *Interessi. Atque Pefinas. Olivet, vel, Amliet. Appetere. Phitontem, seu, Pythontem.*

12. *Enniam Næviam Macronis uxer.* Liſſxi cod. al.

rerum tantum nomen agnoscit, quod in mulieribus est usitatus: *Nænnium*, enim scribit. Unde scripserim hoc loco, *Enniam Næviam Macro. uxor. vel, Herennii Mæcer.* ita enim nominatur ab aliis. *Hæc Cafaub.*

lum: &, quoniam suspicionem retinentis dabat, pulvinum iussit injici: atque etiam fauces manu sua * oppressit, liberto, qui ob atrocitatem facinoris exclamaverat, confestim in crucem acto. Nec abhorret à veritate, quum sint quidam auctores, ipsum postea, & si non de perfecto, at certe de cogitato quondam parricidio professum. Gloriatum enim esse assidue, in commemoranda sua pietate, ad ulciscendam necem matris & fratrum, introisse se cum pugione cubiculum Tiberii dormientis: & misericordia correptum, abjecto ferro recessisse: nec * illum, quamquam sensisset, aut inquirere quidquam aut exsequi ausum.

13 Sic imperium adeptus, populum Romanum * vel, ut ita dicam, hominum genus, voti compotem fecit, exoptatissimus princeps maximæ parti provincialium ac militum, quod infantem plerique cognoverant: sed & universæ plebi urbanæ ob memoriam Germanici patris miserationemque prope afflictæ domus. Itaque ut à Miseno movit, quamvis lugentis habitus, & funus Tiberii prosequens: tamen inter altaria & victimas, ardentisque tedas, densissimo & lætissimo obviorum agmine incessit * super fausta nomina, fidus & pullum, & puppum & alumnium appellantium.

14. Ingressoque urbem, statim consensu senatus, & irrumpentis in Curiam turbæ, irrita Tiberii voluntate, qui testamento alterum nepotem suum prætextatum adhuc coheredem ei dederat, jus arbitriumque omnium rerum illi permissum est, tanta publica lætitia, ut tribus proximis mensibus, ac ne totis quidem supra centum sexaginta millia victimarum cæsa tradantur. Cum deinde paucos

Oppressit.] Al. *compressit.*
Illum quemquam sensisset.]
 Alii, *Nullum quemquam sensisset, Male.*

23. *Vel ut ita dicam.*]

Alii brevius, vel dicam. .
Super fausta nomina.] Sic place: cum *ms. non. omnia.*
 Casaubonus & Terrentius.

paucos post dies in proximas Campaniæ insulas trajecisset, vota pro reditu suscepta sunt: ne minimam quidem occasionem quoquam omittebat in testificanda sollicitudine & cura de incolumitate ejus. Ut vero in adversam valetudinem incidit, pernoctantibus cunctis circa Palatium, non defuerunt qui depugnatos se armis pro salute ægri, quique capita sua titulo proposito voverent. Accessit ad immensum civium amorem notabilis etiam externorum favor. Namq; Artabanus Parthorum rex, odium semper contemptumque Tiberii præ se ferens, amicitiam ejus ultro petiit: venitq; ad colloquium legati consularis: & transfessus Euphratem, aquilas & signa Romana Cæsariumque imagines adoravit.

15. Incendebat & ipse studia hominum omni genere popularitatis. Tiberio cum plurimis lacrymis pro concione laudato funeratoque amplissime, confestim Pandateriam, & Pontias, ad transfrendos matris fratrisq; cineres festinavit, tempestate turbida, quo magis pictas emineret: aditque venerabundus, ac per semet in urnas condidit. Nec minore scena Ostiam, præfixo in biremis puppe vexillo, & inde Romam Tibri subvectos, per splendidissimum quemque equestris ordinis, * medio ac frequenti die * duobus ferculis Mausoleo intulit. Inferiasque his annua religione publice instituit: & eo amplius matri Circenses, carpentumque quo in pompa traduceretur. At in memoriam patris, Septembrem mensē Germanicum appellavit. Post hæc, Antoniæ aviæ quidquid unquam Livia Augusta honorum cepisset, uno senatusconsulto congestit. Patruum Claudium equitem Roman. ad id tempus collegam sibi in consulatu assumsit. Fratrem Tiberium die virilis togæ adoptavit, appellavitque principem juven-

15. *Medio ac frequenti* frequentem. id tempus
di-] Torreatius, ferventi. Grecis κληῖστα ἀγορά.
Casaubonus bene frequen- *Diobus ferculis.] Male*
tem diem ita intelligit, ut qui, *ferulis,* aut aliter.
Cajus horam diei elegerit

158 . C. SÜETONII TRANQ.
 juventutis. De fororibus auctor fuit, * ut omni-
 bus sacramentis adjiceretur, NEQUE ME
 LIBEROSQUE MEOS CIHARIO
 RES HABEO QUAM CAJUM ET SO-
 RORES EJUS. Item relationibus consul-
 tum: QUOD BONUM FELIXQUE SIT
 C. CÆSARI SORORIBUSQUE EJUS.
 Pari popularitate damnatos relegatosque resti-
 tuit: criminumque, si qua residua ex priore tem-
 pore manebant, omnium gratiam fecit. Com-
 mentarios ad matris fratrumque suorum causas
 pertinentes, ne cui postmodum delatori aut res-
 ti maneret ullus metus, convectos in forum, &
 ante clare obtestatus deos neque legisse neque
 attigisse quidquam, concremavit. Libellum de
 salute sua oblatum non recepit, contendens, Ni-
 hil sibi admissum cur cuiquam invisus esset: ne-
 gavitque se delatoribus aures habere.

16. Spintrias monstruosarum libidinum ægre,
 ne profundo mergeret, exoratus, urbe submovit.
 Titi Labieni, Cordi Cremutii, Cassii Severi scri-
 pta senatusconsultis abolita, requiri, & esse in
 manibus lectitarique permisit: quando maxime
 sua interesset ut facta quæque posteris tradantur.
 Rationes imperii ab Augusto proponi solitas, sed
 à Tiberio intermissas, publicavit. Magistratibus
 liberam jurisdictionem, & sine sui appellatione
 concessit. Equites Romanos severe curiosaque,
 nec sine moderatione recognovit: palam adempto
 equo, quibus aut probri aliquid aut ignominie
 * inesset: eorum qui minore culpa tenerentur,
 nominibus modo in recitatione præteritis. Ut le-
 vior labor judicantibus foret, ad quatuor priores
 quintam decuriam addidit. Tentavit & comitio-
 rum more revocato, suffragia populo reddere.
 Legata

Ut omnibus sacramentis adjiceretur. Ex quo Casaubonus,
adjiceatur. Sic Stephani *omnibus sacramentis adscice-*
editio & quidam mss. in venitur, ut,
aliis afficerentur, vel affect- 16. *Inesset.* Al. *Adesset.*

Legata ex testamento Tiberii, quamquam ab-olito, sed & * Julix Augustx, quod Tiberius suppresserat, cum fide, ac sine calumnia repræ-sentata persolvit. * Centesimam auctionum Ita-liæ remisit. Multis incendiorum damna suppli-cavit: ac si quibus regna restituit, * adjecit & fru-ctum omnem vectigaliorum, & reddituum medii temporis, ut Antiocho Comageno H S. millies confiscatum. Quoque magis nullius non boni exempli fautor videretur, mulieri libertinx * o-ctoginta donavit, quod excruciatâ gravissimis tormentis de scelere patroni reticuisset. Quas ob res inter reliquos honores decretus est ei cly-peus aureus: quem quotannis certo die collegia sacerdotum in Capitolium ferrent, senatu prose- quente: nobilibusque pueris ac puellis, carmine modulato, laudes virtutum ejus canentibus. De-cretum autem ut dies, quo cepisset imperium, Pa-lilia vocaretur, velut argumentum rursus condi-tæ urbis.

17. Consulatus quatuor gessit: primum ex * Kalend. Julii per duos menses: secundum ex Kalend. Januariis per triginta dies: tertium us-que in Idus Januarii: quartum usque in VII I-dus eadem. Ex omnibus duos novissimos con-junxit. Tertium autem Lugduni inijt solus: non, ut quidam opinantur, superbia negligentive, sed quod defunctum sub Kalendarum diem col-legam rescisse absens non potuerat. Congiarium populo bis dedit trecenos H S. toties abundantis-simum epulum senatui equestrique ordini, etiam conjugibus ac liberis utrorumque. Posteriore epulo,

Julie Augustæ.] Al. Lidia August.

Centesimam auctionum.] Auctione hujus lectionis Turnebus. In omnibus tamen libris est, Ducentessimam. Utraque lectio Torrentio bonavideretur; vulgata, tantum Ursino,

Adjecit & fructum.] Ple-rique libri, affecit.

Octoginta.] Sic omnes fere libri. male quidam, Octingenta.

17. Kalend. Julii.] Op-time sic è vet. codd. Tor-rentius, vulgo false, Kalend. Januar.

epulo, forensia insuper viris, pueris ac feminis fascias purpuræ ac conchylii distribuit. Et ut lætitiâ publicani in perpetuum quoque auget, adiecit diem Saturnalibus, appellavitque Juvenalem.

18. Munera gladiatoria partim in Amphitheatro Tauri, partim in Septis aliquot edidit: quibus inseruit catervas Afrorum Campanorumque pugilum ex utraque regione electissimorum. Neque spectaculis ipse semper præfedit: sed interdum aut magistratibus aut amicis præsidendi munus injunxit. Scenicos ludos & assidue, & varii generis, multifariam fecit. * quondam etiam & nocturnos, accensis tota urbe luminibus. Sparsit & missilia variarum rerum, & panaria cum opsonio viritum divisit. Qua epulatione equiti Romano contra se hilarius avidiusque vescenti, partes suas misit: sed & senatori ob eandem causam codicillos, quibus prætorem eum extra ordinem designabat. Edidit & Circenses plurimos à mane usque ad vesperam, interjecta modo * Africanarum venatione, modo Troæ decursione: quosdam autem præcipuos, minio & chrysocolla constrato Circo: nec ullis nisi ex senatorio ordine aurigantibus. Commisit & subitos, * cum è Gelotiana apparatusum Circi prospicientem pauci ex proximis Mænianis postulassent.

19. Novum præterea atque inauditum genus spectaculi excogitavit. Nam Bazarum medium intervallum Puteolanas ad moles trium millium & sexcentorum fere passuum ponte conjunxit, contractis undique onerariis navibus, & ordine duplici ad ancoras collocatis, superjectoque ag-
gere

18. *Quondam etiam*] Al. *Quo silum etiam.*
Africanarum venat.] Al.
Africanorum ven.

Cum è Gelotiana apparatusum Circi prospicientem pauci ex proximis Mænianis postularēt] Sic erudite Turnebus, pro

quo libri Pithœi. *Cum lege Leticus.* Alii, *Cum lege Lucius.* Romana editio, *cum elegantissim apparatus: ex quo Egnatius. Cum elegantissim apparatusu Circi prospicientem pauci ex proximis Mænianis postularēt.*

gere terreno, ac directo in Appiæ viæ formam. Per hunc pontem nitro citro-commeavit, biduo continenti. Primo die phalerato equo, insignisque quercica corona, * & securi, & cetra, & gladio, aureaque chlamyde. Postridie quadrigario habitu, curriculoque bijugo famosorū equorum, præ se ferens * Darium puerum ex Parthorum obsidibus: comitante prætorianorum agmine, & * in essedis cohorte amicorum. Scio plerosque existimasse, talem à Cajo pontem excogitatum æmulatione Xerxis, qui non sine admiratione aliquanto angustiorem Hellepontum contabulaverit. Alios, ut Germaniam & Britanniam, quibus imminebat, alicujus immensi operis fama territaret. Sed avum meum narrantem puer audiebam: causam operis ab interioribus aulicis proditam, quod Thrasyllus mathematicus, anxio de successore Tiberio, & in verum nepotem proniori, affirmasset, Non magis Cajum imperaturum, quam per Bajanum sinum equis discursurum.

20. Edidit & peregre spectacula: in Sicilia Syracusis * hasticos ludos, & in Gallia Lugdunimiscellos. Sed & certamen quoque Græcæ Latinæque facundiæ. quo certamine ferunt victoribus præmia victos contulisse, corundem & laudes componere coactos. Eos autem qui maxime displicuissent, scripta sua spongia linguave delere iustos, nisi ferulis objurgari aut flumine proximo mergi maluissent.

21. Opera sub Tiberio semiperfecta, templum Augusti theatrumque Pompeji absolvit. Inchoavit autem aquæductum regione Tiburi, & Amph-

19. Et securi, & cetra, & elvis.] In quibusdam non sunt illa verba, & cetra.

Darium puerum.] Al. Darium.

In e. Tudu. Al. In esse. b.

20. Hasticos ludos.] Mixe

se craciãt interpretes in diversitate lectionum: & cum omnia egerūt, nesciunt quid asserant, quid rejiciant. Sic enim exemplaria: Asticos, Astilacos. Ipse Lector cogita & elige.

Amphiteatrum juxta Septa: quorum operum à
 successore ejus Claudio, alterum peractum, o-
 missum alterum est. Syracusis collapsa vetustate
 mœnia, Deorumque ædes refectæ. Destinaverat
 & Sami Polycratis regiam restituere, Mileti Di-
 dymeum peragere, in jugo Alpium urbem con-
 dere, sed ante omnia Isthmum in Achaja perfo-
 dere. Miseratque jam ad demetiendum opus
 * primipilarem.

22. Hactenus quasi de principe, reliqua ut de
 monstro narranda sunt. Compluribus cognomi-
 nibus assumtis (nam & PIUS, & CASTRO-
 RUM FILIUS, & PATER EXERCI-
 TUUM, & OPT. MAX. CÆSAR voca-
 batur) cum audiret forte reges, qui officii caus-
 sa in urbem advenerant, concertantes apud se
 super cœnam de nobilitate generis, exclamavit,
 * Εἰς κοίτην ἐστὼ. Εἰς βασιλῆς. Nec multum abfuit
 quin statim diadema sumeret, speciemque prin-
 cipatus in regni formam converteret. Verum
 admonitus, & principum & regum se excessisse
 fastigium, divinam ex eo majestatem asserere sibi
 cœpit. Datoque negotio, ut simulacra numi-
 num religione & arte præclara, inter * quæ O-
 lympici Jovis, apportarentur à Græcia, quibus
 capite demto suum imponeret, partem palatii ad
 Forum usque promovit, atque æde Castoris &
 Pollucis in vestibulum transfigurata, consistens
 sæpe inter fratres deos medium se adorandū ad-
 euntibus exhibebat: & quidam eum LATIA-
 LEM JOVEM consalutaverunt. Templum
 etiam numini suo proprium, & sacerdotes & ex-
 cogitatissimas hostias instituit. In templo simula-
 crum stabat * aureum iconicum. Amiciebatur-
 que quotidie veste, quali ipse uteretur. Magiste-
 ria

22. Primipilarem.] Ad-
 dunt quidam, Cajum.

22. Εἰς κοίτην ἐστὼ αἱς
 βασιλῆς. Vnus imperator sibi
 unus rex.

Olympi in Isthm.] Al. Olympil.

Apportarentur à Græcia.]
 Sic Egnatius restituit, vulg-
 egressi.

Simulacrum aureum iconi-
 cum.] Vulg. iconium.

ria sacerdotii ditissimus quisque & ambitione & licitatione maxima vicibus comparabant. Hostiæ erant phœnicopteri, pavones, * tetraones, Numidicæ, meleagrides, phasianæ, quæ generatim per singulos dies immolarentur. Et noctibus quidem plenam fulgentemque lunam invitabat assidue in amplexus atque concubitum: interdium vero cum Capitolino Jove secreto fabulabatur, modo insurrans, ac præbens invicem aures, modo clarius, nec sine jurgiis. Nam vox cōminantis audita est,

* Εἰς γὰρ Δαυαῶν πιπέωσι,

donec exoratus, ut referbat, & in contubernium u'tro invitatus, super templum Divi Augusti ponte transmissio, palatium Capitoliumque conjunxit. Mox quo propior esset, in area Capitolina novæ domus fundamenta jecit.

23. Agrippæ se nepotem neque credi neque dici ob ignobilitatem ejus volebat: succensebatque, si qui vel oratione vel carmine imaginibus cum Cæsarum infererent. Prædicabat autem matrem suam ex incesto quod Augustus cum Julia filia commisisset, procreatam. Ac non contentus hac Augusti insectatione, Actiacas * Siculasque victorias, ut funestas pop. Rom. & calamitosas, veruit solennibus feriis celebrari. Liviam Augustam proaviâ, Vlysses stolatum identidem appellans, etiam ignobilitatis quadam ad senatum epistola arguere ausus est, quasi materno avo Decurione Fundano ortam: cum publicis monumentis certum sit * Aufidium Lingonem Romæ honoribus functum. Avix Antonix secretum petenti dene-

Tetraones.] Recta lectio, Subbellicustamen & Urfinus *erythrotæones.*

Εἰς γὰρ Δαυαῶν πιπέωσι. *Interram Græcum te transmittam.*] P. Victorius & Turnebusè vestigiis, ut ajunt, codd. substituunt, *μ' αἰάωσ' ἢ ἰγῶσι.* Quod hemistichium: huic loco non cōvenire recte judicat Tor-

rentius. Casaub. quod in uno cod. non sit *εἰς*, divinat, *Αἰάωσι Δαυαῶν πιπέωσι.*

23. *Siculasque victorias.*] Absurde vulg. *singulasque.*

Aufidium Lingonem.] Meliores libri, *Lurcontem.* Utrumque autem Aufidorum cognomen fuit Lutco & Lingo, Torrent.

N

denegavit, nisi ut interveniret Macro præfectus. Ac per istiusmodi indignitates & tædia, causa exiitit mortis: dato tamen, ut quidam putant, & veneno. Nec defunctæ ullam honorem habuit: prospexitque è triclinio ardentem rogam. Fratrem Tiberium inopinantem, repente immisso tribuno militum, interemit. Silanum item focerum ad necem, secandasque novacula fauces, compulit: caussatus in utroque, quod hic ingressum se turbatius mare non esset securus, ac spe occupandi urbem, si quid sibi per tempestates accideret, remansisset: ille antidotum oboluisse, quasi ad præcavenda venena sua sumptum: cum & Silanus impatientiam nausæ vitasset & molestiam navigandi, & Tiberius propter assiduam & ingravescentem tussim medicamento usus esset. * Nam Claudium patrum non nisi in ludibrium reservavit.

24. Cum omnibus sororibus suis stupri consuetudinem fecit: plenoque convivio singulas intra se vicissim collocabat, uxore supra cubante. Ex his Drusillam vitasse virginem, prætextatus adhuc, creditur. Atque etiam in concubitu ejus quondam deprehensus ab avia Antonia, apud quam simul educabantur. Mox Lucio Cassio Longino consulari collocatam abduxit, & in modum justæ uxoris propalam habuit. Heredem quoque bonorum atque Imperii æger instituit. Eadem defuncta, justitium indixit: in quo risisse, lavisse, cœnasse cum parentibus, aut conjuge liberisve, * capitale fuit. Ac mæroris impatiens, cum repente noctuque profugisset ab urbe, transfurissetque Campaniam, Syracusas petiit. Rursusque inde præpere rediit, barba capilloque promisso. Nec umquam postea quantiscumque de rebus, ne pro concione quidem populi, aut apud milites

Nam Claudium patrum.] 24. *Capitale fuit.]* Alii
Addunt alii, Nam successorem Casid.
 i: p. ii Cl. patr.

militēs, nisi per * numen Drusillæ dejeravit. Reliquas sorores, nec cupiditate tāta, nec dignatione dilexit, ut quas sæpe exoletis suis prostraverit. Quo facilius eas in causa Æmilii Lepidi condemnavit, quasi adulteras, & insidiarum adversus se conscias. Nec solum chirographa omnium requisita fraude ac stupro divulgavit, sed & tres gladios in necem suam præparatos Marti ultori, addito elogio, consecravit.

25. Matrimonia contraxerit turpius, an dimiserit, an tenuerit, non est facile discernere. Liviam Otesillam C. Pisoni nubentem, cum ad officium & ipse venisset, ad se deduci imperavit, intraque paucos dies repudiatam biennio post relegavit: quod repetisse usū prioris mariti tempore medio videbatur. Alii tradunt, adhibitum cœnæ nuptiali, mandasse ad Pisonem, contra accumbentem, Noli uxorem meam premere: statimque è convivio abduxisse eam secum, & proximo die edixisse, MATRIMONIUM SIBI REPERTUM EXEMPLO ROMULI ET AUGUSTI. Lolliam Paullinam, * C. Memmio consulari, exercitus regenti, nuptam, facta mentione aviæ ejus, ut quondam pulcherrimæ, subito ex provincia evocavit, ac perductam à marito conjunxit sibi, brevique misam fecit, interdicto cujusquam in perpetuum coitu. Cæsoniam neque facie insigni, neque ætate integra, matremque jam ex alio viro trium filiarum, sed luxuriæ ac lasciviæ perditæ, & ardentius & constantius amavit: ut sæpe chlamyde peltaque & * galca ornatam, & juxta adequitantem, militibus ostenderit: amicis vero etiā nudam. Quam enixam uxorio nomine dignatus est, uno atque eodem die professus, & maritum se eju,

& pa-

Nuptia Drusillæ.] Alii; Nomen.

25. C. Memmii Consulari exercitus regenti.] Libri tres, C. Memmii, Consula-

ri, exercitus regenti.

Galea ornatam.] Romana editio, armatum, alii, constantem. unde Torrentius, consulari.

& patrem infantis ex ea nate. Infantem autem Juliam Drusillam appellatam, per omnium deorum templa circumterens, Minervæ gremio imposuit, alendamque & instituendam commendavit. Nec ullo firmitate indicio sui feminis esse credebat, quam feritatis: quæ illi quoque tanta jam tunc erat, ut infestis digitis, ora & oculos simul ludentium infantium incesseret.

26. Leve ac frigidum sit his addere quo propinquos amicosque pacto tractaverit, Ptolemæum regis Jubbæ filium, consobrinum suum (erat enim & is M. Antonii * ex Selena filia nepos) & in primis ipsum Macronem, ipsam Enniam, adjutores imperii, quibus omnibus pro necessitudinis jure, proque meritorum gratia cruenta mors persoluta est. Nihilo reverentior leniorve erga senatum: quosdam summis honoribus functos, * ad essedum sibi occurrere togatos per aliquot passuum millia, & cœnanti, modo ad pluteum, modo ad pedes stare succinctos linteo, passus est: alios cum clam interemisset, citare nihilo minus ut vivos perseveravit; paucos post dies voluntaria morte periisse mentus. COSS. obliis de natali suo edicere, abrogavit magistratum, fuitque per triduum sine summa potestate Respubl. Quæritorem suum in conjuratione nominatum, flagellavit, veste detracta, subjectaque militum pedibus, quo firme verberaturi insistèrent. Simili superbia violentiaque cæteros tractavit ordines. Inquietatus fremitu gratuita in Circo loca de media nocte occupantium, omnes fustibus abegit. Elisique per eum tumultum viginti amplius equites Romani, totidem matronæ, super innumeram turbam, cæteram. Scenicis ludis,

25. Ex Selena filia.] Antonii & Cleopatæ filia Cleopatra etiam Selene, id est, Luna dicta fuit, exemplo matris quæ se Lunam & Isidem nominabat. Ex hac & Juba Jubbæ à Cæsare dict.

victi fil. Ptolemæus, cujus hic mentio. Male vulg. Helena, vel, Helene.

Ad essedum sibi occurrere.] Vett. codd. currere. Casaubonus, accurrere.

dis, inter plebem & equitem causam discordiarum ferens. * decimas maturius dabat, ut equeſtria ab infimo quoque occuparentur. Gladiatorio munere, reductis interdum flagrantissimo Sole velis, emitti quemquam vetabat: * remotoque ordinario apparatu, rabidis feris vilissimos senio confectos, gladiatores quoque pēgmares, patres familiarum notos; sed insignes debilitate aliqua corporis, subiciebat. Ac nonnumquam horreis præclusis, populo famem indixit.

27. * Sævitiā ingenii per hæc maxime ostendit. Cum ad saginam ferarum muneri præparatum carius pecudes compararentur, ex noxiis laniandos adnotavit: & custodiarum seriem recognoscens, nullius inspecto elogio, * stans, tantummodo intra porticum mediam, à calvo ad calvum duei imperavit. Votum exegit ab eo qui pro salute sua gladiatoriam operam promiserat: spectavitque ferro dimicantem: nec dimisit nisi victorem, & post multas preces. Alterum qui se periturum ea de causa voverat, cunctantē puēris tradidit * verbenatum infulatumque, qui votum reposcentes per vicos agerent, quoad præcipitaretur ex aggere. Multos honesti ordinis, deformatos prius stigmatum notis, ad metalla aut ad viarum munitiones, aut ad bestias condemnavit, aut bestiarum more quadrupedes cavea cœer-

Decimas maturius dabat.] Omnes fatentur nescire se quæ illæ decimæ. Sed vanum est confidere nos posse omnes Romanorum consuetudines nosse, tamen, quasi dedecus esset aliquid nescire, emendant; *tefferas decimas maturius dabat.*

Remotoque ordinario apparatu, rabidis feris vilissimos senio confectos, gladiatores quoque pēgmares, patres familiarum notos.] Nullum scriptulum

hic Casaubonus reperit. Sed hæret Torrentius, & sic conatur tollere: *rabidas feras, vilissimos senis, que confectos gladiatores, pēgmas: quoque patres familias notos, &c.*

27. *Sævitiā ingenii.*] Al. *ingenitum.*

Stans, tantummodo intra porticum mediam.] Torrentius, *stans intra porticum, medius.*

Verbenatum.] Vulg. *verleratum.* Male.

coercuit, aut medios ferra dissecuit. Nec omnes gravibus ex causis, verum male de munere suo opinatos, vel quod numquam per Genium suum deierassent. Parentes supplicio filiorum interesse cogebat. Quorum uni valetudinem excusanti lestiticam misit: alium è spectaculo pœnæ, * epulis statim adhibuit, atque omni comitate ad hilaritatem & jocos provocavit. Curatorem munerum ac venationum per continuos dies in conspectu suo * catenis verberatum non prius occidit, quam offensus putrefacti cerebri odore. * Atellanæ poctam, ob ambigui joci versiculum, media Amphitheatri arena igni cremavit. Equitem Romanum objectum ferri, cum se innocentem proclamasset, reduxit: abscissaque lingua, rursus induxit.

28. Revocatum quendam à vetere exsilio sciscitatus, quidnam ibi sacre consueisset, respondente eo per adulationem: Deos semper oravi, ut, quod evenit, periret Tiberius, & tu imperares: opinans sibi quoque exsules suos mortem impre cari, misit circum insulas, qui universos contrucidarent. Cum discerpi senatorem concupisset, subornavit qui ingredientem curiam, repente hostem publicum appellantes, invaderent, graphiisque consorsum lacerandam cæteris traderent. Nec ante satiatus est quam membra & artus & viscera hominis tracta per vicos, atque ante se congesta vidiſſet.

29. Immanissima facta augebat atrocitate verborum. Nihil magis in natura sua laudare se ac probare dicebat, quam, ut ipsius verbo utar, * ἀδίστατος. Mōpenti Antonix avix, tamquam parum

Epulis statim adhibuit.] Duo Tortentii, codd. non habent, adhibuit.

Catenis verberatum.] Sunt qui, *hætenis*, malint, quæ fervorum & puerorum castigatio est.

Atellana poctam.] Torrentius, *Atellanum poctam*.

29. ἀδίστατος.] Ad dunt quidam, hæc est, inde *recundum*.

parum esset non obedire: Memento, ait, * Omnia mihi & homini licere. Trucidaturus fratrem, quem metu venenorum præmuniri medicamentis suspicabatur: Antidotum, inquit, adversus Cæsarem? Relegatis sororibus, non solum insulas habere se, sed etiam gladios minabatur Prætorium virum * ex secessu Anticyræ, quam valetudinis causa petierat, * propagari sibi com meatum sæpius desiderantem, cum mandasset interimi, adjecit, Necessariam esse sanguinis missionem cui tamdiu non * prodesset elleborum. Decimo quoque die, numerum puniendorum ex custodia subscribens, Rationem se purgare dicebat. Gallis Græcisque aliquot uno tempore condemnatis, gloriabatur Gallogræciam se se subegisse.

30. Non temere in quemquam, nisi crebris & minutis ictibus animadverti passus est: perpetuo notoque jam præcepto; * Ita feri, ut se mori sentiat. Punio per errorem nominis alio quam quem destinaverat, ipsum quoque paria meruisse dixit. Tragicum illud subinde jactabat,

Oderint dum metuant.

Sæpe in cunctos pariter senatores, ut Sejanii clientes, aut matris ac fratrum suorum delatores, invecus est: prolatis libellis, quos crematos simulaverat, defensaque Tiberi sævitia quasi necessaria, cum tot criminantibus credendum

Omnia mihi & homini licere.] Omnia sibi licere voluit qui hæc sic contra omnes libros ediderunt, nec verbo indicantes quid facerent auctoritate. Quid mali in vulgata lectione, *Omnia mihi in omni, et licere?* In quibusd. exempl. *omnia mihi & Heracles in omnibus.* item, *omnia mihi & herois omnibus.*

Ex secessu Anticyræ.] Illud, ex Patrocli corpus est, retinet unus, retrahit alter.

Propagari.] Alii, *Prærogari.*

Prodesset.] A. *Profuisset.*
30. *Ita feri, ut se mori sentiat.*] Quibus, *feri*, retinere lubet, quid aliud voluit, quam palam esse, nullum se consilium probare quam casus ipsi inventores.

N a

dum esset. Equestrem ordinem, ut scenæ harenæque devotum assidue proscidit. Insensus turbæ faventi adversus studium suum exclamavit: Utinam pop. Roman. unam cervicem haberet! Cumque * Tetrinius latro postularetur, & qui postularent, Tetrinios esse ait. Retiarii tunicati quinque numero gregatim dimicantes, sine certamine ullo totidem secutoribus succubuerant: cum occidi juberentur, unus resumta fuscina, omnes victores interemit. Hanc ut crudelissimam cædem & deslevit edicto, & eos qui spectare sustinissent, execratus est.

31. Queri etiam palam de conditione temporum suorum solebat: quod nullis calamitatibus publicis insignirentur. Augusti principatum clade Variana: Tiberii, ruina spectaculorum apud Fidenas, memorabilem factum: sui oblivionem imminere prosperitate rerum. Atque identidem exercituum cædes, famem, pestilentiam, incendia, hiatum aliquem terræ optabat.

32. Animum quoque remittenti, ludoque & epulis dedito, eadem dictorum factorumque sævitia aderat. Sæpe in conspectu prandentis vel comissantis sericæ quæstiones per tormenta habebantur. Miles decollandi artifex quibuscumque è custodia capita amputabat. Puteolis dedicatione pontis, quem excogitatum ab eo significavimus, cum multos è litore invitasset ad se, repente omnes præcipitavit. Quosdam gubernacula apprehendentes, contis remisque detruxit in mare. Romæ publico epulo servum, ob detractam lectis argenteam laminam, carnifici confestim tradidit, ut manibus abscissis, atque ante pectus è collo pendentibus, præcedente titulo qui causâ pœnæ indicaret, per cœtus epulantium circumdaceretur. Mirmillonem è ludo rudibus secumbatuentem, & sponte prostratum, confodit ferrea

Tetrinius latro.] Vere latronem fuisse vult Casaubonus, Torrentius Latronem, ut proprium id ipsius nomen suserit.

rea fca, ac more victorum cum palma discucurrit. Admotâ altaribus victima, succinctus poparum habitu, elatô alte malleo, cultrarium mastavit. Lautiore convivio effusus subito in cachinnos, COSS. qui juxta cubabant, quidnam rideret blande quærentibus: Quid, inquit, nisi uno meo nutu jugulari utrumque vestrum statim posse?

33. Inter varios jocos, cum assistens simulacro Jovis Apellem tragædum consulisset, uter illi major videretur, cunctantem flagellis discidit: collaudans subinde vocem deprecantis, quasi etiam in gemitu prædulcem. Quoties uxoris vel amiculæ collum exosculetur, addebat, Tam bona cervix, simulac jussero, demetur. Quin & subinde jactabat, * Exquisiturum se vel fidiculis de Cæsonia sua, cur eam tanto opere diligeret.

34. Nec minore livore ac malignitate quam superbia sævitiaque pæne adversus omnis ævi homines grassatus est. Statuas virorum illustrium, ab Augusto ex Capitolina area propter angustias in Martium campum collatas, ita subvertit atque disjecit, ut restitui salvis titulis non valuerint. Vetuitque posthac viventium cuiquam usquam statuam aut imaginem, nisi consulto se & auctore, poni. Cogitavit etiam de Homeri carminibus abolendis. Cur enim sibi non licere, dicens, * quod Platoni licuit, qui eum è civitate quam constitutebat, ejecerit? Sed & Virgillii & Titi Livii scripta & imagines, paulum abfuit quin ex omnibus bibliothecis amoverit: quorum alterum, ut nullius ingenii, minimæque doctrinæ: alterum, ut verbosum in historia negligentemque carpebat. De juris quoque consultis, quasi scientiæ eorum omnem usum aboliturus sæpe jactavit,

33. Exquisiturum se vel
fidiculis.] Alii, Jemsi, aut,
fems:.

34. Quod Platoni licuit.]
Alii, licentia.

jacavit, Se, me hercle, effecturum, ne quid responderent possent * præter cum.

35. * Vetera familiarum insignia nobilissimo cuique ademit: Torquato torquem: Cincinnato crinem: Cn. Pompejo stirpis antiquæ, Magni cognomen. Ptolemæum, de quo retuli, & accersitum è regno, & exceptum honorifice, non alia de causa repente percussit, quam quod edente se munus, ingressum spectacula, convertisse hominũ oculos fulgore purpureæ abollæ animadvertit. Pulcros & comatos, quoties sibi occurrerunt, occipitio raso deturpabat. Erat Esus Proculus patre primipilari, ob egregiam corporis amplitudinem & speciem * Colossos dictus. Hunc è spectaculis detractum, repente & in harenam deductum, Thraci, & mox hoplomacho comparavit: bisque victorem constringi sine mora iussit: & pannis oblitum vicatim circumduci, ac mulieribus ostendi, deinde jugulari. Nullus denique tam abjectæ conditionis, tamque extremæ sortis fuit, cujus non commodis obrectaret. Næmorensi regi, quod multos jam annos potiretur sacerdotio, validiorem adversarium subornavit. Cum quodam die muneris, * essedario Porio; ob prosperam pugnam servum suum manu mittenti studiosius plausum esset, ita se proripuit è spectaculis, ut calcata lacinia togæ, præceps per gradus iret indignabundus, & clamitans, Dominum gentium populum ex re levissima plus honoris gladiatori tribuentem, quam consecratis principibus, aut præsentis sibi.

36. Pudicitia neque suæ neque alienæ pepercit.

Præter eum.] In quibusd. exempl. *Præter æquum.* Joannes Corasius aut Fr. Hottomannus, *præter. Ecce.* Uterque enim sibi conjecturam vendicat.

35. *Vetera familiarum insignia nobilissimo cuique ademit.*] Urhus legit, *nobilis-*

fimo cuique stirpis antiquæ ademit. deletis inquit paulo post verbis, *stirpis antiquæ*, quæ luxata sunt & loco suo mota.

Colossos] Alii, *Colosses. Essedario Porio.*] Quidam cod. *Pojo.* Mavult *Torrentius, Porio.*

cit. M. Lepidum Mnesterem pantomimum, quosdam obsides dilexisse fertur, commercio mutui stupri. Valerius Catullus consulari familia juvenis, stupratum à se, ac latera sibi contubernio ejus defessa, etiam vociferatus est. Super fororum incesta, & notissimum prostitutæ Pyralidis amorem, non temere ulla illustriore fœmina abstinuit: quas plerumque cum maritis ad cœnam vocatas, præterque pedes suos transeuntes diligenter, ac lente, mercantium more considerabat: etiam faciem manu allevans, si quæ pudore submitterent. Quoties deinde libuisset, egressus triclinio, cum maxime placidam sevocasset, paullo post recentibus adhuc lascivix notis, reversus vel laudabat palam, vel vituperabat: singula numerans bona malave corporis, atque concubitus. Quibusdam, absentium maritorum nomine, repudium ipse misit. jussitque in Acta referri.

37. * Nepotinis sumtibus omnium prodigiorum ingenia superavit: commentus novum balnearum usum, portentosissima genera ciborum, atque cœnarum: ut calidis frigidisque unguentis lavaretur: * pretiosissimas margaritas aceto liquefactas sorberet: convivis ex auro panes & opsonia apponeret: aut frugi hominem esse oportere dicitans, aut Cæsarem. Quin & nummos non mediocris summæ è fastigio basilicæ Julæ per aliquot dies sparsit in plebem. * Fabricavit & de cedris Liburnicas gemmatis puppibus, versicoloribus velis, magna thermarum & porticum & tricliniorum laxitate, magnaque etiam vitium & pomiferarum arborum varietate: quibus discumbens de die inter choros ac symphonias,

37. *Nepotinis sumtibus.*]

Alii, *Nepotatus sumtib.*

Pretiosissimas margaritas liquefactas.] Al. *Pretiosissimas margaritas liquefactas.*

Fabricavit & de cedris Liburnicas.] In quodam codice

repperit Turnebus, *de ceris*, hinc ille, *carceres*, aut Græce *δαρζας*, ut decemremes ingentis magnitudinis intelligamus. Mira ingeniorum luxuries,

nias, litora Campaniæ peragraret. In exstructio-
nibus prætoriorum atque villarum omni ratione
posthabita, nihil tam efficere concupiscebat
quam quod posse effici negaretur. Et jactæ ita-
que moles infesto ac profundo mari, excise ru-
pes durissimi silicis, & campi montibus aggere
æquati, & complanata fossuris montium juga,
incredibili quidem celeritate, cum moræ culpa
capite lueretur. Ac ne singula enumerem, im-
mensas opes, totumque illud Tiberii Cæsaris, vi-
cies ac septies millies HS. non toto vertente an-
no absumsit.

38. Exhaustus igitur atque egens, ad rapinam
convertit animum, vario & exquisitissimo ca-
lumniarum & auctonum & vectigalium genere.
Negabat jure civitatem Romanam usurpare eos
quorum majores sibi posterisque eam impetras-
sent, nisi filii essent. Neque enim intelligi debe-
re posteros ultra hunc gradum. Prolataque Di-
vorum Julii & Augusti diplomata, * ut vetera &
obsoleta descebat. * Arguebat & perperam edi-
tos census, quibus postea quacumque de causa
quidquam incrementi accessisset. Testamenta
primipilariū, qui ab initio principatus Tiberii,
neque illum, neque se heredem reliquissent, ut
ingrata rescidit. Item cæterorum, ut irrita &
vana, quoscumque quis diceret herede Cæsare
mori destinasse. Quo metu injecto, cum jam &
ab ignotis inter familiares, & à parentibus inter
liberos palam heres nuncuparetur, derisores vo-
cabat: quod post nuncupationem vivere perse-
verarent, & multis venenatas * mactas misit.
Cognoscebat autem de talibus causis, taxato
prius modo summæ, ad quem conficiendum con-
sideret, confecto demum excitabatur. Ac ne
pauulu-

38. *Ut vetera & obsoleta
descebat.* Interpretatur Tor-
rent. de mimico gestu quo
usus Cajus in elevanda au-
toritate horum diploma-
tum. Lipsius scribit, de *z-*
hæ, quod Græcis *zara* *ju* *at*.

Ursinus, *decebat*.

*Arguebat & perperam edi-
tos census.* Casaubonus le-
git, *editi census*,

Mactas. Alii, *matteas*,
sed eodem sensu.

paullulum quidem moræ patiens, super quadraginta reos quondam ex diversis criminibus una sententia condemnavit, gloriatusque est expergefactæ somno Cæsoniæ, quantum egisset, dum ea meridiaret. Auctione proposita, reliquias omnium spectaculorum subjecit, & venditavit: exquirens per se pretia, & usque eo extendens, ut quidam immenso coacti quædam emere, ac bonis exuti venas sibi inciderent. Nota res est, Aponio Saturnino inter subsellia dormitante, monitum à Cajo præconem, ne prætorium virum crebro capitis motu nutantem sibi præteriret: nec licendi finem factum, quoad tredecim gladiatores HS. nonagies ignoranti addicerentur.

39. In Gallia quoque, cum damnatarum sororum ornamenta, & supellestem, & servos, atque etiam liberos, immensis pretiis vendidisset: invitatus lucro, quidquid instrumenti veteris aulæ erat, ab urbe repetiit: comprehensis ad deportandum meritorii quoque vehiculis, & pitri-nensibus jumentis: adeo ut & panis Romæ sæpe deficeret, & litigatorum plerique, quod occurrere absentes ad vadimonium non possent, causa caderent. Cui instrumento distrahendo nihil non fraudis ac lenocinii adhibuit: modo avaritiæ singulos increpans, & quod non puderet eos locupletiores esse, quam se: modo pœnitentiam simulans, quod principalium rerum privatis copiam faceret. Compererat provincialem locupletem ducenta HS. numerali vocatoribus, ut per fallaciam convivio interponeretur, nec tulerat moleste tam magno æstimari honorem cœnæ suæ. Huic postero die sedenti in auctione misit, qui nescio quid frivoli ducentis millibus traderet: diceretque cœnaturum apud Cæsarem, vocatû ipsius.

40. Vestigalia nova atque inaudita, primum per publicanos, deinde quia lucrum exuberabat, per centuriones tribunosque prætorianos exercuit: nullo rerum aut hominum genere omisso, cui

cui non tributū aliquid imponeret. Pro * eduliis, quæ tota urbe venirent, certum* statumque exigebatur. Pro litibus atque iudiciis ubicumque conceptis, quadragesima summæ, de qua litigaretur: nec sine pœna, si quis composuisse vel donasse negotium convinceretur. Ex gerulorum diurnis quæstibus pars octava, ex capturis prostitutarum quantum quæque uno concubitu mereret. Additumque ad caput legis, ut tenerentur publico, & quæ meretricium, * & qui lenocinium fecissent: nec non & matrimonia obnoxia essent.

41. Huiusmodi vectigalibus indictis, neque propositis, cum per ignorantiam scripturæ multa commissa fierent, tandem flagitante * populo Romano proposuit quidem legem: sed & minutissimis litteris, & angustissimo loco: uti ne cui describere liceret. Ac ne quod non manubiarum genus experiretur, lupanar in palatio constituit: * distinctisque & instructis pro loci dignitate compluribus cellis, in quibus matronæ ingenuique starent. Misit circum fora, & basilicas nomenclatores ad invitandos * in libidinem juvenes senesque: præbita advenientibus * pecunia fenebris, * appositique qui nomina palam subnotarent, quasi adjuvantium Cæsaris redditus. Ac ne ex lusu quidem aleæ compendium spernens, plus mendacio atque etiam perjurio lucrabatur. Et quondam proximo collusori demandata vice sua, progressus in atrium domus, cum prætereuntes duos equites Romanos locupletes sine mora corripiti, confiscarique iussisset, exultans rediit, gloriatusque numquam se prosperiore alea usum.

42. Filia vero nata, paupertatem, nec jam imperatorij modo, sed & patria conquerens onera, colla-

40. *Eduliis. Statumque. Et qui lenocinium. Alii, Eduliis. Statumque. Et que, vel, Quæ de laxe.*

41. *Populo Rom. Distin-*

ctis que. In Uidit. Pro. fenestris. appositique.] Alii, Populo. sue., Rom. Destrutisque. Adhibita. P. fenestris appositisque,

collationes in alimoniam atque dotem puellæ recepit. Edixit & strenuas ineunte anno se recepturum: stetitque in vestibulo ædium * Kalend. Januariis ad captandis stipēs, quas plenis ante eum manibus ac sinu omnis generis turba fundebat. Novissime contrectandæ pecuniæ cupidine incensus, * sæpe super immensos aurcorum acervos patentissimo diffusos loco, & nudis pedibus spatatus, & toto corpore aliquandiu voluntatus est.

43. Militiam resque bellicas semel attigit, neque ex destinato, sed cum ad visendum nemo sumenquo Clitumni Mevaniam processisset: admonitus de supplendo numero Batavorum, quos circa se habebat, expeditionis Germanicæ impetum cepit: neque distulit, sed legionibus & auxiliis undique excitis, delectibus ubique acerbissime actis, contracto & omnis generis comæntu * quantum numquam alius, iter ingressus est: confecitque modo tam festinanter & rapide, ut prætorianæ cohortes contra morem signa jumentis imponere, & ita subsequi cogentur: interdum adco segniter & delicate, ut octophoro veheretur, atque à propin quarum urbium plebe verri sibi vias, & conspergi propter pulverem exigeret.

44. Postquam castra attigit, ut se acrem & severum ducem ostenderet, legatos, qui auxilia scrius ex diversis locis adduxerant, cum ignominia dimisit. At in exercitu recensendo, plerisque centurionum maturis jam, & nonnullis ante paucissimos quam consummaturi essent dies, primos pilos ademit, caussatus senium cujusque & imbecillitatem: cæterorum increpita cupiditate,

com-

* 24. Kalend. Jan.] Tres libri, à Kalend. Jan. ut pluribus eum stetit diebus intelligamus.

Sæpe super.] dictio sæpe non est in quibusd. exempl. nec male, Torrebr,

* 43. Quantum numquam alius, iter ingressus.] Rom. editio, quantum numquam ante alter, impress. Ms. quanto numquam ante alter ingressus. Torrentius, quanto numquam ante alter iter ingressus.

commoda emeritæ militiæ * ad sex millium summam rescidit. Nihil autem amplius quam * Adminio Cinobellini Britannorum regis filio, qui pulsus à patre, cum exigua manu transfugerat, in deditionem recepto: quasi universa tradita insula, magnificas Romam litteras misit: * monitis speculatoribus ut vehiculo ad Forum usque & Curiam pertenderent, nec nisi in æde Martis, ac frequente senatu, COSS. traderent.

45. Mox deficiente belli materia, paucos de custodia Germanos trajici, oculique trans Rhenum jussit: ac sibi post prandium, quam tumultuosissime adesse hostem nuntiari. Quo facto, proripuit se cum amicis & parte equitum prætorianorum in proximam silvam. * truncatisque arboribus, & in modum tropæorum adornatis ad lumina reversus, eorum quidem qui secuti non essent, timiditatem & ignaviam corripuit: comites autem & participes victoriæ, novo genere ac nomine coronarum donavit: quas distinctas Solis ac Lunæ siderumque specie, exploratorias appellavit. Rursus obsides quosdam abductos è literario ludo, clamque præmissos, deserto repente convivio cum equitatu inscensus, veluti profugos ac reprehensos in catenis reduxit:

* in

44. *Ad sex millium summam.*] Omnia certæ & indubitata fidei est hæc lectio, quam auctoritate Dionis ante nos Torrentius & Lipsius duo rei literariæ lumina stabiliverunt: Casaub.

Adminio Cinobellini Britannorum.] Placet hæc lectio ex Dione & Orofio, nam & libri nostri mss. omnes *Britannorum*, habent. Beroaldus ideo Batavorum substituit, quod, ut inquit,

Cajus contra Batavos expeditionem susceperat. Sed errat, teste enim Suetonio utrique provinciæ huic imminerebat. Hæc Torrentius, Id proprio vero nomine, ut solent, variant codd. *Adminio Bellini. Mimæyno Lellino.*

Monitis speculatoribus.] Vulgo, *scire latribus*. In quodam cod. *speculatoribus*.

45. *Truncatisque arboribus.*] *Ad. nemeribus.*

* in hoc quoque mimo præter modum intemperans. Reperita cœna renuntiantes coactum agmen, sicut erant, loricatedos ad discumbendum adhortatus est. Monuit etiam notissimo Virgiliti versu, Durarent, secundisque se rebus servarent. Atque inter hæc absentem senatum populumque gravissimo objurgavit edicto, quod Cæsare præliante, & * tantis criminibus objecto, intempes-tiva convivia, circum & theatra & amœnos secessus celebrarent.

46. Postremo, quasi perpetraturus bellum, directa acie in litore Oceani, ac ballistis machinisq; dispositis, nemine gnaro ac opinante quidnam cœpturus esset, repente ut conchas legerent, galeasque & sinus replerent, imperavit: spolia Oceani vocans, Capitolio Palatioque debita. Et in indicium victoriæ altissimam turrem excitavit: ex qua, ut ex Pharo, noctibus ad regendos navium cursus, ignes emicarent: pronuntiatoque militi donativo, centenis viritum denariis, quasi omne exemplum liberalitatis supergressus: Abite, inquit, læti, abite locupletes.

47. Conversus hinc ad curam triumphi, præter captivos & transfugas barbaros, Galliarum quoque procerissimum quemque, & ut ipse dicebat, * ἀριστοτάτους, ac nonnullos ex principibus legit ac seposuit ad pompam: coegitque non tantum rutilare, & submittere comam, sed & sermonem

In hoc quoque mimo] Turnebi & Pitheci hæc conjectura, ut mimus egerit potius quam militiam. Vulgo, *in hoc quoque nimis*. Liber Torrentii, *in hoc quoque*

Tantis criminibus objecto, in tempestiva convivia.] Tres libri, *discriminibus*, quod sequor. Mallem &, *intempesit-ris*. tempestiva enim pote-

rant esse eorū convivia, se ad principem non suo tempore acta. Quin nec difficulter quis mihi persuaserit, *tempestiva*, legendum esse. Hæc Torrentius.

47. ἀριστοτάτους.] *Dignum triumpho, id est, qui in triumpho decetur.* Scribe, ἀριστοτάτους, ut habet cod. Viterb. non enim dicimus ἰσχυροί, Gasaub.

Q.

monem Germanicum addiscere, & nomina barbarica ferre. Præcepit etiam, triremes, quibus introierat Oceanum, magna ex parte itinere terrestri Romam devehî. Scripsit & procuratoribus, Triumphum apparerent quam minima summa, sed quantus nunquam alius fuisset: quando in omnium hominum bona jus haberent.

48. Priusquam provincia decederet, consilium iuit nefandæ atrocitatis, legiones, quæ post excessum Augusti seditionem olim moverant, contrucidandi: quod & patrem suum Germanicum ducem, & se infantem tunc obsedissent. Vixque à tam præcipiti cogitatione revocatus inhiberi nullo potuit modo quin decimare velle perseveraret. * Vocatus itaque ad concionem inermes, atque etiam * gladiis depositus, equitatu armato, circumfedit. Sed cum videret, suspecta re, plebrosque dilabi ad resumenda, si qua vis fieret, arma, profugit concione: confestimque urbem petiit, delecta omni acerbitate in senatum * cui animadvertendos tantorum dedecorum rumores palam minabatur: querens inter cætera, fraudatum se justo triumpho, cum ipse paullo ante, ne quid de honoribus suis ageretur, etiam sub mortis pœna denuntiasset.

49. Aditus ergo in itinere à legatis amplissimi ordinis, ut maturaret orantibus, quam maxima voce, Veniam, inquit, veniam, & hic mecum: capulâ gladii crebro verberans quo cinctus erat: Edixit & reverti se, sed iis tantum qui optarent, equestri ordini & populo: nam se neque civem neque principem senatui amplius fore. Vetuit etiam quemque senatorum sibi occurrere: atque omisso, vel dilato triumpho, ovans urbem natali suo ingressus est. Intraque quartum mensem periiit, ingentia facinora ausus, & aliquanto maiora moliens.

48. *Gladiis depositis.*] Sic editio Stephani & aliquot mss. Vulg. *dispositis.* ut paulo ante, *vocatus*, pro *vocatus*.

Cui animadvertendos rumores.] Stephani editio, *ad advertendos.* forte ex Sabellici correctione. Duo mss. *advertendos.*

moliens. Siquidem proposuerat, Antium; deinde Alexandriam, commigrare, interempto prius utriusque ordinis electissimo quoque. Quod ne cui dubium videatur, in secretis ejus reperit̄ sunt duo libelli, diverso titulo: alteri GLADIUS, alteri PUGIO index erat. Ambo notas & nomina continebant morti destinatorum. Inventa & arca ingens, variorum venenorum plena: quibus mox à Claudio demersis, infecta maria traduntur, non sine piscium exitio, quos cunctos æstus in proxima litora ejecit.

50. Statura fuit eminenti, * pallido colore, corpore enormi, gracilitate maxima cervicis & crurum, & oculis & temporibus concavis, fronte lata & torva, capillo raro, ac circa verticem nullo, hirsutus cætera. Quare transeunte eo, prospicere ex superiore parte, ac omnino quacunq; de causa capram nominare, criminofum & exitiale habebatur. Vultum vero natura horridum ac tetrum etiam ex industria efferabat, componens ad speculum in omnem terrorem ac formidinem. Valetudo ei neque animi neque corporis consistit. Puer comiuali morbo vexatus: in adolescentia ita patiens laborum erat, ut tamen nonnumquam * subita defectione ingredi, stare, colligere semet ac sufferre vix posset. Mentis valetudinem & ipse senserat: ac subinde de secessu deque purgando cerebro cogitavit. Creditur potionatus à Cæsonia uxore, amatorio quidem medicamento, sed quod in furorem vertit. * Incitabatur insomnia maxime: neque enim plus quam tribus nocturnis horis quiescebat: ac ne his quidem placida quiete, sed pavida miris

50. *Pallido colore.*] Libri Cujacii, Pithœi. Turnebi. *exalbidus.* Sic expallere, apud auctores frequens; & exalbidus apud Plinium.

Sulcia defectione ingredi.] Yulg. *defectione gradi.* Tos-

reatus totum hunc locum ita legit: *Sulcia defectione gradi, stare, colligere, ac sufferre semet.*

Incitabatur insomnia.] Al. *insomni.*

da miris rerum imaginibus : ut qui inter cæte-
ras , pelagi quondam speciem colloquentem se-
cum videre visus sit. Ideoque magna parte no-
ctis vigiliæ cubandique tædio , nunc toro resi-
dens, nunc per longissimas porticus vagus, invo-
care identidem atque expectare. lucem consue-
verat.

§ 1. Non immerito mentis valetudini attribue-
rim diversissima in eodem vitia , summam confi-
dentiam , & contrâ nimium metum. Nam qui
deos tantopere contemneret, ad minima tonitrua
& fulgura * connivere, caput obvolvere, ad veto
majora proripere se è strato, sub lectumque con-
dere solebat. Peregrinatione quidem Siciliensi,
irrisis multorum locorum miraculis , repente à
Messana noctu profugit , * Ætnei verticis fumo
ac murmure pavefactus. Adversus Barbaros quo-
que minacissimus , cum trans Rhenum inter an-
gustias densaque agmen iter effedo faceret, di-
cente quodam, Non mediocrem fore consterna-
tionem , sicunde hostis appareat , equum illico
conscendit : ac prope versus ad pontes, ut eos
calonibus & impedimentis supatos reperit, impa-
tiens moræ, per manus ac super capita hominum
transatus est. Mox etiam audita rebellionem Ger-
maniae, fugam & subsidia fugæ, classes apparabat:
uno solatio requiescens , * transmarinas sibi su-
perfuturas provincias, si victores Alpium juga ut
Cimbri, vel etiam urbem, ut Senones quondam,
occuparent : unde credo percussoribus ejus po-
stea consilium natum, apud tumultuantes milites
ementiendi ipsum sibi manus intulisse, nuntio
malæ pugnae perterritum.

§ 2. Vestitu

§ 1. *Connivere ; caput ob-
volvere.*] Codex unus Ca-
sauboni, *corrucere*. Quidam,
*Communire caput & obvol-
vere.*

Ætnei verticis.] Lego in
pervetusto libro, *Ætnei cra-
teris*, craterem autem dicitur
spiraacula ignem evomensia.

Verum hoc adeo magis ne
præmitterem , quâ quod
inferere vellem , annotavi,
Hæc Turnebus libr. 27
cap. 20.

Transmarinas sibi,] Scri-
bendum cum Torrentii &
Casauboni codicibus, *trans-
marinas certe sibi.*

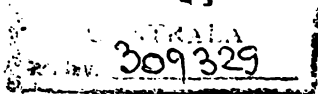
52. Vestitu calceatuque, & cætero habitu neque patrio, neque civili, ac ne virili quidem, ac denique humano, semper usus est. Sæpe depictas gemmatasque indutus pænulas, manuleatus & armillatus in publicum processit: aliquando sericatus, & cycladatus: ac modo in crepidis vel cothurnis, modo in speculatoria caliga, nonnumquam focco muliebri: plerumque vero aurea barba fulmen tenens, ac fuscina, aut caduceum, deorum insignia, atque etiam Veneris cultu conspectus est. Triumphalem quidem ornatum etiam ante expeditionem assidue gestavit: interdum & Magni Alexandri thoracem repetitum & conditorio ejus.

53. E disciplinis liberalibus minimum eruditioni, eloquentiæ plurimum attendit, quantumvis facundus & promptus: utique si perorandum in aliquem esset, irato & verba & sententiæ suppetebant: pronuntiatio quoque & vox, ut neque eodem loci præ ardore consisteret & exaudiretur à procul stantibus. Peroraturus stricturum se lucubrationis suæ telum minabatur: lenius comitiusque scribendi genus adeo contemnens, ut Senecam tum maxime placentem, commissiones meras componere, & harenam esse sine calce diceret. Solebat etiam prosperis oratorum actionibus rescribere, & magnorum in senatu reorum accusationes defensionesque meditari: ac, prout stylus cesserat, vel onerare sententiâ suâ quæcumque, vel sublevare: equestri quoque ordine ad audiendum invitato per edicta.

54. Sed & aliorum generum artes studiosissime, & diversissimas exercuit. Thrax & auriga, idem cantor, atque saltator. Batuebat pugnatoris armis, aurigabat exstructo plurifariam circo. Canendi ac saltandi voluptate ita efferebatur, ut ne publicis quidem spectaculis temperaret, quo minus & tragædo pronuntianti concineret: & gestum histrionis quasi laudans vel corrigens palam effingeret. Nec alia de causa videtur eo die quo

Q 3

perit,

214 C. SÜETONII TRANQ.

perit, pervigilium indixisse, quam ut initium in scenam prodeundi licentia temporis auspicaremur. Saltabat autem nonnumquam etiam noctu: & quondam tres consulares secunda vigilia in palatium accitos, multa que & extrema metuentes super pulpitem collocavit: deinde repente magno tibiarum & * scabellorum crepitu, cum palla tunica que talari prosiluit, ac defaltato cantico abiit. Atque hic tam docilis ad cetera, nate neciit.

55. Quorum verò studio teneretur, omnibus ad infaniam favit. Mnesterem pantomimum etiam inter spectacula osculabatur: ac si quis saltante eo vel * leniter obstreperet, detrahi jussum manu sua flagellabat. Equi Romano tumultuanti, per centurionem * denunciavit abiret sine mora Ostiam, perferretque ad Ptolemæum regem in Mauritaniam codicillos suos. Quorum exemplum erat: Ei, quem istuc misi, neque boni quidquam neque mali feceris. Thraces quosdam Germanis corporis custodibus præposuit. Mirmillonum * armaturas rescidit. Columbo victori, leviter tamen faucio venenum in plagam addidit, quod ex eo Columbinum appellavit. Sic certe inter alia venena scriptum ab eo repertum est, Prasinx factioni ita addictus & deditus, ut conaret in stabulo assidue, & maneret. * Agitatori Cythico comissione quadam in apophorexis vicies H S. contulit. * Incitato equo, cujus causa pridie Circenses, ne inquietaretur, vicinike silentium

54. *Scabellorum crepitu.*] Inter instrumenta musica Scabelli aut Scabella fuerunt. Langius tamē *scamillorum*, legit. ut ea sint, inquit Torrentius, que nostro idiomate *Scalmeyen* vocamus. Firmandæ isti opinionis inscriptionem etiam profert Torrentius. De iis tamen organis non recte dicitur. *crepitu*.

55. *Leniter obstreperet* Denunciavit abiret. *Armaturas rescidit.* *Agitatori Cythico.*] Alii. *Leviter obstreperet.* *Denunciavit ut abiret.* *Armaturas rescidit.* & *Scythico*, vel, *Cyrico*, pro quo *Sabellicus*, *Eutycho*.

Incitato equo.] Appellatus equus ille, incitatus. Male bio alii, *Incitati equo*.

silentium per milites indicere solebat, præter equile marmorcum, & præsepe eburneum, præterq; purpurea tegumenta, ac monile è gemmis, domum etiam, & familiam, & suppellectilem dedit, quo lautius nomine ejus invitati, acciperentur: consulatum quoque traditur destinasse.

56. Ita bacchantem atque grassantem non defuit plerisque animus adoriri. Sed una alteraque conspiratione detecta, aliis per inopiam occasionis cunctantibus, duo consilium communicaverunt, perfecerruntque: non sine conscientia potentissimorum libertorum præfectorumque prætorii: quod ipsi quoque, etsi falso, in quadam conjuratione, quasi participes nominati, suspectos tamen se & invisos sentiebant. Nam & statim seductis magnam fecit invidiam, districto gladio affirmans sponte se periturum, si & illis morte dignus videretur: nec cessavit ex eo criminari alterum alteri, atque inter se omnes committere. Cum placuisset * Palatinis ludis spectaculo egressum meridie aggredi, primas sibi partes Cassius Chærea tribunus cohortis prætorix depoposcit: quem Cajus seniore jam, ut mollem & effœminatam denotare omni probro consuevit: & modo, signum petenti, PRIAPUM aut VENEREM dare: modo, ex aliqua causa agenti gratias, osculandam manum offerre, * formatam commotamque in obscœnum modum.

57. Futuræ cædis multa prodigia exstiterunt. Olympiæ simulacrum Jovis, quod dissolvi transferrique Romam placuerat, tantum cacchinnum repente

56. Palatinis ludis.] Libri aliquot, Palatini ludi.

Manuum formatam commotamq; in obscœnum modum.]

Clarus sensus: Et rem obscœnam Cajus & actû fere ipsum manu repræsentare, si pote, voluit. Lipsius e-

medat formatam commotamque. Ipsum vide ad Annal. Tacit. XIII. Libri hic quidam, commotam formatamque, alii, formatam commotamque; alii denique, formatam commotamque.

repente edidit, ut machinis labefactis opifices diffugerint. Supervenitque illico quidam * Cassius quoque nomine, iustum se somnio affirmans immolare taurum Jovi. Capitolium Capuæ Idibus Martiis de cælo tactum est: item Romæ cæla * Palatini atriensis. Nec defuerunt qui conjectarent altero ostento periculum à custodibus domino portendi: altero, cædem rursus insignem, qualis eodem die facta quondam fuisset. Consulenti quoque de genitura sua, Sulla mathematicus certissimam necem appropinquare affirmavit. Monuerunt & * sortes Antiatinæ ut à Cassio caveret. Qua causa ille Cassium Longinum Asiæ tum proconsulem occidendum delegaverat, immemor Chæream Cassium nominari. Pridie quam periret, somniavit consistere se in cælo juxta solium Jovis: impulsamque ab eo dextri pedis pollice, & in terras præcipitatum. Prodigiorum loco habita sunt etiam quæ forte illo ipso die paullo prius acciderant. Sacrificans respersus est phœnicopteri sanguine. Et * pantomimus Mnesther tragœdiam saltavit, quam olim Neoptolemus tragœdus ludis, quibus rex Macedonum Philippus occisus est, egerat. Et cum in Laureolo mimo, in quo * actor proripiens se ruina sanguinem vomuit, * ut plures secundarum certatim experimentum artis darent, cruore scena abundavit. Parabatur & in nocte spectaculum, quo argumenta inferorum per Ægyptios & Æthiopes explicarentur.

§8. Nono

57. Cassius quoque nomine, iustum. Palatini atriensis. Sortes Antiatina. Pantomimus Mnesther. Alii, Cassius nomine, visum. Palatina atr. Fortune Antiat. Pantomimus minister.

Actor proripiens se ruina

sanguinem vomuit.] Vrsinus, auctor prorepes è ruina, &c. Rhenanus etiam actor servato, prorepens è ruina. Torrentius, precipiens se è ruina. Pro, vomuit, tres libri, vomit. Mox, ut plures, delet Torr. cum libris, ut.

58. Nono Kalend. Feb. * hora quasi septima, cunctatus an ad prandium surgeret, * marcentē adhuc stomacho pridiani cibi onere, tandem suadentibus amicis egressus est. Cum in crypta, per quam transeundum erat, pueri nobiles ex Asia ad edendas in scena operas evocati præpararentur, ut eos inspiceret hortareturque restitit. Ac nisi princeps gregis algere se diceret, redire ac re-præsentare spectaculū voluit. Duplex dehinc fama est, alii tradunt alloquenti pueros à tergo Chæream cervicē gladio cæsum graviter percussisse, præmissa voce: Hoc age. Dehinc Cornelium Sabinum, alterum è conjuratis tribunum, ex ad- verso trajecisse pectus: alii, Sabinum, submora per conscios centuriones turba, signum more militiæ petisse, & Cajo Joyem dante, Chæream * exclamasse: Accipe ratum: respicientique maxillam ictu discidisse. Jacentem, contractisque membris clamitantem se vivere, cæteri vulneribus triginta confecerunt. Nam signum erat omnium, Repte. Quidam etiam per obscœna ferrum adegerunt. Ad primum tumultum lecticarii cum asseribus in auxilium accurrerunt; mox Germani corporis custodes, ac nonnullos ex percussoribus, quosdā etiam senatores innoxios, interemerunt.

59. Vixit annis **xxix**, imperavit triennio & x mensibus, diebusque **vi i i**. Cadaver ejus clam in hortos Lamianos asportatum, & tumultuario rogo semiambustum levi cespite obrutum est: postea per sorores ab exilio reversas erutum, crematum, sepultumque. Satis constat, prius quam id fieret, hortorum custodes umbris inquietatos: in
ca

58. Hora quasi septima.] In miss. nostris, fere, non quasi. Pro, septima, scribendum, nona, si sequimur Josephū. Sed fruatur uterque sua *ragado'oi*. Casaub. *Marcentē adhuc stoma-*

cho.] Vulg. *marcescente*. Exclamasse, *accipe ratum.*] Vidi etiam cui placeret, *Accipe iratum*, scilicet Jovem. Sed nescio cur id vulgatæ lectioni præferamus. Torzent.

ea quoque domo in qua occubuerit, nullam noctem sine aliquo terrore transactam, donec ipsa domus incendio consumpta sit. Perit una & uxor Cæsonia, gladio à centurione confossa: & filia parieti illisa.

60. Conditionem temporum illorum etiam per hæc existimare quivis possit. Nam neque cæde vulgata statim creditum est. Eritque suspicio, ab ipso Cajo famam cædis simulatam & emissam: ut eo pacto erga se hominum mentes deprehenderet. Neque conjurati cuiquam imperium destinauerunt. Et senatus in asserenda libertate adeo consensus, ut COSS. primo non in curiam, quia Julia vocabatur, sed in Capitolium convocarent. Quidam vero sententiæ loco abolendam Cæsarium memoriam ac diruenda templa censuerunt. Observatum autem notatumque est in primis, Cæsares omnes, quibus Caji prænomen fuit, ferro periisse, jam inde ab eo qui Cinnanis temporibus sit occisus.

TIB. CLAUDIUS

DRUSUS CÆSAR V.

1. **P**atrem Claudii Cæsaris Drusum, olim Decimum, mox Neronem prænomine, Livia, cum Augusto gravida nupsisset, intra mensem tertium peperit: fuitque suspicio, ex vitrico per adulteri consuetudinem procreatum. Statim certe vulgatus est versus:

* Τοῖς ἰουχῆσι ἔπιμυθε κλυδία.

Is Drusus in quæstura præturæque honore, dux Rhætiæ, deinde Germanici belli, Oceanum septentrionalem primus Romanorum ducum navigavit: transque Rhenum fossas novi & immensi operis effecit, quæ nunc adhuc DRUSINÆ vocantur. Hostem etiam frequenter cæsum, ac penitus in intimas solitudines actum, non prius destitit insequi, quàm species barbaræ mulieris humana amplior, victorem tendere ultra sermone Latino prohibuisset. Quas ob res ovandi jus, & triumphalia ornamenta percepit: ac post præturam confestim inito consulatu, atque expeditione repetita, supremum diem morbo obiit, in æstivis castris, quæ ex eo Scelerata sunt appellata. Corpus ejus per municipiorum coloniarumque primores, suscipientibus obviis scribarum decuriis, ad urbem devectum, sepultum est in Martio campo. Cæterum exercitus honorarium ei tumulum excitavit: circa quem deinceps statim die quotannis miles decurreret, Galliarumque civitates publice supplicarent. Præterea senatus inter alia complura, arcum morem arcum cum tropæis via Appia decrevit, & Germanici cognomen ipsi posterisque ejus.

Fuisse

1. Τοῖς ἰουχῆσι ἔπιμυθε κλυδία. *Felit. in hunc est transmissus ille i] Viterbiensis, ἰουχῆσι αν fait scri-*

ptum. ἰουχῆσι? Sed cum vulgatis consentit Dio. Cass. Ursini cod. ἀνοητῶν χῆσι.

Fuisse autem creditur non minus gloriosi quam civilis animi. Nam ex hoste super victorias, optima quoque spolia captasse, summoque sæpius discrimine duces Germanorum tota acie infectatus: nec dissimulasse umquam pristinum se Reip. statum quandoque restitutum, si posset. Unde exilium nonnullos tradere ausos, suspectum eum Augusto, revocatumque ex provincia: & quia cunctaretur, interceptum veneno. Quod equidem magis, ne præmitterem, retuli, quam quia verum aut verisimile putem: cum Augustus tanto opere & vivum dilexerit, ut coheredem semper filius instituerit, sicut quondam in senatu professus est: & defunctum ita pro concione laudaverit, ut deos precatus sit, Similes ei Cæsares suos facerent: sibi que tam honestum quandoque exitum darent, quam illi dedissent. Nec contentus elogium tumulo ejus versibus à se compositis insculpsisse, etiam vitæ memoriâ prosa oratione composuit. Ex Antonia minore complures quidem liberos tulit: verum tres omnino reliquit, Germanicum, Livillam, Claudium.

2. Claudius natus est, * Julio Antonio, Fabio Africano COSS. Kalend. Augustis, Lugduni, eo ipso die quo primum ara ibi Augusto dedicata est: appellatusque Tiberius Claudius Drusus. Mox fratre majore in Juliam familiam adoptato, Germanici cognomen assumpsit. Infans autem relictus à patre, ac per omne fere pueritiæ atque adolescentiæ tempus, variis & tenacibus morbis confectatus est; adeo ut animo simul & corpore hebetato, ne progressa quidem ætate, ulli publico privatoque muneri habilis existimaretur. Diu, atque etiam post tutelam receptam, alieni arbitrii, & sub prædago fuit: quem Barbarum & olim

2. *Julio Antonio, Fabio Africano.*] *Mss. Julio, male.* uti observavit Sigonius & alii, Male etiam ipse Suetonius Africanum cognomen dat

Olim superjumentarium, ex industria sibi appositum, ut se quibuscumque de causis quam sævis- sime coerceret, ipse quodam libello conqueritur. Ob hanc eandem valetudinem & gladiatorio mune- re, quod simul cum fratre memorizæ patris edeba- bat, palliolatus novo more præfedit: & togæ vi- rilis die, circa mediam noctem, sine solenni officio lectica in Capitolium latus est.

3. Disciplinis tamen liberalibus ab ætate prima non mediocrē operam dedit, ac sæpe experimen- ta cujusq; etiam publicavit. Verum ne sic quidem quidquam dignitatis assequi, aut spem de se com- modiolem in posterum facere potuit. Mater An- tonia portentum cum hominis dicitabat, nec ab- solutum à natura, sed tantum inchoatum: ac si quem socordizæ argueret, stultiorem ajebat filio suo Claudio. Avia Augusta pro despectissimo semper habuit: non assari, nisi rarissime: non mo- nere, nisi acerbo & brevi scripto, aut per inter- nuntios solita. Soror Livilla, cum audisset quan- doque imperaturum, tam iniquam & tam indignam sortem * populo Rom. palam & clare dete- stata est. Nam & avunculus major Augustus quid de eo in utramque partem opinatus sit, quo cer- tius cognoscatur, capita ex ipsius epistolis posui.

4. Collocurus sum cum Tiberio, ut mandasti mea Livia, quid nepoti tuo Tiberio faciendum esset ludis Martialibus. Consentit autem uterque nostrum, semel esse nobis statuendum, quod con- silium in illo sequamur. Nam si est * ἀεισιος, * ut ita dicam, * ἀλόκληρος, quid est quod dubi- temus, quin per eosdem articulos & gradus* pro- ducendus sit per quos frater ejus productus fuit?

3. *Populo Rom.]* Mavult
Torrentius, *Populi Rom.*
quod in mss. tantum P. R.
ἀεισιος, *Perfectus.*

Vt ita dicam.] Delet
Casaub. ut, Sic Calig.
62p. 13.

ἀλόκληρος. *Ομνικὸν ἡδὲ ἴδιν.*
Producendus sit per quos
frater ejus productus fuit.]
Scriptum cum Viterb. A-
lii, *perducendus*, &c, *perdu-*
ctus, non male: sed illud
apertius. Casaub.

fuit? Sin autem * πλάττωσθαι sentimus eum, * εἰ βέλ-
 βλασθαι, εἰς τὴν τῷ σώματι εἰς τὴν τῆς ψυχῆς ἀρετῆς
 γυμνασίαν, præbenda materia deridendi & illum & nos
 non est hominibus, * τὰ τοιαῦτα σκώπῃεν & μακτρῆζεν
 εἰς ὁμοίαν. Nam semper æstuabimus, si de singulis
 articulis temporum deliberabimus, * μὴ προποκα-
 λῶν ἡμῶν, pollic eum gerere honores arbitremur
 nec ne. In præsentia tamen quibus de rebus con-
 sultis, curare eum ludis Martialibus triclinium sa-
 cerdotum, non displicet nobis, si est passurus se
 ab Silani filio, homine sibi affini, admoneri, ne
 quid faciat quod * conspici & derideri possit. Spe-
 ctare eum Circenses ex pulvinari non placet no-
 bis. Expositus enim in prima fronte spectaculorū
 conspicietur. In Albanum montem ire eum non
 placet nobis, aut esse Romæ Latinarum diebus.
 Cur enim non præficitur urbi, si potest fratrem
 suum sequi in montem? Habes nostras, mea Li-
 via, sententias, quibus placet semel de tota re ali-
 quid constitui: ne semper inter spem & metum
 fluctuemus. Licebit autem, si voles, Antonix quo-
 que nostræ des hanc partem epistolæ hujus le-
 gendam. Rursus alteris litteris: Tiberium adole-
 scentem ego vero, dum tu aberis, quotidie invita-
 bo ad cœnam, ne solus cœnet cum suo Sulpicio
 & Athenodoro: qui vellem diligentius, & mi-
 nus * μισῶς, deligeret sibi aliquem, * cujus
 motum

πλάττωσθαι. *Perficere enim.*
 εἰ βέλβλασθαι εἰς τὴν τῷ
 σώματι εἰς τὴν τῆς ψυ-
 χῆς ἀρετῆς γυμνασίαν. *Et imminui*
quoad perfectionem tuam cor-
poris, tuam animi.

Τὰ τοιαῦτα σκώπῃεν &
 μακτρῆζεν ἡμῶν. *Ita talis*
est illi ἡ ἔπι δεσφία.

Μὴ προποκαλῶν ἡμῶν.
Cum nominis desinitum no-
bis sit.] Ita Aldi editio &
antis Vulg. nec ineleganter,

μὴ προποκαίλιον. *Torrenti-*
us proponit aliam lectio-
nem, sed non asserit, προ-
καλῶν.

Constiti.] Liber vetus as-
scriptum habebat, desfiri.
Quid si, desfui, legamus?
Torrent.

Μισῶς. *Mirabiliter, aut,*
sine iudicio.

Cujus motum.] Alii, me-
dum, aut, merem.

motum & habitum & incessum imitaretur missellus:

* Α'τυχᾶ παύειν ἐν τοῖσι σωδααίοις λ'αν.

ubi non aberravit ejus animus, satis apparet τῆ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἔλγι'τα. Item tertiis litteris : Tiberium nepotem tuum placere mihi declamantē potuisse, peream, nisi mea Livia admiror. Nam qui tam ἀραφῶς loquatur, qui possit, cum declamat, σαρώς dicere quæ dicenda sunt, non video. Nec dubium est * quin post hæc Augustus constituerit, & reliquerit eum nullo præter Auguralis sacerdotii honore impertitum: ac ne heredem quidem, nisi inter tertios, ac pæne extraneos, è parte sexta nuncuparit : legatoque non amplius quam octingentorum sestertiorum profecutus.

5. Tiberius patruus petenti honores consularia ornamenta detulit. Sed instantius legitimos flagitanti, id solum codicillis rescripsit, Quadraginta aureos in Saturnalia & Sigillaria misisse ei. Tunc demum abjecta spe dignitatis, ad otium concessit, modo in hortis & suburbana domo, modo in Campaniæ secessu delitescens: atque ex contubernio fordidissimorum hominū super veterem segnitæ notam, ebrietatis quoque & alcæ infamiam subiit.

6. Cum interim, quamquam hoc modo agentium, numquam aut officium hominum, aut reverentia publica defuit. Equester ordo bis patronum eum perferendæ pro se legationis elegit: semel cum deportandum Romam corpus Augusti humeris suis à COSS. * exposceretur: iterum cum op-

Α' τυχᾶ παύειν ἐν τοῖσι σωδααίοις λ'αν. Infelix est enim. i. n. d. i. n. v. valde inter istos solides.] Tutæbus, ἀτυχᾶ, ἧ μὴν ἐν τοῖσι σωδααίοις λ'αν. τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἔλγι'τα.] Αἰάμι' ejus bene in d. l. s.

ἀραφῶς.] Olsive, inepte. σαρώς] Persicitur, bene. Quin post hæc Augustus.] Al. Quid post hæc. 6. Exposceretur. Gratularentur. Solebat.] Al. Exposcerent. Gratularentur. Solebat.

oppressum Sejanum apud eosdem *gratularetur. Quin & spectaculis adveniēti assurgere, & laceras deponere* solbat. Senatus quoque, ut ad numerum sodalium Augustalium sorte ductorum extra ordinem adjiceretur, censuit: & mox ut domus ei, quam incendio amiserat, publica impensa restitueretur, dicendæque inter consulares sententiæ jus esset. Quod decretum abolitum est, excusante Tiberio imbecillitatem ejus, ac damnum liberalitate sua refarturum pollicente. Qui tamen moriēs, & in tertiis heredibus eum ex parte tertia nuncupatum, legato, etiam * circa festertia vicies prosecutus, commendavit insuper exercitiibus, senatui populoque Rom. inter cæteras necessitudines nominatim.

7. Sub Cajo demum fratris filio secundam existimationem circa initia imperii omnibus lenociniis colligente, honores auspiciatus, consulatum gessit una per duos menses: evenitq; ut primitus ingredienti cum fascibus Forum, prætervolans aquila dexteriore humero consideret. Sortitus est & de altero consulatu in quartum annum: præfeditque nonnunquam spectaculis in Caji vicem, acclamante populo, Feliciter, partim patruo Imperatoris, partim Germanici fratri.

8. Nec eo minus contumeliis obnoxius vixit. Nam & si paullo serius ad prædictam cœnæ horam occurrisset, non nisi ægre, & circuito demum triclinio, recipiebatur. Et quoties post cibum addormisceret, quod ei fere accidebat, olearum ac palmularum ossibus incessabatur: interdum ferula flagrove, velut per ludum, *excitabatur à copreis. Solebant & manibus stertentis focci induci, ut

re-

[Circafestertisvicies.] Scribendum, *ctres*, (vel, ut Ursini libet, *circiter*) *festertium vicies*, ut in Torrentii & Casaub. libb.

.8. *Excitabatur à copreis.*] In quibusdam libris, *trophæis*, in aliis, *cropais*. E priorē lectione Beroaldus fecit, *trophæis*, hominibus

repente expergestus faciem sibi confricaret.

9. Sed ne discriminibus quidem caruit: primum in ipso consulatu, quod Neronis & Drusi, fratrum Cæsaris, statuas segnius locandas ponendasque curasset, pæne honore submotus est: deinde extraneo vel etiam domesticorum aliquo deferente, assidue varieque inquietatus. Cum vero detecta esset Lepidi & Gætulici conjuratio, missus in Germaniam inter legatos ad gratulandum, etiam vitæ periculum adiit: indignante ac fremente Cajo, patrum potissimum ad se missum, quasi ad puerum regendum: adeo ut non defuerint qui traderent, præcipitatum quoque in flumen, sicut vestitus advenerat. Atque ex eorumquam non in senatu novissimum consularium sententiam dixit, ignominie causa post omnes interrogatus. Etiam cognitio falsi testamenti recepta est, in quo & ipse signaverat. Postremo etiam sestertium octogies pro introitu novi sacerdotii coactus impendere, ad eas rei familiaris angustias decidit, ut cum obligatam ærario fidem liberare non posset, in vacuum lege prædicatoria venalis pependerit sub edicto præfectorum.

10. Per hæc ac talia, maxima ætatis parte transacta, quinquagesimo anno Imperium cepit quantumvis mirabili casu. Exclusus inter cæteros ab insidiatoribus Caji, cum quasi secretum eo desiderante turbam submoverent, indixtam, cui nomen est Hermæum, recesserat. Neque multo post rumore cædis exterritus, prorupsit ad solarium

scilicet qui ad dissimulandum quod fecerant, illico se avertunt; ex altera Turnebus, *crepi*, ut Lucreti à crepitu plagarum, quas obviis infligebant, crepi dicti sunt. mavult nihilo minus, *crepsu*, sed ita distinguit, *excitatur*. A *crepsu* sicut

tant. Dictionem *crepsu*, recipiunt Scaliger, Lipsius, Casanbonus; atque adeo est in quibusd. exemplaribus. Torrentius tamen, ut etiam in Tiber. cap 61. contra it, & *crepsu*, mordicus adstruit.

P

non proximum: interque prætenta foribus vela se abdidit: latentem discurrens forte gregarius miles animadversis pedibus è studio sciscitandi quisnam esset, agnovit, extractumque, & præ metu ad genua sibi accidentem, IMPERATOREM salutavit. Hinc ad alios commilitones fluctuantes, nec quidquam adhuc quam frementes perduxit. Ab his lecticæ impositus, & * quia servi dissiugerant, vicissim succollantibus in castra delatus est, tristis ac trepidus, miserante obviam turba, quasi ad pœnam raperetur insons. Receptus intra vallum, inter excubias militum pernottavit, aliquanto minore spe quam fiducia. Nam consules cum senatu & cohortibus urbanis Forum Capitolinumque * occuparunt, asserturi communem libertatem: accitusque & ipse * per Tribunum pleb. in curiam * ad suadenda quæ viderentur, vi se & necessitate teneri respondit. * Verum postero die, senatu segniore in exsequendis conatibus, per tædiû ac dissensionem diversa consentium, & multitudine quæ circumstabat, unum rectorem jam * & nominatim exposcente, * armatos pro concione jurare in nomen suum passus est: promittitque singulis quinadena HS. primus Cæsarum fidem militis etiam præmio pigneratus.

11. Império stabilito nihil antiquius duxit quam id biduum quo de mutando Reip. statu hæsitatum erat, memoriæ eximere. Omnium itaque factorum dictorumque in eo veniam & oblivionem in perpetuum sanxit, ac præstitit: tribunis modo ac centurionibus paucis è conjuratorum in Cajum numero interemtis, exempli simul

20. *Quia servi diss. Occupant. Ad suadenda. Verum postero die Armator pro conc.] Alii, Quis sui diss. Occupaverunt. Ad censenda. Postero veritate. Armatus pro conc.*

Per tributum pleb.] Legit Casaubonus, Tributum populi. Et nominatim exposcente.] Casaub. & nominatim cum persciscit,

simul caussa, & quod suam quoque eadem depo-
posuisse cognoverat. Conversus hinc ad officia
pietatis, jusjurandum neque sanctius sibi neque
crebrius instituit quam PER AUGUSTUM. Avia
Liviae divinos honores, & Circensi pompa cur-
rum elephantorum * Augustino similem decer-
nendum curavit. Parentibus inferias publicas:
& hoc amplius, patri Circenses annuos natali
die: matri carpentum quod per Circum duce-
retur: & cognomen Augustae, * ab avia recusa-
tum. Ad fratris memoriam per omnem occasio-
nem celebratam, comœdiam quoque Græcam
Neapolitano certamine docuit, ac de sententia
judicum coronavit. Ne Marcum quidem Anto-
nium inhonoratum, ac sine grata mentione trans-
misit: restatus quondam per edictum, Tanto
impensus petere se ut natalem patris Drusi cele-
brarent, quod idem esset & avi sui Antonii. Tibe-
rio marmoreum arcum juxta Pômpeji theatrum,
decretum quidem olim à senatu, verum omittum,
peregit, Caji quoque etiam acta omnia rescidit, di-
em tamen necis, quamvis exordium principatus
sui, venit inter festos referri.

12. Ac in semet augendo parcus atque civilis,
prænominis Imperatoris abstinuit, nimios hono-
res recusavit, sponsalia filiae natalemque geniti
depotis silentio, ac tantum domestica religione,
trausegit. Neminem exsulum, nisi ex senatus au-
thoritate, restituit: ut sibi in curiam præfectum
Prætorii, tribunosque militum secum inducere li-
ceret, utq; rata essent quæ procuratores sui in ju-
dicando statuerent, precario exegit. Jus nundina-
rum in privata prædia à consulibus petiit: cogni-
tionibus magistratum, ut * unus è consularis:
re-

11. Augustino.] Alii, Augustus; Alii, Auguste, quod Torrention non displi-
cet, ut, marmor Augustum
dicimus, &c.

Ab avi recusatum.] Li-
12. Unus è consularis.]

Rom. editio, consularis: w.

frequenter interfuit. Eosdem spectacula edentes, surgens & ipse cum cætera turba, voce ac manu veneratus est. Tribunis pleb. aduentibus se pro tribunali excusavit, quod propter angustias non posset audire eos nisi stantes. Quare in brevi spatio tantum amoris favorisq; collegit, ut cum profectum eum Ostiam perisse ex insidiis nuntiarum esset, magna consternatione populus, & militem quasi proditorem, & senatum quasi parricidam, * diris execrationibus incessere non ante destiterit, quam unus atque alter, & mox plures à magistratibus in Rostra producti, saluum & appropinquare confirmarent.

13. Nec tamca expers insidiarum usquequaque permansit, sed & à singulis, & per factionem, & denique civili bello infectatus est. E plebe homo nocte media juxta cubiculum ejus cum pugione deprehensus est: reperti & equestris ordinis duo in publico cum dolone ac venatorio cultro præstolantes, alter ut egressum teatro, alter ut sacrificantem apud Martis ædem adoriretur. Conspiraverant autem ad res novas Gallus Asinius & Statilius Corvinus, Pollionis ac Messallæ oratorum nepotes, assumtis compluribus libertis ipsius atque servis. Bellum civile movit Furius Camillus Scribonianus Dalmatiæ legatus: verum intra quintum diem oppressus est, legionibus quæ sacramentum mutaverant, in pœnitentiam religione conversis, postquam denunciato ad novum Imperatorem itinere, casu quodam, an divinitus, neque * aquila ornari, neque signa convelli moverique potuerunt.

14. Consulatus super pristinum quatuor gessit: ex quibus duos primos junctim: sequentes per

Diris execrationibus,] nitus.] Sic correxit Tor-
Liber opt. execrationibus,] rentius: vulg. & divin.
ut Græci ætas dicunt. Mal-] Aquila ornari.] Torren-
lem, detestationibus. Tor-] tius ediderat, aquila. ut et-
rent.] jam Orsius. Et sane dixit

23. Casu quodam an divi- ante, le. i. nibus.

per intervallum, quarto quemq; anno, semestrem novissimum, bimestres cæteros, tertium autem, novo circa principem exemplo in locum demortui susseptus: Jus & consul & extra honorem laboriosissime dixit, etiam suis suorumque diebus solennibus, non numquam* festis quoque antiquitus, & religiosis. Nec semper præscripta legum secutus, duritiam lenitatemve multarum, ex bono & æquo perinde ut afficeretur, moderatus est. Nam & iis qui apud privatos iudices plus petendo formula excidissent, restituit actiones: & in maiore fraude convictos, legitimam pœnam supergressus, ad bestias condemnavit.

15. In cognoscendo autem ac decernendo, mira varietate animi fuit, modo circumspæctus & sagax, modo inconsultus ac præceps: non numquam frivolus amentique similis. Cum decurias rerum actu expungeret, eum qui dissimulata vacatione quam beneficio liberorum habebat, responderat, ut cupidum iudicandi dimisit: alium interpellatum ab adversariis de propria lite, negantemque cognitionis rem, sed ordinarii juris esse, agere causam confestim apud se coegit, proprio negotio documentum daturum, quam æquus iudex in alieno negotio futurus esset. Feminam non agnoscentem filium suum, dubia utrimque argumentorum fide, ad confessionem compulit, indicto matrimonio juvenis. Absentibus secundum præsentés facillime dabat, * nullo delectu, culpam quis an aliqua necessitate cessasset. Proclamante quodam, præcidendas falsario manus, carnificem statim acciri cum machæra mensaque lanionia flagitavit. Peregrinitatis reum, orta inter

14. Festu quoque antiquitus & relig.] Liber unus, antiqum & relig. Scribendum puto, antiquitus reli. i. s. sine copulatione. Nihil muto tamen. Torrent. 15. Nullo delectu, culpa- ne quis an aliquo necessitate cessasset.] Itz emendavit Sa. bellicus. Eandem lectionem post in v. c. ropperit Urth. nus. Exemplaria vulgo variant: delectu culpa, nisi quis in. & culpa ne qui. in.

inter advocatos levi contentione, togatumne an palliatum dicere causam oporteret, quasi equitatem integram ostentans. mutare habitum sepius, & pro ut accusaretur defendereturve, iussit. De quodam etiam negotio ita ex tabella pronuntiasse creditur, SECUNDUM EOS SE SENTIRE QUI VERA PROPOSUISSENT. propter quæ usque eo evitavit ut passim ac propalam contemtui esset. Excusans quidam testem è provincia ab eo vocatum, negavit prælo esse posse. * Dissimulata diu causa, ac post longas demum interrogationes, * mortuus est, inquit, Puteolis. Alius gratias agens, quod reum defendi pateretur, adjecit; Et tamen fieri solet. Illud quoque à majoribus natu audiebam, adeo caudicos patientia ejus solitos abuti, ut descendente è tribunali non solum voce revocarent, sed & lacinia togæ retenta, interdum pede apprehenso retinerent. Ac ne cui hæc mira sint, litigatori Græculo vox in altercatione excidit, * καὶ οὐ γένοι εἰς μωροῦς. Equitem quidem Romanum obscenitatis in scæminas reum, sed falso, & ab impotentibus injuriosis conficto crimine, satis constat, cum scorta meritoria citari adversus se, & audiri pro testimonio videret, graphium & libellos, quos tenebat in manu, ita cum magna stultitiæ & sevititiæ exprobratione jecisse in faciem ejus, ut genam non leviter pertrinxerit.

16. Gessit & censuram intermissam diu post Paulum Plancumque censores: sed hanc quoque inequaliter, varioque & animo & eventu. Recognitione equitum juvenem probri plenum, sed quem pater probatissimum sibi affirmabat, sine igno-

Dissimulata diu causa.] Glareano aliisque perplacet. Aut connectenda hæc præcedentibus, censet Torrentius, aut scribendum, *κιν.* quibus ipsis verbis stultitiam Claudii patuisse exillimari Beroldus.

Mortuus est, inquit, Puteolis.] Ita scriptum in ple-
Et in senex et stultus.

ignominia dimisit, habere dicens censorem suum. Alium corruptelis adulterisque famosum, nihil amplius quam monuit ut aut parcius æratulæ indulgeret, aut certe cautius. Addiditque, Quare enim ego scio, quam amicam habeas? Et cum orantibus familiaribus demisset cuidam appositam notam, * Litura tamen, inquit, exstet. * Splendidum virum, Græciæque provinciæ principem, verum Latini sermonis ignarum, non modo albo iudicum erasit, * sed etiam in peregrinitatem redegit. Nec quemquam nisi sua voce, utcumque quis posset, ac sine patrono, rationem vitæ passus est reddere. Notavitque multos, & quosdam inopinantes, & ex causa novi generis, quod se incio ac sine comæatu Italia excessissent: quendam vero & quod comes regis in provincia fuisset, referens, majorum temporibus, Rabirio postumo, Ptolemæum Alexandriam, crediti servandi causa secuto, majestatis crimen apud iudices motū. Plures notare conatus, magna inquisitorum negligentia, sed suo majore dedecore, innoxios fere reperit, quibuscunque cœlibatum, aut orbitatem, aut egestatem objiceret, maritos, patres, opulentos se probantibus, coquidem, qui * sibi vim ferro intulisse arguebatur, illæsum corpus veste deposita ostentante. Fuerunt & illa in censura ejus notabilia, quod cæsedum argenteum sumtuose fabricatum ac vœnale ad Sigillaria, redimi concidique coram imperavit: quodque uno die XXX edicta proposuit: inter quæ duo, quorum altero admonebat ut uberi vinearum proventu bene dolia picarentur altero, nihil æque facere ad viperæ morsum quam taxi arboris succum.

17. Expeditionem unam omnino suscepit, * cam-

26. Litura tamen exstet. Alii, Lit. t. exstet. Splendidum virum. Sed. sibi vim ferro.]
 Splendidum virum. Sed. sibi vim ferro.]

* eamque modicam, cum decretis sibi à senatu ornamentis triumphalibus * leviozem majestati principali titulum arbitrareretur, vellentq; iusti triumphu decus, unde acquireret, Britanniam potissimum elegit: neque tentatam ulli post Divum Julium, & tunc tumultuantem ob non redditos transfugas. Huc cum ab Ostia navigaret, vehementi circio bis pæne demersus est prope Liguriam, juxtaque Stœchadas insulas. Quare à Massilia Gessoriacum usque pedestri itinere confecto, inde transmisit: ac sine ullo prælio aut sanguine intra paucissimos dies parte insulæ in deditonem recepta, sexto quam profectus erat mense Romam rediit, triumphavitque maximo apparatu. Ad cujus spectaculum, commeari in urbem non solum præsidibus provinciarum permisit, verum etiam exsulibus quibusdam: atque inter hostilia spolia, navalem coronam fastigio Palatinæ domus juxta civicam fixit, trajecti & quasi domiti Occani insigne. Currum ejus Messalina uxor carpento secuta est. Secuti & triumphalia ornamenta eodem bello adepti, sed cæteri pedibus & in prætexta: Crassus Frugi equo phalerato, & in veste palmata, quod eum honorem iteraverat.

18. Urbis annonæque curam sollicitissime semper egit. Cum Æmiliana pertinacius arderent, in * diribitorio duabus noctibus mansit: ac deficiente militum ac familiarium turba, auxilio plebem * per magistratus ex omnibus vicis convocavit: ac positus ante se cum pecunia fisci, ad subvenien-

17. *Eamque modicam.*] vel abesse velim hæc verba, vel scribi, *eamque hoc modo.* Cum.

Leviorem majestati principali.] Libri omnes mss. *Principalem*, ut omnino legendum putem, *leviorem majestate Principis talem titulum.* Torrent.

18. *Diribitorio.*] Male interpretes, qui nescio quæ *delibatoris*, & *delibatoria* somniant. Torrent. & Eg-natius.

Per magistratus.] Alii, etiam male, *magistros*, ut Vicomagistros intelligamus.

veniendum hortatus est, * repræsentaturus pro opera dignam cuique mercedem. Arctiore autem annona ob assiduas sterilitates detentus quondam medio Foro à turba, convitiisque ac simul fragminibus panis ita * instratus, ut ægre nec nisi politico evadere in palatium valuerit: nihil non * excogitavit ad invehendos etiam * in tempore hiberno commeatus. Nam & negotiatoribus certa lucra proposuit suscepto in se damno, si cui quid per tempestates * accidisset: & naves mercaturæ causa fabricantibus magna commoda constituit.

19. * Pro conditione cuiusque civibus vacationem legis Papiæ Poppeæ: * Latinis jus Quiritum: fœminis jus quatuor liberorum: quæ constituta hodie servantur.

20. Opera magna potius quam necessaria, quam multa perfecit: sed vel præcipua, aquæ ductum à Cajo inchoatum: item emissarium Fucini lacus,

Repræsentaturus.] Editio Stephani & aliquot meliores inss. *repræsentans.*

Instratus. Excogitavit. In tempore hiberno. Accidisset.] Alii. *Infestatis: Ex eo cogitavit. Tempore hiberno, sine, in. Scideret.*

19. *Pro conditione cuiusque civibus, &c.*] Obtrundunt varietate lectionum & interpretationum Commentatores. Decisionem hanc habet Lector à solertissimo Casaubono: Corruptis hunc locum fœdissime qui Suetonium in capita distinxerunt, recte Torrentius monuit: nam ad navium fabricatores, de quibus ante dictum, hæc Claudii constitutiones sunt referendæ: le-

get, qui me audiet, quæ super his eruditissime observata sunt à clarissimo I. C. Petro Fabro Semelt. lib. 1. cap. 25. Totum autem locum sic scribe, *Et naves mercaturæ causa fabricantibus, magna commoda constituit pro vacatione cuiusque: civibus, &c.* ita scriptum paullo magis in cod. Viterb. tantum illud, *civibus*, è libro Cujacii est: nam in Viterb. est, *civis*, Possis & , *civis*, scribere, & mox, *Latino jus Quiritium*, Sic habet Litzii cod.

20. *Opera magna potius quam necessaria, quam multa perfecit.*] Quidam, *quam*, ante, *multa*, non habent, non tamen tollendum.

cus, portumque Ostiensem: quumquam sciret ex his alterum ab Augusto precastribus assidue Marti negatum, alterum à D. Julio sæpius destinatum, ac propter difficultatem omisum: Claudie aquæ gelidos & uberes fontes, quorum alteri Cæruleo, alteri * Curtio & Albulino nomen est: simulque rivum * Anienis novi lapideo opere in urbem perduxit, divisitque in plurimos & ornatissimos lacus. Fucinum aggressus est, non minus compendii spe quam gloriæ, cum quidam privato sumtu emissuros se repromitterent, si sibi siccati agri concederentur. Per tria autem passuum millia, partim effosso monte partim exciso, canalem absolvit ægre, & post undecim annos, quamvis continuis triginta hominum millibus sine intermissione operantibus. Portum Ostiæ extruxit, circumducto dextra sinistraque brachio, & ad introitum * profundo jam solo mole objecta, quam quo stabilius fundaret, navem ante demerit, qua magnus obeliscus ex Ægypto fuerat advectus, congestisque pilis superposuit altissimam turrin in exemplum Alexandrini Phari, ut ad nocturnos ignes cursum navigia dirigerent. Congiaria populo sæpius distribuit.

21. Spectacula quoque complura magnificaque edidit, non usitata modo, ac solitis locis, sed & commentitia, & ex antiquitate repetita, & ubi præterea nemo ante eum. Ludos dedicationis Pompejani theatri quod ambustum restituerat, è * tribunali posito in orchestra commisit, cum prius

Curtio & Albulino.] Al.

Alluiz. 20.

Anienis neri.] Torrentius mavult, *novo*. ne ad Anienem referatur. Erat tamen Anio novus & Anio vetus, ac sæpe apud veteres Claudia aqua & Anio novus conjunguntur. Hæc Tur-

neb. & Casaub.

Profundo jam solo.] An potius, *silo*? nam portum ἀγχιβάρη intelligit, cui proprium est profundum salum, Casaub.

21. *Tribunali posito in orchestra.*] Duo codd. *Trib. in orchestr. sine, pest.*

us* apud superiores ædes supplicasset, perque mediam caveam sedentibus ac silentibus cunctis, descendisset. Fecit & sæculares, quasi anticipatos ab Augusto, nec legitimo tempori reservatos: quamvis ipse in historiis suis prodatur, intermissos eos Augustum multo post, diligentissime annorum ratione subducta, in ordinem redegit. Quare vox præconis irrita est, invitantis more solenni ad ludos, quos nec spectasset quisquam, nec spectaturus esset: cum superessent adhuc qui spectaverant, & quidam hilitronum producti olim, tunc quoque producerentur. Cirçenses frequenter etiam in Vaticano commisit, nonnumquã interjecta per quinque missus venatione. Circo vero maximo marmoreis catceribus, auratisque metis, quæ utraque & topina ac lignea antea fuerant, exulto, propria senatoribus constituit loca, promiscue spectare solitis. Ac super quadrigarum certamina, Trojæ lusum exhibuit, & Africanas conficiente turma equitum prætorianorum, ducibus tribunis, ipsoque præfecto: præterea Thessalos equites, qui feros tauros per spacia circi agunt, insiliuntque deicilos, & ad terram cornibus detrahunt. Gladiatoria munera plurimarum ac multiplicia exhibuit. Anniversarium in castris prætorianis, sine venatione apparatusque, iustum atque legitimum in Septis, ibidem extraordinarium & brevem, dierumque paucorum, quodque appellare cœpit Sportulam: quia primùm daturus edixerat, velut ad subitam conditamque cœnulam invitare se populum. Nec ullo spectaculi genere communior aut remissior erat, adeo ut oblatos victoribus aureos * prolata sinistra

Apud superiores ædes.] Torrentius, *sedes*, quam, *ædes*, malit. ut cum superiore theatri parte supplicasset, non inde tamen, sed è tribunali in orchestra ludos commiserit. Casaubonus non putat mutandum, supe-

rioresque ædes intelligit partem illam theatri, in quam soliti descendere Imp. missilia sparsuri.

Prelata sinistra.] Casaub. è libb. in quibus *st. istraque*, divinat, *sinistra quoque*.

stra pariter cum vulgo, voce digitisque numeraret: ac sæpe hortando rogandoque ad hilaritatem homines provocaret, dominos identidem appellans, immixtis interdum frigidis & accersitis jocis: * Qualis est, ut cum Palumbum postulantibus, daturum se promisit; si captus esset. Illud quoque plane quantumvis salubriter & in tempore, cum * essedario, pro quo quatuor filii deprecabantur, magno omnium favore indulisset rudem, * tabulam illico misit, admonens populum, quantopere liberos suscipere deberet quos videret & gladiatori presidio gratiaque esse. Edidit & in Martio campo expugnationem direptionemque oppidi ad imaginem bellicam, & deditionem Britannia regum, praeseditque paludatus. Quin & emissurus Fucinum lacum, naumachiam ante commisit. Sed cum proclamantibus naumachiariis, Ave Imperator, morituri te salutant, respondisset, Avete vos: neque post hanc vocem, quasi venia data, quisquam dimicare vellet, diu cunctatus, an omnes * igni ferroque absumeret, tandem è sede sua prosiluit: ac per ambitum lacus, non sine foeda vacillatione, discurrens, partim minando partim adhortando ad pugnam compulit. Hoc spectaculo classis Siculo & Rhodia concurrerunt; * duodenarum triremium

Qualis est, ut cum.] Delegendum, *.

Essedari.] Sunt qui, *retorio*, legendum censeant, sed male. inter gladiatores enim etiam Essedarii.

Tabulam ili. o.] Est qui legat, *fabulam*.

Igni ferroque.] Emendant, *Vi ferroque*.

Duodenarum triremium singula.] Numerum corruptum fatentur Torrentius, Liphus & Casaubonos. Hi, quod manifeste Dio dicat, πινθηκοῦν τριῶν ἑκατὸς ἑκατ,

& Tacitus pugnasse hominum undeviginti millia, quorum media pars nimia pro duodecim navibus, emendant, *quinquagenarium*. Torrentius, ut quod contra Dionem proferat non habet, ita novem millia hominum non sufficere putat explendis quinquaginta triremibus: Videtur igitur inclinare, ut legatur, *duodevicensarium*. Si quid momenti est in auctoritate Dionis, recipienda omnino correctio Lipsiana. Sin secus, ut certe non ma-

triremium singulæ, exciente buccina Tritone argenteo, qui è medio lacu per machinam emerferat.

22. Quædam circa cærimonias, civilemque & militarem morem, item circa omnium ordinum flatum, domi forisque, aut correxit, aut exoleta revocavit, aut etiam nova instituit. In cooprandis per collegia sacerdotibus, neminem nisi juratus nominavit: observavitque sedulo, ut quoties terra in urbe movisset, ferias advocata concione prætor indiceret: * utque dira avi in urbe aut in Capitolio visa, obsecratio haberetur, eamque ipse jure Max. Pont. commonito pro Rostris populo præiret, * submotaque operariorum sexvorumque turba.

23. * Rerum actum divisum antea in hibernos æstivosque menses conjunxit. Jurisdictionem de fidei commissis quotannis, & tantum in urbe delegari magistratibus solitam in perpetuum, atque etiam per provincias potestatibus demandavit. * Capiti Papiæ Poppæ legis, à Tiberio Cæsare,

qui judicii ille scriptor, valde probabilis Torrentiana, levimutatione, dicitur, in illud licentiam.

22. *Etque diras in urbe aut in Capitolio visæ.*] Ita editio Aldina. A qua nõ valde discedebat Turnebus, nisi quod, *in urbe aut*, omittitur. Quod Torrentio etiam probatur; *Vulg. Etque ed* (etiam) *diras aut in urbe aut in Capitolio.*

-Submotaque operariorum sexvorumque turba.] Non inepte in uno libro, *hibernos ceterarum servarumque turba.* Certe prius, *que*, tollendum.

23. *Rerum actum divisum.*]

Corrupti hic aliquot libri; primo qui hæc cum ultimis verbis præcedentis capituli connectunt: deinde qui *Spatium actum, Rerum actum*, habent.

Cæiti Papiæ Poppæ legis, à Tiberio Cæsare, &c. additæ, abrogatæ.] Quæ in libris pro *Papiæ Poppæ* reperiuntur non digna relatu. Ceterum pro, *additæ, alii, editæ, abrogatæ.* Postremum plane tucet Torrentius & verba illa, *à Tiberio Cæsare, delectæ nixus hercle levibus rationibus.* Ursinus & Casaubonus melius ex opt. codd. *additæ, abrogatæ.*

re quasi sexagenarii generare non possēt, addito, adrogavit. Sanxit ut pupillis extra ordinem tutores à COSS. darentur, utque hi, quibus à magistratibus provinciæ interdicerentur, urbe quoque & Italia submoverentur. Ipse quosdam novo exemplo relegavit, ut ultra lapidem tertium vetaret egredi ab urbe. De majore negotio acturus, in curia medius inter consulum sellas, tribunatio subsellio sedebat. Commeatus à senatu peti solitos beneficii sui fecit.

24 Ornamenta consularia etiam procuratoribus ducentariis indulxit. Senatoriâ dignitatem recusantibus, equestrem quoque ademit. Latum clavum, quamvis initio affirmasset non lecturum senatorem, nisi civis R. abnepotem, etiam libertini filio tribuit: sed sub conditione, si prius ab equite R. adoptatus esset. Ac sic quoque reprehensionem verens, etiam App. Cæcum generis sui proauctorem, censorem, libertinorum filios in senatum allegisse docuit: ignarus, temporibus Appii & deinceps aliquandiu libertinos dictos, non ipsos qui manumitterētur, sed ingenuos ex his procreatos. Collegio quæstorum pro stratura viarum gladiatorum munus injunxit: detractaque Ostiensis & Gallica provincia, curam ararii Saturni reddidit, quam medio tempore prætores aut utique præ-

24. *Et Gallia provinciæ.*] Cum, inquit Torrentius, qui Gallicam provinciam nominat, nullam definite & circumscriptam, omnem quam longa, est Galliam septit, legendum omnino, *et calidum provinciæ*, ut in *Caes. cap. 19.* silvæ callesque. Et sane videri possit velut proprias Quæstorum, ac quodammodo collegii Quæstorum, fuisse provincias Ostiensem & calliam. Verum non placet hæc conjectura

Casubono: & quod contra omnes libros; & quod inane sit, eum omnem Galliam intelligere, qui Gallicam provinciam *ἀστυαγέως* nominat: quum ex verbis ipsis Suetonii appareat, eum non de quavis Gallica provincia loqui.

Prætores aut utique prætoris fuisse.] Vera hæc lectio. Plerique, aut utique tunc prætoris. *f. Turnebus & alii utique nunc prætoris.*

prætura functi sustinuerant. Triumphalia ornamenta Silano filix suæ sponso nondum puberi dedit. Majoribus vero natu, tam multis, tamque facile, ut epistola * communi legionū nomine exstiterit, petentium, ut legatis consularibus simul cum exercitu & triumphalia darentur, ne causam belli quoquo modo quærerent. A. Plautio etiam ovationem decrevit: ingressoque urbem obviam progressus, & in Capitolium eunti, & inde rursus revertenti, latus texit. Gabinio Secundo, Chaucis, gente Germanica, superatis,* Chaucius cognomen usurpare concessit.

25. Equestreis militiais ita ordinavit, ut post cohortem, alam: post alam, tribunatum legionis daret: stipendiaque instituit, & imaginariæ militiæ genus, quod vocatur * *Supra numerum*, quo absentes, & titulo tenus fungerentur. Milites domos senatorias salutandi causa ingredi, etiam patrui decreto prohibuit. Libertinos, qui se pro equitibus Romanis agerent, publicavit. Ingratos & de quibus patroni quærerentur, revocavit in servitutem: advocatisque eorum negavit se adversus libertos ipsorum jus dicturum. Cum quidam ægra & affecta mancipia in insulam Æsculapii tædio medendi exponerent, * omnes qui exponerentur, liberos esse iussit, nec redire in ditionem domini, si convaluissent: quod si quis necare quem mallet quā exponere, cædis crimine teneri. Viatores ne per Italiæ oppida, nisi aut pedibus, aut sella, aut lectica transirent, monuit edicto. Puteolis & Ostiæ singulas cohortes ad arcendos incendiorum casus collocavit. Peregrinæ conditionis homines vetuit usurpare Romana nomina, dumtaxat gentilitia. Civitatem Romanam usurpantes in campo

Esqui-

Communiti leginam nemi-
ne.] Al. *Communitis.*
Chamicis.] Al. *Chamicis,*
Causicus, Camicis.
 25. *Supra numerum.*]

Vulg. *super.*
Omnes qui exponerentur.]
 Hæc verba in duobus mss.
 non esse affirmat Torren-
 tius, & abesse vult.

Æquilinõ securi percussit. Provincias Achajam & Macedoniam, quas Tiberius ad curam suam transferat, senatui reddidit. Lyciis ob exitiabiles inter se discordias libertatem ademit: Rhodiis ob pœnitentiam veterum delictorum reddidit. Iliensibus, quasi Romanæ gentis auctoribus, tributa in perpetuum remisit: recitata vetere epistola Græca senatus populique R. Seleuco regi amicitiam, & societatem ita demum pollicentis, si con sanguineos suos Ilienses ab omni onere immunes præstitisset. Iudæos impulsore CHRISTO assidue tumultuantes Roma expulit. Germanorum legatis in orchestra sedere permisit, simplicitate eorum & fiducia motus, quod in popularia deducti, cum animadvertissent Parthos & Armenios sedentes in senatu, ad eadem loca sponte transierant, nihilo deteriore virtutem aut conditionem suam prædicantes. Druidarum religionem apud Gallos diræ immanitatis, & tantum civibus sub Augusto interdictam, penitus abolevit. Contra, sacra Eleusina etiam trāsferre ex Attica Romanam conatus est. Templum quoque in Sicilia Veneris Erycinæ vetustate collapsum, ut ex ærario populi R. reficeretur, auctor fuit. Cum regibus fœdus in foro icit, porca cæsa, ac vetere fecialium præfatione adhibita. Sed & hæc & cætera, totumque adeo ex parte magna principatum, non tam suo quam uxorum libertorumque arbitrio administravit: * talis ubique plerumque, qualem esse eum aut expediret illis aut liberet.

26. Sponsas admodum adolescens duas habuit: Æmiliam Lepidam, Augusti proneptem: item Liviam Medullinam, cui & cognomen Camillæ erat, è genere antiquo Dictatoris Camilli priorem, quod parentes ejus Augustum offenderant, virginem adhuc repudiavit: posteriorem, ipso die qui erat nuptiis destinatus, ex valetudine ami-

Talis ubique plerumque.] Ursini cod. utriusque.

amisit. Uxores deinde duxit * Plautiam Urgulanillam, triumphali, & mox Æliam Petinam, confuſari patre. Cum utraq; divortium fecit: ſed cum Petina, ex levibus offenſis: cum Urgulanilla, ob libidinum probra & homicidii ſuſpicionem. Poſt has Valeriam Meſſallinam, Barbaſi Meſſallæ conſobrini ſui filiam in matrimonium accepit. Quam cum comperiſſet ſuper cætera ſtagitia atque dedecora, C. Silio etiam nupſiſſe, dote inter auſpices conſignata, ſupplicio affecit: confirmavitque pro concione apud prætorianos, Quatenus ſibi matrimonia male cederent, permanſurum ſe in cœlibatu: ac niſi permanſiſſet, non recuſaturum confodi manibus ipſorum. Nec durare valuit quin de conditionibus continuo tractaret, etiam de Petinæ, quam olim exegerat, deque Lollia Paullinæ, quæ C. Cæſari nupta fuerat. Verum illecebris Agrippinæ, Germanici fratris ſui filia, per jus oculi & colanditiarum occaſiones pellectus in amorem, ſubornavit proximo ſenatu qui cenſeret cogendum ſe ad ducendū eam uxorem, quaſi Reip: maxime intereſſet: dandamque cæteris veniam tantum conjugiorum, quæ ad id tempus inceſta habebantur. Ac vix uno interpoſito die, confecit nuptias: non repertis qui ſequerentur exemplū, excepto libertino quodam, & altero principilari, cujus officium nuptiarum & ipſe cum Agrippina cœiebravit.

27. Liberos ex tribus uxoribus tulit: ex Urgulanilla Drufum & Claudiam: ex Petina Antoniam: ex Meſſallina Octaviam, & quem primo Germanicum, mox Britannicum cognominavit.

* Drufum Pompejis impuberem amiſit, pyro perluſum

26. *Plautiam Urgulanillam.*] Sic pro, *Herculanillam* reſtituenti Torrentio favore optinui codd.

27. *Drufum Pompejis impuberem.*] In vulg. erat, *Drufum Pompejum puberem*. Primo I. Liſtus, *Pompejis, re-*

ſtituit pro, Pompejum, inde Torrentius impuberem. ut primus vulgare lectionis auctor pro Pompejis impuberem, ſcripſerit Pompejum puberem. Urſinus emendat, *Drufum propemidum puberem.*

Q

lufum in fublime jactato , & hiatu oris excepto strangulatum , cui & ante paucos dies filiam Sejani despondiffet. Quo magis miror fuiffe qui traderent , fraude à Sejano necatum. Claudiam ex liberto fuo Botere conceptam , quamvis ante quintum menfem divortii natam , alique cœptam, exponi tamen ad matris januam, & nudam juffit abjici. Antoniam Cn. Pompejo Magno, deinde Fauflo Sullæ , nobiliffimis juvenibus , Octaviam Neroni privigno fuo collocavit , Silano ante desponsatam. Britannicum vigefimo imperii die , inque fecundo confulatu natum fibi, parvulum etiam tum, & militibus pro concione manibus fuus gestans, & plebi per fpectacula gremio , aut ante fe retinens, afidue commendabat, * faufis que omnibus cum acclamantium turba profequebatur. E generis Neronem adoptavit: Pompejum * atque Silanum non recufavit modo, fed & interemit.

28. Libertorum præcipue fufpexit Pofiden fpadonem , quem etiam Britannico triumpho inter militares viros hafta pura donavit. Nec minus Felicem, quem cohortibus & alis provinciæque Judææ præpofuit, trium reginarum maritum. Et Harpocram, cui lectica per urbem vehendi, fpectaculaque publice edendi jus tribuit. Ac fuper hos Polybium à studiis, qui fæpe inter duos COSS. ambulabat. Sed ante omnes, Narciffum ab epiftolis, & Pallantem à rationibus: quos decreto quoque fenatus non præmiis modo ingentibus , fed & quæftoriis prætorifque ornamentis ornari libenter paffus eft: tantum præterea acquirere & rapere, ut querente eo quondam de fifci exiguitate, non abfurde fit dictum, Abundaturum , fi à duobus libertis in confortium reciperetur.

29.* His

Claudium e. lit. te.] Ur- vulg. omnibus cum. male.
Ani liber , Claudi: m ut li- Atque Silanum.] Erravit
berto. Glareanus , cum hic Sen-
Faufifque om. in. huc cum.] lum, maluit,

29. * His ut dixi, uxoribusque addictus, non principem se, sed ministrum egit. Compendio cæsusque horum, vel etiam studio ac libidine, honores, exercitus, impunitates, supplicia largitus est: & quidem insciens plerumque & ignarus. Ac ne sigillatim * minima quæque enumerem, revocatas liberalitates ejus, judicia rescissa, suppositos aut etiam palam immutatos datorum officiorum codicillos, App. Silanum confocerum suum, * Juliaeque, alteram Drusi, alteram Germanici filiam, crimine incerto, nec defensione ulla data, occidit. Item Cn. Pompejum, majoris filiae virum, & L. Silanum minoris sponsum. Ex quibus Pompejus in concubitu dilecti adolescentuli confossus est. Silanus abdicare se prætura ante quartum Kal. Januariæ, morique * initio anni coactus, die ipso Claudii & Agrippinae nuptiarum. In quinque & triginta senatores, trecentosque amplius equites Rom. tanta facilitate animadvertit, ut de nece consularis viri renuntiante centurione, Factum esse quod imperasset, negaret quidquam se imperasse, nihilo minus rem comprobaret: affirmantibus liberis, officio milites functos, quod ad ultionem Imperatoris ultro procurrissent. Nam illud omnem fidem excesscrit, quod nuptiis, quas Messalina cum adultero Siliio fecerat, tabellas dotis & ipse consignaverit: inductus, quasi de industria simularentur, ad avertendum transferendumque periculum quod imminere ipsi per quædam ostenta portenderetur.

30. Auctoritas dignitasque formæ non desuit * vel

[29. His, ut dixi.] Alii ut dicitur est. Utrumque rejicit Torrent.

Minima quæque.] Alii, minora quæque, vel, quæque.

Juliaeque.] Bene sic cum melioribus libris Glareanus. Male alii, Li. i. i. que.

Initio anni coactus, die ipso Cl. & Agr. nuptiarum. In quinque.] Ita optime distinguit Lipseus, & ante eum Aldus. Vulgo, initio anni coactus. Die i. C. e. A. nuptiarum in quinque.

* vel stanti, vel sedenti, ac præcipue quiescenti. Nam & prolixo, nec exili, corpore erat: & specie canitieque pulchra, opimis cervicibus. Cæterum & ingredientem destituebant poplites minus firmi, & remisse quid vel serio agentem multa dehonestabant. Risus indecens: ira turpior, spumante rictu, humentibus naribus: * præterea linguæ titubantia, caputque, * cum semper tum in quantum locumque actu vel maxime tremulum.

31. Valetudine sicut olim gravi, ita princeps per prospera usus est, excepto stomachi dolore. Quo se correptum etiam de consciscenda morte cogitasse dixit.

32. Convivia agitavit & ampla & assidua, ac fere patentissimis locis, ut plerumque* sexcenteni simul discumberent: Convivatus & super emissarium Fucini lacus, ac pæne submersus, cum emissa impetu aqua redundasset. Adhibebat omniconæ & liberos suos cum pueris puellisque nobilibus, qui more veteri ad fulcra lectorum sedentes vescerentur. Convivæ, qui pridie scyphum aureum surripuisse existimabatur, revocato in diem postea, calicem fictilem apposuit. Dicitur etiam meditatæ edictum, quo veniam daret * statum crepitumque ventris in convivio emittendi: cum periclitatum quendam præ pudore ex continentia reperisset.

33. Cibi vinique quocumque & tempore & loco appetentissimus. Cognoscens quondam in Augusti foro, * ictusque nidore prandii, quod in * proxima Martis æde Saliis apparabatur, deserto tribu-

30. *Vel stanti. Præterea linguæ. Cum semper.*] Alii, *Vicium est Pleetra linguæ. Tum semper.*

32. *Sexteni simul. Convivatus &c. Flatum ventris.*] Al. *Sexcenteni*, (ex conjectura

quidam, *sexageni*) *Convivatus est. Efflatur ventris.*

33. *Ictusque nidore. Proxima Martis æde.*] Al. *Viciumque nid. Maxima Martis æde.*

tribunali* ascendit ad sacerdotes, unaque discubuit. Nec temere unquam triclinio abcessit, nisi distentus ac madens : & ut statim supino , ac per somnum hianti, pinna in os inderetur, ad exonerandum stomachum. Somni brevissimi erat. Nam ante mediam noctem plerumq; evigilabat, ut tamen interdum nonnumquam in jure dicendo obdormisceret, vixque ab advocatis de industria vocem augentibus excitaretur. Libidinis in feminas profusissimæ, marium omnium expers.* Alem studiosissime lusit: de cujus arte librum quoq; emisit: solitus etiam in gestatione ludere, ita esse do alveoque adaptatis, ne lusus confunderetur.

34. Sævum & sanguinarium natura fuisse, magnis minimisque apparuit rebus. Tormenta quætionum, pœnasque parricidarum representabat, exigebatque coram. Cum & spectare antiqui moris supplicium Tiburi concupisset, & deligatis ad palum noxiis carnifex deesset, accitum ab urbe vesperam usque operiri perseveravit. Quocumque gladiatorio munere, vel suo, vel alieno, etiã forte prolapsos jugulari jubebat: maxime retiarios, ut expirantium facies videret. Cum par quoddam mutuis ictibus concidisset, cultellos sibi parvulos ex utroque ferro in usum fieri sine mora jussit. Bestiarius meridianisque adeo delectabatur, ut etiam prima luce ad spectaculum descenderet: & meridie, dimisso ad prandium populo, perseveraret: præterque destinatos, etiam levi subitoque de causa, quosdam committeret, de fabrorum quoque ac ministrorum, atque id genus numero, si * αὐτόματον, vel pegma, vel quid tale aliud parum cessisset. Induxit & unum ex nomenclatoribus suis, * sicut erat togatus.

35. Sed

Ascendit ad sacer. Alem lusit.] Al. *Descendit*, vel, *al sces: it ad sac. Alem lusit.*

34. αὐτόματον. *Propria est it quod per se movetur.*] Vult Torrent. Latine scrip-

fisse Suetonium, *Autematum*. cum non minus, quam pegma, in usu fuerit.

Sicut erat togatus.] Brue Casaubonus, *sicut erat, togatum.*

Q 3

35. Sed nihil æque quam timidus ac diffidens fuit. Primis imperii diebus, quamquam, ut diximus, jactator civilitatis, neque convivia inire ausus est, * nisi ut spiculatores cum lanceis circumstantent, militesq; vice ministrorum fungerentur: neq; ægrum quemquam visitavit nisi * explorato prius cubiculo, culcitisque, & stragulis prætextatis, & excussis: reliquo autem tempore saluatoribus scrutatores semper apposuit, & quidem omnibus, & acerbissimos. Scro enim, ac vix remisit, ne fœminæ prætextatique pueri & puellæ cõtrectarentur, * & ne cuius comiti aut librario calamariæ aut graphiaræ thecæ adimerentur. Motu civili cum eum Camillus non dubitans etiam citra bellum posse terri, contumeliosa & minaci & contumaci epistola cedere imperio juberet, vitamq; otiosam in privata re agere: dubitavit, adhibitis principibus viris, an obtemperaret.

36. Quasdam insidias temere delatas adeo expavit, ut deponere imperium tenta verit. Quodã, ut supra retuli, cum ferro circa sacrificantem se depresso, senatum per præcones propere convocavit, lacrymisque & vociferatione miseratus est conditionem suam, cui nihil tuti usquam esset: ac die publico abstinuit. Messallinæ quoque amorem flagrantissimum, non tam indignitate contumeliarum, quam periculi metu abjecit, cum adultero Silio acquiri imperium credidisset: quo tempore fœdum in modum trepidus ad castra confugit, nihil tota via, quam essetne sibi salvum imperium, requirens.

37. Nulla adeo suspicio, nullus auctor tam levis exstitit, à quo non mediocri scrupulo injecto ad cavendum ulciscendumq; compelleretur. Vnus ex litigatoribus, seducto in salutatione affirmavit se vidisse per quietem, occidi eum à quodam: dein-

35. Nisi ut spiculatores.]
 Alii, Nisi ut, vel, ulciscen-
 satores.

Explorato prius cubicu-

lo.] Al. Servato p. cub.

Et ne cuius comiti.] Al
 Et ne cuius comiti.

deinde paullo post, quasi percussorem agnosceret, libellum tradentem adversarium suum demonstravit: confestimque is pro deprehenso ad pœnam raptus est. Pari modo oppressum ferunt App. Silanum: quem cum Messalina & Narcissus conspirassent perdere, divisis partibus, alter ante lucem similis attonito, patroni cubiculum irrupit, affirmans somniasse se, vim ei ab Appio illatam: altera * in admirationem formata, sibi quoque eandem speciem aliquot jam noctibus observari retulit. Nec multo post ex composito irrumperere Appius nuntiatus, cui pridie ad id temporis ut adesset præceptum erat, quasi plane repræsentaretur somnii fides, * arcessi statim ac mori iustus est. Nec dubitavit postero die Claudius ordinem rei gestæ perferre ad senatum, ac liberto gratias agere, quod pro salute sua, etiam dormiens excubaret.

38. Iræ atque iracundiæ conscius sibi, * utrumque excusavit edicto: distinxitque, pollicitus alteram quidem brevem & innoxiam, alteram non injustam fore. Ostensibus, quia sibi subeunti Tiberim scaphas, * obviam non miserint, graviter correptis, eaque cum invidia, ut in ordinem* se coactum conscriberet, * repente tantum non satisfaciendibus veniam modo dedit. Quosdã in publico

37. In admirationem formata.] Al. firmata.

Arcessi statim ac mori.] Al. Arceci ac statim mori.

38. Vtrumque excusavit. Obviam non miserint. Secussum.] Al. Vtraque excusavit. Obviam non miserint. Secussum.

Repente tantum non satisfaciendibus veniam modo dedit.] Libri varie habent: tamen non satisfaciendibus veniam modo dedit, tantummodo

satisfaciendibus veniam dedit, tantum non satisfaciendibus veniam dedit. tantum non satisfaciens (aut, satisfaciendes) veniam modo dedit. Glareanus, tanquam satisfaciendibus. Torrentius & Casaubonus hanc unius codicis scripturam reliquis præferunt, tantum non satisfaciendibus modo veniam dedit. Ita sane etiam est in libro Abb. Gaudensis.

blico parum tempeſtively adeuntes manu ſua re-
pulis. Item ſcribam quaſtorium, itemque præ-
tura functum ſenatorem, inauditos & innoxios,
relegavit: quod ille adverſus privatam ſe intem-
perantius aſſuſer: hic, in ædilitate iniquiſſimo;
prædiorum ſuorum contra vetitum * coacta ven-
dentes multaffet, villicumque intervenientem
flagellaffet, Qua de cauſa etiam coercitionem
popularum ædilibus ademit. Ac ne ſtultitiam qui-
dem ſuam reticuit, ſimulatamque à ſe ex industria
ſub Cajo, quod aliter evaſurus perventurusque ad
ſuſceptam ſtationem non fuerit, quibuſdam ora-
tionibus teſtatus eſt. * Nec ante perſuaſit, quam
intra breve tempus liber editus ſit, cui index e-
rat * *μωρῶν ἀνείσακτις*, argumentum autem, * ſtulti-
tiam neminem fingere.

39. Inter cætera in eo mirati ſunt homines &
oblivionem & inconsiderantiam: vel, ut Græce
dicam, * *μνησθέντων ἡ ἀβελειάων*. Occiſa Meſſallina,
* paulo poſt quam in triclinio decubuit, cur do-
mina non veniret, requiſivit. Multos ex iis quos
capite damnaverat, poſtero ſtatim die * & in con-
vivium & ad alæ luſum * admoſeri juſſit: &
quaſi morarentur, ut ſomniculoſos per nuntium
increpuit. Ducturus contra fas Agrippinam uxo-
rem, non ceſſavit omni * ratione filiam & aiun-
nam, & in gremio ſuo natam, atque educatam
prædi-

Coacta vendentes.] Turne-
bus & Torrentius, *coacta*.

Nec ante perſuaſit.] Urſini
liber, *Nec tamen ante*.

μωρῶν ἀνείσακτις Stultitiam
reſurreſcit.] Al. *μνησθέντων*.

*Stultitiam neminem fin-
gere.*] Caſaubonus acute,
Stultitiam ſtultum neminem
fingere.

39. *μνησθέντων ἡ ἀβελειάων*.
αὐτῶν.] *Oblivionem, ſenſetidita-
tem, & inconsiderantiam*.

*Paulo poſt quam in trili-
nio decubuit.*] Caſaubonus,
paulo poſt, cum in tricl. de-
cubuit, vel decubuit.

E: in convivium.] Ita mss.
Urſini & Caſaub. In plerif-
que, *convivium*. Torrentio,
convivium, placet.

Admoſeri juſſit.] Turne-
bus & Torrentius, *admoſeri*.
Ratione.] Alii, *Oraſio-
ne*.

prædicare. * Adsciturus in nomen familiæ suæ Neronem, quasi parum reprehenderetur, quod adulto jam filio privignum adoptaret, identidem divulgavit, neminem umquam per adoptionem familiæ Claudicæ insertum.

40. Sermonis vero rerumque tantam sæpe negligentiam ostendit, ut nec quis, nec inter quos, quove tempore, ac loco verba faceret, scire ac cogitare existimaretur. Cum de lanis ac vinaris ageretur, exclamavit in cûria: Rogo vos, quis potest sine offula vivere? descripsitque abundantiam veterum tabernarum, unde solitus esset vinum olim & ipse petere. De quæstore quodam candidato inter causas suffragationis suæ posuit, quod pater ejus frigidâ ægro sibi tempestive dedisset. Inducta teste in senatu, Hæc, inquit, matris meæ liberta & ornatrix fuit: sed me patronum semper existimavit. Hoc ideo dixi, quod quidam sunt adhuc in domo mea qui me patronum non putant. Sed & pro tribunali, Ostiensibus quiddam publice orantibus, cum excanduisset, Nihil habere vociferatus est, quare eos demereatur: si quem alium & se liberum esse. Nam illa ejus quotidiana, & plane omnium horarum & momentorum erant, * Quid, ego tibi Theogonius videor, & * λογωγράφος? multaque talia etiam privatis deformia,

Adsciturus.] Alii, Affer-
turus.

40. Quid ego tibi Theogonius videor, & λογωγράφος? Variorum virorum opiniones, & libræ scripturas simpliciter adnotabimus. Lector ipse acumen ingenii judiciumque tui in eundem. Turnebus igitur è verisignis v. cod. tela Genius, (aut, Theogonius) videor? & λογωγράφος? Idem se reperisse, sed corruptis literis ait αὐτὸς ἔμην ἔστιν. Stephani

editio, Theogonius videor? & αὐτὸς κατ' ἀλάτῃ θάμα. forte, inquit Casaub. pro ἀλάτῃ θάμα. Alii libri, Theogonius, Telegenius, Thelegenius, Telegenius, Thelegenius. Græca verba plerique MSS. non habent. In uno codice Casauboni, adscripta erat interpretatio in margine, αὐτὸς ἔμην ἔστιν. quod est, αὐτὸς ἔμην ἔστιν.

λογωγράφος.] Loquentissimus, aut factissimus.

nia, ne dum principi, neque in facundo, neque in docto, immo etiam pertinaciter liberalibus studiis dedito.

41. Historiam in adolescentia, hortante T. Livio, Sulpicio vero Flavio etiam adjuvante, scribere aggressus est. Et cum primum frequēti auditorio commisisset, ægre perlegit, refrigeratus sæpe à semetipso. Nam cum initio recitationis defraetis compluribus subcellis, obesitate cujusdam, risus exortus esset: ne sedato quidem tumultu temperare potuit, quin ex intervallo subinde facti reminisceretur, cachinnosq; revocaret. In principatu quoque & scripsit plurimum & assidue recitavit per lectorem. * Initium autem sumpsit historie post cædem Cæsaris Dictatoris. Sed & transiit ad inferiora tempora, cœpitque à pace civili: cum sentiret neque libere neque vere sibi de superioribus tradendi potestatem relictam, correptus sæpe & à matre & ab avia. Prioris materiæ duo volumina, posterioris unum & quadraginta reliquit. Composuit & De vita sua octo volumina, magis inepte quam ineleganter. Item Ciceronis defensionem adversus Asinii Galli libros, satis eruditam. Novas etiam commentus est litteras tres, ac numero veterum quasi maxime necessarias addidit. De quarum ratione cum privatus adhuc volumen edidisset, mox princeps non difficulter obtinuit ut in usu quoque promiscuo essent. Exstat talis scriptura in plerisque libris, ac diurnis titulisque operum.

42. Nec minore cura Græca studia secutus est, amorem præstantiamque linguæ occasione omni professus. Cuidam barbaro Græce & Latine disserenti,

41. *Initium autem sumpsit historia post cædem Cæsaris Dictatoris. Sed & transiit]* Delet Torrentius, &, connectitque, sed transiit cum

præcedentibus. Falli eum docet Casaubonus sequentibus Suetonii verbis, *Prioris materiæ, &c.*

renti, Cum utroque, inquit, sermone nostro * sis peritus. Et in commendanda patribus conscriptis Achaja, gratam sibi provinciam ait, communium studiorum commercio. Ac sæpe in senatu legatis * perpetua oratione respondit. Multum vero pro tribunali etiam Homericis locutus est versibus. Quoties quidem hostem vel insidiatorem ultus esset, excubitori tribuno signum de more poscenti, non temere aliud dedit quam,

* Αἰδρ' ἰκαμύνασθαι, ὅτι τις πρότιρος Χαλιπαῖτη.

Denique & Græcas scripsit historias, * Τυρρηνικῶν XX. * Καρχηδονιακῶ VIII. Quarum causa veteri * Alexandriæ Museo alterum additum ex ipsius nomine: institutumque ut quotannis in altero Τυρρηνικῶν libri, altero Καρχηδονιακῶ * diebus statutis, velut in auditorio, recitarentur toti à singulis per vices.

43. Sub exitu vitæ, signa quædam nec obscura pœnitentis de matrimonio Agrippinæ, deque Neronis adoptione dederat. Siquidem commemorantibus libertis, ac laudantibus cognitionem, qua pridie quandam adulterii ream condemnaverat: sibi quoque in fatis esse jactavit omnia impudica, sed non impunita matrimonia. Et subinde obvium sibi Britannicum arctius complexus, hortatus est, ut cresceret, rationemque à se omnium factorum acciperet, Græca insuper voce prosecu-

42. Si peritus.] Alii, pateris.

Perpetua oratione respondit.] Casaubonus ex conjectura non absre, Græcæ.

αἰδρ' ἰκαμύνασθαι ὅτι τις πρότιρος Χαλιπαῖτη.] Virum ulcisci quando prior ille injuriam intulerit.

Τυρρηνικῶν.] Cerebus Tyrhenku, aut Τυρρηνῶν.] Al. Tyrhenicῶν, Cyrenicῶν, Cy-

rendicom.

Καρχηδονιακῶν.] De rebus Carthaginiensibus.

Alexandriæ Museo alterum additum ex i. suis nominat.]

Sic vet. codd. Ursini & Casauboni. In vulg. alterum, non est. Torrent. legit, ὁ ἴψ. nom.

Diebus statutis. Ursini liber, statu.

nia, ne dum principi, neque infacundo, neque indocto, immo etiam pertinaciter liberalibus studiis dedito.

41. Historiam in adolescentia, hortante T. Livio, Sulpicio vero Flavo etiam adjuvante, scribere aggressus est. Et cum primum frequēti auditorio commisisset, ægre perlegit, refrigeratus sæpe à semetipso. Nam cum initio recitationis defractis compluribus subselliis, obesitate cujusdam, risus exortus esset: ne sedato quidem tumultu temperare potuit, quin ex intervallo subinde facti reminisceretur, cachinnosq; revocaret. In principatu quoque & scripsit plurimum & assidue recitavit per lectorem. * Initium autem sumpsit historiæ post eandem Cæsaris Dictatoris. Sed & transiit ad inferiora tempora, cœpitque à pace civili: cum sentiret neque libere neque vere sibi de superioribus tradendi potestatem relictam, correptus sæpe & à matre & ab avia. Prioris materiæ duo volumina, posterioris unum & quadraginta reliquit. Composuit & De vita sua octo volumina, magis inepte quam ineleganter. Item Cicronis defensionem adversus Alinii Galli libros, satis eruditam. Novas etiam commentus est litteras tres, ac numero veterum quasi maxime necessarias addidit. De quarum ratione cum privatus adhuc volumen edidisset, mox princeps non difficulter obtinuit ut in usu quoque promiscuo essent. Exstat talis scriptura in plerisque libris, ac diurnis titulisque operum.

42. Nec minore cura Græca studia secutus est, amorem præstantiamque linguæ occasione omni professus. Cuidam barbaro Græce & Latine differenti,

41. *Initium autem sumpsit historia post eandem Cæsaris Dictatoris. Sed & transiit] Delet Torrentius, &, connectitque, sed transiit cum*

præcedentibus. Falli eum docet Casaubonus sequentibus Suetonii verbis, Prioris materiæ, &c.

renti, Cum utroque, inquit, sermone nostro * sis peritus. Et in commendanda patribus conscriptis Achaja, gratam sibi provinciam ait, communium studiorum commercio. Ac sæpe in senatu legatis * perpetua oratione respondit. Multum vero pro tribunali etiam Homericis locutus est versibus. Quoties quidem hostem vel insidiatorem ultus esset, excubitori tribuno signum de more poscenti, non temere aliud dedit quam,

* Ανδρ' ἰπαμύιασθαι, ὅτι τις πρότιρος Χαλιπαίτη.

Denique & Græcas scripsit historias, * Τυρρ' επικῶν XX. * Καρχηδονιακῶν VIII. Quarum caussa veteri * Alexandria Museo alterum additum ex ipsius nomine: institutumque ut quotannis in altero Τυρρ' επικῶν libri, altero Καρχηδονιακῶν * diebus statutis, velut in auditorio, recitarentur toti à singulis per vices.

43. Sub exitu vitæ, signa quædam nec obscura pœnitentis de matrimonio Agrippinæ, deque Neronis adoptione dederat. Siquidem commemorantibus libertis, ac laudantibus cognitionem, qua pridie quandam adulterii ream condemnaverat: sibi quoque in fatis esse jactavit omnia impudica, sed non impunita matrimonia. Et subinde obvium sibi Britannicum arctius complexus, hortatus est, ut cresceret, rationemque à se omnium factorum acciperet, Græca insuper voce pro-

secu-

42. Si peritus.] Alii, παρταίης.

Perpetua oratione respondit.] Casaubonus ex conjectura non absre, Græca cr.

ἀνδρ' ἰπαμύιασθαι ὅτι τις πρότιρος Χαλιπαίτη.] Virum ulcisci quædam prior ille injuriam intulerit.

Τυρρ' επικῶν.] Cerebis Tyrhœnicis, aut Tusculi.] Al. Tyrhœlicis, Cyrenicis, Cy-

rendicon.

Καρχηδονιακῶν.] De rebus Carthaginiensibus.

Alexandria Museo alterum additum ex i. suis nov. l. r.] Sic vet. codd. Urfini & Casauboni. In vulg. alterum, non est. Torreat. legit, ὁ ἴψ. nom.

Licet statuis. Urhni liber, statuis.

252 C. SÜETONII TRANQ.
 secutus, *ó τρωσ δ' ι τρώ). Cumque impubi tene-
 roque adhuc, quando statura permetteret, togam
 dare destinasset, adjecit: ut tandem pop. Rom.
 verum Cæsarem habeat.

44. Non multoque post testamentum etiam
 conscripsit, ac signis omnium magistratum obsi-
 gnavit. Prius igitur quam ultra progredetur,
 præventus est ab Agrippina, quam præter hæc,
 * conscientia quoque, nec minus delatores mul-
 torum criminum arguebant. Et veneno quidem
 occisum convenit: ubi autem & per quem dato,
 discrepat. Quidam tradunt, epulanti in arce cum
 sacerdotibus, per Halotum spadonem prægusta-
 torem: alii, domestico convivio, per ipsam Agrip-
 pinam, quæ boletum medicatum avidissimo ci-
 borum raium obtulerat. Etiam de subsequenti-
 bus diversa fama est. Multi statim hausto veneno
 obmutuisse ajunt, excruciatumque doloribus no-
 cte tota, defecisse prope lucem. Nonnulli inter
 initia consopitum, deinde cibo affluente evomuisse
 omnia, repetitumque toxico, incertum pultine
 addito, cum velut exhaustum refici cibo oportet-
 ret, an immisso per clysterem: ut quasi abundantia
 laboranti etiam hoc genere egestionis subveni-
 retur.

45. Mors ejus celata est, donec circa succes-
 sorem omnia ordinarentur. Itaque & quasi pro
 ægro adhuc vota suscepta sunt, & inducti per si-
 mulationem comædi, qui velut desiderantem ob-
 lectarent. Excessit III Idus Octobris, Asinio
 Marcello, Acilio Aviola COSS. XLIII ætatis,
 imperii XIII anno. Funeratus est solenni prin-
 cipum

43. ó τρωσ δ' ι τρώ). *Amar-
 ve. c. impellit.*] Petrus Vi-
 storius ex verigiis veruñi
 cod. in quo, ó τρωσ δ' ι τρώ.
 ray. emendat ó τρωσ δ' ι τρώ.
 σι). bono & accommodo
 sensu, Turnebus & itam le-

tionem probat, & manu-
 scripti ó τρωσ δ' ι τρώ).

44. *Conscientia quoque.*]
 Sic Torrentii & Ursini me-
 litores libri. Quidam *confi. ii*
quoque. Vulg. consciam.

cipum pompa , & in numerum deorum relatus. Quem honorem, à Nerone destitutum abolitumque, recepit mox per Vespasianum.

46. Præfagia mortis ejus præcipua fuerunt: exortus crinitæ stellæ, quam cometen vocant: tactumque de cælo monumentum Drusi patris: & quod eodem anno ex omnium magistratum genere plerique mortem obierant. Sed ipse nec ignorasse, aut dissimulasse ultima vitæ suæ tempora videtur, aliquot quidem argumentis. Nam & cum COSS. designaret, neminem ultra mensem, quo obiit, designavit: & in senatu, cui novissime interfuit, multum ad concordiam liberos suos cohortatus, utriusque ætatem suppliciter patribus commendavit. Et in ultima cognitione pro tribunali, accessisse ad finem mortalitatis, quamquam abominantibus qui audiebant, semel atque iterum pronuntiavit.

C. SUET. TRANQUILLI
NERO CLAUDIUS
 CÆSAR VI.

1. **E**X gente DOMITIA duæ familiae claruerunt, CALVINORUM & ÆNOBARBORUM. Ænobarbi auctorem originis itemque cognominis habent L. Domitium : cui rure quondam reverenti, juvenes gemini augustiore forma ex cursu imperasse traduntur, nuntiaret senatui ac populo victoriam, de qua incertum adhuc erat : atque in fidem majestatis, adeo permulsiſſe malas, ut è nigro rutilum ærique assimilem capillum redderent. Quod insigne mansit & in posteris ejus, ac magna pars rutila barba fuerunt. Functi autem consulatibus VII triumpho censuraque duplici, & inter patritios allech perseverarunt omnes in eodem cognomine. Ac ne prænomina quidem ulla, præterquam Cnæi & Lucii usurparunt : eaque ipsa notabili varietate, modo continuantes unū quodque per ternas personas, modo alternantes per singulas. Nam primum secundumque ac tertium Ænobarborum Lucios : rursus sequentes tres ex ordine Cnæos accepimus : reliquos nonnisi vicissim, tum Lucios tum Cnæos. Plures è familia cognosci referre arbitror : quo facilius appareat ita* degenerasse à suorum virtutibus Neronem, ut tamen vitia cujusque quasi tradita & ingenita retulerit.

2. Ut igitur paullo altius repetam, atavus ejus Cn. Domitius in tribunatu pontificibus offensor,

1. Degenerasse à suorum virtutibus Neronem.] Aldi- Gandensis & Casaubeni non inveniſſe. Næro. naeditio & mss., Abbatis

stior, quod alium quam se in patris sui locum cooptassent, jus sacerdotum subrogandorum à collegiis ad populum transtulit: ac in consulatu Allobrogibus Arvernisque superatis, elephanto* per provinciam inuestus est: turba militum, quasi inter sollennia triumphi, prosequente. In hunc dixit *Licinius Crassus orator, Non esse mirandum quod æneam barbam haberet: * cui esset os ferreum, cor plumbeum. Hujus filius prætor* C. Cæsarem abeuntē consulatu, quem adversus auspicia legesque gessisse existimabatur, ad disquisitionem senatus vocavit: mox consul imperatorem ab exercitibus Gallicis, retrahere tentavit: successorque ei per factionem nominatus, principio civilis belli ad Corfinium captus est. Unde dimissus, Massilienses obsidione laborantes cum adventu suo confirmasset, repente destituit. Acieque demum Pharsalica occubuit. Vir neque satis constans, & ingenio truci: in desperatione rerum, mortem timore appetitam ita expavit, ut haultū venenum pœnitentia* evomuerit, medicumque * manumiserit, qui id sibi prudens ac sciens minus noxiū temperasset. Consultante autem Cn. Pompejo de mediis ac neutram partem sequentibus, solus censuit hostium numero habendos.

3. Reliquit filium omnibus gentis suæ proculdubio præferendum. Is inter conscios Cæsarianæ necis, quamquam insons, damnatus lege Pedia, cum ad Cassium Brutumque se, propinqua sibi * cognatione junctos, contulisset, post utriusque interitum classem olim commissam retinuit: auxit eū: nec nisi partibus ubique profligatis, M. Antonio sponte, & ingentis meriti loco,

tra-

2. Per provinciam inde- Cui es fer. cor plum. esset.
 Aus. Licinius Crassus. Cui Cæsarem absque prænomi-
 esset es ferentem, cor plum- ne. Evomeret, Manumisit.
 beum. C. Cæsarem. Evomere- Quiddem.
 rit. Manumiserit. Quiddem. 3. Cognatione junctos.] Al-
 Per. prob. vellet, L. Crassus. conjunctis.

tradidit, solusque omnium ex iis qui pari lege damnati erant, restitutus in patriam, amplissimos * honores percucurrit. ac subinde redintegrata dissensione civium, eidem Antonio legatus, delatam sibi summam imperii ab iis quos Cleopatrx pudebat, neque suscipere neque recusare fidenter, propter subitam valetudinem, ausus, transit ad Augustum: & in diebus paucis obiit, non nulla & ipse infamia adpersus. Nam Antonius eum desiderio amicæ Serviliæ Naidis transfugisse jactavit.

4. Ex hoc Domitius nascitur, quem emtozem * familiæ pecuniæque in testamento Augusti fuisse, mox vulgo notatum est: non minus aurigandi arte in adolescentia clarus, quam deinde ornamentis triumphalibus ex Germanico bello. Verum arrogans, profusus, immitis, * censorem L. Plancum via sibi decedere Ædilibus coegit: præturæ consulatusque honore equites R. matronasque ad agendum mimum produxit in scenam: venationesque & in circo & in omnibus urbis regionibus dedit. Munus etiam gladiatorium: sed tanta sævitia, ut necesse fuerit Augusto clam frustra monitum edicto coercere.

5. Ex Antonia majore patrem Neronis creavit, omni parte vitæ detestabilem. Siquidem comes ad orientem C. Cæsaris juvenis, occiso liberti suo, quod * potare quantum jubebatur, recusa-

Honores percucurri.] Al. *percurri*, aut. *premerui*.

4. *Familiæ pecuniæque*] Quod conjunctim dicit, *familiæ pecuniæque*, mihi de mendoso suspectum est. Interpres aliquis non ineptus ad verbum *familiæ*, id est, pecuniæ, ascripserit. Hinc natus error. nam pecuniæ emtozem apud I. Ctos dici non invenies. Torrent.

Censorem L. Plancum.] Qua fronte ædiliscensorem sibi viacedere cogeret durante Magistratu? Non immerito sane pro, *Censorem*, ut aperte legitur in omnibus ferme exemplaribus, *Censuram*, quis legendum existimet. Torrent.

5. *Potare quantum jubebatur.*] Al. *perire*.

recufarat, dimiffus è cohorte amicorum nihilo modestius vixit. Sed & in viæ Appiæ vico repente puerum citatis jumentis haud ignarus obtulit: & Romæ, medio Foro cuidam equiti Ro. liberius jurganti oculū eruit. perfidiæ vero tantæ, ut non modo argentarios pretiis rerum comitarum, fed & in prætura * mercede palmarum aurigarios fraudaverit: * Notatus ob hæc & sororis joco, querentibus dominis factionum, repræfentanda præmia in pofterum fanxit. Majestatis quoque & adulteriorum, inceftique cum sorore Lepida sub excessu Tiberii reus, mutatione temporum evafit: decessitque Pyrgis morbo aquæ intercutis, sublato filio Nerone ex Agrippina Germanico genita.

6. Nero * natus est Antii post ix menses quam Tiberius excessit, xviii Kalend. Januariæ: tantum quod ex oriente Sole, præne ut radiis prius quã terra contingeretur. De genitura ejus statim multa & formidolosa multis conjectantibus, præfagio fuit etiam Domitii patris voce, inter gratulationes amicorum, negantis quidquam ex se & Agrippina nisi detestabile & malo publico nasci potuiffe. * Ejusdem surræ

infe-

Mercede palmarum.] Posset etiã tralatitia corrigendi auctores ratione. pro. palmarium, legi, palmarii, vel, palmariorum, cui voci nõ intellectæ scriba, palmarium, supposuit. Torrent.

Notatus ob hæc & sororis joco, querentibus.] Casaubonus. *que querentibus:* Urfini v. c. *Notatus ob hæc & Casaris joco, qui querent.*

6. *Natus est Antii post novem menses quam.*] Sic commendavit Turnebus, consentiente codice Urfini. Vulgo, *natus est ante novem menses quam,* aut, *ante post novem*

menses quam. Manuscripti, *natus est ante nonum mensem quam.* Ex quo Torrentius conjicit scriptū fuisse, *natus est Antii ante nonum mensem quam.* Ut dictionū Antii, & ante, similitudo errorem induxerit. Casaubonus eam lectionem, ut absurdæ loquutionis improbat. Longius discedit Glareanus, *Natus est annum post & novem menses quam.*

Ejusdem futurus i. felicitatus signum.] Quidam emendat, *eidem futurus felicitatis signum,* absurde, & repugnantibus libris. Casaub.

R

inſelicitatis ſignum evidens die luſtrico exſtitit: nam C. Cæſar, rogante ſorore ut infanti quod vellet, nomen daret, intuens Claudium patrum ſuum, à quo mox principe Nero adoptatus eſt, ejus ſe dixit dare: neque id ipſe ſerio, ſed per jocum, & aſpernante Agrippina, quod tum Claudius inter ludibria aulae erat. Trimulus patrem amiſit: cujus ex parte tertia heres, ne hanc quidem integram cepit, correptis per coheredem Cajum univerſis bonis, & ſubinde matre etiam relegata, pæne inops atque egens apud amitam Lepidam nutritus eſt, ſub duobus pædagogis, ſaltatore atque tonſore. Verum Claudio imperium adeptò, non ſolum paternas opes recuperavit: ſed & Crispi Paſſieni vitrici ſui hereditate ditatus eſt. Gratia quidem & potentia revocatae reſtituta: que matris uſque eo floruit, ut emanaret in vulgus, miſſos à Meſſallina uxore Claudii, qui eum meridianam quaſi Britannici æmulum ſtrangularent. * Additum fabulae eſt, eoſdem dracone è pulvino ſe proferente conterritos reſugiſſe. Quæ fabula exorta eſt, deprehendiſis in lecto ejus circum cervicalia ſerpentis exuviis: quas tamen aureæ armillæ ex voluntate matris incluſas dextro brachio geſtavit aliquandiu: ac tædio tandem maternæ memoriæ abjecit: ruruſque extremis ſuis rebus fruſtra requiſivit.

7. Tener adhuc, nec dum matura pueritia, circenſibus ludis Trojam conſtantiffime favorabiliterque luſit. Undecimo ætatis anno à Claudio adoptatus eſt, Annæoque Senecæ jam tunc ſenatori in diſciplinam traditus. Ferunt Senecam proxima nocte viſum ſibi per quietem, C. Cæſari præcipere: & fidem ſomnio Nero brevi fecit, prodita immanitate naturæ, quibus primum potuit experimentis. Namque Britannicū
fra-

Additum fabulae eſt, eoſdem.] Al. *fabula e. ſæm,*
al. *fabula & eoſdem.* Corri-

gunt autem quidam, *Ad-*
dit. fabula eſt.

fratrem, quod se post adoptionem *ÆNOBAR-
BUM ex consuetudine salutasset, * ut subditi-
vum apud patrem arguere conatus est. Amitam
etiam Lepidam, ream testimonio coram afflixit,
gratificans matri, à qua rea premebatur. Deductus
in forum tiro, populo congiarium, militi donati-
vum proposuit: indictaque decursione prætorian-
nis, scutum sua manu prætulit: exinde patri gra-
tias in senatu egit. Apud eundem consulem pro
Bononiensibus Latine, & pro Rhodiis atq; Ilien-
sibus Græce verba fecit. Auspicatus est & jurif-
dictionem * Præfectus urbis sacro Latinarum,
celeberrimis patronis, non translaucias, ut asso-
let, & breves, sed maximas plurimasque postula-
tiones certatim ingerentibus: quamvis interdi-
ctum à Claudio esset. Nec multo post duxit ux-
orem Octaviam: ediditque pro Claudii salute cir-
censes, & venationem.

8. Septendecim natus annos, ut de Claudio
palam factum est, inter horam sextam septimam-
que processit ad excubitores: cum ob totius diei
diritatem non aliud auspicandi tempus accom-
modatius videretur: proque Palatii gradibus IM-
PERATOR consalutatus, lectica in castra, & in-
de raptim appellatis militibus in curiam delatus
est: discessitque jam vesperi: ex immensis quibus
cumulabatur honoribus, tantum PATRIS PA-
TRIS nomine recusato, propter ætatem.

8. Orsus hinc à pietatis ostentatione, Clau-
dium apparatissimo funere elatum laudavit, con-
secravitque. Memoriz Domitii patris honores
maximos habuit. Matri summam omnium rerum
publicarum privatarumque permisit. Primo et-
iam imperii die signum excubanti tribuno dedit.
Optimam matrem: ac deinceps ejusdem sæpe
lectica

7. *Ænocharbum. Subditi-
vum.] Al. Ahenobarbum.
Subditivum.*
*Præfectus urbis sacro Læ-
tistrum.] Ita Glareani*

aliique meliores codd
Vulg. *Præfetti urbis æque*
Lat. aut, *Præfettus urbi*
æque Lat.

R 2.

260 C. SUETONII TRANQ.
 lectica per publicum simul vectus est. Antium
 coloniam deduxit, adscriptis veteranis è præto-
 rio, additisque per domiciliū translationem ditif-
 simis primipilariū, ubi & portum operis sum-
 tuosissimi fecit.

10. Atque, ut * certiolem adhuc indolem o-
 stenderet, ex Augusti præscripto imperaturum
 se professus, neq; liberalitatis, neque clementiæ,
 nec comitatis quidem exhibendæ ullam occasio-
 nem omisit. Graviora * vestigalia abolevit, aut
 minuit. Præmia delatorum Papiæ legis ad quar-
 tas redegit, divisit populo virium * quadringenis
 nummis. Senatorum nobilissimo cuique, sed à
 re familiari destituto, annua salaria, & quibus-
 dam quingena constituit. Item prætorianis co-
 hortibus frumentum * menstruum gratuitum. Et
 cum de supplicio cuiusdam capite damnati ut ex
 more subscriberet, admoneretur: Quam vellem,
 inquit, nescire literas. Omnes ordines subinde,
 ac memoriter, salutavit. Agenti senatui gratias,
 respondit: Cum meruero. Ad campestris exer-
 citationes suas admisit & plebem. declamavit &
 sæpius publice: recitavit & carmina, non modo
 domi, * sed in theatro, tanta universorum læti-
 tia, ut ob recitationem supplicatio decreta sit,
 * eaque pars carminum aureis litteris Jovi Capi-
 tolino dicata.

11. Spectaculorum plurima & varia genera
 edidit: Juvenales, Circenses, scenicos ludos, gla-
 diatorium munus. Iuvenalibus senes quoque
 consulares, * anusque matronas recepit ad lufum.
 Circensibus loca equiti secreta à cæteris tribuit:
 commisitque etiam camelorum quadrigas. Ludis,
 quos pro æternitate Imperii susceptos appellari
 Maximos

10. Certiolem adhuc indolem. Vestigalia abolevit. Quadringenis nummis. Menstruum gratuitum. Sed in theatro. Et eaque pars carminum.] Al. Mitiolem, aut, certiolem, adhuc

ind. Vestig. aut. abol. Quadringenis num. Menstruumque grat. Sed & in theatro. Et eaque pars carmi.

11. Anusque matronar.] Al. Anusque & matronas,

Maximos voluit, ex utroque ordine & Texu plerique ludicras partes sustinuerunt. Notissimus eques Roman. elephanto superfedens per catadromum decucurrit. * Inducta est & Afranii togata, quæ Incendium inscribitur: concessumque ut scenici ardentis domus supellectilem diriperent, ac sibi haberent. Sparsa & populo missilia omnium rerum per omnes dies singula quotidie millia. Avium cujusque generis multiplex penus, tessera frumentariæ, vellis, aurum, argentum gemmæ, margaritæ, tabulæ pictæ, mancipia, jumenta, atque etiam mansuetæ feræ: novissime naves, insulæ, agri.

12. Hos ludos spectavit è proscenii fastigio. Munere quod in Amphitheatro ligneo, * in regione Martii campi intra anni spatium fabricato, dedit, neminem occidit, * ne noxiorum quidem. Exhibuit autem ad ferrum etiam * quadringentos senatores, sexcentosque equites Romanos, & quosdam fortunæ atque existimationis integræ ex iisdem ordinibus, * confectoresque ferarum, & ad varia arenæ ministeria. Exhibuit & naumachiam marina aqua innantibus belluis, item Pyrrichas quasdam è numero ephororum: quibus post editam operam diplomata civitatis Romanæ singulis obtulit. Inter Pyrricharum argumenta, taurus Pasiphaen ligneo juvencæ simulacro abditam iniit, ut multi spectantium crediderunt. Icarus primo statim conatu juxta cubiculum ejus decidit, ipsumque

cruore

Inducta est & Afranii]
Al. *Inducta est Afranii.*

12. *In regione Martii Noxiarum quidem.]* Al. *Regionæ, sine, in. Noxium.*

Quadringentes Senatores, sexcentisque equites.] Placet I. Lipsii conjectura, cui ad Annal. Taciti sextum, *quadringentes, & sexcentis visum*

reponere. Xiphilinus quidò parcius dimidio, qui equites tricenos duntaxat pugnas scribit. Torrent.

Confectoresque ferarum & adversis.] Ex parte hæc Terentiana lectio. Nam ille, *confectores quoque*, malit. Iphus autem, *& adversis, pro, & varia*, quod in vulg.

R 3

æruore resperſit. Nam perraro præſidere, cæterû accubans primum parvis foraminibus, deinde toto podio adaperto ſpectare conſueverat. Inſtituit & quinquennale certamen primum omnium Romæ, more Græco triplex, muſicum, gymnium, equeſtre, quod appellavit N E R O N I A. * Dedicatisque thermis atque gymnaſio, ſenatu quoque & equiti oleum præbuit. Magiſtros toti certamini præpoſuit conſulares ſorte, * ſede prætorum: deinde in orchēſtram ſenatumque deſcendit, & orationis quidem carminisque Latini coronam, de qua honeſtiſſimus quiſque contendat, ipſorum conſenſu conſeſſam ſibi recepit. Citharam autem à iudicibus ad ſe delatam adoravit, ferrique ad Auguſti ſtatuum juſſit. Gymnico, quod in Septis edebat, inter buthyſiæ apparatus, barbam primam poſuit, * conditamque in auream pyxidem, & pretioſiſſimis margaritis adornatam * Jovi Capitolino conſecravit. Ad athletarum ſpectaculum invitavit & virgines Veſtales: quia Olympiæ Cereris ſacerdotibus ſpectare conceditur.

13. Non immerito inter ſpectacula ab eo edita, & Tiridatis in urbem introitum retulerim. Quem Armeniæ regem magnis pollicitationibus ſolicitatum, cum deſtinato per edictum die oſtenſurus populo propter nubilû diſtuliffet, produxit, quo opportuniſſime potuit: diſpoſitis circa fori templa armatis cohortibus, curuli reſidens apud Roſtra triumphantis habitu, inter ſigna militaria, atque vexilla: & primo per devexum pulpitum ſubeuntem admiffit ad genua, allevatumq; dextra exoſcularus eſt: dein precanti, tiara deducta, d'adema impoſuit, verba ſupplicis interpretata prætorio viro multitudini pronuntiante. Perductum deinde in theatrum, ac rurfus ſupplican-

Dedicatisque thermis. Sede prætorum. Conditam quoque in auream. Jovi Capitolino.]

Al. Dedicatio th. Sed & prætoris. Conditam in auream. Capitolio, ſive, Jovi.

cantem juxta se latere dextro collocavit. Ob quæ imperator consalutatus, laurea in capitolium lata, * Janum geminum clausit tam nullo quam residuo bello.

14. Consulatus quatuor gessit: primum bimestrem, secundum & novissimum semestres, tertium quadrimestrem: medios duos continuavit, reliquos inter annua spatia variavit.

15. In jurisdictione postulatoribus nisi sequenti die, ac per libellos, non temere respondit. * In cognoscendo morem eum tenuit, ut * continuis actionibus omissis, sigillatim quæque per vias ageret. Quoties autem ad consulandum * secederet, neque in commune quidquam, neque propalam deliberabat: * sed & conscriptas ab unoquoque sententias tacitus ac secreto legens, * quid ipsi libuisset, perinde atque pluribus idem videretur, * pronuntiabat. In Curiam libertinorum filios diu non admisit: admisissiq; à prioribus principibus honores denegavit. Candidatos qui supra numerum essent, in solatium dilationis ac moræ, legionibus præposuit. Consulatum in senos plerumque menses dedit. Defunctoque circa Kal. Januarias à tero è COSS. neminem substituit: improbens exemplum vetus Caninii * Rebili, uno die consulis. Triumphalia ornamenta, etiam quæstorix dignitatis, * &c

13. *Janum geminum clausit tam nullo quam residuo bello.*] Hæc vulgo initium capitis decimi quarti faciebant. Bene inde huc à Torrentio retract. sed male: ille, ut & ante eum Faernus, legere, tamquam nullo residuo bello. Casaubonus putans e Suetonii verbis colligi, sæpius à Nerone clausum, sic legit: *Janum gem. clausit: clausit*

enim tam nullo quam residuo bello.

15. *In cognoscendo, morem. Cent. action. omissis, sig. Secederet. Sed & conscriptas. Quidis. Pronunciabat. Rebili.] Al. Cognoscendi morem. Cent. action. sig. sine, omissis. Sederet. Sed confer. sine, &. Quid, vel, qui. Quidis. Per consules plerumque restabat. Rebili.*

* & nonnullis ex equestri ordine tribuit : nec utique de causa militari. * De quibusdam rebus rationes ad senatum missas , præterito quaestoris officio , per COSS. plerumque recitabat.

16. Formam ædificiorum urbis novam excogitavit : & ut ante insulas ac domos porticus essent , de quarum solaris incendia arcerentur : easque sumptu suo extruxit. Destinarat etiam * Otia tenus mœnia promovere , atque inde fossa mare veteri urbi inducere. Multa sub eo & animadversa severe , & coercita , nec minus instituta : adhibitus sumptibus modus : publicæ cœnæ ad sportulas reductæ : interdictum ne quid in popinis cocti præter legumina aut olera veniret , cum antea nullum non opsonii genus proponeretur : * afflictis suppliciis CHRISTIANI , genus hominum superstitionis novæ ac maleficæ : vetiti quadrigariorum lusus , quibus inveterata licentia passim vagantibus , fallere ac furari per jocosum jus erat : pantomimorum factiones cum ipsis simul relegatæ.

17. Adversus falsarios tunc primum reperiuntur ne tabulæ nisi pertusæ , ac ter lino per foramina trajecto , obliquarentur. Cautum * ut in testamentis primæ duæ ceræ , testatorum modo nomine inscripto , vacuæ signaturis ostenderentur : ac ne quis alieni testamenti scriptor legatum sibi adscriberet. Item ut litigatores pro patrociniis certam justamque mercedem , pro subfelliis nullam omnino darent , præbente ærario gratuita :

Et nonnullis. De quibusdam.] Al. Nonnullis, sine, C. Sed C. de quibusdam.]

16. Otia tenus.] Alii, Otia tenus.]

Afflictis suppliciis.] Alii, Afflictis suppl.]

17. Ut in testamentis primæ duæ ceræ.] Viterb. ut te-

stamenti. ita sæpe rō in o-
mittitur eleganter. Non as-
sentiatur magnæ sumæ I. C.
qui contendit scribendum
hoc loco, imo duæ ceræ. a-
liter enim omnes libri ne-
que in vulgata lectio. ne
quicquam incommodi. Ca-
saubonus.

gratuita : utque rerum actu * ab ærario caussæ ad forum , ac recuperatores transferrentur : & ut omnes appellationes à iudicibus ad senatum fierent.

18. Augendi , propagandique Imperii neque voluntate ulla neque spe motus umquam , etiam ex Britannia deducere exercitum cogitavit : nec nisi verecundia , ne obrectare parentis gloriæ videretur , destitit. Ponti modo regnum concedente Polemone , item Alpium , defuncto Cottio , in provinciæ formam redegit.

19. Peregrinationes duas omnino suscepit , Alexandrinam & Achaicam : sed * Alexandrina ipso profectiois die destitit , turbatus religione simul ac periculo. Nam circuitis templis cum in æde Vestæ resedisset , consurgenti ei primum lacinia obhæsit : deinde * tanta oborta caligo est , ut despiciere non posset. In Achaja Isthmum perfodere aggressus , prætorianos pro concione ad inchoandum opus cohortatus est : tubaque signo dato , primus rastello humum effodit , * & corbulæ congestam humeris extulit. Parabat & ad Caspias portas expeditionem , conscripta ex Italicis senum pedum tyronibus nova legione , quâ Magni Alexandri phalangem appellabat. Hæc partim nulla reprehensione partim etiam non mediocri laude digna in unum contuli : ut scernerem à probris ac sceleribus ejus , de quibus dehinc dicam.

20. Inter ceteras disciplinas pueritiæ tempore imbutus & musica , statim ut Imperiû adeptus est , Terpnium citharædum * vigentem tunc præter alios,

Ab ærario caussa.] Lib. Torrentii, *ad ærarium caussa*, pro caussis apud ærarium pendentiibus. *destitit*, ut, Suetonius Tib. 36. Torrentius.

19. *Alexandriam ipso profectiois die destitit.*] Sic mss. duo & editi, Frobenii. Gryphii vero, *Alexandriam* desitit. Alii, *Alexandrinam* *Tanta oborta caligo est.*] Al. *tanta caligo ecorta est.* *Et corbulæ.*] Alii, *Et corbule.*

20. *Vigentem tunc.*] Al. *Ingentem tunc.*

R 5

ter alios, accersit: diebusque continuis post cœnam canenti in multam noctem assidens, paulatim & ipse meditari exerceri que cœpit: nec eorum quidquam omittere, quæ generis ejus artifices, vel conservandæ vocis causa vel augendæ factarent. Sed & plumbeam chartam supinus pectore * sustinere: & clystere vomituque purgari: & abstinere pomis * cibisque officientibus: donec blandiente profectu (quamquam exiguæ vocis, & fuscæ) prodire in scenam concupivit: subinde inter familiares Græcum proverbium jactans, occultæ musicæ nullum esse respectum. Et prodit Neapoli primum: ac ne, concusso quidem repente motu terræ theatro, ante cantare destitit quam inchoatum absolveret *ἰσχυρῶς*. Ibidem sæpius & per complures cantavit dies: sumto etiam ad reficiendam vocem brevi tempore, impatiens secreti à balneis in theatrum transit, mediæque in orchestra frequente populo epulatus, si paulum subbibisset, * aliquid se sufferti tinnituum Græco sermone promisit. Captus autem modulatis Alexandrinorum laudationibus, qui de novo comœatu Neapolim confluerant, plures Alexandria evocavit. Neque eo segnius adolescentulos equestri ordinis, & quinque amplius millia è plebe robustissimæ juventutis undique elegit, qui divisi in factiones, plausuum genera condicerent, (bombos, & imbrices, & testas vocabant) operamque navarent cantanti sibi, insignes pinguisima coma, & excellentissimo cultu pueri, * nec sine anulo lævis: quorum

Sustinere. Cibisque officientibus.] Al. *Sustinuit. Cibisque officientibus.*

Aliquid se sufferti.] In libris, *suffere, sufferi, sufferim, & sufferum.* Turnebus & *suffer* id est, *ὑποποικίω*, & *sufferi* id est, *ὑπαγοίω*, probat. Torrentius & Urbinus cum Egnatio. *suffer-*

tim; ut ubi subbiberit, aliquid plenius se cantaturum colluto jaro gutture polliceatur.

Nec sine anulo lævis.] Torrentius è mss. *lævis*, ut manus intelligat anulis vacuas, atque ita inter plaudendum minus impeditas. Quidam libri, *volis*, aut, *fortis*.

quorum duces * quadragesena millia H S. merebant.

21. Cum magni æstimaret cantare , etiam Romæ Neroneum agona ante præstitutam diem revocavit. Flagrantibusque cunctis cœlestem vocem, respondit quidem , in hortis se copiam volentibus facturum: sed adjuvante vulgi preces etiam statione militum , quæ tunc excubabat , representaturum se pollicitus est libens : ac sine mora nomen suum in albo prostentium citharædorum jussit adscribi : sorticulaque in urnam cum cæteris demissa intravit ordine suo , simulque Præfecti prætorii citharam sustinentes , post tribuni militum, juxtaque amicorum intimi. Utque constitit peracto principio , Nioben se cantaturum per Cluvium Rufum consularem pronuntiavit , & in horam fere decimam perseveravit : coronamque eam , & reliquam certaminis partem in annum sequentem distulit , ut sæpius canendi occasio esset. Quod cum tardum videretur, non cessavit identidem se publicare. Non dubitavit etiam privatis spectaculis operam inter scenicos dare , * quodam prætorum H S. decies offerente. Tragædias quoque cantavit personatus : heroum Deorumque , item heroidum ac Dearum personis * effectis ad similitudinem oris sui, & sæminæ, prout quamque diligeret. Inter cætera cantavit Canacem parturientem, Orestem matricidam , Oedipodem * excæcatum , Herculem insanum. In qua fabula fama est tirunculum militem positum ad custodiam aditus , cum eum * ornari ac vinciri catenis , sicut argumentum postulabat, videret , accurrisse ferendæ opis gratia.

22. Equorum studio vel præcipue ab ineunte ætate si gravavit , plurimusque illi sermo , quamquam

Quadragesena militis H S.] *fi. d. Extræctum. Ornari.]*
g. c. quadragesena H S.] *Al. Quodam prætorio. Effectus.]*
 21. *Quodam prætorum. Ef-* *Oedipodem, Orestem.*

quam vetaretur, de circensibus erat : * & quondam tractum Prasinum agitatorem inter condiscipulos querens, objurgante magistro, de Hectore se loqui ementitus est. Sed cum inter initia Imperii eburneis quadrigis quotidie in abaco luderet, ad omnes etiam * minimos Circenses * comiebat secessu, primo clam, deinde propalam : ut nemini dubium esset eo die utique * affuturum. Neque dissimulabat velle se palmarum numerum ampliari : quare spectaculum * multiplicatis missibus in serum protrahebatur, ne dominis quidem jam factionum dignantibus, nisi ad totius dici cursum, greges ducere. Mox & ipse aurigare, atque etiam spectari sæpius voluit : positoque in hortis inter servitia & sordidam plebem rudimento, universorum se oculis in Circo maximo præbuit, aliquo liberto mittente mappam, unde magistratus solent. Nec contentus harum artium experimenta Romæ dedisse, Achajam, ut diximus, petit, hinc maxime motus : Instituerant civitates, apud quas musici agones edi solent, omnes citharædorum coronas ad ipsum mittere. Eas adeo grate recipiebat, ut legatos, qui pertulissent, non modo primos admitteret, sed etiam familiaribus epulis interponeret. A quibusdam ex his rogatus, ut cantaret super cœnam, excepitque effusius, solos scire audire Græcos, solosque se & studiis suis dignos ait. Nec profectioe dilata, ut primum * Cassiopen trajecit, statim ad aram Jovis Cassii cantare auspicatus est.

23, Certamina deinceps obiit omnia. Nam & quæ diversissimorum temporum sunt, cogi in unum annum, quibusdam etiam iteratis iussit. Olym-

22. Et quondam tractum Prasinum, vel, Prasinum. Objurgante magistro. Maximus Ciceres. Comiebat secessu. Affuturum. Multiplicatis missibus. Cassiopen.] Alii, Et quondam tractum Prasinum, vel, Prasinum. Objurgante pedagogo. Mimes Ciceres. Secessu, vel, è secessu. Comiebat. Affuturum. Multiplicatis missibus. Cassiopen.

Olympiæ quoque præter consuetudinem musicum agona commisit. Ac, ne quid circa hæc occupatum avocaret detineretve, cum præsentia ejus urbicas res egere à liberto Helio admoneretur, rescripsit his verbis, Quamvis nunc tuum consilium sit & votum, celeriter reverti me: tamen suadere & optare potius debes ut Nerone dignus revertar. Cantante eo, ne necessaria quidem caussa excedere theatro licitum erat. Itaque & enixæ quædam in spectaculis dicuntur, & multo tædio audicndi laudandique clausis oppidorum portis, aut furtim desiluisse de muro, aut morte simulata funcre elati. Quam autem trepide anxique certaverit, quanta adversariorum æmulatione, quo metu judicum, vix credi potest. Adversarios quasi plane conditionis ejusdem, observare, captare, infamare secreto, nonnumquam ex occurso maledictis incessere: ac, si qui arte præcellerent, corrumpere etiam solebat. Iudices autem prius quam inciperet: reverentissime alloquebatur: omnia se facienda fecisse, sed eventum in manu esse Fortunæ: illos, ut sapientes & doctos viros fortuita debere excludere: atque ut auderet hortantibus, æquiore animo recedebat: ac ne sic quidem sine sollicitudine taciturnitatem pudoremque quorundam pro tristitia ac malignitate arguens, suspectosque sibi dicens.

24. In certando vero ita legi obediebat, ut nunquam excreare ausus, sudorem quoque frontis brachio detergeret: atque etiam in quodam tragico actu, cum elapsum baculum cito resumisisset, pavidus & metuens, ne ob delictum certamine submoveretur, non aliter confirmatus est quam adjuvante hypocrita non animadversum id inter exultationes succlamationesque populi. Victorem autem se ipse pronuntiabat. Qua de causa & præconio ubique contendit. Ac ne cujus alterius hieronicarum memoria, aut vestigium exlaret usquam, subverti & unco trahi, abjicere

jicique in latrinas omnium statuas & imagines imperavit. Aurigavit quoque plurifariam, Olympiis vero etiam decemjugem: quamvis idipsum in rege Mithridate, carmine quodam suo reprehendisset. Sed excussus curru, ac rursus repositus, cum perdurare non posset, desinit ante decursum: nec eo secius coronatus est. Decedens deinde, provinciam universam libertate donavit: simulque iudices civitate Romana, & pecunia grandi. Quæ beneficia è medio stadio Isthmiorum die sua ipse voce pronuntiavit.

25. Reversus è Græcia Neapolim, quod in ea primum artem protulerat, albis equis introiit, disjecta parte muri, ut mos hieronicarum est. Simili modo Antium, inde * Albanum, inde Romam. * Sed & Romam eo curru quo Augustus olim triumphaverat, & in veste purpurea, distinctaque stellis aureis chlamyde, coronamque capite gerens * Olympiacam, dextra manu Pythiam, præeunte pompa * cæterarum cum titulis, ubi, & quos, quo cantionum, quove fabularum argumento vicisset: sequentibus currum ovariantium ritu plausoribus, * Augustianos, militesque se triumphi ejus clamitantibus. Dehinc diruto Circi maximi arcu, per Velabrum Forumque, Palatium & Apollinem petiit. Incedenti passim victimæ cæcæ, sparso per vias identidem croco, ingestæque aves, ac lemnisci, & bellaria. Sacras coronas in cubili circum lectos posuit. Item statuas suas citharædico habitu: qua nota etiam nummum percussit. Ac post hæc tantum abfuit à remittendo laxandoque studio: ut conservandæ vocis gratia, neque milites umquam, nisi absens, aut alio verba pronuntiante, appellaret: neque quidquam serio jocove egerit, nisi adstante phonasco,

.25. *Albanam. Sed & Romam. Olympiacam. Cæterarum. Augustianos, militesque se triumphi ejus clamitantibus.*] Alii: *Alban. Sed Roma. Olympicam. Cæterarum. Augustianosque se militesque triumphi ejus clamitantibus. aut, clamantibus.*

phonaſco, qui moneret, parceret arteriis, ac ſudarium ad os applicaret: multiſque vel amicitiam ſuam obtulerit, vel ſimultatem indixerit, prout quiſque ſe magis parciusve laudaſſet.

26. Petulantiam, libidinem, luxuriam, avaritiam, crudelitatem ſenſim quidem primo & occulte, velut juvenili errore, exercuit: ſed ut tunc quoque dubium nemini foret, naturæ illa vitia non ætatis eſſe. Poſt crepuſculum ſtatim arrepto pileo vel galero, popinas inibat: circumque vicos vagabatur ludibundus, nec ſine perniciæ tamen. Siquidem redeuntes à cœna verberare, ac repugnantes vulnerare, cloacis que demergere aſſueverat: tabernulas etiam eſſringere & expilare: quintana domi conſtituta, ubi partæ & ad ſcittationem * dividendæ prædæ pretium * aſſumeretur. Ac sæpe in ejuſmodi rixis, oculorum & vitæ periculum adiit, à quodam laiclavio, cujus uxorem attraxerat, prope ad necem cæſus. Quare nunquam poſtea ſe publico illud horæ ſine tribunis commiſit, procul & occulte ſubſequentibus. Interdiu quoque clam geſtatoria ſella delatus in theatrum, ſeditionibus pantomimorum ex parte proſcenii ſuperiori, ſignifer ſimul ac ſpectator aderat. Et cum ad manus ventum eſſet, lapſidibus que & ſubſelliorum fragminibus decerneretur, multa & ipſe jecit in populum, atque etiam prætoris caput conſauciavit.

27. Paullatim vero invaleſcentibus vitiis, jocularia & latebras omiſit, nulla que diſſimulandi cura ad majora palam erupit. Epulas à medio die ad mediam noctem protraherat: reſortus sæpius calidis piſcinis, ac tempore æſtivo nivatis. Cœnitabatque nonnumquam & in publico, Nautachia præcluſa, vel Martio campo, vel Circo maximo, inter ſcortorum totius urbis ambubajarumque miniſteria. Quoties Oſtiam Tiberi deſtueret, aut Bajanum ſinum præternavigaret, diſpoſitæ

'26. *Dividenda.*] *Dividenda.* *Aſſumeretur.*] *Aſſumeretur.*

dispositæ per litora & ripas diversoriarum tabernarum parabantur, * insignes generum & matronarum infortorio copas imitantium, atque hinc inde hortantium ut appelleret. Indicebat & familiaribus cœnas, * quorum uni mitellita quadragies HS. constitit, alteri pluris aliquanto absortiorofaria.

28. Super * ingenuorum pædagogia, & nuptiarum concubinatus, Vestali virgini Rubricæ vim

27. *Insignes generum & matronarum infortorio copas imitantium.*] Sic variant codd. *Infortoria opera imitantium. Infortio loco passim imitantium. Infortiorum loco passim imitantium. Infortorias operas imitantium. Infortio loco passim imitantium.* Torrentius & Casaubonus in Turnebiletionem consentiunt, *infortio copas imitantium*; nisi quod etiam, *infortio*, admittunt. Mox, *hortantium*, alii, *crantium*.

Quorum uni mitellita quadragies HS. constitit, alteri pluris aliquanto absortiorofaria.] Quid multa? Omnes interpretes hic aut quid dicant nesciunt, aut quæ nesciunt dicunt. Variant enim mire codices. Lectiones & correctiones singulas annotasse sufficiet: *Quorum uni mitellita*, vel, *mytelicit*, vel, *mytelicis quadragies HS. constituerunt*; alteri pluris aliquanto ab *Syrtio*, vel, *ulstio*, (vel, sine ista voce,) *rosaris*. Turnebus auctor ejus quam damus lectionis, quam aliquot mss. tuentur. Interpretatur mitellita, genus placenta-

rum tamquam mitellitarum. Torrentius, *mitella*, & *constiterunt*, mavult, ea omnia scilicet quæ pistorum dulciorum opera parabantur. At pro, *Absortio rosaris*, idem Torrentius, *Ab-syrtis*. ut Absyrtidum insulis, quæ à fratre Medæ Absyrtis vocatæ sunt, petitas rosas significet, vel, inquit, Si divinationi locus relinquitur, *aspectus rosaris*, legendum censeam, quæ ultima correctio Casaubono non displicet: quamvis etiam proponat, *et Pesto rosaris*. Sic vero de toto loco Casaubonus: Si conjecturis uti licet, non verebor somnium meum referre. Visum enim aliquando sic esse rescribendum, servatis ex parte antiquæ Romanæ editionis vestigiis: *quorum uni myrtelichilis CCC. HS. constitit: alteri pluris aliquanto ab Ægypto rosaris*. Trichilas Latini vocabantur tras quæ nobis adhuc vernaculo idiomate, *treiles*, dicuntur, &c.

21. *Ingenueorum pædagogia.*] Egnatius, *prologis*, substituit, nequicquam.

vim intulit. Acten libertam paulum abfuit quin
 juſto matrimonio ſibi conjungeret: ſubmiſſis
 conſularibus viris qui regio genere ortā pejera-
 rent. Puerum Sporum, exſectis teſibus, etiam
 in muliebrem naturam tranſfigurare conatus eſt:
 cum dote & ſtameo * per ſolenne nuptiarum ce-
 leberrimo officio, deductum ad ſe pro uxore ha-
 buit. Exſtatque cujuſdam non inſcitus jocus, Be-
 ne agi potuiſe cum rebus humanis, ſi Domitius
 pater talem habuiſſet uxorem. Hunc Sporum
 Auguſtarum ornamentis excultum, lecticaque
 vectum, & circa conventus mercatusque Græ-
 ciæ, ac mox Romæ circa Sigillaria, comitatus
 eſt, identidem exoſculans. Nam matris concubi-
 tum appetiſſe, & ab obtrectatoribus ejus, ne ferox
 & impotens mulier * & hoc genere gratiæ præ-
 valeret, deterritum nemo dubitavit: utique poſt-
 quam meretricem, quam fama erat Agrippinæ ſi-
 millimam, inter concubinas recepit. Olim etiam
 quoties lectica cum matre veheretur, libidina-
 tum inceſſe, ac maculis veſtis proditum aſſir-
 mant.

29. Suam quidem pudicitiam uſque adeo
 * proſtituit, ut contaminatis pæne omnibus
 membris, noviffime quaſi genus * luxus excogi-
 taret: * quatenus feræ pelle contactus emittere-
 tur è cavea, virorumque ac foeminarum ad ſtipi-
 tem deligatorum inguina invaderet: & cum af-
 fatum deſeviſſet, conficeretur à Doryphoro li-
 berto: cui etiam, ſicut ipſi Sporus, ita ipſe de-
 nupſit; voces quoque & ejulatus vim patientium
 virginum imitatus. Ex nonnullis comperi, per-
 ſuaſiſſimum habuiſſe eum, neminem hominem
 pudicum, aut ulla corporis parte purum eſſe: ve-
 rum pleroſque diſſimulare vitium, & * calliditate
 obtegere:

*Per ſolenne nuptiarum,
 Et hoc genere gratia] Al.
 per ſolennal. Etiam hoc gene-
 re gratia.*

*29. Proſtituit Luxus. Quo-
 tenus fera. Calliditate obte-
 gere.] Al. Proſtravit. Luſus,
 Quoſera. Callide obtege.*

S.

obtegere: ideoque professis apud se obscœnitatem, cœtera quoque concessisse delicta.

30. Divitiarum & pecuniæ fructum non alium putabat quam profusionem: sordidos ac deparcos esse quibus ratio impensarum constaret: prælautos vereque magnificos qui abuterentur ac perderent. Laudabat mirabaturque avunculum Cajum, nullo magis nomine quam quod ingentes à Tiberio relictas opes in brevi spatio prodegisset. Quare nec largiendi nec absumendi modum tenuit. In Tiridatem, quod vix credibile videatur, * octingena nummum millia diurna erogavit, abeuntique super H.S. millies contulit. Menecratem cibariæ & * Spicillum mirmillonem triumphalium virorum patrimoniis ædibusque donavit. * Cercopithecum Panerorem sceneratorem, & urbanis rusticisque prædiis locupletatum, prope regio extulit funere. Nullam vestem bis induit. Quadringenis in punctum H.S. aleam lusit. Piscatus est rete aurato, purpura coccoque funibus nexis. Nunquam carrucis minus mille fecisse iter traditur, solcis mularum argenteis, canusinatis mulionibus, armillata & phalerata * cum Mazacum turba, atque cursorum.

31. Non

30. *Deparcos esse. Octingenta nummum millia. Spicillum Mirmillonem.*] Al. *deparcos esse. Octingenta nummum millia. Spicillum, Spicillum, Spicillum mirmillonem.*

Cercopithecum Panerorem sceneratorem.] Quis scenerator tam Neroni carus? Scribo igitur, sed suspensa manu, *Cercopithecum, Paneroris sceneratoris, urbanis* &c. Ut Cercopithecus gladiatoris, aut mimi cuiuspiam, Paneros libertiforte, scenerato-

ris, à Nerone confiscati, nomen fuerit. Eros saue & Paneros pro servis in vetustis monumentis legisse mœnini Torrentius.

Cum Mazacum turba atq; cursorum.] Veram hanc esse lectionem primus animadvertit Sabellicus, inde Egnatius sibi attribuit, tandē novi homines de ista invēione gloriantur. Vere igitur Glareanus: Sed illæ hominum doctōrum gloriolæ. Beroaldus, *hæmarcorum*, se reperisse dicebat, alii, *comaxacum*.

31. Non in alia re damnosior quam in ædificando. Domum à Palatio Esquilias usque fecit: Quam primo Transitoriam, mox, incendio absumptam, restitutamque, Aurcam nominavit. De cujus spatio atque cultu suffecerit hoc retulisse. Vestibulum ejus fuit, in quo colossus centum viginti pedum * staret ipsius effigie: tanta laxitas, ut porticus triplices milliarias haberet: item stagnum maris instar, circumseptum ædificiis ad urbium speciem. Rura insuper arvis atque vineis & pascuis, silvisque, varia cum multitudine omnis generis pecudum ac ferarum. In cæteris partibus cuncta auro lita, distincta gemmis unio-numque conchis erant. Cœnationes laqueatæ * tabulis eburneis versatilibus, ut flores, fistulis, ut unguenta desuper spargerentur. Præcipua cœnationum rotunda, quæ perpetuo diebus ac noctibus vice mundi * circumageretur: balinæ marinis & Albulis fluentes aquis. Ejusmodi domum cum absolutam dedicaret, hætenus comprobavit, ut se diceret quasi hominem tandem habitare cœpisse. Præterea inchoabat piscinam à Miseno ad Avernum lacum, connectam, * porti-

31. Staret i. suis effigie: tant.] Al. staret. I. suis effigie tant.

Tabulis eburneis versatilibus, ut flores, fistulis, ut unguenta desuper spargerentur. Ita codex Abb. Gandensis, & Viterbienfis Casauboni. Magna lectionum hic varietas: Stephani enim editio sic habet: versatilibus ut flores; fistulatis ut unguenta. Romana & Aldina: versatilibus, ut flores, fistulis & unguenta. Ms. versatilibus ut flores fistulatis & unguenta. Alter ms. versatilibus ut unguenta. Vulg. ver-

satilibus: ut flores ex fistulis, & unguenta. Turnebo perplacet Stephani lectio mutata distinctione, ut flores fistulatis & unguenta. Torren-tio hæc, ut flores, & ex fistulis unguenta. Casaubono, cœnationes laqueata tabulis eburneis versatilibus, ut flores: fistulata, ut unguenta desuper spargerentur. Elige Lector. Sed nec peccabis si ab eaque hac editione damus. lectione non recesseris. Circumageretur.] Al. Circumagerentur.

* porticibus conclusam, quo quidquid totis
 Bais calidarum esset * converteretur. Fossam,
 ab Averno Ostiam usque, ut navibus nec tamen
 mari iretur, longitudinis per centum sexaginta
 * millia: latitudinis, qua contrariæ quinque-
 remes commearent. Quorum operum perfecien-
 dorum gratia, * quod ubique esset custodiæ in
 Italiam deportari, etiam scelere convictos, non
 nisi ad opus damnari, præceperat. Ad hunc im-
 pendiorum furorem super fiduciam imperii, et-
 iam spe quadam repentina immensarum & re-
 conditarum opum impulsus est: ex indicio equi-
 tis Roman. pro comperto pollicentis, thesauros
 antiquissimæ gazæ, quos Dido regina fugiens
 Tyro secum extulisset, esse in Africa vastissimis
 specubus abditos, ac posse crui parvula molien-
 tium opera.

32. Verum ut spes sefellit, destitutus, atque
 ita jam exhaustus & egens, ut stipendia quoque
 militum, & commoda veteranorum protrahi ac
 differri necesse esset, calumniis rapinisque inten-
 dit animum. Ante omnia instituit ut è libertor-
 rum defunctorum bonis pro semisse * dodrans
 cogereetur ei, si qui sine probabili causa eo nomi-
 ne essent quo fuissent illæ familiæ quas ipse con-
 tingeret: deinde ut * ingratorum in principem
 testamen-

*Porticibus conclusam. Con-
 verteretur. Milli.] Alii,
 Porticibusque concl. Commite-
 retur. Millis.*

*Quedamque esset custodia] Emendabat Torrētius, quæ
 ubique essent custodie. Eam
 lectionem post annotavit e
 cod. Cujacii Casaubonus:
 qui hanc insuper addit. quæ
 ubique esset custodiarum.*

32. *Dodrans cogere: ut
 si qui sine probabili causa eo
 nomine essent quo fuissent illæ
 familiæ quas ipse contingeret.]*

*Primo opt. codd. dextans.
 In reliquis sic variant: cogere-
 tur ei (vel, ei cogereetur,) nisi
 sine probabili causa eo nomine
 esset (vel, essent) quo fuissent
 illæ, vel, nullæ. Recte Lipsi-
 us, s, introduxit: quare
 concinna lectio erit, si sic
 scribas, cogereetur ei, si qui si-
 ne probabili causa eo nomine
 essent, quo fuissent nullæ fami-
 liæ.*

*Ingratorum in Principem.] Sunt qui deleant, in
 Principem.*

testamenta ad fiscum pertinerent: ac ne impune esset * studiosis juris qui scripserint vel dictassent ea: tum ut lege majestatis facta dictaque omnia, quibus modo delator non deesset, tenerentur. * Revocavit & præmia coronarum, quæ umquam sibi in certaminibus civitates detulissent. Et cum interdixisset usum amethystini ac Tyrii coloris, submisissetque qui nundinarum die pauculas uncias venderet: præcluserit cunctos negotiatores. Quinetiam inter canendum animadversam matronam è spectaculis, vetita purpura cultam, demonstrasse procuratoribus suis creditur: detractamque illico, non veste modo sed & bonis exiit. Nulli delegavit officium, ut non adjiceret: scis quid mihi opus sit: & hoc agamus ne quis quidquam habeat. Ultimo, temporis compluribus dona detraxit, simulacraque ex auro vel argento fabricata constavit: in his Penatium decorum, quæ mox Galba restituit.

33. Parricidia & cædes à Claudio exorsus est: cujus necis, etsi non auctor, at conscius fuit: neque dissimulanter, ut qui bolctos, in quo cibi genere venenum is acceperat, quasi decorum cibum, posthac proverbio Græco collaudare sit solitus. Certe omnibus rerum verborumque contumeliis inortuum insectatus est, modo stultitiæ, modo severitiæ arguens. Nam & morari cum inter homines desuisse, producta prima syllaba jocabatur: multaque decreta & constituta, ut insipientis atque delirij, pro irritis habuit. Denique bustum ejus conspici, nisi humili levique materia, neglexit. Britannicum, non minus æmulatione vocis, quæ illi jucundior suppetebat, quam metu ne quandoque apud hominum gratiam paterna me-

moria

Studiosis juris.] Al. stud. v. n. Torrentius omnia, sed sine probabili causa, exturbat.

Revocavit & præmia co-

ronarum quæ unquam sibi detulissent.] Ursini cod. Revocavit & præmia civitatum, y. n. f. i. e. coronas detul.

moria prævaleret, veneno aggressus est. Quod acceptum à quadam Locusta, venenariorum indice, cum opinione tardius cederet, ventre modo Britannici moto: accersitam mulierem sua manu verberavit, arguens pro veneno remedium dedisse. Excusantique minus datum ad occultandam facinoris invidiam: Sane, inquit, legem Iuliam timeo: coegitque se coram in cubiculo quam posset velocissimum ac præsentaneum coquere. Deinde in hædo expertus, postquam is quinque horas protraxit: iterum ac sæpius recoctum, porcello objecit. Quo statim exanimato, inferri in triclinium, darique cœnanti secum Britannico imperavit. Et cum ille ad primum gustum concidisset, comitali morbo ex consuetudine correptum apud convivas ementitus, postero die raptim inter maximos imbres translatio extulit funere. Locustæ pro navata opera, impunitatem prædiæque ampla, sed & discipulos dedit.

34. Matrem, dicta factaque sua exquirentem acerbius & corrigenstem, hætenus primo gravabatur, ut invidia identidem oneraret, quasi celsurus imperio, Rhodumque abiturus: mox & honore omni & potestate privavit; abductaque militum & Germanorum statione, contubernio quoque ac palatio expulit. Neque in divexanda quidquam pensi habuit: submissis & qui Romæ morantem, litibus, & in secessu quiescentem, per convitia & jocos, terra marique prætervehentes inquietarent. Verum minis ejus ac violentia territis perdere statuit. Et cum veneno ter tentasset, sentiretque antidotis præmunitam: lacunaria, quæ noctu super dormientem * laxata machina deciderent, paravit. Hoc consilio per confcios parum celato, solutilem navem, cujus vel naufragio vel cameræ ruina periret, commentus est. Atque ita reconciliatione simulata, jucundissimis

diffimis litteris Bajas evocavit ad sollennia Quinquatrium simul celebranda : datoque negotio trierarchis , qui Liburnicam , qua advecta erat, velut fortuito concursu confringerent, protraxit convivium. Repetentique Baulos, in locum corrupti navigii , machinosum illud obtulit , hilare profecutus: atque in digressu papillas quoque exosculatus , reliquum temporis cum magna trepidatione vigilavit , cœptorum opperiens exitum. Sed ut diversa omnia , nandoque evasisse eam, comperit, inops consilii , L. Agerinum, libertum ejus, salvam & incolumem cum gaudio nuntiantem, * *objecto clam juxta pugione , ut percussorem sibi subornatum arripi constringique jussit, matremque occidi : quasi deprehensum crimere voluntaria morte vitasset.* Adduntur his atrociora, nec incertis auctoribus, ad visendum interfectæ cadaver accurrisse , contrectasse membra , alia vituperasse , alia laudasse , sitique interim oborta , bibisse. Neque tamen sceleris conscientiam , quamquam & militum & senatus populi que gratulationibus confirmaretur , aut statim aut unquam postea ferre potuit : sæpe confessus exagitari se materna specie, verberibus Furiarum, ac tædis ardentibus. *Quin & facto per Magos sacro , evocare Manes, & exorare tentavit.* Peregrinatione quidem Græciæ, Eleusiniis sacris, quorum initiatione impii & scelerati voce præconis submoverentur , interesse non ausus est. * *Junxitque parricidio matris amitæ necem.* Quam cum ex duritia alvi cubantem visitare: & illa tractans lanuginem ejus, ut assolet , jam grandis natu, per blanditias forte dixisset, Simul hanc excepero, mori volo : conversus ad proximos, confestim se positurum velut irridens ait : præcepitque medicis ut largius purgarent ægram. Nam nec dum defunctæ bona invasit , suppresso testamento, ne quid abscederet.

35. Uxores

Objecto clam. Junxitque parricidio.] Al. Objecto clam. Junxit parricidii.

35. Uxores præter Octaviam duas postea duxit. Poppæam Sabinam, quæstorio patre natam, & equiti Romano ante nuptam: deinde Statiliam Messallinam Tauri bis consulis ac triumphalis abnepem. Qua ut potiretur, virum ejus Atticum Vestinum C O S S. in honore ipsò trucidavit. Octaviæ consuetudinem cito aspernatus, corripientibus amicis, sufficere illi debere respondit uxoria ornamenta: tandem mox sæpe frustra strangulare meditatus, dimisit ut stercilem: sed improbante divortium populo, nec parcente convitiis, etiam relegavit. Denique occidit sub crimine adulteriorum, adeo impudenti falsoque, ut in quæstione pernegantibus cunctis, Anicetum prædagogum suum * indicem subjecerit, qui dolo stupratam à se fateretur. Poppæam duodecimo die post divortium Octaviæ in matrimonium acceptam, dilexit unice. Et tamen ipsam quoque ictu calcis occidit: quod se ex aurigatione sero reversam, gravida & ægra convitiis incesserat. Ex hac filiam tulit Claudiam Augustam, amisitque admodum infantem. Nullum adeo necessitudinis genus est quod nõ scelere perculerit. Antoniam Claudii filiam recusantem post Poppææ mortem nuptias suas, quasi molitricem novarum rerum, interemit. * Similiter interemit cæteros, aut affinitate aliqua sibi aut propinquitate conjunctos. In quibus aulum Plautium juvenem: quem cum ante mortem per vim * constuprasset: * Eat nunc, inquit, mater mea, & successorem meum osculetur: jactans dilectum ab eo, & ad spem imperii impulsus. Privignum * Rufinum Crispinum, Poppæa natum, inpuiderem adhuc,

35. *Indicem subjecerit.*] Dicitio, *indicem*, abest à tribus exempl. & sane abesse eam analim. Torrent.

Similiter interemit ceteros.] Tres mss. *Similiter item ceteros.* Lego igitur,

Similiter ceteros. Torrent.

Constuprasset. Eat nunc, inquit, mater mea. Rufinum Crispinum.] Al. *Conspurescisset. Eat nunc, inquit mater, sine, me, Rufinum, & Rufinum Crispin.*

adhuc , quia ferebatur ducatus & imperia ludere , mergendum mari , dum piscaretur , * servis ipsius demandavit. Tuscum nutricis filium relegavit , quod in procuratione Ægypti , balneis in adventum suum exstructis lavisset. Senecam præceptorem ad necem compulit : quamvis sæpe comætarum petenti , bonisque cedenti , persanctè jurasset , suspectum se frustra , periturumque potius quam nociturum ei. Burro præfecto remedium ad fauces pollicitus , toxicum misit. Libertos divites & senes olim adoptionis , mox dominationis suæ fautores , atque rectores , veneno partim cibus partim potionibus indito , interceptit.

36. Nec minore sævitia foris & in externos grassatus est. Stella crinita , quæ summis potestatibus exitiû portendere vulgo putatur , per continuas noctes oriri cœperat. Anxius ea re , ut ex * Babilio astrologo didicit , solere reges talia ostenta cæde aliqua illustri expiare , atque à scmet in capita procerum depellere nobilissimo cuique exitium destinavit. Enimvero multo magis & quasi per justam causam duabus conjurationibus * promulgatis : quarum prior majorque Pisoniana , Romæ posterior , Vinicianæ , Beneventi constata atque detecta est. Conjurati è vinculis triplicium catenarum dixere causam : cum quidam crimen ultro faterentur , nonnulli etiam imputarent tamquam aliter illi non possent nisi morte succurrere , dedecorato flagitiis omnibus. Damnatorum liberi urbe pulsî , enectique veneno aut fame. Constat quosdam cum prædagogis & capsariis uno prandio pariter necatos , alios diurnum victum prohibitos querere.

37. Nullus posthac adhibitus delectus aut modus interimendi quoscumque libuisset , quacumque

Servis ipsius.] Al. *Servis Pafilo, & Babilo.*
36. Babilio astrologo.] Al. *Promulgatis.*] Alii, *Pro-*
vulgatis, &, per vulgatis.

cumque de causa. Sed ne de pluribus referam, Salvidieno Orfito objectum est quod tabernas tres de domo sua circa forum civitatibus ad stationem locasset: Cassio Longino jurisconsulto, * ac luminibus orbato, quod in vetere gentili stemmate C. Cassii percussoris Cæsaris * imagines restituisset: Pæto Thraseæ, tristior & pædagogii vultus. Mori iussis non amplius quam horarium spatium dabat. Ac ne quid moræ interveniret, medicos admovebat, qui cunctantes continuo curarent. Ita enim vocabat, venas mortis gratia incidere. Creditur etiam polyphago cuidam Ægyptii generis, crudam carnem & quidquid daretur mandere assueto, concupisse vivos homines laniandos absumendosque objicere. Flatus inflatusque tantis velut successibus, negavit quemquam principum scisse quid sibi liceret. Multasque nec dubias significationes sæpejecit: ne reliquis quidem se parsurum senatoribus: eumque ordinem sublaturum quandoque è Republ. ac provincias & exercitus equiti Romano ac libertis permissurum. Certe neque adveniēns, neque proficiscens, quemquam osculo impertivit, ac ne resalutatione quidem. Et in auspiciando opère Isthmi, magna frequentia clare, Ut sibi ac pop. Rom. bene res verteret, optavit: dissimulata senatus mentione.

38. Sed nec populo aut mœnibus patriæ percipit. Dicente quodam in sermone communi,

Ε' μὲ θανόντες γὰρ μὴ χθάρτω πύρι':

iramo, inquit, * ἰμὺ ζῶντος. Planeque ita fecit: nam quasi offensus deformitate veterum ædificiorum, & angulius flexurisque vicorum, incendit

57. *Ac luminibus orbato.*] Mallet Torrentius abesse, ac.

Imagines restituisset.] Al. restituit.

38. Ε' μὲ θανόντες γὰρ μὴ χθάρτω πύρι'.] *Me mortuo ἰμὺ ζῶντος. Me vivente.*] Turnebus non male ἰμὺ ζῶντος.

dūt urbem tam palam , ut plerique consulares , * cubicularios ejus , cum stupa tædaque , in prædiis suis deprehensos non attigerint : & quædam horrea circa domum Auream , quorum spatium maxime desiderabat , * ut bellicis machinis labefactata , atque inflammata sint , quod saxeo muro constructa erant . Per sex dies , septemque noctes ea clade sævitum est , ad monumentorum bustorumque diversa plebe compulsa . Tunc præter immensum numerum insularum , domus priscorum ducum arserunt , hostilibus adhuc spoliis adornatæ , deorumque ædes ab regibus , ac deinde Punici ac Gallicis bellis votæ dedicatæque : & quidquid visendū atque memorabile ex antiquitate duraverat . Hoc incendium * è turri Mæcenatiana prospectans , lætusque flammæ , ut aiebat , pulcritudine , *ÆLIUS* Illi in illo suo scenico habitu decantavit . Ac ne non hinc quoque quantum posset prædæ & manubiarum invaderet , pollicitus cadaverum & ruderum gratuitam egestionem , nemini ad reliquias rerum suarum adire permisit : collationibusque non receptis modo , verum & efflagitatis , provincias privatorūque census prope exhaustit .

39. Accesserunt tantis ex principe malis , probrisque , quædam & fortuita : pestilentia unius autumnus , qua triginta funerum millia in rationem Libitinæ venerunt : clades Britannica , qua duo præcipua oppida , magna * civium sociorumque cæde direpta sunt : ignominia ad Orientem legionibus in Armenia sub jugum missis , ægreque Syria retenta . Mirum , & vel præcipue notabile inter hæc fuit , nihil eum patientius quam maledicta & convitia hominum tulisse : neque in ullos leniorem quam qui se dictis aut carminibus laceffissent ,

Cubicularios ejus. Et bellicis machinis. Et turri Mæcenatiana. 39. Civium sociorumque.] Alii, Cuticularios ejus. Et bellicis machinis. Et turri Mæcenatiana.] Alii, Civium sociorumque.]

284 C. SÜETONII TRANQ.
sent, exstitisse. Multa Græce Latineque * pro-
scripta, aut vulgata sunt, sicut illa.

* Νέρων, Ορέστης, Αλκμαίων, Μαρτυροκτόνος.
Νέονυμοφο Νέρων, ἰδίῳ ματρί' ἀπέκτανε.

Quis negat Æneæ magna de stirpe Neronem?
Sustulit hic matrem, sustulit ille patrem.
Dum tendit citharâ noster, dum cornua Par-
thus,

Noster erit Pæan, ille * ἰκαταβυίτης.

Roma domus fiet: Vicos migrate Quirites,
Si non & Vejos occupat ista domus.

Sed neque auctores requisivit: & quosdam per
indicem delatos ad senatum, affici graviore pœna
prohibuit. Transcuntem eum Isidorus Cynicus
in publico clara voce corripuerat, * quod Nau-
plii mala bene cantaret, sua bona male dispone-
ret. Et Datus Atellanarum histrio in cantico quo-
dam, * ὕγι' αὖν πατέρη, ὕγι' αὖν μητέρα, ita demonstrave-
rat, ut bibentem natantem que faceret, * exitum
C. Claudii Agrippinæque significans: & in * no-
vissima clausula,

Orcus vobis ducit pedes,

senatum gestu notaret: histrionem & philoso-
phum

Per scripta aut vulgata.]
Al. *Per scripta ac vulgata.*

Νέρων, Ορέστης, Αλκμαίων
μαρτυροκτόνος.] Nero, Orestes
Alcmaeon matricide.

Νέονυμοφο Νέρων ἰδίῳ μα-
τρί' ἀπέκτανε. Notam nu-
p̄am Nero propriam matrem
interfecit.] Turnebus è li-
bris vet. legebat, νόψαρον,
ut, inquit, vel lata nuper
sententia interfectam intel-
ligamus, vel quasi νόψαρον
scriptum esset, navis senten-
tia damnatam audiamus:
Cassiodorus νόψαρον, quod
in omnibus fere libris, pla-

cer; ut objiciat auctor ver-
sicali Neroni incestum cum
matre. de quo cap. 33.

ἰκαταβυίτης.] Longe ja-
culans. Epitheton est ἰκατα-
βυίτης.

Quo.] *Nauplii mala.]* Ux-
sino sui codicis scriptura
placet, *naublide*. ut *naublis*
pro barbato possum sit.

ὕγι' αὖν πατέρη, ὕγι' αὖν μη-
τέρη.] Bene vale pater, bene
vale mater.

Exitum C. Claudii, Novissi-
ma clausula.] Alli: *Exitum*
scilicet Claudii. Novissi-
ma clausula.

phum Nero nihil amplius quam urbe Italiaque submovit, vel contemptu omnis infamiae, vel ne satendo dolorem, irritaret ingenia.

40. Talem principem paullo minus **X I I I I** annos perpeſſus terrarū orbis, tandem deſtituit: initium facientibus Gallis, duce Julio Vindice, quitum eam provinciam pro prætoro obtinebat. Prædictum à mathematicis Neroni olim erat, fore ut quandoque deſtitueretur: unde illa vox ejus celeberrima, * *τὸ τυχόνει πᾶσα γῆ ἐπιφύει*: quo majore venia meditarctur citharœdicam artem principi ſibi gratam, privato neceſſariam. * Sponponderunt tamen quidam deſtituto ei ordinationem Orientis, nonnulli nominatim regnum Hieroſolymorum, plures omnis priſtinæ fortunæ reſtitutionem. Cui ſpei pronior, Britannia Armeniaque amiſſa, ac rurfus utraque recepta, deſunctum ſe fatalibus malis exiſtimabat. Ut vero conſulto Delphis Apolline, ſeptuageſimum ac tertium annum cavendum ſibi audivit, quaſi eo demum obiturus, ac nihil conjectans de ætate Gaibæ, tanta fiducia, non modo ſenectam, ſed etiam perpetuam ſingularemque concepit felicitatem, ut amiſſis naufragio pretioſiſſimis rebus, non dubitaverit inter ſuos dicere, piſces eas ſibi relatuſos. Neapoli de motu Galliarum cognovit die ipſo quo matrem occiderat: adeoque lente ac ſecure tulit, ut * gaudentiſſimam etiam ſuſpicionem præberet, tamquam occasione nata ſpoliandarum jure belli opulentiffimarū provinciarum. Statimque in gymnaſium progreſſus, certantes

40. *Τὸ τυχόνει πᾶσα γῆ ἐπιφύει*. *Artem omnis terræ mutabit.*] Turnebus in ſuo cod. ſcriptum affirmat, *τὸ τυχόνει μὴ μᾶς δὲ ἐπιφύει*, quod ſane & venuſtius eſt, & Neronem propius contingit. Nihil tamen mutatum velim. Torſentius.

Sponponderunt tamen qui-

dam deſtituto ei ordinationem Orientis.] Ei, non eſt in ullis melioribus libris. Stephani autem editio & aliorum mſs. *Orientis dominaticnem*, quod recipit Caſaubonus.

Gaudentiſſimam etiam ſuſpicionem.] Quidam, *gaudentiſſimam*, & *ſpeciem*.

tantes athletas effusissimo studio spectavit. Cœnæ quoque tempore interpellatus, tumultuosioribus litteris, hætenus excanduit, ut malum iis qui descissent, minaretur. Denique per octo continuos dies non rescribere cuiquam, non mandare quid aut præcipere conatus, rem silentio obliteravit.

41. Edictis tandem Vindicis * contumeliosis, & frequentibus permotus, senatum epistola in ultionem sui rei que publicæ adhortatus est: excusato languore faucium, propter quem non adesset. Nihil autem æque doluit quam ut citharædum malum se increpitum, ac pro Nerone Æno-barbum appellatum. Et nomen quidem genule, quod sibi per contumeliã exprobraretur, resum-turum se professus est, deposito adoptivo. Cætera convicia ut falsa, non alio argumento refellebat, quam quod etiam * inscitia tantopere laboratæ perfectæque à se artis objiceretur: singulos subinde rogitans, nossentne quemquam præstantiorem. Sed urgentibus aliis super alios nuntiis, Romam prætrepidus rediit. Leviterque modo in itinere frivolo auspicio mente recreata, cum annotasset in sculptum monumento, militem Gal-hum ab equite Rom. oppressum, trahi crinibus, ad eam speciem exiit gaudio, cælumque adoravit. Ac ne tunc quidem aut senatu, aut populo coram * appellato, quosdam è primoribus viris * domum evocavit: transactaque raptim consultatione, * reliquam diei partem per organa hydraulica novi & ignoti generis circumduxit. * Ostendensque

41. Contumeliosis & frequentibus. Inscitis tantopere. Coram appellato. Domum evocavit. Reliquam diei partem per organa hydraulica novi & ignoti generis circumduxit. Ostendensque.] Aut è libris aut è conjectura, alii: Et

contumeliosis & frequentibus. Inscitis sibi tantopere, vel, tantotempore. Coram adorato, Lemum evocavit. Reliquam diei parte eos per organa hydraulica novi & ignoti generis circumduxit. Ostendensque, aut, ostendensque.

densque singula, de ratione ac difficultate cujusque differens, * jamque se etiam prolaturum omnia in theatrum affirmavit, si per Vindicem liceat.

42. Postquam deinde etiam Galbam & Hispanias descivisse cognovit, collapsus, animoque male fracto, diu & sine voce & prope intermortuus jacuit. Utque resipuit, veste descissa, capite converberato, actum de se pronuntiavit. Consolantique nutriculæ, & aliis quoque jam principibus similia accidisse memoranti, Se vero præter cæteros inaudita & incognita pati respondit, * qui suum imperium vivus amitteret. Nec eo secius quidquam ex consuetudine luxus atq; desidæ * omisit vel imminuit. Quinimmo, cum prosperi quiddam ex provinciis nuntiarum esset, super abundantissimam cœnam jocularia in defœtionis duces carmina, * lasciveque modulata, quæ vulgo innotuerunt, etiam gesticulatus est: ac spectaculis theatri clam illatus, cuidam scenico placenti nuntium misit, abuti cum occupationibus suis.

43. Initio statim tumultus, multa & immania, verum non abhorrentia à sua natura, creditur destinaſse. Successores, percussoresq; submittere exercitus & provincias regētib; quasi conspiratis, idemque & unum sentientibus, quidquid ubique exfulum, quidquid in urbe hominum Gallicanorum esset, contrucidare: illos, ne desciscētib; aggregarentur: hos, ut conscios popularium suorum, atque fautores. Gallias exercitibus diripiendas permittere: senatum univēsum veneno per convivia necare, urbem incendere feris in populum immisis, quo difficilius defenderetur.

Jamque se etiam.] In nonnullis, *se*, desideratur.

42. *Qui suum imperium. Omisit vel imminuit. Lasci-*

veque modulata] In aliis exemplis. *Qui summum imperium, Omisit vel nihil.* *Lascide modul.*

deretur. Sed absterritus, non tam pœnitentia quam * perficiendi desperatione, credensque expeditionem necessariam, COSS. ante tempus privavit honore: atque in utriusque locum solus iniit consulatum, quasi fatale esset, non posse Gallias debellari nisi à consule. Ac susceptis fascibus, cum post epulas triclinio digrederetur, innixus humeris familiarium, affirmavit, simul ac primum provinciam attigisset, inermem se in conspectum exercituum proditurum, nec quidquam aliud quam fleturum. Revocatisque ad pœnitentiam defectoribus, sequenti die lætum inter lætos cantaturum epinicia, quæ jam nunc sibi componi oporteret.

44. In præparanda expeditione primam curam habuit deligendi vehicula, portandis scenicis organis, concubinasque, quas secum educret, rondendi ad virilem modum, & securibus peltisque Amazonicis instruendi. Mox tribus urbanas ad sacramentum citavit: ac nullo idoneo respondente, certum dominis servorum numerum indixit: nec nisi ex tota cujusque familia probatissimos, ne dispensatoribus quidem, aut amanuensibus exceptis, recepit. Partem etiam census omnes ordines conferre iussit: & insuper inquilinos privatarum ædium atque insularum, pensionem annuam repræsentare fisco. Exegitque ingenti fastidio & acerbitate nummum asperum, * argentum postulatum, aurum ad obrusam: ut plerique omnem collationem palam recusarent, consensu flagitantes, à delatoribus potius revocanda præmia quæcumque cepissent.

45.* Ex

43. *Perficiendi desperatione.*] Codex Torrentii, *efficiendi.*

44. *Argentum postulatum, aurum ad obrusam.*] *Argentum pustulatum, pustulatum,* reperies in libris; sed cum eadem significatio sit, &

omnium derivatio à pustulis pusulis aut puhlis, id est, tuberculis à multiplici excoriatione enatis, disputatio ne longiore non opus. At pro *ad obrusam*, in aliis est, *cbruzum*: sed id à doctioribus hic rejicitur.

45. * Ex annonæ quoque caritate *luctantium* accrevit invidia. Nam & forte accidit, ut in publica fame Alexandrina navis nuntiaretur pulverem luctatoribus aulicis advexisse. Quare omnium in se odio concitato, nihil contumeliarum defuit quin subiret. Statuæ ejus à vertice * currus appositus est cum inscriptione Græca, Nunc demum agona esse, &, Traheret tandem. Alterius collo & * ascopera deligata, simulque titulus, * Ego quid potui? sed tu culeum meruisti. Adscriptum & columnis, * Etiam Gallos eum cantando excitasse. * Jam noctibus jurgia cum servis plerique simulantes, crebro Vindicem poscebant.

46. Terre batur ad hæc evidentibus portentis somniorum & auspicio- rum, & ominum, * tum veteribus

45. *Ex annonæ quoque caritate luctantium accrevit invidia.*] Turnebus cum postremis præcedentis capituli verbis connectit, atque ita legit: *quacumque cepisset ex annonæ caritate luctantium. Accrevit invidia.* In libris est, *luctantium, luctantia, &, luctantia.* Torrentius, &, *luctantium*, non rejicit, & mallet tamen *luctantium*, vel, *luctantium*, id est, Neroni. Casaubonus omnino, *luctantium*, scribi debere pertendit.

Currus appositus est cum inscriptione Græca, Nunc demum agona esse, &, Traheret tandem.] Sic Aldus & Stephanus & ceteri. mss. Romana editio & quidam alii libri: *Currus appositus, &, Traheret tandem.* Eant lectionem laudat Turnebus mutato *Traheret*, in, *Raderet*, Ut cinnarum intelligamus Neronem. Sed stabilienda lectioni Al-

dinæ nullis opus argumentis, ipsa res evincit.

Ascopera deligata.] Auctor hujus lectionis cultissimus Politianus. Ante erat, *ascopa, è scopa, & scopis.* Turnebus emendabat, *scopis*, ut sit velut culeus, inquit, quod nomen est neutrum Græcis, sed Latinis etiam femininum; Politiano subscribunt Torrentius & Casaubonus. Est autem Ascopera marsupium, sive sacculus pelliceus.

Ego quid potui? Eum Gallos eum cant. Jam nescitis.] Al. *Ego quod potui. Jam Gallos eum cant. vel Jam & Gallos eum cant. Eum nescitis.*

46. *Tum veteribus tum nobis. Numquam ante somnare solitus, occisi.*] Libri duo Torrent. *cum veteribus tum nobis. Numquam ante somnare solitus, occisi.* Male autem vulg. paulo ante, *omnium, pro, omnium.*

T

veteribus tunc novis : numquam ante somniare solitus. Occisa demum matre, vidit per quietem, navem sibi regenti extortum gubernaculum : trahique se ab Οὐρανίᾳ uxore in arctissimas tenebras. & modo pennatarum formicarum multitudine oppleri : modo à simulacris gentium ad Pompeji theatrum dedicatarum circumiri, arcerique progressu. Asturconem, quo maxime lætabatur, posteriore corporis parte in simiæ speciem transfiguratum, ac tantum capite integro hinnitus edere canoros. De Mausoleo sponte foribus patefactis exaudita vox est, * nomine cum cientis. Kalend. Januari exornati Lares in ipso sacrificii apparatu conciderunt. Auspicanti Sporus anulum muneri obtulit : cujus gemmæ sculptura erat, Proserpinae raptus. Votorum nuncupatione magna jam ordinum frequentia vix repertæ Capitolii claves. Cum ex oratione ejus, qua in Vindicem perorabat, recitaretur in senatu, duros pœnas sceleratos, ac brevi dignum * exitum facturos, conclamatum est ab universis : Tu facies Auguste. Observatum etiam fuerat, novissimam fabulam canuisse eum publice Oedipodem exulem, atque in hoc * decidisse versu,

* Οὐρανίᾳ μ' ἀπογιούγγαμος, μήτηρ, πατήρ.

47. Nuntiata interim etiam cæterorum exercituum defectione, litteras prandenti sibi redditas concerpserit, mensam subvertit : quos scyphos gratissimi usus, quos Homericos à cælatura carminum Homeri vocabat, solo illisit : ac sumpto, à Locusta veneno, & in auream pyxidem condito, transit in hortos Servilianos. Ubi præmissis libertorum fidissimis Ostiam, ad classem præparandam, tribunos centurionesque prætorii de fugæ societate tentavit. Sed partim tergiversantibus, partim aperte detrectantibus, uno vero etiam proclamante,

Usque

Nomine cum cientis, *Επι-
sum fallitur. s. De idiō ἔ-
με.] Al. Nomine cum cientis,
Exuntem fall. Desiderat: su.*

Οὐρανίᾳ μ' ἀπογιούγγα-
μος, μήτηρ, πατήρ.] *Μορί-
τε ἀύγει ηκίρ, μάτηρ, πατήρ.*

Usque adeone mori miserum est?

Varia agitavit: Parthosne an Galbam supplex peteret, an atratus prodiret in publicum, proque Rostris quanta maxima posset miseratione veniam prateritorum precaretur? ac ni flexisset animos, vel Ægypti præfecturam concedi sibi oraret. Inventus est postea in scrinio ejus hac de re sermo formatus. Sed deterritum putant, ne prius quam in forum perveniret, discerperetur. Sic cogitatione in posterum diem dilata, ad mediam fere noctem excitatus, ut comperit stationem militum recessisse, prosiluit è lecto, misitque circum amicos. Et quia nihil à quoquam renuntiabatur, ipse cum paucis hospitia singulorum adiit. Verum clausis omnium foribus, respondente nullo, in cubiculum rediit: unde jam & custodes diffugerant, direptis etiam stragulis, amota & pyxide veneni. Ac statim Spicillum mirmillonem, vel quemlibet alium percussorẽ, cujus manu periret, requisivit. Et nemine reperto: Ergo ego, inquit, nec amicum habeo, nec inimicum? procurritque quasi præcipitaturus se in Tiberim.

48. Sed revocato rursus impetu, aliquid secretioris latebræ ad colligendũ animum desideravit: & offerente Phaonte liberto suburbanum suum inter Salariam & Nomentanam viam circa quartum milliarium: ut erat nudo pede atque tunicatus, pænulam obsoleti coloris superinduit: adapertoque capite, & ante faciem* obtento sudario, equum inscendit,* quatuor solum comitantibus, inter quos & Sporus erat. Statimque tremore terræ, & fulgure adverso pavefactus, audiit ex proximis castris clamorem militum, & sibi adversa & Galbæ prospera ominentium: etiã ex obviis viatoribus quendam dicentem, Hi Neronem persequuntur: alium sciscitantem, Ecquid in urbe novi de Nerone? Equo.

48. *Obtento sudario. Quatuor solum.*] Alii, *Obtento sudario. Quatuor solum.*

Equo autem odore abjecti in via cadaveris confternato, detecta facie agnitus est à quodam Missicio prætoriano, & salutatus. Ut ad diverticulum ventum est, dimissis equis inter fruticeta ac vepres, per arundineti semitam ægre, nec nisi strata sub pedibus veste, * ad adversum villæ parietem evasit. Ibi hortante * eodem Phaonte, ut interim in specum egestæ harenæ * concederet, negavit se vivum sub terram iturum: ac parumper commoratus, dum clandestinus ad villam introitus pararetur, aquam ex subjecta lacuna potaturus manu hausit: & Hæc est, inquit, Neronis decocta. Deinde divulsa sentibus præntula trajectos furculos rasit: atque ita quadrupes per angustias effossæ cavernæ receptus, in proximam cellam decubuit super lectum * modicella culcita, vetere pallio strato instructum. Fameque interim & siti interpellante, panem quidem sordidum oblatum aspernatus est, aquæ autem tepidæ aliquantulum bibit.

49. Tunc unoquoque hinc inde instante, ut quam primum se impendentibus contumeliis eripcret, scrobem coram fieri imperavit, dimensus ad corporis sui modulum: componique simul, si qua invenirentur, frustra marmoris, & aquam simul ac ligna conferri, curando mox cadaveri, flens ad singula, atque idem idem dictitans: Qualis artifex pecco! inter moras perlatis à cursore Phaontis codicillos præripuit, legitque se hostem à senatu judicatum & quæri, ut puniatur more majorum. Interrogavitque quale id genus esset pœnæ. Et cum comperisset nudi hominis cervicem inferi furcæ, corpus virgis ad necem cædis conterritus, duos pugiones, quos secum tulerat, arripuit: tentataque utriusque acie, rursus condidit, caussatus nondum adesse fatalem horam.

Ac

Ad adversum villæ parietem. Eodem Phaonte. Concederet, Modicella culcita. Vetere pallio strato instructum.

Al. Adversus villæ parietem. Eum Phaonte. Se consideret. Modicella culcita. Vetere pallio strato instructum.

Ac modo Sporum hortabatur, ut lamentari ac plangere inciperet: modo orabat, ut se aliquis ad mortem capeſſendam exemplo juvaret: interdum ſegnitiem ſuam his verbis increpabat: Vivo deformiter ac turpiter: * ὕπρι'κα Νι'ρωπ, ὕπρι'κα, ἰδ'φαι δ'α' ἑ' τοῖς πω'τοις. ἄγε ἴγαι σιαυτῶν. Jamque equites appropinquabant, quibus præceptum erat ut vivum eum attraherent. Quod ut ſenſit, trepidanter eſſatus,

* Ἰκπωμ' ὠπκο'δυν' ἀμρι' κ' ἰ'ποσ' ἄα β'άλλα: ferrum jugulo adegit, juvante Epaphrodito, à libellis. Semianimisque adhuc interrumpenti centurioni, & prænula ad vulnus appoſita, in auxilium ſe veniſſe ſimulanti, non aliud reſpondit, quam Sero; &, Hæc eſt fides: Atque in ea voce deſecit, exſtantibus ridentibusque oculis uſque ad horrorem formidinemque viſentium. Nihil prius ac magis à comitibus exegerat, quam ne poteſtas cuiquam capitis ſui fieret: ſed ut, quoquo modo, totus cremaretur. * Permiſit hoc Icelus Galbæ libertus, non multo ante vinculis exſolutus, in quæ primo tumultu conjeçtus fuerat.

50. Funeratus eſt impenſa ducentorum milium, ſtragulis albis auro intextis, quibus uſus Kalend. Januarii fuerat. Reliquias * Eclogæ & Alexandra nutrices cum Acte concubina gentili Domitiorum monumento condiderunt: quod proſpicitur è campo Martio * impoſitum colle hortorum. In eo monumento ſolum Porphyretici marmoris ſuperſtanti Lunenſi ara circumſeptum eſt lapide Thafio.

51. Statura

ὕπρι'κα Νι'ρωπ, ὕπρι'κα. ἰδ'φαι δ'α' ἑ' τοῖς πω'τοις ἄγε ἴγαι σιαυτῶν.] Non accet Nerone, non accet. Vigilate oportet in alibus. Age, excita te iſſum.

* Ἰκπωμ' ὠπκο'δυν' ἀμρι' κ' ἰ'ποσ' ἄα β'άλλα] E-γνω- ριστῶν κ' ἐλ' ἰ'pedum ſο'κ' ἰ'π' αὐτ'ε

cl: cumtandit.

49. Permiſit hoc Icelus.] Vulg. male Permiſit, vel, promiſit, hoc Sejus, vel, Hiſeus, vel, Hirtius.

50. Eclogæ & Alexandri.] Al. Eclogæ & Alexandri. Impoſitum colle hortorum. Al. Imp. coll' hortorum.

T 3

§1. Statura fuit pæne iusta : corpore maculoso & fædo : sufflavo capillo : vultu pulcro magis quam venusto : oculis cæsis & hebetioribus : cervice obesa, ventre projecto, gracillimis cruribus, valetudine prospera. Nam qui luxuriæ immoderatissimæ esset, ter omnino per XIII annos languit: atque ita, ut neque vino, neque consuetudine reliqua abstineret. Circa cultum habitumque adeo pudendus, ut comam semper in gradus formatam, peregrinatione Achaica etiam pone verticem summisserit: ac plerumque* synthetam indutus, ligato circum collum sudario prodierit in publicum, sine cinctu, & discalceatus.

§2. Liberales disciplinas omnes fere puer attigit. Sed à philosophia eum mater averit: monens, imperaturo contrariam esse: à cognitione veterum oratorum Seneca præceptor, quo diutius in admiratione sui detineret. Itaque ad poeticam pronus carmina libenter ac sine labore composuit: nec, ut quidam putant, aliena profuis edidit. Venere in manus meas pugillares libellique cum quibusdam notissimis versibus* ipsius chirographo scriptis: ut facile appareret, non translatos, aut dictante aliquo exceptos: sed plane quasi à cogitante atque generante exaratos: ita multa & deleta & inducta & superscripta inerat.

§3. Habuit & pingendi fingendique maxime non mediocre studium. Maxime autem popularitate efferebatur, omnium æmulus, qui quoquo modo animum vulgi moverent. Exiit opinio post scenicas coronas proximo lustro descensurum eum ad Olympia inter athletas. Nam luctabatur assidue: nec aliter certamina gymnica Græcia tota spectaverat, quam brabeutarum more in stadio

§1. Plerumque synthetam indutus.] Nec male vulgo, synthetam indutus. *ptis: ut facile appareret, non translatus.]* Mavult Torrent. *Ipsi, ut chirographo: ut fac. ap.*

§2. Ipsius chirographo scriptis: ut facile appareret, non translatus.]

stadio humi assidens : ac si qua paria longius recessissent , in medium manibus suis protrahens. Destinaverat etiam qui Apollinem cantu , Solem aurigando æquiparare existimaretur , unitari & Herculis facta. Præparatumque leonem ajunt , quem vel clava vel brachiorum nexibus in Amphitheatri harena spectante populo nudus elideret.

54. Sub exitu quidem vitæ palam voverat si sibi incohmis status permansisset , * proditurum se partæ victoriæ ludis , etiam hydraulam & choralam , & utricularium , ac novissimo die histrionem , * saltaturumque Virgillii Turnum. Et sunt qui tradant Paridem histrionem occisum ab eo , quasi gravem adversarium.

55. Erat illi æternitatis perpetuæque samæ cupido , sed inconsulta. Ideoque multis rebus ac locis vetere appellatione detracta , novâ induxit ex suo nomine. Mensẽ quoque Aprilem , Neroneum appellavit. Destinaverat & Romam Nereopolim nuncupare.

56. Religionum usquequaque contemtor , præter unius deæ Syriæ. Hanc mox ita sprexit , ut urina contaminaret : alia superstitione captus in qua sola pertinacissime hæsit. Siquidem * incunculam puellarem , cum quasi remedium insidiarum à plebejo quodam & ignoto muneri accepisset , detecta confestim conjuratione pro summo numine trinisque in die sacrificiis colere perseveravit : volebatque credi monitione ejus futura prænoscere. Ante paucos quam periret menses , attendit & exlispicio , nec umquam litavit.

57. Obiit secundo & trigesimo ætatis anno , die quo quondam Octaviam interemerat. Tantumque

45. *Prediturum se partæ victoriæ ludis.*] Sic emendavit Turnebus vulg. *partis victoriæ*. Mox, *saltaturumque*, idem Turneb. *siltaturum*.

56. *Incunculam puellarem*]

Quod in libris esset, *acunculam*, emendatur, *incunculam*. Vulgo, *acunculam*. At optime Egnatius eoque sequutus Torreatius , *incunculam*.

296 C. S U E T. T R A N Q. N E R O V I.
tumque gaudium publice præbuit, ut plebs pileata
tota urbe discurreret. Et tamen non defuerunt
qui per longū tempus vernis æstivisque floribus
tumulum ejus ornarent ac modo imagines præ-
textatas in Rostris proferrent, modo edicta, qua-
si viventis, & brevi magno inimicorum malo re-
versuri. Quinetiam Vologesus Parthorum rex,
missis ad senatum legatis de instauranda societa-
te, hoc etiam magnopere oravit, ut Neronis me-
moria coleretur. Denique cum post viginti annos
adolescens se exstitisset conditionis incertæ,
qui se Neronem esse jactaret, tam favorable no-
men ejus apud Parthos fuit, ut vehementer adju-
tus, & vix redditus sit.

C. S U E-

C. SUET. TRANQUILLI
SER. SULPICIUS
GALBA VII.

2. **P**rogenies Cæsarum in Nerone defecit: quod futurũ compluribus quidem signis, sed * evidentissimis duobus, apparuit. Livix olim post Augusti statim nuptias Vejentanum suum revisenti, prætervolans aquila, gallinam albam, ramulum lauri rostro tenentem, ita ut rapuerat, dimisit in gremium: cumque nutriri aliter, * pangique ramulum placuisset, tanta pulorum soboles provenit, ut hodie quoque ea villa ad Gallinas vocetur: tale vero lauretum, ut triumphaturi Cæsares inde laureas decerperent: fuitque mos triumphantibus, alias confestim eodem loco pangere: & observatum est sub cuiusque obitum, arborem ab ipso institutam, elanguisse. Ergo novissimo Neronis anno, & si va omnis exaruit radicitus, & quidquid ibi gallinarum erat, interiit: ac subinde tacta de cælo Cæsarum æde, capita omnibus simul statuis deciderunt: * Augustique sceptrum è manibus excussum est.

2. Neroni Galba successit, nullo grada contingens Cæsarum domum: sed haud dubie nobilissimus, magnaque & vetere profapia: ut qui statuarum titulis PRONEPOTEM Q. CATTULI CAPITOLINI semper adscripserit: Imperator vero etiam stemma in atrio proposuerit

1. *Sed evidentissimis.] Pangique, aut, pangl, ramulum.*
Duo opt. codd. *vel evidentissimis. Malle, sed vel evidentissimis* Torrent.
Pangique ramulum.] Al. Augustique sceptrum.] Alii: Augusti etiam sceptrum.

posuerit * quò paternam originem ad Jovem : maternam , ad Pasiphaen Minois uxorem referret.

3. Imagines & elogia universi generis exsequi longum est : familiæ breviter attingam. Qui primus Sulpiciorum cognomen Galbæ tulit, cur, aut unde traxerit, ambigitur. Quidam putant ; quod oppidum Hispaniæ frustra diu oppugnatum illitis demum galbano facibus succenderit : alii quod in diuturna valetudine galbeo, id est, remediis lana involutis assidue uteretur : nonnulli quod præpinguis fuerit visus, quem galbam Galli vocent : vel contra, quod tam exilis, quam sunt animalia, quæ in esculis nascuntur, appellanturque galbæ. Familiam illustravit Ser. Galba consularis, temporum suorum eloquentissimus : quem tradunt, Hispaniam ex prætura obtinentem, * xxx. Lusitanorum millibus perfidia trucidatis, Viriatiui belli causam exstitisse. Ejus nepos ob repulsam consulatus infensus Julio Cæsari, cujus legatus in Gallia fuerat, conspiciavit cum Cassio & Bruto : propter quod Pediana lege damnatus est. Ab hoc sunt Imperatoris Galbæ avus & pater. Avus clarior studiis quam dignitate : non enim egressus præturæ gradum,

2. *Quo paternam originem ad Jovem : maternam ad Pasiphaen Minois uxorem referret.*] Liber opt. *Pasiphaem*, veteri more. Mirum verò cum Pasiphae Solis filia feratur, non ad Solem potius maternum genus eum retulisse, quam ad feminam tam foedo concubitu infamem. Quare suspicor hunc locum esse corruptum, scribendumque : *pateram originem ad Jovem, et Pasiphaen Minois uxorem, referret, delecto, maternam*, infarto ab aliquo, qui materni quoque

generis mentionem faciendam esse putabat. Atqui illud ante ad Q. Catulum retulerat Suetonius. Sic de alio quodam Galba Sil. Ital. lib. viii. Huic genus orditur Minos, invisaque tauro Pasiphae. De paterno enim genere loquitur. Hæc Torrentius.

3. xxx. *Lusitanorum millibus.*] Nihil ubique numerorum nota corruptius. non abest quin & hic menda sit, aut apud Valer. Maximum qui septem millia habet. Casaubonus.

dum, multiplicem nec incuriosam historiam edidit. Pater consulatu functus, * quam brevi corpore atque etiã gibber modicæque in dicendo facultatis, causas industrie acitavit. Vxores habuit Mummiam Achaicam, neptem Catuli, proneptem L. Mummii, qui Corinthum excedit, item Liviam Occlinam, ditem admodum & pulcram. à qua tamen nobilitatis causa appetitus ultro existimatur, & aliquanto enixius, postquam subinde instanti vitium corporis secreto posita veste detexit, ne quasi igraram fallere videretur. Ex Achaica liberos, Cajum & Servium procreavit. Quorum major Cajus attritis facultatibus urbe cessit: prohibitusque à Tiberio fortiri anno suo proconsulatum, voluntaria morte obiit.

4. Sér. Galba Imperator, M. Valerio Messalla, Cn. Lentulo COSS. natus est, * .ix. Kalend. Januarii, in villa * colli supposita, prope Terracinanam sinistrorsum Fundos petentibus. Adoptatus à noverca sua, Livii nomen, & * Ocellæ cognomen assumpsit, mutato prænominè. * Nam & Lucium mox pro Servio usque ad tempus imperii usurpavit. Constat Augustum puero adhuc salutanti se inter æquales, apprehensa buccula dixisse, * καὶ οὐ τίς τις τῆς αἰχμῆς ἀνὰ τὸν ἀσπίδα. Sed & Tiberius cum comperisset imperatorem eum, verum in fenestra: Vivat sane, ait, quando id ad nos nihil pertinet. Avo quoque ejus fulgur procuranti, cum exiit de manibus aquila rapuisset, & in

Quam brevi corpore] Libri nonnulli, etiam impressi, *quamquam brevi corpore*. Torrent.

4. ix. Kal. Jan. Colli supposita. Ocellæ cognomen. Nam & Lucium mox pro Servio.] Ad. VIII. Kal. Colli superposita. Ocellare cognomen. Nam & Livii m. p. Servii.

καὶ οὐ τίς τις τῆς αἰχμῆς

ἀνὰ τὸν ἀσπίδα. Et in si' à i. c. p. tum in strum de gustibus] Vulgo καὶ οὐ τίς τις. quod cum Turnebo & Leopardo jure minus placeret, ex Dione commendarunt, καὶ οὐ τίς τις. Bene quidem, sed cum referretur Calaubonus manifeste se in libris vet. reperisse καὶ οὐ τίς τις, id retinendum est.

& in frugiferam quercum contulisset, summum sed serum imperium portendi familiæ responsum est. Et ille irridens, Sane, inquit, cum mula pepererit. Nihil æque postea Galbam tentantem res novas confirmavit, quam mulæ partus: cæterisque ut obscœnum ostentum abhorrentibus, solus pro lætissimo accepit, memor sacrificii, dictique avi. Sumta virili toga, somniavit fortunam dicentem, stare se ante fores defessam: & nisi ocyus reciperetur, cuicumque obvio prædæ futuram. Utque evigilavit aperto atrio, simulacrum æneum Deæ cubitali majus juxta limen invenit: idque gremio suo Tusculum, ubi æstivare consueverat, avexit: & in parte ædium consecratum, menstruis deinceps supplicationibus & pervigilio anniversario coluit. Quamquam autem nondum ætate constanti, veterem civitatis, exoletumque morem, ac tantum in domo sua hærentem, obstinatissime retinuit: ut liberti servique bis die frequentes adessent, ac mane salvere, vesperi valere sibi singuli dicerent.

5. Inter liberales disciplinas attendit & juri. Dedit & matrimonio operam: verum amissa uxore Lepida, duobusque ex ea filiis, remansit in cœlibatu, neque sollicitari ulla conditione amplius potuit, ne Agrippinæ quidem viduatae morte Donitii, * quæ maritum quoque adhuc necdum cælibem Galbam, adeo omnibus sollicitaverat modis, ut inter conventum matronarum correpta jurgio, atque etiam manu pulsata sit* à matre Lepidæ. Observavit ante omnes Liviam Augustam: cujus & vivæ gratia plurimum valuit, & mortuæ testamento pæne ditatus est:

*HS.nam-

5. *Quæ maritum adhuc, necdum cælibem.]* Verba, necdum cælibem, uti ex glossæmate ascripta, amovenda censeo. Mox pro, *inter conventum*, mallè ut in duobus

ms. in *conventu*. Torrent.

A matre Lepidæ. Observavit ante omnes.] Al. *A matre Lepidæ.* Sed proorsus falsè. &c. *Observavit autem ante omnes.]*

* HS. namque quingentes cum præcipuum inter legatarios habuisset, quia notata non per scripta erat summa, herede Tiberio legatum ad quingenta revocante, ne hæc quidem accepit.

6. Honoribus ante legitimum tempus initis, prætor commissione ludorum Floralium, novum spectaculi genus, elephantos funambulos edidit: ex in provinciæ Aquitanix anno fere præfuit: mox * consulatum per sex menses ordinarium gessit. Evenitque ut in eo * ipse L. Domitio patri Neronis, ipsi Salvius Otho pater Othonis succederet, velut præfagium insequentis casus, quo mediis inter utriusque filios exitit Imperator. A Cajo Cæsare, * Gætulico substitutus, postridie quam ad legiones venit, solenni forte spectaculo plaudentes inhibuit, data tessera, ut manus pænulis continerent. * Statim per castra jactatum est.

Disce miles militare, Galba est, non Gætulicus.

Pari severitate interdixit comæatus peti. Veteranum ac tironem militem opere assiduo corroboravit:

HS. namque quingentes cum præcipuum &c. herede Tiberio legatum ad quingenta revocante, ne hæc quidem accepit.] Emendare conatur Torrensius; nam cum quingentes præcipuum &c. herede Tiberio legatum ad quingentes revocante, ne hæc quidem accepit: Fortasse quod imminutio ista legati, minus absurda videtur à quingentes. HS. ad quingenta. Absurdior esset si vulgaras lectio- nes sequeremur, ad quinquaginta revocante. Az Urhuus non errarum in 10 quingenta exillimat, sed in 10 quingen-

tes, &c. quingentes, restituit, Bonam adfert rationem Casaubonus, quidem censeret: Cum, inquit, Augustus & Tiberius quadringentes non multo amplius P. R. legarint, Liviam uni Galbæ quingentes reliquisse, numquam factum. Idem ex- jam, ne hoc quidem accepit, mavult.

6. Consulatum per sex menses. Ipse L. Domitio. Gætulico substitutus. Statim per castra.] Al. Consulatum per tres menses. Ipse Cr. Domitio. Ludus substitutus. Statim per castra.

boravit : matureque barbaris , qui jam in Galliam usque proruperant , coercitis , præsentis quoque Cajo talem & se & exercitum approbavit , ut inter innumeras * contractasque ex omnibus provinciis copias , neque testimoniũ neque præmia ampliora ulli perciperent . Ipse maxime insignis , quod campestris decursionem scuto moderatus , etiam ad essedum Imperatoris per viginti passuum millia cucurrit .

7. Cæde Caji nuntiata , multis ad occasionem simulantibus , quietem prætulit . Per hoc gratissimus Claudio , receptusque in cohortem amicorum , tantæ dignationis est habitus , ut cum subita ei valetudo neque adeo gravis incidisset , dilatus sit expeditionis Britannicæ dies . Africam pro consule biennio obtinuit , extra sortem electus ad ordinandam provinciam , & intestina defensione & barbarorum tumultu inquietam . Ordinavitque magna severitatis ac justitiæ cura , etiam in parvulis rebus , Militi , qui per expeditionem annona artificissima residuum cibariorum tritici modium centum denariis vendidisse arguebatur , vetuit , simulatque indigere cibo cepisset , à quoquam opem ferri : & is fame extabit . At in jure dicendo , cum de proprietate jumenti quæreretur , levibus utrimque argumentis , & testibus , ideoque difficili conjectura veritatis , ita decrevit , ut ad lacum , ubi aduari solebat , duceretur capite involuto : atque ibidem revelato , ejus esset ad quem sponte se à portu recepisset .

8. Ob res , & tunc in Africa , & olim in Germania gestas , ornamenta triumphalia accepit , & sacerdotium triplex , inter xv viros , sodalesque Titios item Augustales cooptatus : atque ex eo tempore prope ad medium Neronis princi-

principatum in secessu plurimum vixit; * ne ad gestandum quidem unquam iter ingressus, quam ut secum * vehiculo proximo decies HS. in auro efferret, donec in oppido Fundis morantè Hispania Tarraconensis oblata est. Acciditque, ut cum provinciã ingressus sacrificaret intra ædem publicam, puero è ministris acerram tenenti, capillus repente toto capite canesceret. Nec defuerunt qui interpretarentur, significari rerum mutationem, successurumque juveni senem: hoc est, ipsum Neroni. Nec multo post in * Cantabriæ lacum fulmen decidit: * repertæque sunt duodecim secures, . haud ambiguum summi Imperii signum.

9. Per octo annos varie & inæquabiliter provinciam rexit. Primo acer, vehemens, & in coercendis quidem delictis vel immodicus. Nam & nummulario * non ex fide versanti pecunias, manus amputavit, mensæque ejus affixit. Et tutorem, quod pupillum, cui substitutus heres erat, veneno necasset, * cruce affecit: implorantique leges, & civem Romanum se testificantem, quasi solatio & honore aliquo pœnam levaturus, mutari, multoque præter cæteras alioquem & dealbatam statui crucem jussit. Paullatim in desidiam segnitiamque conversus est, ne quid materiz præberet Neroni & ut dicere solebat, quod nemo rationem otii sui reddere cogeretur. Carthagine nova conventum agens, tumultuari Gallias comperit. Legato Aquitaniz auxilia implorante, super-

3. Ne ad gestandum quidem unquam iter ingressus.] Audiorex codex Ursini voce, aliter. quam Torrentius & Casaubon. desiderabant. Ne ad gestandum quidem aliter unquam iter ingressus.

Vehiculo proximo.] Torrentius, è proximo, nullo modo adplaudente Casaubono.

Cantabria lacum.] Quid si,

lacum, legamus? Torrentius. Repertæque sunt duodecim secures.] Casauboniliber, repertæque sunt duodecim.

9. Non ex fide versanti pecunias.] Suspectum verbum, pecunias, forte etiam tollendum, aut scribendum, in pecuniis. Casaub.

Cruce affecit.] Al. Cruce affixit.

304 C. SÜETONII TRANQ.
supervenerunt Vindicis litteræ, hortantis ut hu-
mano generi assertorem ducemq; se accommo-
daret. Nec diu cunctatus conditionem partim
metu partim spe recepit. Nam & mandata Ne-
ronis de nece sua ad procuratores clam missa
deprehenderat: & confirmabatur cum secundissi-
mis auspiciis, & ominibus, tum virginis honestæ
vaticinatione, tanto magis, quod eadem illa car-
mina sacerdos * Jovis Cluniæ ex penetrali so-
mnio monitus eruerat, ante ducentos annos si-
militer à fatidica puella pronuntiata. Quorum
carminum sententia erat, Oriturum quandoque
ex Hispania principem, dominumque rerum.

10. Igitur cum quasi manumissioni vacaturus
conscendisset tribunal, propositis ante se damna-
torum occisorumque à Nerone quam plurimis
imaginibus, & adstante nobili puero, quem ex-
sulantem ex proxima Baleari insula, ob id ipsum
acciverat, deploravit temporum statum, consa-
lutatusque IMPERATOR, legatum se sena-
tus ac populi Romani professus est. Deinde ju-
stitio indicto, è plebe quidem provinciæ legio-
nes & auxilia conscripsit, super exercitum vete-
rem legionis unius, duarumque alarum, & co-
hortium trium. Ac è primoribus prudentia atque
ætate præstantibus, velut instar senatus, ad quos
de majore re, quoties opus esset, referretur, in-
stituit. Delegit & equestris ordinis juvenes,
qui manente anulorum aureorum usu, Evocati
appellarentur, excubiasque circa cubiculū suum
vice militum agerent. Etiam per provincias edi-
cta dimisit, auctor singulis universisque conspi-
randi simul, & ut qua posset quisque opera, com-
munein causam juvarent. Per idem fere tempus
in munitione oppidi, quod sedem bello delege-
rat, repertus est anulus opere antiquo, sculptura
gemmæ victoriam cum tropæo exprimente. Ac
subinde

[Jovis Cluniæ.] Male alii, Cludis, Ebiæ, Ebinæ,
Clitæ.

subinde Alexandrina navis * Dertofam appulit armis onusta, sine gubernatore, sine nauta ac vectore ullo : ut nemini dubium esset, iustum piumque, & faventibus diis, bellum suscipi. Cum repente ex inopinato prope cuncta turbata sunt : alarum altera castris appropinquantem, poenitentia mutati sacramenti, destituere conata est, ægreque retenta in officio : & servi, quos à liberto Neronis ad fraudem præparatos muneri acceperat, per angiportum in balneas transeuntem pæne interemerunt: nisi cohortantibus invicem, ne * occasionem omitterent, interrogatisque de qua occasione loquerentur, expressa cruciatu confessio esset.

11. Accessit ad tanta discrimina mors Vindictis, qua maxime consternatus, desirutoque similis, non multum abfuit quin vitæ renuntiaret. Sed supervenientibus ab urbe nuntius, ut occisum Neronem, cunctosque in verba sua jurasse cognovit: deposita, L E G A T I, suscepit C Æ S A R I S appellationem. Iterque ingressus est paludatus, ac dependente à cervicibus pugione ante pectus, nec prius usum togæ recuperavit quam oppressis, qui novas res moliebantur, præfecto prætorii Nymphidio Sabino, Romæ: in Germania, Fontejo Capitone: in Africa, Clodio, Macro, legatis.

12. Præcesserat de eo fama sævitæ simul atque avaritiæ: quod civitates Hispaniarum Galliarumque, quæ cunctantius sibi accesserant, gravioribus tributis, quasdam etiam murorum destructione punisset: & præpositos procuratoresque supplicio capitis affecisset cū conjugibus ac libe-

30. Dertofam appulit.] Opidum Hispaniæ. Vulg. Dertofa. In quibusdam etiam libris. *decessit, decessit*. Antonius Augustianus emendabat, referente Ursino, *Dertofam*, quod opidum esse in Hispania dicit: Sed verisimile, aut male hoc ab Ursino relatum, aut mendu esse operarum: fortasse enim Ant. August. etiam, *Dertofam*, emendaverit. *Occisissimum omiserunt*] Al. *avulserunt*.

male, aut male hoc ab Ursino relatum, aut mendu esse operarum: fortasse enim Ant. August. etiam, *Dertofam*, emendaverit. *Occisissimum omiserunt*] Al. *avulserunt*.

liberis : quodque oblatam à Tarraconensibus è veterè templo Jovis coronam auream librarum quindecim confasset, ac tres uncias quæ ponderi deerant, jussisset exigi. Ea fama & confirmata & aucta est, ut primum urbem introiit. Nam: cum classarios, quos Nero ex remigibus justos milites fecerat, redire ad pristinum statum cogere recusantes, atque insuper aquilam, & signa pertinacius flagitantes, non modo immisso equite disjecit, sed decimavit etiam. Item Germanorum cohortem à Cæsaribus olim ad custodiam corporis institutam, multisque experimentis fidelissimam, dissolvit, ac sine ullo commodo remisit in patriam: quasi Cn. Dolabellæ, juxta cujus hortos tendebat, proniorem. Illa quoque, verè an falso, per ludibrium jactabantur, apposita lautiore cœna ingemuisse eum. Et ordinarium quidem dispensatori breviarium rationum offerenti, propter fidem leguminis pro scdultitate ac diligentia porrexisset. Cano autem choraulæ, mire placenti, denarios quinque donasse, prolatos manu sua è peculiaribus oculis suis.

13. Quare adventus ejus non perinde gratus fuit: idque proximo spectaculo apparuit. Si quidem Atellanis notissimum * canticum exorsis, Venit io Simus à villa: cuncti simul spectatores consentiente voce reliquam partem retulerunt, ac sæpius versu repetito egerunt.

14. Majore adeo & favore & auctoritate adeptus est, quam gessit, Imperium: quamquam multa documenta egregii principis daret: sed nequam tam grata erant quam invisæ quæ secus fierent. Regebatur trium arbitrio, quos una & intra Palatium habitantes, nec unquam non adhzrentes,

13. *Canticum exorsis, Venit io Simus à villa.* Alii, *exorsis*. Cetera in mss. valde corrupta. *Ventione simius à villa. Ventiones ipsius à*

villa. Auctor melioris lectionis Turnebus. Ant. Augustinus legendum putabat, *Veni Omnesimms à villa.*

rentes, pædagogos vulgo vocabant. Hi erant
 * T. Vinius legatus ejus in Hispania, cupiditatis
 immense: Cornelius Laco, ex assessore præfe-
 ctus prætorii, arrogantia fœcordiaque intolerabi-
 lis: libertus Icelus, paullo ante anulis aureis &
 Martiani cognomine ornatus, * ac jam summi e-
 questris gradus candidatus. His diverso vitiorum
 genere grassantibus, adeo se abutendum permi-
 sit & tradidit, ut vix sibi ipsi constaret: modo
 acerbior parciorque, modo remissior ac negli-
 gentior quam conveniret principi electo, atque
 illius ætatis. Quosdam claros ex utroque ordine
 viros suspitione minima, inauditos condemna-
 vit. Civitatem Romanam raro dedit. Jura trium
 liberorum vix uni atque alteri: ac ne his quidem,
 nisi ad certum præfixumque tempus. Judicibus
 sextam decuriam adjici precantibus, non modo
 negavit: sed etiam concessam à Claudio benefi-
 cium, ne hieme initioque anni ad judicandum e-
 vocarentur, eripuit.

15. Existimabatur etiam senatoria & eque-
 stria officia biennii spatio determinaturus, nec
 daturus nisi invitis ac recusantibus. Liberalitates
 Neronis nō plus decimis concessis, per quinquaginta
 equites Ro. ea conditione revocandas cu-
 ravit exigendasque: ut & si quid scenici aut xystici
 donatum olim vendidissent, auferretur emtori-
 bus, quando illi absumto pretio solvere nequi-
 rent. At contra, nihil non per comites atque li-
 bertos * pretio adipisci, aut donari gratia passus
 est, vectigalia, immunitates, pœnas innocentium,
 impunitates noxiorum. Quinetiam pop. Rom.
 deposcante supplicium Haloti & Tigilini, solos

cx

14. T. Vinius.] Nomen
 hoc etiam in Taciti exem-
 plaribus corruptum, primus
 ex veteri marmore restituit
 Onufrius Panvinius. Tor-
 rentius.

At jam summi equestris

gradus candidatus.] Libri om-
 nes, et jam summe equestris
 grad. cand. Mox, illius etia-
 tis; alii, illud etatis.

15. Pretio adipisci] Male
 alii, addi. Commune ver-
 bum adipiscor.

V 2

ex omnibus Neronis emissariis vel maleficientissimos incolumes præstitit: atque insuper Halorum proceratione amplissima ornavit. Pro Tigullino etiam senam populum increpavit edicto.

16. Per hæc prope universis * ordinibus offensas, vel præcipua flagravit invidia apud milites. Nam cum in verba ejus absentis jurantibus donativum grandius solito præpositi pronuntiasent: neque ratam rem habuit, & subinde jactavit, legere se militem non emere consueisse. Atque eo quidem nomine omnes qui ubique erant exacerbavit. Cæterum prætorianos etiam metu & indignitate commovit, removens subinde plerosque ut suspectos, & Nymphidii socios. Sed maxime fremebat superioris Germaniæ exercitus, fraudari se primus navate adversus Gallos & Vindicem opere. Ergo primi obsequium * rumpere ausi, Kalend. Januarii adigi sacramento nisi in nomen senasus, recusarunt: statimque legationem ad prætorianos cum mandatis destina-verunt, displicere Imperatorem in Hispania factum, eligerent ipsi quem cuncti exercitus comprobarent.

17. Quod ut nuntiatum est, despectui esse non tam senodiam suam, quam orbitatem ratus, Pisonem Frugi Licinianum, nobilem egregiumque juvenem, ac sibi olim probatissimum, * testamentoque semper in bona & nomen adscitum, repente è media salutantium turba apprehendit: filiumque appellans, perduxit in castra, ac pro concione adoptavit: ne tunc quidem donativi ullam mentione facta: quo faciliorem occasionem N. Salvio Othoni præbuit perficiendi conata, intra sextum adoptionis diem.

18. Magna

16. *Ordinibus offensas.*] *ausi, Kalend. Jan. adici sacr.*
 Phures libri, *offensas.* 17. *Testamentoque semi-*
rumptre ausi, Kalend. Jan. per.] Recte Casaubonus ni-
nao si ad i. sacramento.] Al. hil censet mutandum. Tor-
rumpere, ac se Kalend. Januarii rentius, *Super, aut, insuper,*
adi. i. sacrament. Aut, rump. subditusbat.

18. Magna & assidua monstra jam inde à principio exitum ei, qualis evenit, portenderant. Cum per omne iter dextra sinistraque oppidatim victimæ caderentur, taurus securis ictu consternatus, rupto vinculo, essédum ejus invasit: elatisque pedibus totum cruore perfudit, ac descendentem * spiculator impulsu turbæ lancea prope vulneravit. Urbem quoque, & deinde Palatium ingressum, * excepit terra tremore, & affinis quidam mugitui sonus. Secuta sunt * alio quanto manifestiora. Monile margaritis gemmisque confertum ad ornandum Fortunam suam Tusculanam, ex omni gaza secreverat: id repente quasi augustiore dignius loco Capitolinæ Veneri dedicavit: ac proxima nocte somniavit speciem Fortunæ querentis fraudatam se dono destinato, minantisque erepturam & ipsam quæ dedisset. Cumque exterritus luce prima ad expiandum somnium, præmissis qui rem divinam appararent, Tusculum excucurrisset, nihil invenit præter tepidam in ara favillam, atratumque juxta senem in catino vitreo thus tenentem, & in calice fœtili merum. Observatum etiam est Kalend. Januariis sacrificanti coronâ de capite excidisse: auspicianti pullos evolasse: adoptionis die, neque milites allocuturo castrensem sellam de more positam pro Tribunali, oblitis ministris, & in senatu curulem perversè collocatam.

19. Prius vero quam occideretur, sacrificantem mane haruspex idem idem monuit, caveret periculum: non longe percussores abesse. Haud multo post cognoscit teneri castra ab Othone: ac plerisque ut eodem quam primum pergeret suadentibus (posse enim auctoritate & præsentia præ-

18. Spiculator.] Alii,
Spiculator.
Excepit terra tremore.] Be-
ne Torrentius e vet. codd.
terra tremor.

Alij usque manifestiora.]
Vulgo, majora & tristiora.
alii, manifestiora & tristio-
ra.

prævalere) nihil amplius quam continere se statuit: & legionariorum firmare præfidiis, qui multifariam diverſeque tendebant. Loricam tamen induit linream, quamquam haud diſſimulans parum adverſus tot mucrones profuturam. Sed extractus rumoribus falſis, quos conſpirati ut eum in publicum elicerent, de induſtria * diſſiparant, paucis temere affirmantibus tranſactum negotium, oppreſſos qui tumultuarentur, advenire frequentes cæteros gratulabundos, & in omne obſequium paratos: his ut occurreret, prodiit tanta fiducia, ut militi cuidam occiſum à ſe Othonem glorianti, Quo auctore reſponderit, atque in Forum uſque proceſſit. Ibi equites, quibus mandata cædes erat, cum * per publicum dimota paganorum turba equos adegiffent, viſo procul eo, parumper reſtiterunt: deinde rurfum incitati, deſertum à ſuis contrucidarunt.

20. Sunt qui tradant ad primum tumultum * proclamafſe eum, Quid agitis commilitones? ego veſter ſum, & vos mei: donatum etiam pollicitum. Plures autem prodiderunt, obtuliſſe ultro jugulum: & ut hoc agerent ac ferirent, quando ita videretur, hortatum. Illud mirum admodum fuerit, neque præſentium quempiam * opem Imperatori ferre conatum: & omnes qui accerſirentur ſpreviſſe nuntium, excepta * Germaniciorum vexillatione. Hi ob recens meritum, quod ſe ægros & invalidos magnopere foviffet, in auxilium advolavere: ſed ſerius, itinere devio per ignorantiam locorum retardati. Jugulatus eſt ad lacum Curtii, ac relictus, ita uti erat, donec gregarius miles à frumentatione rediens

19. Diſſiparant.] Alii, diſſerant.

Per publicum.] Alii, Per publicum.

20. Proclamafſe eum. Oſam] Imperatori. Germaniciorum vexillatione.] Alii: Proclamafſe, omiſſo, eum. Imperatori auxilium. Germanicum, vel, Ceginnavorum vexill.

Germaniciorum vexillatione.] Alii: Proclamafſe, omiſſo, eum. Imperatori auxilium. Germanicum, vel, Ceginnavorum vexill.

rediens abjecto onere caput ei amputavit. Et quoniam capillo * præ calvitie arripere non poterat in gremium abdidit. Mox inserto per os pollice ad Othonem detulit. Ille lixis calonibusque donavit: qui hasta suffixum, non sine ludibrio circum castra portarunt, acclamantes eundem, * Galba cupide fruaris ætate tua. Maxime irritati ad talem jocorum petulantiam, quod ante paucos dies exierat in vulgus, laudanti cuidam formam suam, ut adhuc floridam & vegetam, respondisse eum. * ἴτε μοι ἄλως ἰμπιδόγ' ἴσιν. Ab his * Patrobii Neroniani libertus, centum aureis redemptam, eo loco ubi jussu Galbæ animadvertsum in patronum fuerat, abjecit. Sero tandem dispensator Argius, & hoc & cæterum truncum in privatis ejus hortis * Aureliæ viæ sepulturæ dedit.

21. Statura fuit justa, * capite præcalvo, oculis cæruleis, adunco naso, manibus pedibusque articulari morbo distortissimis: ut neque calcæum perpeti, neque libellos evolvere aut tenere omnino valeret. Excreverat etiam in dexteriore latere * ejus caro, propendebatque adeo, ut ægre fascia substringeretur.

22. Cibi plurimi traditur, quem tempore hiberno etiam ante lucē capere consueverat. inter

Præcalvitie.] Alii, *Præcalvitio.*

Galba cupide fruaris ætate tua.] Interpretatur Casaubonus: Οτιμόγος ἢ Γαλβας τῆς ἄλως' αἰς. Turnebus in uno vetustocod. se reperisse ait, *Galba Cupido fruaris ætate tua.* ut senex qui pulcher etiamnum videri vellet, per irrisionem Cupido, id est, bellus & formosus joculariter appellatus sit.

ἴτε μοι ἄλως ἰμπιδόγ' ἴσιν]

Adhuc mihi firmus est rebus.

Patrobii Neroniani libertus.] Placet hæc lectio. Plures tamen libri, *Patrobii Neroni libertus*, aut, *Neronianus*. Torrent.

Aureliæ viæ.] Mallem, *Aureliæ viæ*. Pro, *dedit*, autem, *tradidit*, habet opt. codex. Torrent.

21. *Capite præcalvo. Caro, propendebatque.*] Al. *Capite calvo. Globus, præpendebatque.*

312. C. S U E T. T R A N Q. G A L B A V I I .
 cenam vero.* usque eo abundantem, ut conge-
 stas super manus reliquias circumferri juberet,
 spargique ad pedes stantibus.* Libidinis in mares
 pronior: & eos non nisi præduros, exoletosque.
 Ferebant in Hispania Icelum è veteribus concu-
 binis, de Neronis exitu nuntiantem, non modo
 arctissimis osculis palam exceptum ab eo, sed ut
 sine mora velleretur oratum, atque seductum.

23. Perit tertio & septuagesimo ætatis anno,
 Imperii mense septimo. Senatus ut primum licitum
 fuit, statnam ei decreverat * rostratæ colum-
 næ superstantem in parte Fori, qua trucidatus est.
 Sed decretum Vespasianus abolevit, percussores
 sibi ex Hispania in Judæam submisisse opinatus.

C. S U E T.

22 *Vsq̄ue eo abundantiem.]*
 Al. *Vsq̄ue idem, vel, Vsq̄ue ad,*
abundanti, vel, abundantis.

Libidinis in mares pronior.]
 Torrentius emendat, *Lili-*
dini: Casaubonus, Litiidinis
in mares pronioris.

23. *Rostratæ columna.]*
 Talem in veteribus Augusti
 nummis æreamus, nec non
 Titi Cæsaris, quos Augusto
 restituit. Male igitur qui,
striata, pro, rostrata, hic le-
gunt, Torrentius.

C. SUET. TRANQUILLI

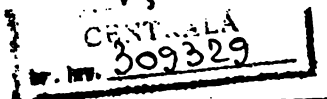
M. S A L V I U S

O T H O V I I I .

1. **M**Ajores Othonis orti sunt * oppido Ferentino, familia vetere & honorata, atque ex principibus Etruriæ. *Ayus* M. Salvius Otho, patre equite R. matre humili, incertum an ingenua, per gratiam Livie Augustæ, in cujus domo creverat, senator est factus, nec præturæ gradum excessit. Pater L. Otho materno genere præclaro, multarum & magnarum propinquitatum, tam charus, tamque non absimilis facie Tiberio principi fuit, ut plerique procreatum ex eo crederent. Urbanos honores, proconsulatum Africae, & extraordinaria imperia, severissime administravit. Ausus etiam est in Illyrico milites quosdam, quod * moru Camilli ex penitentia præpositos suos, quasi defectionis adversus Claudium auctores, occiderant, capite punire: & quidem ante principia se coram, quamvis ob id ipsum promotos in ampliorem gradum à Claudio sciret. Quo facto, sicut gloriam auxit, ita gratiam minuit: quam tamen mature recuperavit, detecta equitis R. fraude, quem prodebutis servis necem Claudio parare comperebat. Namq; & senatus honore rarissimo, statua in Palatio posita, prosecutus est eum: & Claudius allectum inter patricios collaudans amplissimis ver-

r. *Op. Ide Ferentim.*] In dit, lib. 123, cap. v. Ursi-
v. cod. est. *Ferente*: & ita nus.
habet Strabo lib. v. Pli. *Motu Camilli.*] Alii,
qius tamen Ferentinum e- *Motu Cam.*

V 5

verbis, * hoc quoque adjecit: Vir quo meliores liberos habere ne opto quidem. Ex Albia Terentia * splendidissima femina duos tulit filios, L. Tittianum, & minorem Marcum * cognominem sibi. Tulit & filiam, quam nondum nubilem Druso Germanici filio despondit.

2. Otho Imperator IIII. Kalend. Maji natus est, Camillo Arruntio, Domitio Ænobarbo COSS. A prima adolescentia prodigus, ac proçax, adeo ut sæpe flagris objurgaretur à patre. Ferebatur & vagari noctibus solitus: atque invalidum quemque obviorem vel potulentum corripere: ac distento sago impositum in sublime jactare. Post patris deinde mortem, libertinam aulicam gratiosam, quo efficacius coleret, etiam diligere simulavit, quamvis anum, ac pæne decrepitam. Per hanc insinuatns Neroni, facile summum inter amicos locum tenuit congruentia morum: ut vero quidam tradunt, & consuetudine mutui stupri: ac tantum potentia valuit, ut * damnatum repetundis consalarem virum, ingens præmium pæctus, prius quam plane restitutionem ei impetrasset, non dubitaret in senatum ad agendas gratias introducere.

3. Omnia autem consiliorum secretorumque particeps, die quem Nero necandæ matri destinaverat, ad avertendas suspiciones cœnam utrique exquisitissimæ comitatis dedit. Item Poppæam Sabinam, tunc adhuc amicam ejus, abductam marito, demandatamque interim sibi, nuptiarum specie recepit. * Nec corrupisse contentus, adeo dilexit, ut ne rivalem quidem Neronem æquo tulerit animo. Creditur certe non modo

missos

Hoc quoque adjecit. Splendidissima femina. Cognominem sibi.] Al. Hæc quoque adjecit. Splendide femina. Cognomine absque, sibi.

2. *Damnatum repetundis.*

dis.] Ursini liber, dam. de repetundis.

3. *Nec corrupisse contentus.] Al. Neo corripui, & cont.*

missos ad arcessendam non recepisse, sed ipsum etiam exclusisse. quondam pro foribus adstantem, miscentemque frustra minas & preces, ac depositum reposcentem. Quare diducto matrimonio, sepositus est per causam legationis in Lusitaniam. Id satis visum, ne pœna acrior mimum omnem divulgaret: qui tamen sic quoque hoc disticho * enotuit.

Cur Otho mentito sit quæritis exsul honore ?

Uxoris mœchus cæperat esse suæ.

Provinciam administravit quæstorius per decem annos, moderatione atque abstinencia singulari.

4. Ut tandem ultionis occasio data est, conatibus Galbæ primus accessit: eodemque momento & ipse spem Imperii cepit: magnam quidem & ex conditione temporum, sed aliquanto majorem ex affirmatione Seleuci mathematici. Qui cum cum olim superstitem Neroni fore spopoudisset, tunc ultro inopinatus advenerat, imperaturum quoque brevi repromittens. Nullo igitur officii aut ambitionis in quemquam genere omisso, quoties cœna principem acciperet, aureos excubanti cohorti viritum dividebat: nec eo minus alium alia via militum demerebatur. Cuidam etiam de parte finium cum vicino litiganti, adhibitus arbiter, totum agrum redemit, emancipavitque: ut jam vix ullus esset, qui non & sentiret & prædicaret solum successione Imperii dignum.

6. Speraverat autem fore ut adoptaretur à Galba: idque in dies expectabat. Sed postquam, Pisone prælato, spe decidit, ad vim conversus est: instigante super animi dolorem etiam magnitudine æris alieni. Neque enim dissimulabat, nisi principem, se stare non posse: nihilque referre, ab hoste in acie, an in foro sub creditoribus, caderet. Ante paucos dies servo Cæsaris pro impetrata dispensatione decies festertium expresse-
rat.

Facti:] Al. Junctura

rat. Hoc subsidium tantū cœpti fuit : ac primo quinque spiculatoribus commissa est res , deinde decem aliis , quos singuli binos produxerant . omnibus dena festertia repræsentata , & quinquagena promissa . Per hos sollicitati reliqui , nec adeo multi , haud dubia fiducia * in ipso negotio pluribus affuturis .

6. * Erat animus post adoptionem statim Castra occupare , cœnantemque in Palatio Galbam aggredi : sed obstitit respectus cohortis , quæ tunc excubabat , ne oneraretur invidia , quod ejusdem statione & Cajus fuerat occisus , & desertus Nero . Medium quoque tempus religio & Seleucus exennit . Ergo destinata die , præmonitis conscuis , ut se in foro sub æde Saturni ad Miliarium aureum operirentur , mane Galbam salutavit : utque consueverat , osculo exceptus , etiam sacrifici interfuit , audivitque prædicta haruspicias . Deinde liberto adesse architectos nuntiante , quod signū convenerat , quasi vœnalem domum inspecturus abscessit : proripuitque se postica parte Palatii ad constitutum . Alii febrem simulasse ajunt , eamque excusationem proximis mandasse , si quæreretur . Tunc abditus propere muliebri sella in Castra contendit : ac deficientibus lecticariis , cum descendisset , cursumque cepisset , laxato calceo restitit , * donec omissa mora succollatus , & à præsentem comitatu IMPERATOR consalutatus , inter faustas acclamationes strictosque gladios ad principia devenit : obvio quoque non aliter ac si conscius & particeps foret , adhærente . Ibi missis qui Galbam & Pisonem trucidarent , ad conciliandos pollicitationibus militum animos nihil magis pro-

5. In ipso negotio pluribus affuturis .] Liber unus Casauboni , Plures affuturi .

6. Erat animus .] Vulg. tulerat animus . pro quo Urfinus , fuerat animus .

Donec omiſſa mora succolla-

tus .] Libri duo , omiſſa mora . Torrentius totum illud , omiſſa , seu omiſſa , moraliter expunxerit . Sed melius à Casaubono retinetur .

concione testatus est, quam id demum se habiturum quod sibi illi reliquissent.

7. Deinde vergente jam die ingressus senatum, * positaque brevi ratione, quasi raptus de publico, & suscipere Imperium vi coactus, gesturusque communi omnium arbitrio, Palatium petit. Ac super cæteras gratulantium adulantiumque blanditias, ab infimâ plebe appellatus NERO, nullum indicium recusantis dedit: immo, ut quidam tradiderunt, etiam diplomatibus primisque epistolis suis ad quosdam provinciarum Præfides, Neronis cognomen adjecit. Certe & imagines statuasque ejus reponi passus est: & procuratores atque libertos ad eadem officia revocavit. Nec quidquam prius pro potestate subscripsit, quam quingentis HS. ad peragendam Auream domum. Dicitur ea nocte per quietem paucifactus gemitus maximos edidisse: reperiensque à concursantibus humi ante lectum jacens, per omnia piaculorum genera manes Galbæ, à quo deturbari expellique se viderat, propitiare tentasse: postridie quoque in augurando tempestate orta * graviter prolapsum, identidem obmurmurasse:

* Τὸ δ' ἄ μοι ἔ * μακροῖς ἀλλοῖς.

8. Sub idem vero tempus; Germaniciani exercitus in Vitellii verba juraverant. Quod ut comperit, auctor senatui fuit mittendæ legationis, quæ doceret electum jam principem: quietē & concordiam suaderet. Et tamen per internuntios ac litteras, confortem Imperii, generumque se Vitellio obtulit. Verum haud dubio bello * jam ducibus & copiis quas Vitellius præmiserat, appropinquantibus, animum fidemque prætorianorum

7. *Positaque brevi ratione. Graviter prolapsum. Μακροῖς ἀλλοῖς.*] In nonnullis exemplaribus. *Pos. br. oratione. Graviter prolapsus. Μακροῖς ἀλλοῖς, vel κτ' ἄ μοι.* Τὸ δ' ἄ μοι ἔ * μακροῖς ἀλλοῖς.] *Quid enim mihi cum longis istis.*
8. *Germanicani exercitus.] Al. Germanici exercitus.] Al. Iam ducibus.] Al. Iam appropinquantibus.*

rū erga se pæne internecone amplissimi ordinis * expertus est : & placuerat per classarios arma transferri, remittique navibus. Ea cum in castris sub noctem promerentur, insidias quidam suspicati, tumultum excitaverunt: ac repente omnes, nullo certo duce, * in Palatium cucurrerunt, eadem senatus flagitantes: repulsisque tribunorum, qui inhibere tentabant, nonnullis & occisis, sicut erant cruenti, ubinam Imperator esset requirentes, perruperunt intriclinium usque, nec nisi viso deslterunt. Expeditionem autem impigre atque etiam præpropere inchoavit: nulla ne religionum quidem cura, sed & motis nec dum conditis ancilibus, quod antiquitus infaustum haberetur: & die, quo cultores Deum matris lamentari & plangere incipiunt: præterea adversissimis auspiciis. Nam & victimas Diti patri cæsas litavit: cum tali sacrificio contraria exsta potiora sint. Et primo egressu inundationibus Tiberis retardatus, ad xx etiam lapidem ruina ædificiorum præclusam viam offendit.

9. Simili temeritate, quamvis dubium nemini esset quin trahi bellum oporteret, quando & fame & angustiis locorum urgeretur hostis, quam primum tamen decertare statuit: sive impatiens longioris sollicitudinis, speransque ante Vitellii adventum * profligari plurimum posse: sive impar militum ardori, pugnam deposcentium.

* Nec

Expertus est: & placuerat per classarios. s.] Glareanus hæc ita emendabat: Expertus est quando pl. ad classarios. Minor mutatio fiet, si legatur cum melioribus exemplaribus: expertus est. Placuerat per classarios.

In Palatium cucurrerunt.] Liber unus, In Palatium cucurrerunt. At pro, per-

ruerunt in tricl. in pluribus codicibus, proruperunt in tricl.

9. *Profligari plurimum posse.] Hoc est, promoveri ac sese conficere rem. Alii pro, plurimum, substituunt, pralium, ut profligare bellum. Livius & Tacitus dixerunt, Torrent.*

* Nec illi pugnae affuit, substititque Brixelli. Et tribus quidem, verum mediocribus praeliis, apud Alpes, circaque Placentiam, & ad Castoris, quod loco nomen est, vicit: novissimo maximoque apud * Bebriacum fraude superatus est: cum spe colloquii facta, quasi ad conditionem pacis militibus cductis, ex improvise, atque * in ipsa consalutatione, dimicandum fuisset: ac statim moriendi impetum cepit: ut multi, nec frustra, opinantur, magis pudore, ne tanto rerum hominumque periculo dominatione sibi asserere perseveraret, quam desperatione ulla, aut diffidentia copiarum: quippe residuis, * integrisque etiam nunc, quas secum ad secundos casus detinuerat, & supervenientibus aliis à Dalmatia, Pannoniaque & Moesia: ne victis quidem adeo afflictis, ut non in ultionem ignominiae quidvis discriminis ultro, & vel solae subirent.

10. Interfuit huic bello pater meus Suetonius Lenis, tertiae decimae legionis * tribunus angusticlavius. Is mox referte crebro solebat, Othonem etiam privatum usque adeo detestatum * civilia arma, ut memorante quodam inter epulas de Cassii Bruti exitu, * cohorrerit: nec concursurum cum Galba fuisse, nisi consideret sine bello

Nec illi pugna affuit.] Utinam codex, *Nec ille pugna affuit.*

Bebriacum.] *Bedricum,* in optimis codd. est. Turnebus, *Petricum,* mavult, isto argumento quod Plutarcho *Βεβριακός*, nominetur.

In ipsa consalutatione.] Duo mss. *in ipsa consalutatione*; quod: historiam recte serpendenti, fortasse non displicebit. Torrent.

Integrisque etiam nunc.]

Scio placere posse; etiam tunc. Sed observatum mihi frequenter apud Senecam etiamnam pro, praeterea. Neque deerit fortasse qui sic rescribendum hic existimet. Torrent.

10. *Tribunus angusticlavius.]* Perperam vulgo: *angusticlavius.*

Civilia arma.] In omnibus fere libris, *civil. bella.*

Cohorreri.] *Ab Cohorri.*

bello rem transigi posse, * Tunc ad despiciendam vitam exemplo manipularis militis concitatum : qui cum cladem exercitus nuntiaret, nec cuiquã fidem faceret, ac nunc mendacii, nunc timoris, quasi fugisset ex acie, argueretur, gladio ante pedes ejus incubærit : hoc viso proclamasse eum ajebat : non amplius se in periculum tales tamque benemeritos conjecturum. Fratrem igitur, fratrisque filium, & singulos amicorum cohortatus, ut sibi quisque pro facultate consuleret, ab amplexu & osculo suo dimisit omnes, secretoque captato, binos codicillos exaravit ad sororem consolatorios. Sed & ad Messallinam Neronis, quã matrimonio destinaverat, commendans reliquias suas & memoriam. Quidquid deinde epistolarum erat, ne cui periculo aut noxæ apud victorem forent, concremavit. Divisit & pecunias domesticis ex copia præsentis.

11. Atque ita paratus, intentusque jam morti, tumultu inter moras exorto, ut eos qui discedere, & abire cœptabant, corripere quasi desertores, detinerique sensit : Adjiciamus, inquit, vitæ & hanc noctem, his ipsis, totidemque verbis, vultque vim cuiquam fieri : & in serum usque patiente cubiculo, si quis adire vellet, potestatem sui præbuit. Post hæc sedata siti * gelidæ aquæ portione, arripuit duos pugiones, & explorata utriusque acie, cum alterum pulvino subdidisset, * foribus adpertsis arctissimo somno quievit. Et circa lucem demum expergefactus, uno se trajecit ictu infra lævam papillam : irrumpentibusque ad primum gemitum, modo celans, modo detegens pla-

Tunc ad desp.] At. *Tunc ad aquæ.* Ut non temere quis desp. suspicetur *aque* superfluum esse. Torrent.
 11. *Abire cœptabant.*] *Foribus adpertsis.* Vulg.
 Quidam, *captant.*
Gelida aquæ potione.] *adpertsis.*
 Liber unus, *gelida potione*

plagam, exanimatus est: * & celeriter (ita præceperat) funeratus, .X.X.V. 1: 1 ætatis annos, & .X.C.V. Imperii die.

12. Tanto Othonis animo nequaquam corpus aut habitus competuit. Fuisse enim traditur & modicæ staturæ, & male pedatus, * scambusque. Munditiarum vero pæne muliebrium: vulso corpore: galericulo capiti propter raritatem capillorum adaptato & annexo, ut nemo dignosceret. Quin & faciem quotidie rasitare, ac pane madido linere consuetum: idque instituisse à prima lanugine, ne barbatus unquam esset. Sacra etiam Isis sæpe in lintea religiosaque veste propalam celebrasse. Per quæ factum putem ut mors ejus minime congruens vitæ, majori miraculo fuerit. Multi præsentium militum cum plurimo fletu manus ac pedes jacentis exosculati, fortissimum virum, unicum Imperatorem prædicantes, ibidem statim nec procul à rogo vim suæ vitæ attulerunt. Multi & absentium accepto nuntio præ dolore armis inter se ad internecionem concurrerunt. Denique magna pars hominum, incolumem gravissime detestata, mortuum laudibus tulit: ut vulgo jactatum sit etiam, Galbam ab eo non tam dominandi quam Reip. ac libertatis restituendæ causa intereatum.

C. SUET.

Et celeriter (ita præceperat) . as pardscultu (ita præc.) ser. funeratus.] Vera lectio, Et . 12. Scambusque.] Placet celeriter (nam ita præceperat) Turnebi conjectura. n. aut & funeratus. Corrupte & varie codd. Et celeriter, apud simus, scambusque, non, ut regiam, vel, celeriter, . celeriter, ut vulgari omnes, aut, Ve, itaque (ita præc.) . examples enim præyur cur- fun. Rom. editio; Et celeriter . rumque significat. TOMASE.

A. VITELL.

LIVUS IX.

1. **V**itelliorum originem alii aliam, & quidem diversissimam, tradunt: partim veterem & nobilem: partim vero novam & obscuram, atque etiam sordidam.

Quod ego per adultores obrestatoresq; Imperatoris Vitellii evnisse opinarer: * nisi aliquanto prius de familiae conditione variatum esset. * Exstat Q. Eulogii ad Q. Vitellium, divi Augusti quaestorem, libellus, quo continetur, Vitellios Fauno, Aboriginum regem, & Vitellia, quæ multis locis pro numine coleretur; ortos, * toto Latio imperasse: Horum residuam stirpem ex Sabinis transisse Romam, atque inter patritios allectam, indicia stirpis diu mansisse, viam Vitelliam ab Janiculo ad mare usque: item coloniam ejusdem nominis, quam gentili copia adversus Æquiculos tutandam olim depoposcissent: tempore deinde Samnitici belli praesidio in Apuliam misso, quosdam ex Vitellis * subsedis Nuceriae: eorumque progeniem longo post intervallo repetisse urbem, atque ordinem senatorium.

2. Con-

1. *Nisi aliquanto prius de familia.] Vulgo, nisi aliquanto de fam.*

Exstat Q. Eulogii.] Lipsius, Q. Livii f. i. Muretus, Q. Clodii. Utrumque improbat Torrentius: Etiam Casaubonus: qui pro Exstatque Eulogii, quod in vulgatis habebatur, scripsit, Exstat Q. Eulogii. Quintus, inquit, hic Eulogius, liber-

tus Q. Vitellii fuit, estque à manumissione appellatus Q. Vitellius Eulogius, aut fortassis Eclogius. Hic ut patrono gratificaretur, stemma Vitelliae gentis descripsit; & librum eidem nuncupavit.

Toto Latio imperasse.] Duo codd. imperasse.

Subsedisse Nuceriae.] Clareaus, Nuceria, mavult.

VITELLIUS IX: 323

2. Contra, plures auctorem generis libertinum prodiderunt. Cassius Severus, nec minus alii, eundem & sutorem veteramentarium; cuius filius * sectionibus & cognitaris uberius compendium nactus, ex muliere vulgari, Antiochi cuiusdam * furnariam exercentis filia, equitem Rom. genuerit. Sed quod discrepat, sit in medio. Cæterum P. Vitellius domo Nuceria, sive ille stirpis antiquæ, sive pudendis parentibus atque avis, eques certe Romanus, & rerum Augusti procurator, quatuor filios amplissimæ dignitatis cognomines, ac tantum prædominibus distinctos, reliquit, Aulum, Quintum, Publium & Lucium. AULUS in consulatu obiit, quem cum Domitio Neronis Cæsaris patre inierat: * prælatus alioqui, famosusque cenarum magnificentia. QUINTUS caruit ordine, cum auctore Tiberio secerni minus idoneos senatores, removerique placuisset. PUBLIUS Germanici comes Cn. Pisonem inimicum, & interfectorem ejus, accusavit condemnavitque: ac post præturæ honorem * inter Sejani conscios arreptus, & in custodiam fratri datus, scalpro librario venas sibi incidit nec tam mortis penitentia quam suorum obtestatione obligari, curatique se passus, in eadem custodia morbo perit. LUCIUS ex consulatu Syriæ præpositus, Artabanum Parthorum regem summis artibus, non modo ad colloquium suum, sed etiam ad veneranda legionum signa pellexit. Mox cum Claudio principe, duos in super ordinarios Consulatus, Censuramque gestit. Curam.

2. *Sectionibus & cognitaris.* J. Sic optimi codices, itaque edidit primus, opinor, spectatæ fidei vir Rob. Stephanus, plerique tamen codd. *consularis*, etiam Vinerb. *Suturis*, quod testari volui. Casaub.

Enumerium exercentis. J. Vi.

terbientis, *funeribus exer-* hoc est religionis. Casaub.

Prælatus alioqui. J. Editiones Rom. Aldi & Stephani, ac mss. duo, *præ-* *tus elegit.*

Inter Sejani conscios. J. Mss. *conscios.*

Curam quoq; imperii sustinuit, absente eo, expeditione Britannica: vir innocens, & industrius, sed amore Libertinæ perinfamis, cujus etiam fallivis melle commisit, nec clam quidem aut raro, sed quotidie ac palam arterias, & fauces pro remedio fovebat. Idem miri in adulando ingenii, primus C. Cæsarem adorari ut Deum instituit: cum reversus ex Syria non aliter adire ausus esset, quam capite velato, circumvertensq; se, deinde procumbens. Claudium uxõibus, libertisq; additum, ne quæ non arte demeretur, pro maximo munere à Messallina petiit, ut sibi pedes præberet excaleandos: detractumque socculum dextrum, inter togam tunicasque geitavit assidue, non numquam osculabundus. Narcissi quoq; & Pallantis imagines aureas inter Lares coluit. Huius & illa vox est, Sæpe facias: cum sæculares ludos edenti Claudio gratularetur.

3. Decessit paralyti altero die quam correptus est, duobus filiis superstitis, quos ex Sextilia probatissima, nec ignobili femina editos Cõsules vidit, & quidem eodem ambos totoque anno, cum majori minor in v i menses successisset. Defunctum Senatus publico funere honoravit: item statua pro Rostris, cum hac inscriptione. PIETATIS immobilis erga principem. Aulus Vitellius L. filius IMP. natus est viii. Kalend. Octobris, vel, ut quidam, vii. Idus Septembris, Druso Cæsare, Norbano Flacco COSS. Genituram ejus prædictam à mathematicis, ita parentes exhortuerunt, ut pater magnopere semper contēderit, ne qua ei provincia vivo se committeretur: mater & missum ad legiones, & appellatum Imperatorem pro afflictio statim lamentata sit: Pueritiam primamq; adolescentiam Capreis egit inter Tiberiana scorta, & ipse perpetuo spintrix cognomine notatus: exitimatusque corporis gratia initium & causa incrementorum patri fuisse.

4. Se-

3. *Mater & missum] Bene alii. Et mater missum.*

4. Sequenti quoque ætate omnibus probris contaminatus, præcipuum in aula locum tenuit: Cajo per aurigandi, Claudio per alex: studium familiaris. Sed aliquanto Neroni acceptior, cum propter eadem hæc, tum peculiari merito: quod præsidēs certamini Neroneo, cupientem inter citharædos contendere, nec quamvis flagitantibus cunctis promittere audentem, ideoque egressum Theatro revocaverat, quasi perseverantis populi legatione suscepta * exorandum præbuerit.

5. Trium itaque principum indulgentia, non solum honoribus, verum & sacerdotiis amplissimis auctus, Proconsulatum Africæ posthæc, * curam quoque operum publicorum administravit: & voluntate dispari, & existimatione. In provincia singularem innocentiam præstitit biennio continuato, cum succedenti fratri * legatus substitutus esset. At in urbano officio dona atque ornamenta templorum surripuisse, & commutasse quædam ferebatur: proque auro & argento, stannum & aurichalcum supposuisse.

6. Uxorem habuit Petroniam consularis viri filiam, & ex ea * filium Petronium captum altero oculo. Hunc heredem à matre sub conditione institutum, si de potestate patris exisset, manu emisit: brevi quoque, ut creditum est, interemit, insimulatum insuper patricidii, & quasi paratum ad scelus venenum ex conscientia hausser. Duxit mox Galeriam Fundanam prætorio patre. Ac de hac quo-

4. *Exorandum præbuerit.*] Legendum est cum editione Rom. & tribus mss. *exorandumque præbuerat*, nisi quis Urbin. codicis lectionem malit: *Ideoque egressum theatro revocabit, & quasi, &c.*

5. *Curam quoque operum.*] Scribe ex melioribus libris, *curamque operum.*

Legatus substitutus esset.]

Sic editio Gallica & mss. duo. Germanica vero, & alii quos viderim omnes, *substituit*, haud dubie melius. Significat enim eum succedente sibi fratre Legati titulo adhuc in provincia mansisse. Torrent.

6. *Filium Petronium.*] Al. *Petronianum*, quod in vett. codd. melius.

quoque liberos utriusque sexus tulit: sed marem
rutubantia oris, prope mutam, & elinguem.

7. A Galba in interiorem Germaniam contra
opinionem missus est. Adjutum putant * T. Ju-
nii suffragio. tunc potentissimi, & cui jam pri-
dem per communem * factionis suæ favorem
conciliatus esset: nisi quod Galba præ se tulit,
nullos miras metuendos, quam qui de solo victu
cogitarent: ac posse provincialibus copiis pro-
fundam ejus expleri gulam, ut cuivis evidens sit,
contemptu magis, quam gratia electum. Satis
constat exituro viaticum defuisse, tanta egestate
rei familiaris, ut uxore & liberis, quos Romæ
relinquebat, meritorio cœnaculo abditis, domum
in reliquam partem anni * ablocaret: utque ex
aure matris detractum unguem pigneraverit ad
itineris impensas. Creditorum quidem præsto-
lantium, ac detinentium turbam, & in iis Sinu-
essanos Formianosque, * quorum publica vetti-
galia interverterat, non nisi terrore calumniæ a-
mōvit: cym libertino cuidam acerbius debitum
repositenti injuriarum formulam, quasi calce ab
eo percussus intendisset, nec aliter quam extor-
tis quinquaginta L L S remisisset. Advien-
ienti male animatus erga principem exercitus,
pronusque ad res novas, libens ac supinis mani-
bus excepit, velut dono Deum oblatum 1 1 1
C O S S. filium ætate integra, facili ac prodigo
animo. Quam veterem de se persuasionem Vi-
telliis recentibus etiam* de se experimentis au-
xerat,

7. T. Junii suffragi.] Re-
situe, T. V. ii, ut in Galba
cap. 14.

Factionis suæ favorem.]
Stephani editio & quidam
miss. Factionis Venetæ favo-
rem. eodem sensu.

Ablocaret.] Sabellicus,
oblocaret.

Quorum publica vettigalia
interverterat.] Dictionem,

vettigalit, ut adulterinam a-
movendam censet Torren-
tius, quod publica absolute
pro vettigalibus accipiun-
tur. Sed ut id negari non
potest, ita non evincit ne-
cessario exturbandam.

De se experimentis.] De-
lenda, de se; sic persuaden-
tibus Torrentii & Casau-
boni codd.

xerat, tota via caligatorum quosque militum obvios exosculans: perque stabula ac diverforia, mulionibus ac viatoribus præter modum comis: ut mane singulos jamie jentassent sciscitaretur, seque fecisse ructu quoque ostenderet.

8. Castra vero ingressus nihil cuiquam poscenti negavit: atque etiam ultro ignominiosis notas, reis sordes, damnatis supplicia demisit. Quare vix dum mense transacto, neque diei, neque temporis habita ratione, ac jam vespere subito à militibus è cubiculo raptus, ita ut erat in veste domestica Imperator est consalutatus: circumlatusque per celeberrimos vicus, strictum divi Julii gladium tenens, detractum delubro Martis, atque in prima gratulatione porrectum sibi à quodam: nec ante in Prætorium rediit, quam flagrante triclinio ex*conceptu camini: tum quidem consternatis, & quasi omine adverso anxii omnibus, inquit: Bono animo estote, * nobis alluxit: nullo sermone alio apud milites usus. Consentiente* deinde etiam jam superioris provinciæ exercitu, * qui prius à Galba ad Senatum defeceerat, cognomen Germanici delatum ab universis cupide recepit: Augusti distulit: Cæsaris in perpetuum recusavit.

9. Ac subinde eadē Galbæ annuntiata, compositis Germanicis rebus partitus est copias, quas adversus Othonem præmitteret, quasque ipse perduceret. Præmissis agmini letum evenit auspiciu: siquidem à parte dextra repente aquila advolavit: lustratisque signis, ingressos viam sensim antecessit. At contra ipso movente, statux equestres cum plurifariâ ei ponerentur, fractis repente cruribus pariter corruerunt: & laurea, quam religiosissime circumdederat, in profluentem excidit. Mox Viennæ pro Tribunali jura reddenti, Galii-

8. Conceptu camini. Noli illuxit. Deinde etiam, sive, jam. Qui prius à Galba.] Al. In-
censu camini. Noli illuxit. Deinde etiam, sive, jam. Qui prius à Galba.

gallinaceus supra humerum, ac deinde in capite adstitit. Quibus ostentis, par respondit exitus: nam confirmatum per legatos suos imperium, per se retinere non potuit.

10. De * Bebriacensi victoria, & Othonis exitu, cum adhuc in Gallia esset, audiit: nihilque cunctatus, quidquid prætorianarum cohortium fuit, ut pessimi exempli, uno exauctoravit edicto, iussas tribunis tradere arma. Centum autem atque viginti, quorum libellos Othoni datos invenerat, exposcentium præmia, ob editam in cæde Galbæ operam, conquiri, & supplicio affici imperavit: * egregie proorsus, atque magis sic, & ut summi principis spem ostenderet, nisi cætera magis ex natura, & priore vita sua, quam ex Imperii maiestate gessisset. Namque itinere inchoato, per medias civitates ritu triumphantium vectus est: perque flumina delicatissimis navigiis, & variarum coronarum genere redimitis inter profusissimos opulentiorum apparatus, nulla familiæ aut militis disciplina, rapinas ac petulantiam omnium in iocum vertens, qui non contenti epulo ubique publice præbito, quoscumque libuisset, in libertatem assercbant, verbera & plagas, sæpe vulnera, non nunquam necem representantes adversantibus. Utiq; campos, in quibus pugnatum est, adiit, abhorrentes quosdam cadaverum tabem, detestabili voce confirmare ausus est: Optime olere occisum hostem, & melius civem. Nec eo secius ad leniendam gravitatem odoris plurimum meri propalam hausit, * passimque divisit pari vanitate, atque insolentia. Lapidem memoriæ Othonis inscriptum intuens,

70. *Bebriacensi victoria.]* nihil videtur mutandum, Vide quæ notata ad Othon. *Casaub.*
cap. ix.

Egregie proorsus.] Pithœci *insolentia. Lapidem.]* Distinguant ita ins. Torrentii: *divisit; Pari vanitate atque insolentia. Lapidem, Sec. Sequitur Casaubonus.*

intuens, dignum eo Mausoleo ait: pugionemque, quò se is occiderat, in Agrippinensem coloniam misit, Marti dedicandum. In Apennini quidem jugis etiam pervigilium egit.

11. Urbem denique ad classicum introiit paludatus, ferroque succinctus, inter signa atque vexilla, sagularis comitibus, ac detectis commilitonum armis. Magis deinde ac magis, omni divino humanoque jure neglecto, Aliensi die pontificatum maximum cepit: comitia in x annos ordinavit, seque perpetuum Consullem. Et ne cui dubium foret, quod exemplar regendæ reip. eligeret, medio Martio campo adhibita publicorum sacerdotum frequentia, inferias Neróni dedit: ac sollenni convivio citharædum placentem palam admonuit, ut & * aliquid de Domitio diceret: inchoantique Neróniana cantica, primus exultans etiam plaussit.

12. Talibus principiis magnam Imperii partem, non nisi consilio & arbitrio vilissimi ejusque histrionum & aurigarum administravit: & maxime Asiatici liberti. Hunc adolescentulum mutua libidine constupratum, mox tædio profugum, cum Puteolis poscam vendentem *prehendisset, conjecit in compedes, * statimque coluit, & rursus in deliciis habuit: iterum deinde ob nimiam * contumaciam & ferocitatem gravatus: circumforaneo lanistæ vendidit, dilatatumque ad finem mune-

11. *Aliquid de Domitio editio.* Quare potius de Domitio, quam de Nerone? an Nero volumini à se edito indicam fecerat, Domitii canticum? At Publii cod. & deminico, ut patet non absurde: ita enim videtur appellatum ab assentatoribus vivi Neronis, liber canticorum ejus, rerum domini. Hæc Casaub.

12. *Deprehendisset,* Rom.

editio & aliquot mss. reprehendisset. Bene, inquit Torrentius: nam reprehenduntur profugi.

Statimque coluit. Edidit Casaubonus, accedente quorundam librorum auctoritate, statimque coluit. Quod haud dubie melius.

Contumaciam & ferocitatem. Cujacii codex, Publii & Liffæi, ferocitatem. Casaub.

numerus repente surripuit, & provincia demum accepta manumisit: ac primo Imperii die aureis donavit anulis super cœnam, cum mane rogantibus pro eo cunctis, detestatus esset severissimè talem equestris ordinis maculam.

13. Sed vel præcipue luxuriæ sævitæque deditus; epulas triariam semper, interdum quadrariam dispertiebat: in jentacula, & prandia, & cœnas, comissionesque: facile omnibus sufficiens, vomitandi consuetudine. Indicebat autem aliud alii eadem die: * nec cuiquam minus singuli apparatus quadringenis millibus nummû consistiterunt. Famosissima super ceteras fuit cœna ei data adventicia à fratre: in qua duo millia lectissimorum piscium, septem avium apposta traduntur. Hanc quoque exsuperavit ipse dedicatione patinæ, quam ob immensam magnitudinem clypeum Minervæ, * αὐγὴ δὲ πολλήχρ. dicebat. In hac scarorum jocinora, phasianorum & pavonum cerebella, linguas phœnicopterum, murænarum lactes * à Carpathio usque, fretoque Hispaniæ, per navarchos ac triremes petitarum commiscuit. Ut autem homo non profundæ modo, sed intempestivæ quoque ac sordidæ gulæ, ne in sacrificio quidem unquam, aut itinere ullo temperavit, quin inter altaria ibidem statim viscus & farræ præne raptæ è foco manderet, circaque viarum popinas fumantia opsonia, vel pridiana, atque semesa.

14. Pronus vero ad cuiusque & quacumque de causâ, necem atque supplicium: nobiles viros, condiscipulos, & æquales suos omnibus blanditiis

13. *Nec sulsquam minores singuli apparatus quadringenis millibus nummum consistiterunt.*] Utinius, *minis*, pro, *minis*. Pro, *quadringenis* autem, vulgo, *quadrigenis*, male.

αὐγὴ δὲ πολλήχρ.] Suspecta hæc Torr. fuit, ut con-

tra Suetonii consuetudinè ab aliquo adjecta. Frustra.

À Carpathio usque, fretoque Hispaniæ.] Male nonnulli à *Perihæi usque*. reprobantur jam pridem à Budæo, Egnatio & aliis. Pro, *Hispaniæ*, autem, in uno mss. *Hispaniæ*.

ditiis tantum non ad societatem Imperii allice-
ctos, vario genere fraudis occidit: etiam unum
veneno manu sua porrecto in aquæ frigidæ po-
tione, quam is affectus febre poposcerat. Tum
feneratorum & stipulatorum publicanorumque,
qui unquam se aut Romæ debitum, aut in via
portorium flagitassent, vix ulli pepercit. Ex
quibus quendam in ipsa salutatione supplicio tra-
ditum, statimque revocatum cunctis clementiam
laudantibus, coram interfici iussit, velle se dicens
pascere oculos: alterius pœnæ duos filios adjecit
deprecari pro patre conatos. Sed & equitem Ro-
manum proclamantem, cum raperetur ad pœ-
nam, Heres meus es, exhibere testamenti tabulas
cogit: utque legit coheredem sibi libertum ejus
adscriptum, jugulari cum liberto imperavit. Quo-
dam & de plebe ob id ipsum, quod Venetæ fa-
ctioni clare maledixerant, interemit: contemptu
sui, & nova spe id ausos opinatus. Nullis tamen
infensor, quam * vernaculis, & mathematicis,
ut quisque deferretur, inauditum capite punie-
bat. Exacerbatus, quod post edictum suum, quo
jubebat intra Kalend. Octobris urbe, Italiaque
mathematici excederent, statim libellus est pro-
positus, & * Chaldaeos dicere, bonum factum,
ne Vitellius Germanicus intra eundem Kalenda-
rum diem usquam esset. * Suspectus & in mor-
tem

14. *Vernaculis & mathe-
maticis.* Qui hanc editionem
defendere volunt, aut ver-
naculos intelligunt quos ex
Dione Xiphilinus vocat;
hoc est, præligiatores ac
circulatores; aut sine con-
junctione legendum, *vernaculis
mathem.* ut Romæ
tantum natos mathe-
maticos; non etiam exte-
ros intelligamus. Hoc fri-
voluum, Sed sane iidem ma-

gni faciunt, & Turnebi di-
vinationem, *dilivaculis*, &
Josephi Scaligeri, *vernacu-
lis*, aut, *vericulis*.

Chaldaeos dicere. Non pu-
to quenquam me monente
dubitaturum quin legendū
sit; *caetero*: Sequitur enim,
Bonum factum. Quod edi-
ctori præfari solent. Hæc
Torrentius; cujus conjectu-
ram plane firmat Uxibii co-
dex.

tem matris fuit, quasi ægre præberi cibum prohibuisset: * Vaticinante Catta muliere, cui velut oraculo acquiescebat, ita demum firmiter ac durissime imperaturum, si superstes parenti exstiteret. * Et alii tradunt: ipsam tædio præsentium & imminentium metu, venenum à filio impetrasse, haud sane difficulter.

15. Octavo Imperii mense desciverunt ab eo exercitus Mœsiarum atque Pannoniæ: item ex transmarinis, Judaicus & Syriacus: ac pars in absentis, pars in præsentis Vespasiani verba jurarunt. Ad retinendum ergo ceterorum hominum studium ac favorem, nihil non publice, privatimque nullo adhibito modo largitus est. Delectum quoque ea conditione in urbe egit, ut voluntariis non modo missionem post victoriam, sed etiam veteranorum, justæque militiæ commoda polliceretur. Urgenti deinde terra marique hosti, hinc fratrem cum classe, ac tironibus, & gladiatorum manu opposuit: hinc & Betriacenses copias, & duces. Atque ubique aut superatus, aut proditus, salutem sibi, & millies LLS. à Flavio Sabino Vespasiani fratre pepigit: statimque pro gradibus Palatii apud frequentes milites cedere se Imperio, quod iavitus recepisset, professus; cunctis reclamantibus rem distulit: ac nocte interposita, primo diluculo sordidatus descendit ad Rostra: multisque cum lacrymis * eadem verba, verum à libello, testatus est. Rursus interpellante milite, ac populo, & ne deficeret hortante, omnemque operam suam certatim pollicente, animum resumpsit. Sabinumque & reliquos Flavianos nihil jam metuens, vi subita in Capitolium compulit: suc-

Suspensus & in mortem matris.] Casauboni editio, morte.

Vaticinante Catta.] Al. Catta, Chata, Chera, Car.

Et alii tradunt.] Casaub. editio. Alii trad. rejecto, &

15. *Eadem verba.]* Eadem illa verba, haud dubie elegantius. mss. duo; ut paulo post, metuentes, pro metuens; &, cecigitque jurare & cetera, Torcent.

succensoque templo Jovis opt. max. oppressit. Cum & praelium, & incendium è Tiberiana prospiceret domo inter epulas, non multo post poenitens facti, & in alios culpam conferens, vocata concione juravit, coegitque jurare ceteros, nihil sibi antiquius quiete publica fore. Tunc solum à latere pugionem, Consuli primuni, deinde illo recusante, Magistratibus, ac mox Senatoribus singulis porrigens: nullo recipiente, quasi in aede Concordiæ positurus, abscessit. Sed quibusdam acclamantibus, ipsum esse Concordiam, rediit: nec solum retinere, se ferrum affirmavit, verum etiam Concordiæ recipere cognomen.

16. * Suasit Senatui, ut legatos cum virginibus Vestalibus mitterent, pacem, aut certe tempus ad consultandum petituros. Postridie responsa opperienti, nuntiatum est per exploratorem, hostem appropinquare. Continuo igitur abstrusus gestatoria sella, duobus solis comitibus, pistore & coquo, Aventinum, & paternam domum clam petiit: ut inde in Campaniam fugeret. Mox levi rumore, & incerto, tamquam pax impetrata esset, referri se in Palatium passus est: ubi cum deserta omnia reperisset, dilabentibus etiam qui simul erant, zona se aureorum plena circumdedit: confugitque in cellulam janitoris, religato proforibus cane, lectoque & culcita objectis.

17. Irruperant autem jam agminis antecessores: ac nemine obvio rimabantur, ut sit, singula. Ab iis extractus è latebra, sciscitantes quisnam esset (nam ignorabatur) & ubi esse Vitellium sciret, mendacio eludit: deinde agnitus rogare non desistit, quasi quædam de salute Vespasiani diciturus, ut custodiretur interm vel in carcere: donec religatis post terga manibus, injecto cervicibus laqueo, veste discissa seminudus in forum tractus

16. *Suasit senatui.*] Mss. *serelibri, Sen.scribis.*
duo, suasitque. Sed omnes 17. *Et uli esse.*] Alii, *scit.*

334 C. S U E T. TRANQ. VITEL. IX.
 tractus est; inter magna rerum verborumque ludi-
 bria, per totum viæ sacræ spacium, * reducto co-
 ma capite, * ceu noxii solent, atque etiam * mento
 mucrone gladii subiecto, ut visendam præberet
 faciem, neve submitteret, quibusdam stercore &
 ceno incessantibus, aliis incendiarium & patina-
 rium vociferantibus, parte vulgi etiam corporis
 vitia exprobrante (erat enim in eo enormis pro-
 ceritas, facies rubida plerumque ex vinolentia,
 venter obesus, alterum semur subdebile, impulsu
 olim quadrigæ, cum auriganti Cajo * ministrato-
 rem exhiberet) tandem apud Gemonias minutif-
 simis ictibus excarnificatus, atque * confectus est,
 & inde unco tractus in Tiberim.

18. Perit cum fratre, & filio, anno vitæ se-
 ptimo quinquagesimo, nec sefellit coniecturam
 eorum, qui augurio, quod factum ei Viennæ o-
 stendimus, non aliud portendi prædixerant, quam
 venturum in alicujus Gallicani hominis potesta-
 tem: siquidem ab Antonio Primo adversarum
 partium duce oppressus est: cui Tolosæ nato co-
 gnomen in pueritia Becco fuerat. id valet, galli-
 nacei rostrum.

C. S U E T.

Reducto coma capite.] Ap-
 prehensa coma capite re-
 tracto & resupinato. Vulg.
reducta coma à capite.

Ceu noxii solent.] Casaub.
cecu noxia solent.

*Mento mucrone gladii sub-
 jecto.*] In optimis duobus
 libris exaratum est, *mento
 mucrone gladii subrecto.* quod

scilicet sub mento esset re-
 ctus gladii mucro, quo men-
 tum erigere vultumque co-
 gebatur Vitellius. Turne-
 bus lib. 24. cap. 41. Ad-
 vers.

Ministratorem exhiberet.] Al. *ministr. se exhib.*

Confectus est.] Al. *con-
 fectus.*

D. VESPASIANA

N U S X.

Rebellionem trium Principum & eade, incertum diu & quasi vagum Imperium suscepit firmavitq; tandem gens Flavia: obscura illa quidem, ac sine ullis majorum imaginibus: sed tamen reipublic. nequaquam penitenda. constet licet Domitianum cupiditatis ac seditioe merito penas luisse. * Titus Flavius Petronius municeps Reatinus, bello civili Pompejanarum partium * Centurio, incertum sponte an evocatus, profugit ex Pharsalica acie, domumque se contulit. Ubi deinde venia & missione impetrata, coactiones argentarias factitavit. Hujus filius cognomine Sabinus expertus militiæ (etsi quidam eum primipilarem: nonnulli cum adhuc ordines duceret, sacramento solutū per causam valetudinis, tradunt) * publicum quadragesimæ in Asia egit. * Manebantque imagines à civitatibus ei positæ sub hoc titulo, * καλῶς τὰ αὐτῶν εἰκόνες. Postea senus * apud Helvetios exercuit, ibique diem obiit, superstitibus uxore Vespasia Polla, & duobus ex ea liberis, quorum major

1. T. Flavius Petronius.] Aut cum Torrenzio scribendum, Petronianus; aut potius cum Glareano, cui favent libri, Petro; & mox, Petronus.

Centurio.] Incertum sponte an evocatus.] Quid his verbis velit Suetonius, non videt Torrenzius. In Cujacii vetustissimo codice ista verba, incertum sponte, non erant. quam lectionem valde præbat vir doctus, ut fuerit,

Centurio an Evocatus: phrasi usitatissima.

Publicum quadragesimæ.] Male. Beroaldus & Sabellius, publicanum.

Manebantque.] Emendant; invidantque, & monentque, id est, indicabant. Casaubonus, si quid mutandum, monent hoc legit.

καλῶς τὰ αὐτῶν εἰκόνες.] Resse redantur in sancto.

Apud Helvetios.] Liber unus, Helvetios, alios, libellus

major Sabinus ad Præfecturam urbis, minor Vespasianus ad principatum usque processit. Polla Nursiæ honesto genere orta, patrem habuit Vespasium Pollionem, ter Tribunum militum, Præfectumque castrorum, fratremque Senatorem prætoris dignitatis. Locus etiam nunc ad Sextum miliarium à Nursia * Spoletium euntibus in monte summo appellatur Vespasie: ubi Vespasiorum complura monumenta existant, magnum indicium splendoris familiaris, & vetustatis. Non negaverim jactatum à quibusdam, Petronii patrem è regione Transpadana fuisse mancipem operarum, quæ ex Umbria in Sabinos ad culturam agrorum quotannis committere solerent: subsedisse autem in opido Reatino, uxore ibidem ducta. Ipse ne vestigium quidem de hoc, quamvis satis curiose inquirerem, inveni.

2. Vespasianus natus est in * Sabinis ultra Reate, vico modico, cui nomen est Phalacrine, xv. Kalend. Decembr. vesperi, Q. Sulpicio Camerino, C. Poppæo Sabino C O S S. quinquennio antequam Augustus excederet: educatus sub paterna avia Tertulla, in prædiis * Cosanis. Quare Princeps quoque & locum incunabulorum assidue frequentavit; manente villa, qualis fuerat olim: ne quid scilicet oculorum consuetudini deperiret: & avia memoriam tantopere dilexit, ut sollennibus ac festis diebus * pocillo quoque ejus argenteo potare perseveraverit. Sumta toga virili, larum clavum, quamquam fratre adepto, diu averfatus est: nec ut tandem appeteret, compelli nisi à matre potuit. Ea demum extudit, magis convicio quam precibus vel auctoritate, dum eum idemdem per contumeliam anteambulonem fratris appellat.

* Tri-
 Spoletium.] Alii, Spoletium.] Alii, Sam-
 tum.] Alii, Spoletium.] Alii, Sam-
 2. Sabinis, Cosanis, Po- pocillo.

* Tribunatu militum in Thracia meruit. Quæstor Cretam & Cyrenas* provinciam forte cepit: Ædilitatis, ac mox Præturæ candidatus, * etiam non sine repulsa, sextoque loco vix adeptus est. Ac prima statim petitione, & in primis Prætor, infensus Senatui, Cajum ne quo non genere demeretur, ludos extraordinarios, pro victoria ejus Germanica depoposcit, pœnæque conjuratorum addendum censuit, ut insculpti projicerentur. Egit & gratias ei apud amplissimum ordinem, quod se honore cœnæ dignatus esset.

3. Inter hæc Flaviam Domitillam duxit uxorem, * Statilii Capellæ equitis R. Sabratenfis ex Africa delicatam olim, Latinæque conditionis, sed mox ingenuam & civem Romanam recuperatorio judicio pronuntiatam: patre asserente Flavio

Tribunatu mil. Prævincien. J. Al. Tribunatum mil. vel, Tribunus mil. Prævincien.

Eius non sine repulsa, sextoque loco vix adeptus est. & c. prima statim J. Glareanus animadvertit mendosum esse locum, & emendabat, Ædilitatem non sine repulsa, sextoque loco vix adeptus est. ad prima. Quoad sensum bene. Sed minus recedit à scriptura Torrentius, illum non sine, &c. legens: aut vir doctus, qui putat fuisse, sed eum non sine, &c. Idem statim pro, infensus Senatui, Cajum, corrigit, infensum Senatui Cajum. Bene.

3. Statilii Capella Eq. R. Sabratenfis ex Africa delicatam olim. J. Libri sere o-

mnes, delegatam; quidam delicatam. Istud Torrentius retinet; hoc mavult Pithocus. Torrentius insuper, correctione juvare conatur, ut fuerit, ex Afr. libertam delegatam olim: quasi dictio, libertam, unius tantum L. signo notata, facile præteriri potuerit. Proponit idem & aliam lectionem, Statilii Cap. Eq. R. Sabratenfis ex Afr. delegatam eum; id est, creditam committamque. Pithocus, delegatam, intelligit ut pœne nomine aliquando vineta fuerit, & proinde Latinæ conditionis. Turnebus & quidam doctissimi viri propterea volunt, delicatam, id est, amicam & concubinam, que olim in deliciis fuerit.

Flavio * Liberali Ferentini genito, nec quidquam amplius quam Quæstorio scriba. Ex hac liberos tulit, Titum, & Domitianum, & Domitillam. Uxori ac filix superstes fuit: atque utramque adhuc privatus amisit. Post uxoris excessum, Cænidem Antonix libertam, * & A manu, diicctam quondam sibi revocavit in contuberniũ: habuitque etiam Imperator pæne iulix uxoris loco.

1. Claudio Principe, Narcissi gratia Legatus legionis in Germaniam missus est: inde in Britanniam translatus, * tricies cũ hoste confixit. Duas validissimas gentes, superque xx opida, & insulam Vectem Britannix proximam, * in deditiõnẽ redegit: partim Auli Plautii consularis Legatũ, partim Claudii ipsius ductu. Quare triumphalia ornãmẽta, & in spatio brevi, duplex sacerdotium accepit. Præterea Consulatum, quem gessit per duos novissimos anni menses: medium tempus ad Proconsulatum usque, in otio secessuque egit: Agrippinam timens potentem adhuc apud suũ, & detumẽti quoque Narcissi amicos perosam. Exim fortitus Africam, integerrime, nec sine magna dignatione administravit: nisi quod Adrumeti seditione quadam, rapa in eum iacta sunt. Rediit certe nihilo opulentior, ut qui prope * labefacta jam fide, omnia prædia fratri obligarit: necessarioque ad mangonicos quæstus sustinendæ dignitatis causa descenderit. propter quod vulgo Mulio vocabatur. Convictus quoque dicitur, ducenta LLS. expressisse juveni, cui latum clavum adversus patris voluntatem impetrarat, eoque nomine graviter increpitus. Peregrinatione Achaica inter comites Neronis, cũ cantante eo aut disc-

[*Liberali Ferentini genito.*]

Al. *Liberale, & Ferenti* g-

Et *A manu.* Putida le-

si valg. & *amabit*, aut,

4) *archice cum hoste cen-*

[*si i.*] Eutropius qui hunc locum à Suetonio descripsit, habet, *tricies & sic.*

[*In de. d. i. ionem redegit.*]

Vet. lib. in *ditiozem.*

[*Labefacta juv. fide.*]

Vulg. *labefacta.*

cederet sapius, aut præsens obdormisceret, gravissimam contraxit offensam: prohibitusque non contubernio modo, sed etiã publica salutatione, secessit in parvã ac deviam civitatem, quoad latentem, etiamque extrema metuenti, provincia cum exercitu oblata est. Percrebuerat Oriente toto vetus & constans opinio: esse in fatis, ut eo tempore Judæa profecti rerum potirentur. Id de Imperatore R. * quantum eventu postea prædictum patuit. Judæi ad se trahentes, rebellarunt: cæsoque Præposito, Legatum insuper Syriæ consularem suppetias ferentem, rapta aquila fugaverunt. Ad hunc motum comprimendũ cum exercitu ampliore & non instrenuo duce, cui tamen tuto tanta res committeretur, opus esset, ipse possitissimum delectus est: & ut * industriae expertæ, nec metuendus ullo modo ob humilitatem generis ac nominis. Additis igitur ad copias duabus legionibus, octo aliis cohortibus decem, atque inter Legatos majore filio assumpto, ut primum provinciam attingit, * proximas quoque convertit in se: correctã statim castrorum disciplina: * uno quoque & altero prælio tam constanter inito, ut in oppugnatione castelli lapidis idum genu, scuto sagittas aliquot exceperit.

5 Post Neronem Galbanusque, Othone atque Vitellio de principatu certantibus, in spem Imperii venit, jam pridem sibi per hæc ostenta concepitam. In suburbano Flavio quercus antiqua, * quæ erat Marti sacra, per tres Vespasie partus, lingu-

Quintum edentis vestis prædictum parit.] Calaubonus ex vet. codd. quinquatum vestis edentis parit prædictum.

Et ut industria experta.] Melius et c. Pro, experta, autem, codex Torrentii, est: ista.

Provincia quoque conder-

ti in se.] Malevolus. pro-mas quomodo dicitur converti in se.

Uno quoque & altero.] Versimilibet, unoque & altero.

5. Quæ erat Marti sacra.] Alii omittis dictionibus, quæ erat; habeat, Marti

sacra.]

singulos repente ramos à frutice dedit, haud dubia signa futuri cujusque fati. Primum exilem, & cito arefactum: ideoque puella nata non perannavit: secundum prævalidum, ac prolixum, & qui magnam felicitatem portenderet: tertium vero instar arboris. quare patrem Sabinum ferunt haruspicio insuper confirmatum, renuntiasse matri, nepotem ei Cæsarem genitum: nec illam quidquam aliud, quam cachinnasse, mirantem, quod adhuc se mentis compote deliraret jam filius suus. Mox cum Ædilem cum * C. Cæsar succensens, propter curam verrendis viis non adhibitam, luto iussisset oppleri: congesto per milites in prætextæ sinum, non defuerunt, qui interpretarentur, Quandoq; proculcatam, desertamq; remp. civili aliqua perturbatione in tutelam ejus, ac velut in gremium, deventuram. Prandente eo quondam * canis extrarius è trivio inanum humanam intulit, mensæque subiecit. Cœnante rursus, bos arator deculso jugo, triclinium irrupit: ac fugatis ministris, quasi repente defessus, procidit ad ipsos accumbentis pedes, cervicemque submisit. Arbor quoque cupressus in agro avito sine ulla vi tempestatis evulsa radicitus, atque prostrata, insequenti die viridior ac firmior, resurrexit. At in Achaja somniavit, initium sibi suisque felicitatis futurum, simul ac dens Neroni exemptus esset: evenitque, ut sequenti die progressus in atrium, medicus dentem ei ostenderet tantum quod excintum. Apud Judæam Carmeli Dei oraculum consulente, ita confirmavere sortes, ut quidquid cogitaret, voveretq; animo quamlibet magnum, id esse

C. Cæsar succensens, propter curam.] Libri mss. succensens. Unus etiam vetullissimus sine, propter. Torrent.

Canis extrarius è trivio.] Libri variant, Canis extrarius è trivio, Can. extrarius

è trivio, Can. extrarius è trivio.

Ostenderet tantum quod excintum] Sic Turnebi & aliorum opt. codd. Vulgo, est. recenter quidem excintum. vel, recenter eisdem excim.

id esse proventurum, pollicerentur. Et unus ex nobilibus captivis Josephus, cum conjiceretur in vincula, constantissime asseveravit fore, ut ab eodem brevi solveretur, verum jam Imperatore. Nuntiabantur & ex urbe præfagia, Neronem diebus ultimis monitum per quietem, ut thensam Jovis opt. max. è sacrario in domum Vespasiani, * & in Circum deduceret. Ac non multo post, comitia secundi Consulatus incunte Galba, statua Divi Julii ad Orientem sponte conversa: ac ique Betriacensi, prius quam committeretur, duas aquilas in conspectu omnium confixisse: victaq; altera, supervenisse tertiam * à Solis ortu, ac victricem abegisse.

6. Nec tamen quidquam ante tentavit, promissimis atque etiam instantibus suis, quam sollicitatus quorundam & ignotorum & absentium fortuito favore. Mœsiaci exercitus bina è tribus legionibus millia missa auxilio Othoni, postquam iter ingressis nuntiatum est, victum eum, ac vim vitæ suæ attulisse: nihilo fecius Aquilejam usque perseveraverunt, quasi rumori minus crederent. Ibi per occasionem ac licentiam omni rapinarum genere grassati, cum timerēt, ne sibi reversis reddenda ratio, ac subeunda pœna esset, consilium inierunt eligendi creandique Imperatoris. Neque enim deteriores esse, aut Hispaniēsi exercitu qui Galbam, aut prætoriano qui Othonem, aut * Germaniciano qui Vitellium fecissent. Propositis itaque nominibus Legatorum consularium, quot ubique tunc erant, * cum ceteros alii alium alia de causa improbarent: & quidam è legione tertia, quæ sub exitu Neronis transfata ex Syria in Mœ-

Et in Circum deduceret.] Alii non male, & inde in Circum ded.

A Soli ortu.] Al. à Solis exortu.

3. Germani i i i n o.] Mss. quidam, Germanico, aut,

Germano.

Ceteros a ii alium alie de crisi.] Volunt Torrentius & Casaubonus abetio, a ii, ut in nonnullis mss. Vir doctus, alium, delet,

Mæsiam fuerat, Vespasianum laudibus terrent: assensere cuncti, nomenque ejus vexillis omnibus sine mora inscripserunt. Et tunc quidē compressa res est,* revocatis ad officium numeris parumper. Cæterum divulgato facto, Tiberius Alexander præfectus Ægypti primus in verba Vespasiani legiones adegit Kalend. Julii: qui Principatus dies in posterum observatus est. Judaicus deinde exercitus,* v Idus Julii apud ipsum juravit. Plurimum cœptis contulerunt, jactatum exemplar epistolæ, veræ sive falsæ, defuncti Othonis ad Vespasianum, extrema obtestatione ultionem mandantis, & ut reip. subveniret, optantis: simul rumor dissipatus, destinasse Vitellium Victorē permutare hiberna legionum, & Germanicas transferre in Orientem ad securiorē mollioremque militiã, præterea ex præsidibus provinciarum Licinius Mucianus, & è regibus Vologesus Parthus: ille deposita similitudine, quam in id tempus ex æmulatione non obscure gerebat, Syriacum promisit exercitum: hic XL millia sagittariorum.

7. Suscepto igitur civili bello, ac ducibus coëptisq; in Italiam præmissis: interim Alexandriam transiit, ut claustra Ægypti obtineret. Illic cum de firmitate Imperii capturus auspiciū, ædem Serapidis, submotis omnibus, solus intrasset: ac propitiato multum Deo, tandem se convertisset, verbenas, coronasq; & panificia, ut illic assolet,* Basilides libertus obtulisse ei visus est: quem neque admissum à quoquam, & jam pridem propter ner-

Revocatis ad officium numeris.] Vulg. *oq. manentis.*

V Idus Julii.] In Tacito, v *Non. Julii*, dissensus auctorum fit, an error in alterutro librorum?

Optantis.] Quidam, *hortantis.*

7. Basilides libertus.]

cum Tacitus è primoribus Ægyptiorum, & quidem Sacerdotum, fuisse narret, delendum censet Torrentius, *libertus*. Recte; nisi quis legat, *sacerdos*: quod ramentum longe abit à vulg. scriptura.

nervorum valetudinem vix ingredi, longeque abesse constabat. Ac statim advenere litteræ, fufas apud Cremonam Vitellii copias, ipsum in urbe interentum nuntiantes. Auctoritas & quasi majestas quædam,* ut scilicet inopinato, & adhuc novo Principi decrat: hæc quoque accessit.* E plebe quidam luminibus orbatus: item alius* debili cruce, sedentem pro tribunali pariter adierunt, orantes opem valetudinis, demonstratam à Serapide per quietem: restitutum oculos, si inspuiisset: confirmaturū erus, si dignaretur calce contingere. Cum vix fides esset rem ullo modo successfulam, ideoque ne experiri quidem auderet: extremo hortantibus amicis, palam pro concione utrumque tentavit, nec eventus defuit. Per idem tempus Tegæ in Arcadia, instinctu vaticinantium, effossa sunt sacro loco vasa operis antiqui, atque in iis asimilis Vespasiano imago:

8. Talis, tantaque cum fama in urbem reversus, acto de Judæis triumpho, Consulatus octo veteri addidit. Suscepit & Censuram: ac per totum Imperii tempus nihil habuit antiquius, quam prope afflictam, nutantemque remp. stabilire primo, deinde & ornare. Milites, pars victoriæ fiducia, pars ignominie dolore, ad omnem licentiam audaciamque processerant. Sed & provinciæ, civitatesque liberæ, nec non & regna quædam tumultuosius inter se agebant. Quare Vitellianorum quidem & exaustoravit plurimos, & coercuit. Participibus autem victoriæ adeo nihil extra ordinem indulfit: ut etiam legitima præmia non nisi sero persolverit. Ac ne quâ occasionem corrigendi disciplinam prætermitteret, adolescentulum fragrantem unguento, cum sibi pro impetrata Præfectura gratias ageret, nutu aspernatus, voce

V: scilicet inopinata. E Epictus quidam. Telliæ plebe quidam. Telliæ cruce.] cruce.
Al. Vt solet, inopinata.

voce etiam gravissima increpuit, Maluissim^o alium oboluisse: litterasque revocavit. Classarios vero, qui ab Ostia & Puteolis, Romam pedibus^o per vices comitant, petentes constitui aliquid sibi Calcearii nomine: quasi parum esset, sine responso abegisse, jussit posthæc excalceatos cursitare: & ex eo ita cursitant. Achajam, Lyciam, Rhodum, Byzantium, Samum libertate adempta, item^o Thraciam, Ciliciam, & Comagenem ditio, nis regis usque ad id tempus, in provinciarum formam redegit. Cappadociæ propter assiduos Barbarorum incurfus legiones addidit: consulari remque rectorem imposuit, pro equite R. Deformis urbs veteribus incendiis ac ruinis erat: vacuas arcas occupare, & ædificare, si possessores cessarent, cuicumque permisit. Ipse restitutionem Capitolii aggressus, ruderibus purgandis manus primus admovit, ac suo collo quædam extulit: ærcarumque tabularum tria millia, quæ simul conflagraverant, restituenda suscepit: undique investigatis^o exemplaribus, instrumentum Imperii pulcherrimum ac vetustissimum confecit: quo continebantur pæne ab exordio urbis Senatusconsulta, plebiscita de societate, & fœdere, ac privilegio cuicumque concessis.

9. Fecit

2. *Maluissim alium oboluisse.*] Bene si alium intelligas. Vulgo inepte, *Maluissim*, quod ab halando deducunt.

Per vices comitant.] Sic omnino scribendum, non ut vulgo, *per vices*.

Thraciam, Ciliciam.] Tanto ante cum in P. R. ditionem redacta fuisset Thracia, existimo legendum, *Thraciam Ciliciam*, pars enim Ciliciæ, propter asperitatem montium. Trachia dicebatur. Hæc Turnebus.

Ærcarumque.] Al. *antiarumque*.

Exemplaribus instrumentum.] Vulgo male distinguit, *exemplaribus instrumentum*.

Plebiscita de societate & fœdere ac privilegio cuicumque concessis.] Si codd. *Senatusconsulta* viderentur, legerem, *plebiscita, societates, fœdera ac privilegia cuicumque concessa*. Alioquin ante dictionem, *plebiscita* interponenda coniunctio est: *Tor-*

9. Fecit & noya opera, templum Pacis foro proximum: Divique Claudii in Caelio monte, ceptum quidem ab Agrippina, sed à Nerone prope funditus destructum. Item Amphitheatrum urbe media, ut destinasse compererat Augustum: * Amplissimos ordines, & exhaustos cæde varia, & contaminatos veteri negligentia purgavit: supplevitque recensito Senatu, & equite: submotis indignissimis, & honestissimo quoque Italicorum ac provincialium allecto. Atqui uti notum esset, utrumque ordinem non tam libertate inter se, quam dignitate differre, de jurgio quodam Senatoris equitisque R. ita pronuntiavit: Non oportere maledici Senatoribus, * remaledici civile fasque esse.

10. Litium series ubique majorem in modum excreverant, manentibus antiquis, intercapedine jurisdictionis; accedentibus novis, ex conditione tumultuque temporum. Sorte elegit, per quos rapta bello restituerentur, quique; judicia centumviralia, quibus peragendis vix suffectura litigatorum ætas videbatur, extra ordinem dijudicarent, redigerentque ad brevissimum numerum.

11. Libido atque luxuria coercente nullo invaluerat. Auctor Senatui fuit decernendi, ut quæ se alieno servo junxisset, ancilla haberetur. Neve filiorum familias feneratoribus exigendi crediti jus unquam esset: hoc est, ne post patrum quidem mortem:

9 *Amplissimos ordines.* Scio quædam esse non senuel usurpatâ optimis scriptoribus, cum duobus aut pluribus tribuitur, quod est tui proprium. Sed durum mihi quidem videtur, ut equitum ordo in communione e jusdem tituli cum Senatu amittatur, atqui nus, non aliter habent. Li-

pho tamen assentior locum emendanti scribentiq; *amplissimum*, hoc modo: *Idem amphitheatrum urbe mediæ (sic desinisse compererat Augustum) amplissimum. Ordines.* Aut scribam, *Ambos ordines.* Hæc Casaubonus. *Remaledici.* Sic vir doctissimus, unica dicitur,

mortem. Ceteris in rebus statim ab initio Principatus usque ad exitum, civilis & clemens.

12. Mediocritatem pristinam neque dissimulavit unquam, ac frequenter etiam præ se tulit. Quin & conantes quosdam originem Flavii generis ad conditores Reatinos, comitemque Herculis, cuius monumentum exstat via Salaria, referre, irrisit ultro. Adeoque nihil ornamentorum extrinsecus cupide appetivit, ut triumpi die fatigatus tarditate, & tædio pompæ, nõ reticuerit: merito se plesti, qui triumphum, quasi aut debicum maioribus suis, aut speratum unquam sibi, tam inepte senex concupisset. Ac ne Tribuniciam quidem potestatem, & Patris patriæ appellationem nisi sero recepit. Nam consuetudinem salutantes scrutandi, manente adhuc bello civili, omiserat.

13. Amicorum libertatem, caufidicorum figuras, ac philosophorum contumaciam lenissime tulit. Licinium Mucianum notæ impudicitæ, sed meritorum fiducia, minus sui reverentem, nunquam nisi clam, & hætenus relaxare sustinuit: ut apud communem aliquem amicum querens, adderet clausulæ, Ego tamen vir sum. Salvium Liberalem in defensione divitis rei, ausum dicere, quid ad Cæsarem, si Hipparchus LLS. millies habet? & ipse laudavit. Demetrium Cynicum in itinere obvium sibi * post dominationem, ac neque assurgere, neque salutare se dignantem, oblatrantem etiam nescio quid, satis habuit, Canem appellare.

14. Offensarum inimiciarumque minime memor executorve, Vitellii hostis sui filiam splendidissime maritavit, dotavitque etiam & instruxit. Trepidum eum interdicta aula sub Nerone, querentemque quidnam ageret, aut quo abiret, quidam

13. *Fest dominatorem.]*
Libri mss. 1. ves. p. 81. d. m. u. 1.
i. n. e. m. Quod sequor. nam
Vespasianus suadente Mu-

ciano Philosophos Roma
expulsi. relegati in insulam
Demetrio. Torrent.

dam ex officio Admissionis simul expellens, abire * Morboniam iusserat. In hunc postea deprecantem, haud ultra verba excanduit, & quidem totidem fere atque eadem. Nam ut suspicione aliqua, vel metu ad perniciem cuiusdam compelleretur tantū abfuit, ut monentibus amicis cavendum esse Metium Pomposianum, quod vulgo crederetur genitum habere Imperatoriam, insuper COS. fecerit, spondens quandoque beneficiū memorem futurum.

15. Non tenere quis panitus insons reperietur: nisi absente eo & ignaro, aut certe invito atque decepto. Helvidio Prisco, qui & reversum se ex Syria solus, privato nomine Vespasianum salutaverat, & in prætura omnibus edictis sine honore ac mentione ulia transmiserat, non ante succensuit, quam altercationibus insolentissimis pœne in ordinem redactus. Hunc quoque, quamvis relegatum primo, deinde & interfici iustum, magni aestimavit servare quoquo modo, missis qui percussores revocarent: & servasset; nisi jam periisse falso renunciatum esset. Ceterum neque exde * cuiusque unquam lætatus, iustis suppliciis illacrymavit etiam & ingemuit.

16. Sola est, in qua merito culperetur, pecuniæ cupiditas. Non enim contentus omiſſa sub Galba vedigalia revocasse: nova & gravia addidisse: auxisse tributa provinciis, nonnullis & duplicasse: negotiationes quoque vel privato pudendas propalam exercuit, coemendo quædam tantum, ut pluris postea distraheret. Nec candidatis quidem honores, reisve tam innoxiiis quam nocentibus, absolutiones venditare cunctatus est. Creditur etiam procuratorum rapacissimum quemque ad ampliora officia ex industria solitus promovere

14. Merloni.] Alii, Merbadi. Quidam, Orbo. l. m.

15. Cuiusque.] Restituendum ex mellioribus libris cuiusque.

move, quo locupletiores mox condemnaret: quibus quidem vulgo pro spongiis dicebatur uti, quod quasi & siccos madefaceret, & exprimeret humentes. Quidam natura cupidissimum tradunt, idque exprobratum ei à sene bubulco: qui negata sibi gratuita libertate, quam Imperium adeptum suppliciter orabat, proclamarent, Vulpem pilū mutare, non mores. Sunt contra qui opinentur, ad manubias & rapinas necessitate cūpulsam, summa ærarii fiscique inopia: de qua testificatus sit initio statim Principatus: professus quadringentis millies opus esse, ut resp. stare posset. Quod & verisimilius videtur, quando & male partis optime usus est.

17. In omne hominum genus liberalissimus, explevit censum Senatorium: consulares inopes quingenis sestertiis annuis sustentavit: plurimas per totum orbem civitates terræmotu aut incendio afflictas, restituit in melius.

18. Ingenia & artes vel maxime fovit. primus è fisco Latinis Græcisque rhetoribus annua cætena constituit. Præstantes poetas, nec non & * artifices coemit: item colossi refectorem insigni congiario magna que mercede donavit: mechanico quoque grandes colūnas exigua impensa perducturum in Capitolium pollicenti, præmium pro commento non mediocre obtulit, operā remisit, præfatus, Sineret se plebeculam pascere.

19. Ludis per quos scena Marcelliani Theatri restituta dedicabatur, vetera quoque acroamata revo-

18: *Artifex coemit: item colossi, &c.* Coemit interpretantur Torrentius & Casaubonus, mercede conduxit. In uno codice tamen est, *artifex cemenarius*. Suspectus etiam fuit locus viro magno; qui pri-

mo *artifex coemittis*, emendaverat; post, *scenics*, ut quæ sequuntur, congiarium & merces, hoc ad poetas & artifices scenicos, hæc ad refectorem colossi, referantur.

revocaverat. * Apollinari tragædo quadrigena : Terpno Diodoroque citharædis , ducena : nonnullis, centena : quibus minimum , quadragena sestertia super plurimas coronas aureas dedit. Sed & convivabatur assidue : ac sæpius* recte ac dapibile, ut macellarios adjuvaret.* Sicut Saturnalibus dabat viris apophoreta, ita & Kalend. Martii feminis: & tamen ne sic quidem pristinae cupiditatis infamia caruit. * Alexandrini Cibiotatem cum vocare perseveraverunt , cognomine unius è regibus suis turpissimarum sordium. Sed & in funere * Favor archimimus personam ejus ferens, imitansque , ut est mos, * facta ac dicta vivi , interrogatis palam Procuratoribus quanti funus & pompa constaret? ut audiit LLS. centies , exclamavit. Centum sibi sestertia darent , ac se vel in Tiberim projicerent.

20 Statura fuit quadrata , compactis firmitque membris, vultu veluti nitentis. Unde quidam urbanorum * non infacete. siquidem petenti, ut & in se aliquid diceret: Dicam, inquit, cum ventrem exonerare desieris. Valetudine prosperissima usus est: quamvis ad tuendam eam nihil amplius quam fauces ceteraque membra sibi met ad numerum in sphæ-

19. *Apollinari Tragædo.*] Tres libb. mss. *Apollinari*; ut forte, *Apelli*, legendum sit. Quo sane nomine sive eundem, sive alium memorat Suetonius Cal. cap. 33. Torrent.

Recte ac dapibile.] *Recte* legendum, ut habent Frobenii codices & unus ms. Infra Domit. cap. 7. Torrent.

Sicut Saturn. dabat viris apopher. ita & Kalend. Mart. fem] Al. *Dabat sicut Saturn. utis apopher. ita & per Kal. Mart. fem.*

Alexandrini Cibiotatem.] Libri, *Ciliasandem*, *Ciliotem*, *Ciliotantem*. Sed scribendum cum Strabone, uti etiam edidit Casaub. *Cylli-factes*.

Favor archimimus] Sic edi voluit Turnebus. Exemplaria pleraque & interpretes agnoscunt. *Fabe*.

Facta & dicta vivi.] Vulg. *vivi*.

20. *Non infacete, siquidem.*] Car. Langius legebat, *non infacete siquidem*, que lectio sane concinnior est. Torrent.

sphæristerio defricaret, in diemque unius diei per singulos menses interponeret.

21. Ordinem vitæ fere hunc tenuit. In Principatu maturius semper, ac de nocte vigilabat: deinde perlectis epistolis, officiorumque omnium breuiariis, amicos admittebat: ac dum salutabatur: & calceabat ipse sese & amiciebat. Postq; decisa quæcumque obvenissent negotia, gestationi, & inde quieti vacabat: accubante aliqua palliarum, quas in defunctæ locum Cænidis plurimas constituerat: ac * secreto in balneum tricliniumque transibat. Nec ullo tempore facilior, aut indulgentior traditur: eaque momenta domestici ad aliquid petendum inagnopere captabant.

22. * Et super cœnam autem, & semper alias, comisissimus, multa joco transigebat. Erat enim dicacitatis plurimæ: & sic scurrilis ac sordidæ, ut ne prætextatis quidem verbis abstineret. Et tamen nonnulla ejus sacussima exstant, in quibus & hoc. * Mestriura Florum consularem admonitus ab eo plaustra potius, quam plostra dicenda, die postero Flaurum salutavit. Expugnatus autem à quadam, quasi amore sui deperiret, cum * productæ pro concubitu sextertia quadraginta donasset: admonente dispensatore quemadmodum summam rationibus vellet referri, Vespasiano, inquit, adamato.

23. Utc-

21. *Secreto in baln.*] Al. *Secret in baln.*

22. *Et super cœnam autem, & semper aliis, comisissimus.*] Romana editio & Aldina pro, *comissimus*, habent, *cum iuvis*. Casaubonus mirifice probat unius sui codicis scripturam: *Super cœnam autem & super alias communiis.*

Mestriura Florum.] Sic optimi codd. cum Plutar-

cho. Alii, *Mestriura, & Metriura.*

Producta sextertia quinquaginta.] Al. *productæ sext. quadringentis.* Casaubonus eorum locum aliter & legit & intelligit. Putat enim ipsum Vespasianum adamatum à muliere precium accepisse, proinde scribit, *cum productis pro con. &c.*

23. Utbatur & versibus Græcis tempestive
fatis, * & de quodam proceræ staturæ, * impro-
biusque nato :

* Μακροῦ βίου κραιάων δολιχοῦ σκίου ἴγχος.

Et de Cerulo liberto, qui dives admodum ob
subterfugiendum quandoque jus fisci, ingenuum
se & Lachetem mutato nomine * cepit esse ferre,
ὁ Λάχης Λάχης, ἰπῶν ἀποσθῆκας, ἀυθις ἰξὺ τὰς χεῖρας εἰρητῆ
Κέρυλος. * Et maxime tamen dicacitatem in de-
formibus lucris affectabat : * ut invidiam aliqua
cavillatione dilueret, transferretque ad sales.
Quendam è caris ministris dispensationem cui-
dam, quasi fratri, petentem cum distulisset, ipsum
candidatum ad se vocavit : exactaque pecunia,
quantam is cum suffragatore suo pepigerat, sine
mora ordinavit. Interpellanti mox ministro :
Alium tibi, ait, quære fratrem : hic, quem tuum
putas, meus est. Mulionem in itinere quendam
suspiciatus ad calceandas mulas descendisse, ut ad-
cuncti litigatori spatium moramque præberet : in-
terrogavit, Quanti calceasset? passusque est lucri
partem. Reprehendenti filio Tito, quod etiam u-
rinæ vestigial commentus esset, pecuniam ex pri-
ma pensione admovit ad nares, sciscitans num o-
dore offenderetur : & illo negante, Atqui, inquit,
è lotio est. Nuntianubus legatis, decretam ei
publice

23. Et de quodam.] Ca-
salub. editi, &c.

Improbitus nate.] Ter-
renti. t. t. Casubonus, ma-
le sedat. Simile jam ridem
vir magnus, qui, improbitus
que p. d. t. o.

Μακροῦ βίου κραιάων δολι-
χοῦ σκίου ἴγχος. Vastum
iucundis, volens immen-
sum hastiam.

Cepit esse ferre.] Mss.
ferre.

ὁ Λάχης Λάχης, ἰπῶν ἀ-
ποσθῆκας, ἀυθις ἰξὺ τὰς

χειρῶν Κέρυλος] O Laches
Laches quandoque dicitur,
itaque ut ante dicitur Ce-
rulo.

Et maxime tamen] In
mss. non est τοῦ

ἢ ἰπῶν ἀποσθῆκας.]

Reperi in Viterbiensi nota-
rian & Torrentio χαρῆν
sine miram, desideret. Vi-
derint acutiores : nam in
hoc genere, sæpe veritas
lateet sub aliqua in spo-
ciem absurda scriptura,
Casalub.

publice non mediocris summa statuam colofeam: * jussit ut continuo ponerent, cavam manu ostentans, & paratam basim dicens. Ac ne in metu quidem, ac * periculo mortis abstinuit jocis. Nam cum inter prodigia cetera Mausoleum Cæsarium derepente patuisset, & stella in cælo crinita apparuisset: alterum * ad Juliam Calvinam è gente Augusti pertinere dicebat: alterum ad Parthorum regem, qui capillatus esset. Prima quoque morbi accessione, Ut, inquit, puto, Deus fio.

24. Consulatu suo nono tentatus in Campania motiunculis levidus, ac protinus urbe repetita: Cutilias ac Reatina rura, ubi æstivare quotannis solebat, pctiit. Heic, cum super urgentem valetudinem creberrimo frigidæ aquæ usu & intestina vitiaisset: nec eo minus muneribus Imperatoris ex consuetudine fungeretur, ut etiam legationes audiret cubans, alvo repente usque ad defectionem soluta, Imperatorem ait stantem mori oportere. Dumque confurgit, ac nititur, inter manus sublevantium extinctus est * VI I I Kalend. Julii, annum gerens ætatis sexagesimum ac nonum, superque mensem, ac diem septimum.

25. Convenit inter omnes, tam certum eum de sua suorumque genitura semper fuisse: ut post assiduas in se conjurationes ausus sit affirmare Senatui, aut filios sibi successuros, aut neminem. Dicitur etiam vidisse quondam per quietem stateram in media parte vestibuli Palatinæ domus positam examine æquo: cum in altera lance Claudius & Nero starent: in altera ipse ac filii. Nec res fefellit: quando totidem annis, parique temporis spatio utrique imperaverunt.

C. SÜET.

Jussit ut continuo.] Meliores libri, *velcentiane.*

Periculo mortis abstinuit jocis.] Vulgo, *peric. mortis extremo abstinuit jocis.* Judica lector.

Ad Juliam Calvinam.]

Al. *Juni:um Calvinam*, atque ita scribendum.

24. VIII Kal Julii annum gerens.] Exemplaria vetustissima, IX, vel VIII Kal. Julii annum gerens.

C. SUET. TRANQUILLI,

D. TITUS XI.

1. **T**itus cognomine paterno, amor ac deliciae generis humani, tantum illi ad promerendam omnium voluntatem vel ingenii, vel artis, vel fortunæ superfuit: & quod difficillimum est, in Imperio, quando privatus, atque etiam sub patre Principe, ne odio quidem, necdum vituperatione publica caruit.

2. Natus est * 111 Kalend. Janu. insigni anno Cajana nece, prope Seprizonium, sordidis ædibus: cubiculo vero perparvo, & obscuro: nam manet adhuc, & ostenditur. Educatus in aula cum Britannico simul, ac paribus disciplinis, & apud eosdem magistros institutus. Quo quidem tempore, ajunt, Metoposcopum à Narcisso Claudii liberto adhibitum, ut Britannicum inspiceret, constantissime affirmasse: illum quidem nullo modo, ceterum Titum, qui tunc prope adlabat, utique imperaturum. Erant autem adeo familiares, ut de potione, qua Britannicus hausta periit, Titus quoque juxta cubans gustatæ credatur, gravique * morbo afflictatus diu. Quorum omnium mox memor, statuam ei auream in Palatio posuit, & alteram ex chore equestrem, quæ Circensi pompa * hodieque præfertur, dedicavit, profecutusque est.

3. In puero statim corporis animique dotes exsplenduerunt: * magisque ac magis deinceps per ætatis gradus. forma egregia, & cui non minus auctoritatis inesset, quam gratiæ: præcipuum robur, quamquam necque procera statura, & ventre paullo projectiore: memoria singularis,

2. 111. Kalend. Janu. r. Hæcqueque præfertur.
 Morbo afflictatus. Hæcque
 præfertur.] Al. 1111. Kalend. Janu. r. Morbo afflictatus.
 3. Magisque ac magis.]
 Non inelegantius alii: Magis ac magis.

ris, docilitas ad omnes fere tum belli tum pacis artes. Armorum & equitandi peritissimus, * Latinæ Græcæque linguæ, vel in orando, vel in fingendis poematibus promptus, & facilis ad extemporalitatem usque: sed ne musicæ quidem rudis, ut qui cantaret & psalleret jucunde scienterque. E pluribus comperi, notis quoque excipere velocissime solitum, cum amanuensibus suis per ludum jocumque certantem imitari chirographa quæcumque vidisset: * ac profiteri, sæpe se maximum falsarium esse potuisse.

4. Tribunus militum & in Germania & in Britannia meruit * summa industria, nec minore modestia, & fama: sicut apparet & statuarum & imaginum ejus multitudine, ac titulis per utramque provinciam. Post stipendia foro operam dedit, honestam magis quam assiduam. Eodemque tempore * Arricidiam Tertullo patre equite Roman. sed Prefecto quondam prætorianarum cohortium, duxit uxorem: & in defunctæ locum * Marciam Furnillam splendidi generis: cum qua, sublata filia, divortium fecit. Ex Quæstura deinde honore legioni præpositus, * Taricheam & Gamalam urbes validissimas Judææ in potestatem redegit: equo quadam acie sub seminibus amisso, alteroque insensu, cujus rector contra se dūnicans occubuerat.

5. Galba mox tenente remp. missus ad gratulandum, quæquam iret, convertit homines: quasi adoptionis gratia arcesseretur. Sed ubi turbari rursus cuncta sensit, rediit ex itinere: aditoque Paphie

*Latine Græcæque lingua
vel. Ac profiteri, sæpe sc.]
Non inelegantius alii: La-
tine Græcæque vel. Ac sæpe
profitei. s.*

4. *Summ: industr. is, nec
minore modestia fama.]
Recepit Casaubonus, for-
tasse consentientibus mss.
Torrentiani cod. scriptu-*

*rum, Summ: industr. is, nec
minore modestia fama.*

*Arricidiam Tertullo pa-
tre.] Quidam, Tertullam.
Utraque lectio bona.*

*Martii m Furnillam. Tar-
icheam.] Al. Fulviam, Ful-
viam, Furtilam. nonnulli,
Flaviam. Et, Trachim, Thra-
cis, Trachim, Taricheam.*

Paphiae Veneris oraculo, dum de navigatione consultit, etiam de Imperii spe confirmatus est; Cujus brevi compos, & ad perdomandam Judaeam relictus, novissima Hierosolymorum oppugnatione * VII propugnatores totidem sagittarum confecit ictibus: cepitque eam natali filiae suae, tanto militum gaudio ac favore, ut in gratulatione Imperatorem eum consalutaverint, & subinde decedentem provincia detinuerint, suppliciter nec non & minaciter esflagitantes, ut remaneret, aut secum omnes pariter abduceret. Unde nata suspicio est, quasi descisceret à patre, Orientisque regnum sibi vindicare tentasset. Quam suspicionem auxit, postquam Alexandriam petens, in consecrando apud Mempium * bove Apidiadema gestavit: * de more quidem ritumque praefecit religionis: sed non de erant, qui * secus interpretarentur. Quare festinans in Italiam, cum Rhegium, dehinc Puteolos oncraria nave appulisset, Romam inde contendit expeditissimus: inopinantique patri, velut arguens rumorum de se temeritatem, Veni, inquit, pater, veni.

6. Neque ex eo desistit participem, atque etiam tutorem Imperii agere. Triumphavit cum patre, Censuramque gessit una. Eidem collega & in Tribunicia potestate, & in septem Consulatus fuit. Receptaque ad se prope omnium officiorum cura, cum patris nomine & epistolas ipse diceret, & edicta conscriberet, orationesque in Senatu recitaret etiam Quaestoris vice, Praefecturam quoque praetorii suscepit, nunquam ad id tempus, nisi ab equite Rom. administratam, egitque aliquanto incivilius, & violentius. Siquidem suspensissimum quemque sibi, submissis qui per theatra & castra, quasi consensu * ad poenam depo-

s. VII. Propugnatores.]
Re. edit. & complures mss.
XII. propug. Probat Casu-
bonus, quod cum Eutropio
is numerus conveniat

Et de Asi. Et more qui.
Cen. Servus mss.] Al. Bore
Asiae. Et more id quidem,
vel, solum. Satis late-
pre. servat.

ferent, haud cunctanter oppressit. In his A. Cæcinam * consularem virum, vocatum ad cœnam, ac vix dum triclinio egressum, confodi iussit: sane urgente discrimine, cum etiam chirographum ejus preparatæ apud milites cõjurationis deprehendisset. Quibus rebus sicut in posterum securitati satis cavit, ita ad præsens plurimum contraxit invidiæ: ut non temere quis, * tam adverso rumore magisque invitis omnibus transierit ad Principatum.

7. Præter sævitiam, suspecta in eo etiam luxuria erat: quod ad mediam noctem comulationes cum profusissimo quoque familiarium extenderet. Nec minus libido, propter exoletorum & spadonum greges, propterq; insignem reginæ Beronices amorẽ, cui etiam nuptias pollicitus scerebatur. Suspecta & rapacitas: quod constabat * in concionibus patriis nudinari, præmiarique solitum. Denique propalam alium Neronem & opinabantur, & prædicabant. At illi ea fama pro bono cessit, conversaque est in maximas laudes: neque ullo vitio reperto, & contra virtutibus summis. Convivia instituit jucunda magis, quam profusa. Amicos elegit, quibus etiam post eum Principes, ut & sibi & rei pùbli. necessariis acquieverunt: * præcipueque sumtam sibi Beronicem, statim ab urbe dimisit invitam. Quosdam è gratissimis delicatorem, quamquam tam artifices saltationis, ut mox scenam tenuerint, non modo sœvere prolixius, sed * spectare in publico omni-

6. *Ad p̄cipuum deprecarent.*
Consularem virum, vocatum.
Tam adverso rumore] Al. Ad
genam deprecarentur. Consula-
rem vocabit. Tam adverso re.

7. *In concionibus patriis*
nudari: premiari, ne sili-
um.] Ursini codex. In neg-
vationibus patriis nudari,
prædarii, ne silitam. Torren-
tius correxit. In concionibus
patriis. Quod plane etiam

Casaubono placet.

Præcipueque sumtam sibi
Beronicem] Scribendum ut
Romana editio præfert, &
Torrentius etiam movet,
præcipueque sunt p̄ sibi. Beroni-
cem, &c.

Spectare in publico omnino
catu.] Aldi editio; Spectare
in publ. omni catu. Stephani
editio, Spectare omnino in
publ. catu.

omnino cœtu supersedit. Nulli civium quidquam ademit: abstinuit alieno, ut si quis umquam, ac he concessas quidem ac solitas collationes recepit. Et tamen nemine ante se munificentiâ minor. Amphitheatro dedicato, thermisque juxta * celeriter exstructis, munus edidit apparatusissimum, largissimumque. Dedit & navale prælium in veteri naumachia. ibidem & gladiatores: atque uno die quinque millia - omne genus ferarû.

8. Natura autem benevolentissimus, cum ex instituto Tiberii omnes dehinc Cæsares beneficia à superioribus concessa principibus, aliter rata non haberent, quam si eadem iisdem & ipsi dedissent: primus præterita omnia uno confirmavit edicto: nec à se peti passus est. In ceteris vero desideriis * animum hominum obstinatissime tenuit: ne quem sine spe dimitteret. Quin & ammonentibus domesticis, quasi plura polliceretur quam præstare posset: Non oportere, ait, quemquam à sermone Principis trilem discedere. Atque etiam recordatus quondam super cœnam, quod nihil cuiquam toto die præfuisse, memorabilem illam, meritoque laudatam vocem edidit: * Amici, diem perdidit. Populum in primis universum tanta per omnes occasiones comitate tractavit, ut proposito gladiatorio munere, non ad suum, sed ad spectantium arbitrium editurum se professus sit. Et plane ita fecit. Nam neque negavit quidquam petentibus: & ut quæ vellent, peterent, ultro adhortatus est. Quin & studium armorum Thracum præ se ferens, sæpe cum populo & voce & gestu, * ut fautor, cavillatus

Celeriter,] Al. *ce. ceteri. cr.*
8.. Animum hominum.]
 Casaubon editio, *consilium*
hominum. Consilio an casu?
Amici, diem perdidit.] Non
 aliter in ullo libro, neque
 necessarium mutare, quare
 vis omnes auctores, etiam

ipse, Eutropius qui ex Suetonio hæc mutuatus est, præferant, *Amici hodie diem perdidit.*
Vt fautor.] Glarçanus, *non ut fautor.* Sed non bene intellexit mentem Suetonii;

latus est: verum maiestate falsa, nec minus a-
 quitate. Ne quid popularitatis prætermitteret,
 non numquam in thermis suis, admissa plebe, la-
 vit. Quædam sub eo sortuita ac tristia accide-
 runt: ut conflagratio Vesuvi montis, in Campa-
 nia: & incendium Romæ, per triduum, toti-
 demque noctes: item pestilentia, quanta non te-
 mere alias. In his tot adversis ac talibus, non
 modo Principis sollicitudinem, sed & parentis
 affectum unicum præstitit: nunc consolando, per
 edicta: nunc opitulando, quatenus suppeteret fa-
 cultas. Curatores restituendæ Campaniæ è con-
 sularium numero sorte duxit: Bona oppressorum
 in Vesuvo, quorum heredes non exstabant, resti-
 tutioni afflictarum civitatum attribuit. Urbis in-
 cendio * nihil, nisi sibi publice periisse testatus,
 cuncta prætoriorum suorum ornamenta operibus
 ac templis destinavit: præposuitque complures
 ex equestri ordine, quo quæque maturius pera-
 gerentur. Medendæ valetudini, leniendisq; mor-
 bis, nullam divinam humanamque opem non ad-
 hibuit, inquisito * omni sacrificiorum remedio-
 rumque genere. Inter adversa temporum, &
 * delatores mandatoresque erant, ex licentia ve-
 teri. Hos assidue in foro flagellis ac fustibus ces-
 sos, ac novissime traductos per Amphitheatri are-
 nam; partim subjici in servos, ac venire impera-
 vit: partim in * asperrima insularum avchi. Utque
 etiam similia quandoque ausuros perpetuo coer-
 ceret, vetuit inter cetera: de eadem re pluribus
 legibus agi, quæque de cuiusquam defunctorum
 statu: ultra certos annos.

9. Pon-

Nihil nisi sibi publicè perisse
 et testatus.] Variant codices.
 Torrentio placet hæc le-
 gio. *Nihil publicè perisse est*.
 cmissis, nisi sibi. Rom. edi-
 tionis & aliquot mss. scrip-
 tura Casaubono: *Nihil nisi*
sibi se esse testatus esse publice.

Omni sac. officiorum genere.
 Valg. em. in m.
Delatores mandatoresque.
 Quidam mandatoresque.
 * *asperrima insularum.*] Sic
 Romana editio & mss. At
 Stephanus & Aldus, *asperrima*
insularum.

9. Pontificatum maximum ideo se profellus accipere, ut puras servaret manus, fidem præstitit: nec auctor posthac cujusquam necis, nec conscius, quamvis interdum ulciscendi causa non deesset, sed * periturum se potius, quam perditurum adjurans. Duos patricii generis convictos in affectatione Imperii, nihil amplius, quam ut desisterent monuit, dicens Principatum fato dari: si quid præterea desiderarent, promittens se tributurum: & confestim quidem ad alterius matrem, quæ procul aberat, cursores suos misit, qui anxie filium salvum nuntiarent. Ceterum ipsos non solum familiari cœnæ adhibuit, sed & insequenti die gladiatorum spectaculo circa se ex industria collocatis, oblata sibi * ornamenta pugnantium inspicienda porrexit. Dicitur etiam cognita utriusque genitura, inminere ambobus periculum affirmasse, * venturum quandoque & ab alio: sicut evenit. Fratrem insidari sibi non desinentem, sed pænæ ex professo sollicitantem exercitus, meditantem fugam, nec occidere, neque seponere, ac ne in minore quidem honore habere sustinuit: sed, ut à primo Imperii die, consortem successoremque testari perseveravit: non nunquam secreto lacrymis & precibus orans, ut tandem mutuo erga se animo vellet esse.

10. Inter hæc morte præventus est, maiore hominum damno, quam suo. Spectaculis absolutis, in quorum fine, populo coram ubertim steterat, Sabinos petiit aliquanto tritior: quod sacrificanti

9. *Periturum se potius quam perditurum.*] Romana editio & quidam MSS. *qu. m. m. p. h. m. m.* Recipit lectio in illor.

Ornamenta pugnantium.] *Al. arma, vel, instrumenta, aut, ferramenta.*

Venturum qu. ind. que & ab ill.] Torrentianæ codicis lo-

tionem in contextum admittit Casaubonus, *verum qu. ind. que, & ab ill.* Sed non inerior codicis Urini lectio, *Venturum qu. que sed ab ill.* Sane optime editio nos & multos MSS. pro, *qu. m. m. m. m.* habent, *qu. que.* Post idem Urini codex, *qu. m. m. m. m. m. m.* pro, *qu. m. m. m. m. m. m.*

Z 4

360 C. SUET. TRANQ. TITUS XI.

ficanti hostia aufugerat, quodque tempestate se-
reua tonuerat. Deinde ad primam statim mansio-
nem febrim nactus, cum inde lectica transferre-
tur, suspexisse dicitur * dimotis plagulis cælum:
multumque conquestus, eripi sibi vitam imme-
renti. Neque enim exilare ullum suum factum
pœnitendum, excepto dumtaxat uno, id quale
fuerit, neque ipse tunc prodidit, neque cuiquam
facile * succurrat. Quidam opinantur consuetu-
dinem recordatum, quam cum fratris uxore ha-
buerit. Sed nullam habuisse per sancte Domitia
jurabat: haud negatura, si qua omnino fuisset,
immo etiam gloriatura, quod illi promissimum
erat in omnibus probris.

11. Excessit in eadem, qua pater, villa, Idi-
bus Septembris, post biennium ac menses duos,
diesque xx, quam successerat patri, altero & qua-
dragesimo ætatis anno. Quod ut palam factum
est, non secus atque in domestico luctu mærenti-
bus publice cunctis, Senatus prius quam edicto
convocaretur, ad Curiam cucurrit: obseratisque
adhuc foribus, deinde apertis, tantas mortuo gra-
tias egit * laudesque, quantas concessit ne vivo
quidem umquam atque præsentî.

C. SUET.

10. *Timetis plagulis.]*
Male codd. *pellulis, scilicet,*
paludamentis.

Succurrat.] Vulg. *succur-*
rit.

11. *Laudesque, quantas*
concessit ne vivo.] Trans-
ponit Torrentius eleganter,
Laudesque concessit, quantas
ne vivo.

FLAVIUS DOMI-
TIANUS XII.

i. **D**omitianus natus est 1x Kalend. Novembris, patre COSS. designato, in utroque mense insequenti honorem, regione urbis sexta, ad Malum Punicum, domo, quam postea in templum gentis Flaviæ convertit. Pubertatis ac primæ * adolescentiæ tempora, tanta inopia, tantaque infamia gessisse fertur, ut nullum vas argenteum in usu haberet. Satisque constat Clodium Pöllionem prætorium virum, in quem est poëma Neronis, quod inscribitur * Lusio, chirographum ejus conservasse, & non numquam protulisse, noctem sibi pollicentis: nec defuerunt, qui affirmarent corruptum Domitianum & à Nerva successore mox suo. Bello Vitelliano confugit in Capitolium, cum patruo Sabino, ac parte præsentium copiarum: sed irrumpentibus adversariis, & ardente templo, apud ædium clam pernoctavit: ac mane Isiaci celatus habitu, interque sacrificulos * vanæ superstitionis, cum se trans Tiberim ad condiscipuli sui matrem comite uno contulisset, ita latuit, ut scrutantibus qui vestigia subsequuti erant, deprehendi non potuerit. Post victoriam demum progressus, & Cæsar consalutatus, honorem Præturæ urbanæ cum consulari potestate suscepit titulo tenus: quam jurisdictionem ad collegam proximum transtulit. Ceterum omnem vim dominationis tam licenter exercuit, ut jam tum, qualis

i. *Adolescentiæ tempora, &c. gessisse. Pro, tempora, vulgo, tempus: pro, gessisse, Cataubonus, exi. 2.*
Lusio.] Beroaldus, Lu-

sis, id est, Lusius. In uno codice, Lutio.

Vanæ superstitionis.] Turnebi libri, Vanis.

qualis futurus eſſet, oſtenderet. Ne exſequar ſingula, contrectatis multorum uxoribus, Domitianam Longinam Ælio Lamie nuptam etiam in matrimonium abduxit: atque uno die ſuper xx urbana officia, aut peregrina diſtribuit: mirari ſe Veſpaſiano diſtitante, quod ſucceſſorem non & ſibi mitteret.

2. Expeditionem quoque in Galliam, Germaniaſque, neque neceſſariam, & diſſuadentibus paternis amicis inchoavit: tantum ut fratri ſe & operibus, & dignatione, adæquaret. Ob hæc correptus, * quo magis ætatis & conditionis admoneretur, habitabat cum patre una, ſellamque ejus ac fratris, quoties prodirent, lætica ſequebatur: ac triumphum utriuſque Judaicum, equo albo comitatus eſt. In ſex Conſulatibus, non niſi unum ordinarium geſſit: eumque cedente, & ſuffragante fratre. Simulavit & ipſe mire * modeltiam: in pri.niſque poetice ſtadium, tam inſuetum antea ſibi, quam poſtea ſpretum & abjectum: recitavitque etiam publice. Nec tamen eo ſecius, cum Vologeſus Parthorum rex auxilia adverſus Alanos, ducemque alterum ex Veſpaſiani liberis depopuſciſſet, omni ope contendit, ut ipſe potiſſimum mitteretur. Et quia diſcuſſa res eſt, alios Orientis reges, ut idem poſtularent, donis ac pollicitationibus ſollicitare tentavit. Patre deſuncto, diu cunctatus, an duplum donativum * militi donaret, numquam jactare dubitavit, relictum ſe * participem Imperii, ſed fraudem teſtamento adhibitam. Neque ceſſavit ex eo inſidias ſtruere fratri * clam, palam: quoad correptum gravi valetudine prius quam plane ceſſaret

2. *Quo magis ætatis.* Alii. *quo magis ætatis.*
Medellium: inprimisque poetice ſtadium. Codex Cujacii, ut indicat Caſaubon. *inſuetum inprimisque poetice ætatis ſtadium.*
Nihil dicitur. Reſtituitur

Torrentii & Cujacii e. dd. eſſere: atque ita vidit Caſaubon.

Part. item Imperii.] Vulgo. Part. in Imperii.
Clam, palam.] Vulg. Clam palamque.

essaret animam, pro mortuo deseri iussit: defunctumque nullo, præterquam consecrationis honore dignatus, sæpe etiam carpsit obliquis orationibus, & edictis.

3. Inter initia principatus, quotidie * secretum sibi horarum sumere solebat: nec quidquam amplius, quam muscas captare, ac stilo præacuto configere. ut cuidam interroganti, essemne quis intus cum Cæsare, non absurde responsum sit à Vibio Crispo, Ne musca quidem. Deinde * uxorem suam Domitiam, ex qua in secundo suo Consulatu filium tulerat, alteroque anno * consalutaverat ut Augustam, eandem Paridis histrionis amore deperditam, repudiavit: intraque breve tempus impatiens dissidii, quasi efflagitante populo, reduxit. Circa administrationem autem Imperii aliquandiu se varium præstitit: * mistura quoque æquabili vitiorum atque virtutum, donec virtutes quoque in vitia deflexit: quantum conjectare licet, super ingenii naturam, inopia rapax, metu fixus.

4. Spectacula magna assidue, & sumtuosa edidit, non in Amphitheatro modo, verum & in Circo: ubi præter solemnes bigarum quadrigarumque cursus, prælium duplex etiam equestre ac pedestre commisit: at in Amphitheatro navale quoque. Nam venationes gladiatoresque, & noctibus * ad lychnuchos: nec virorum modo pugnas,

3. *Secretum sibi horarum*] Al. *horarum*. Casaubonus quod in quibusdam codicibus repererit, *horarum*; numeram autem quem deesse putat, puta *in horarum*; aut similem. sed hæc sequuntur, *et se ne quis intus*, non permittunt.

Uxorem suam Domitiam.] Omittunt quidam, *suum*.

Consalutaverat ut Augustam, eandem.] Particulam,

ut, abesse malim, uti & dictionem, *eandem*. inserat: sunt enim ab imperito aliquo, qui periodi longitudine offendebarit. Torreatius.

Mistura æquabilis.] Pessimo vulg. *in æquabili*.

4. *ad lychnuchos.*] Id maluit Eguatius quam quæd in plerisque mis. *lychnos*, quamvis non male hoc loco conveniat.

pugnas, sed & feminarum. Præterea Quæstorius muneribus, quæ olim omiſſa revocaverat, ita ſemper interfuit, ut populo poteſtatem faceret, bina paria è ſuo ludo poſtulândi, quæ noviffima aulico apparatu induceret. Ac per omne g'adiatorum ſpectaculum ante pedes ei ſtabat puerulus coccinatus, * portentoso parvoque capite, cum quo plurimum fabulabatur, non numquam ſerio. Auditus eſt certe, dum ex eo quærit, * ecquid ſciret, cur ſibi viſum eſſet, ordinatione proxima Ægypto præficere Metium Rufum. Edidit navales pugnas pæne juſtarum claſſium, eſſoſſo & * circumſtructo juxta Tiberim lacu: atque inter maximos imbres * proſpectavit. Fecit & ludos ſæculares: computata ratione temporum ab anno, non quo Claudius proxime, ſed quo olim Auguſtus ediderat. In his Circenſium die, quo facilius centum miſſus peragerentur, ſingulos à ſeptenis ſpatiis ad quina corripuit. Inſtituit & quinquennale certamen, Capitolino Jovi triplex, muſicum, equeſtre, gymnicum, & aliquanto * plurimum, quam nunc eſt, coronatorum. Certabant etiam & proſa oratione Græce, Latinæque: ac præter citharædos chorocithariſtæ quoque, & * pſilocithariſtæ. In ſtudio vero * curſu etiam virginum certamini præſedit crepi-

Portentoso parvoque.] Cujacii & Torrentiicodd. p. v. vo portentosoque.

Ecquid ſciret cur ſibi viſum eſſet.] Pro, ecquid, alii, & quid, vel, & quæd; pro cur & quid, vel, quid. Torrentius mavult, ecquid ſi: e, ecquid ſibi viſum eſt.

Circumſtructo juxta Tiberim lacu.] Vulg. circumſtructo.

Proſpectavit.] Urſini codex bene, perſpectavit.

Plurimum quam nunc eſt, coronatorum.] Torrentius e-

mendare vult, coronarium; atque ita in Urſini codice.

Eſi cithariſtæ.] Romana editio ita & mſs. quod probat Turnebus. Aldi lectionem mavult Torrentius, pſilocithariſtæ.

Curſu etiam virginum certamini præſedit.] Vix ulli mſs. aliter quam, virginum. qui id improbabant, ſubſtituerunt, virginum. Lipſius ad XIII. Ann. Taciti commendat & diſtinguit, curſu etiam virginum. Certamini præſedit.

crepidatus, purpureaque * amictus toga Græcica, capite gestans coronam auream cum effigie Jovis, ac Junonis, Minervæque: assidentibus Diali sacerdote, & collegio Flavialium pari habitu: nisi quod illorum coronis inerat & ipsius imago. Celebrabat & in Albano quotannis Quinquatria Minervæ, cui collegium instituerat: ex quo sorte ducti magistris fungerentur; * redderentque eximias venationes & scenicos ludos, superque oratorum ac poetarum certamina. Congiarium populo nummorum * trecentorum ter dedit: atque inter spectacula muneris, largissimum epulum: * Septimontiali sacrorum quidem die, Senatui, equitumque panariis, * plebei sportelliis cum obsonio distributis, initium vescendi primus fecit: dieque proximo omne genus rerum missilia sparsit: & quia pars major intra Popularia deciderat, quinquagenas tesseras in singulos cuneos equestris ac senatorii ordinis pronuntiavit.

5. Plurima & amplissima opera incendio absumpta restituit: in quibus & Capitolium, quod rursus arserat: sed omnia sub titulo tantum suo, ac sine ulla pristini auctoris memoria. Novam autem excitavit ædem in Capitolio Custodi Jovi, & forum quod nunc Nervæ vocatur. Item Flavie templum gentis, & stadium, * & odeum, & nau-

Amictus t. g. Græcica.] Ita Romana editio & Stephani. Alii, *Germanica*. Sunt etiam qui habeant, *v. c. m. m. m.*, & referant ad, quod sequitur, *eximias*. Calaubonus conjicit, *Et m. n. i. can.* Inter purpuræ scilicet species est Hermionica longæ excellentissima.

Redderentque eximias venationes.] Corrigit bene Torrentius, *eximiasque*.

Trecentorum.] Al. *trecentis*.

Septimontiali sacrorum quidem die Senatui.] Quidquid variant codices, optima Torrentii lectio, ac à Calaubono recepta, *Septimontii i sacro qui est, Senatui, &c.* rejecto, *die*, quod nec in Romana editio est. Quod sequitur, *plebei*, alii, *plebi*, eodem significatu. quidam etiam *plebei*.

5. *Et odeum.]* Ita primus restituit Beroaldus. Ante erat, *methedæum*, vel, *exmethedæum*.

& naumachiam : è cujus postea lapide maximus Circus , deusis utrinque lateribus extructus est.

6. Expeditiones partim sponte suscepit , partim necessario. Sponte in Catos ; necessario unam in Sarmatas , legione cum Legato simul caesa. In Dacos duas , primam Oppio Sabino consulari oppresso , secundam Cornelio Fusco praefecto cohortium praetorianarum , cui belli summam commiserat. De Catus Dacisq; post varia praelia , duplicem triumphum egit. De Sarmatis lauream modo Capitolino Jovi retulit. Bellum civile motum à L. Antonio superioris Germaniae Praeside consecit absens , felicitate mira : cum ipsa dimicationis hora resolutus repente Rhenus , transiuras ad Antonium copias Barbarorum inhibuisset. De qua victoria prius praesagiis , quam nuntiis comperit. Siquidem ipso , quo dimicatum est , die , statuum ejus Romae insignis aquila circumplexa pennis , clangores laetissimos edidit : paulloque post occisum Antonium adeo vulgatum est , ut caput quoque ejus apportatum videlicet se plerique contenderent.

7. Multa etiam in communi rerum usu novavit. Sportulas publicas situlit , revocata cenarum rectorum consuetudine. Duas Circensibus * gregum factiones aurati purpureique panni ad quatuor pristinas addidit. Interdixit histrionibus scenam , intra domum quidem exercendi artem jure concessa. Castrari mares vetuit. Spadonum ; qui residui apud mangones erant , pretia moderatus est. Ad summam quondam ubertatem vini , frumenti vero inopiam , existimans nimio vincarum studio negligi arva , edixit. Ne quis in Italia novellaret : utque in provinciis vineta succiderentur , relicta , ubi plurimum , dimidia parte :

* 7. *Gregum factiones.*] Mss. quidam , *Cracini*. Romana editio , *Cracorum*.

te: nec exsequi rem perseveravit. Quædam ex inaximis officiis * inter libertinos militesque Romanos communicavit. Geminari legionum castra prohibuit: nec plus, quam mille nummos à quocumque ad signa deponi: quod L. Antonius apud duarum legionum hiberna, res novas moliciens, fiduciam cepisse etiam ex depositorum summa videbatur. Addidit & * quartum stipendium militi, aurcos ternos.

8. Jus diligenter & industrie dixit. Plerumque & in foro pro Tribunali extra ordinem ambrosas Centumvirorum sententias rescidit. Recuperatores, * ne se semper persuasoriis assertionibus accommodarent, idem admonuit. Nummarios judices cum suo quocumque consilio notavit. Auctor & Tribunus pleb. fuit, Ædilem sordidum repetundarum accusandi, iudicesque in cum à Senatu petendi. Magistratibus quoque urbicis, provinciarumque Præsidibus coercendis, tantum curæ abhibuit, ut neque modestiores unquam, neque iustiores existerent: è quibus plerosque post illum reos omnium criminum vidimus. Suscepta morum correctione, licentiam theatrali * promiscue in equite spectandi inhi-

Inter libertos militesque Rom.] Scribunt Torrentii & Cujacii codd. equi estis. Torrentius insuper vo Rom. ut supervacuum eiecit.

Quartum stipendium militi, aurcos ternos.] Prorsus mendosa lectio, eris ita habetur in omnibus mss. Sed scribendum, *ad aurcos ternos: vel aurcis ternis*, ut docuit pridem I. Lipsius, in Electis suis, ubi de stipendii militaris modo disputat docte & acute. Hæc Casaubonus. Torrentius, *mitare*, pro, *mitti*, mallet.

S. Ne se semper persuasoriis

assertionibus accommodarent.] Jurisconsultorum princeps Cujacius, *refert*, legendum censet, &, ut legit, in antiquissimo libro reperi, puerique dissentire. Hæc Turnebus, & fere similia Casaubonus. *Semper*, quod ante *persuas*, habetur, in melioribus libris non est.

Promiscue in equite spectandi.] Romana editio & quidam alii libri absurdas proferunt lectiones, vix dignas relatu *promiscue in equite spectandi*. Sabellicus non melius, *promiscue & inquiete*.

inhibuit. Scripta famosa, vulgoque edita, quibus primores viri ac feminae notabantur, aboluit non sine auctorum ignominia. Quæstorium virum, quod gesticulandi saltandique studio teneretur, movit Senatu. Probrosi feminis lecticæ usum ademit: jusque capiendi legata, hereditatesque. Equitem Romanum ob reductam in matrimonium uxorem, cui dimissæ adulterii crimen intenderat, crasis iudicum albo. Quosdam ex utroque ordine * lege Scantinia condemnavit. Incesta Vestalium virginum, à patre quoque suo & fratre neglecta, varie ac severe coercuit: priora capitali supplicio, posteriora more veteri. Nam cum Ocellatis sororibus, item Varonillæ liberum mortis permisisset arbitrium, corruptoresque earum relegasset: mox * Corneliam virginem Maximam, absolutam olim, dehinc longo intervallo repetitam atque convictam, defodi imperavit: stupratoresque virgis in comitio ad necem cædi, excepto prætorio viro: cui * dubia etiam tum causa, & incertis quæstionibus atque tormentis de semet professo, exilium indulxit. Ac ne qua religio Deum impune contaminaretur, monumentum, quod libertus ejus è lapidibus templo Capitolini Jovis destinatis filio construxerat, diruit per milites: ossaque & reliquias, quæ inerant, mari misit.

9. Inter initia usque adeo ab omni cæde abhorrebat, ut absente adhuc patre, recordatus Virgilii versum,

Impia quam cæsts gens est epulata juvenis:
 edicere destinaverit, ne boves immolarentur.
 Cupiditatis quoque atque avaritiæ vix suspicionem ullam, aut privatus umquam, aut Princeps

[*Lege Scantinia.*] Emenda, Scantinia, ut in opr. exempl.

[*Corneliam dicitur Maximam.*] In quibusdam non est, *licet incens*, ut cognomen-

to Maximam fuisse videatur, sed recte id reprehendit Torrentius.

[*Dubia etiam tum causa.*] Melius, *etiam tum*.

ceps aliquandiu dedit, immo è diverso magnæ sæpe non abstinentiæ modo, sed etiam * libertatis experimenta. Omnes circa se largissime prosecutus, nihil prius aut acrius monuit, quam ne quid sordide facerent. Relictas sibi hereditates ab iis, quibus liberi erant, non recepit. Legatum etiam ex testamento Ruscii Cæpionis: qui caverat, ut quotannis ingredientibus Curiam Senatoribus, certam summam viritum præstaret heres suus, irritum fecit. Reos, qui antè quinquennium proximum ærarium apud pependissent, universos discrimine liberavit: nec repeti, nisi intra annum, eaque conditione permisit, ut accusatori, qui causam non teneret, exsilium pœna esset. Scribas Quæstorios negotiantes ex consuetudine, sed contra Clodiam legem, venia in præteritum donavit. Subseciva, quæ divisæ per veteranos agris captivæ superfuerunt, veteribus possessoribus, ut usucapta concessit. Fiscales calumnias, magna calumniantium pœna repressit: ferebaturque vox ejus, Princeps qui delatores non castigat, irritat.

10. Sed neque in clementiæ, neque in abstinentiæ tenore permansit: & tamen aliquanto celerius ad sævitiam descendit, quam ad cupiditatem. Discipulum Paridis pantomimi * puerum adhuc, & cum maxime ægrum, quod arte formæque non ab similibus magistro videbatur, occidit. Item Hermogenem Tarsensem, propter quasdam in historia figuras, * librariis etiam quicquam descripserant, crucifixis. Patrem familias, quod

9. *Libertatis experimenta.*] Plane cum aliis scribe, liberalitatis.

10. *Puerum adhuc, & cum maxime ægrum.*] Sic edit. Gryphii, & unus è nostris mss. Verum nullum sensu idoneo. Alii, *impulerem*, legunt. Sunt qui, *puerum*, substituant. Sed, *im-*

puerum, servo, ut nec ætas obstitit: uo minus obmagistri odium, discipulum perdetet. Hæc Taciteus. Pro, *cum maxime*, autem, alii, *um max.*

Libarii &c. crucifixi.] Mss. duo, *libarii &c. crucifixi.*

quod Thracem mirmilloni parem, * munerario
imparem dixerat, detractum è spectaculis in are-
nam, canibus objecit, cum hoc titulo: Impie lo-
cutus parmularius. Complures Senatores, in his
aliquot Consulares, interemit: ex quibus * Ci-
vicam Cerealem in ipso Asiæ Proconsulatu, Sal-
vidienum Orsitum, Acilium * Glabriorem exsi-
lio quasi molitore; novarum rerum. Ceteros le-
vissima quemque de causa: Ælium Lamiam, ob
suspiciosos quidem, verum & veteres, & inno-
xios jocos: quod post abductam uxorem * lau-
danti vocem suam, Heu taceo, dixerat: quod-
que Tito hortanti se ad alterum matrimonium
responderat, * μήδ' οὐ γαμήται θ' ἄλλας; Salvium
Coccejanum, quod Othonis Imperatoris patru-
i sui diem natalem celebraverat: Metium Pompo-
sianum, quod habere Imperatoriam genisim vul-
go ferebatur: & quod depictum * orbem terræ
in membrana, concionesque regum ac ducum ex
Tito Livio circumferret: quodque servis nomi-
na Magonis & Annibalis indidisset. Sallustium
Lucullum Britannicæ legatum, quod lanceas novæ
formæ appellari Lucullianas passus esset. Junium
Raticum, quod Præti Trasæ & Helvidii Prisci
laudes

Munerario imparem.] Fuit aliquando Turnebo volūtas emendandi, *re: lo: ic: m: p.* Eam opinionem firmat codex Vrsini, in quo ita habetur. Turnebus mutato post consilio vulgatam lectionem prætulit.

Civicam Cerealem.] Lego. *Civicum Cerialian.* quam, ut quis ille Civicus fuerit ignorō. Dicitur vero Civicus Cerialis hic ut Bellicus Natalis, qui sub Galba consulatum gessit. Torrent.

Glabriorem exsilio.] Recte Torrentius in exsilio. nam & ita in cod. Vrsini.

Laudanti vocem suam, Heu taceo, dixerat.] Verustiores libri, *Eutale, Tutale,* vel Græce, *ἠτραυρῶσθη*, inquit. Casaub. pro *ἠτραυρῶ* supple *ἔχ.* id est, dixitio compesce labellum. Vrsinus ait Ant. Augustinum emendasse, *Laudanti vocem suam, Heu taceo, dixerat.* Quævis sit, aliquid hic latet.

μήδ' οὐ γαμήται θ' ἄλλας.] Et non uxorem dicitur esse? Aliacumē dicti aliter interpretatur, *Et tu nuda es? orbem terræ in membrana.]* Vulg. *membranas,* vel *membrana.*

laudes edidisset, * appellassetque eos sanctissimos viros: cujus criminis occasione, philosophos omnes urbe Italiaque submovit. Occidit & Helvidium filium, * quod quasi scenico exodio sub persona Paridis & Oenones divortium suum cum uxore * tractasset. Flavium Sabinum alterum è patruelibus, quod cum comitorum consularium die destinatum, perperam præcon non Consuleni ad populum, sed Imperatorem pronunciaisset. Verum aliquanto post civilis belli victoriam se vior, plerosque partis adversæ, * dudum etiam latentes conscios, investigato novo questionis genere distorsit: immisso per obscena igne, nonnullis & manus amputavit. Satisque constat duos solos è notioribus veniæ donatos, Tribunalum laticlavium, & Centurionem: qui se, quo facilius expertes culpæ ostenderent, impudicos probaverant: & ob id neque apud ducem, nec apud milites, ullius momenti esse potuisse.

11. Erat autem non solum magna, sed & calidè inopinataque sevitia. * Auctorem summarum pridie quam crucifigeret, in cubiculum vocavit: assidere in toro iuxta coegit, securum hilaremque dimisit, partibus etiam de cœna dignatus est. * Aretinum Clementem consularem virum, è familiaribus & emissariis suis capitis con-

Appellassetque.] Vulgo, *Appellassetque.*

Quod quasi scenico exodio.] Recte non est creditur in vulgatis, & duobus rest. Altera quoque illorum dictionum, quod quasi supervacanea est. Torrent.

Tractasset.] Urini aliorumque codd. *tractasset.*

Dudum etiam latentes conscios, investigato novo questionis genere, distorsit.] Non tam absurda lectio ut Torrentio & Casaubono visum, quo-

rum ille dictionem, *conscios* ut ex glosse natione adjectam, omnino rejicit; malit etiam in *distorsit*, & *pro, investigate.* Hic emendanda lectio per *conscios* id est *distorsit*, acute.

11. *Auctorem summarum.*] Torrentii emendationem, *alictum summarum*, juvenat duo rest.

Aretinum Clementem.] Et inferiori veteri corrigunt Torrentius & Urinus *Aretinum Clementem.*

condemnaturus, in eadem, vel etiam in majore gratia habuit, quoad novissime * simul gestanti, conspecto delatore ejus: Vis, inquit, hunc nequissimum servum cras audiamus? Et quo contentius abuteretur patientia hominum, numquam tristiores sententiam, sine præfatione clementiæ, pronuntiavit: ut non aliud jam certius atrocis exitus signum esset, quam principii lenitas. Quosdam majestatis reos in Curiam induxerat: & cum prædixisset experturum se illa die, quam carus Senatui esset, facile perfecerat, ut etiam more majorum puniendi condemnarentur: deinde atrocitate pœnæ conterritus, ad leniendam invidiam intercessit, his verbis: neque enim ab re fuerit ipsa cognoscere. Permittite Patres Conscripti à pietate vestra impetrari, quod scio me difficulter impetraturum, ut damnatis liberum mortis arbitrium indulgeatis. Nam & parentis oculis vestris, & intelligent me omnes, Senatui interfuisse.

12. Exhaustus operum ac munerum impensis, stipendioque quod adjeccerat: tentavit quidem, ad relevandos castrensés sumtus, militum numerum diminuere. Sed cum obnoxium se Barbaris per hoc animadverteret; neque eo fecius * in explicandis oneribus omnibus hæerere: nihil pensi habuit, * quin prædaretur omni modo bona vivorum & mortuorum. usquequaque, quolibet & accusatore, & crimine corripiebantur. Satis erat objici quaecumque * factum dictumque, adversum majestatem Principis. Confiscabantur alienissimæ hereditates: * vel existente uno, qui dice-

Simul gestanti.] Male qui, gestanti, legunt. Torrent.

12. In explicando oneribus omnibus hæerere.] Vulg. hæreret.

Quin prædaretur omni modo bonorum & mortuorum.] Ferris pollet

hæc distinctio. Sed longe melior, trium principum editionum: quin prædaretur omni modo. bona vivorum & mortuorum usquequaque, &c.

Factum dictumque. Vel existente uno.] Al. Factum dictum: vel uno existente.

diceret, audisse se ex defuncto, cum viveret, heredem sibi Cæsarem esse. Præter ceteros, Judaicus fiscus acerbissime actus est: ad quem deferebantur, * qui velut professi, Judaicam intra urbem viverent vitam, vel dissimulata origine imposita genti tributa non pependissent. Interfuisse me adolescentulum memini, cum à procuratore, * frequentissimoque consilio inspiceretur nonagenarius senex, an circumsectus esset. Ab juvena minime civilis animi, confidens etiam, & cum verbis, tum rebus immodicus. Cænidii patris concubinæ ex Istria reversæ, osculumque, ut assueverat, offerenti, manum præbuit. Generum fratris indigne ferens, albatos & ipsum ministros habere, proclamavit: * *ὅτι ἐγὼ θὸν πολυκαίρατι.*

13. Principatum vero adeptus, neque in Senatu jactare dubitavit, & patri se & fratri Imperium dedisse: illos sibi reddidisse. Neque in reducenda post divortium uxore edicere, vocatam eam in pulvinar suum: acclamari etiam in Amphitheatro * epulari die libenter audivit: Domino, & Dominae feliciter. Sed & Capitolino certamine cunctos ingenti consensu precantes, ut Palfurium Suram restitueret, pulsus olim Senatu, ac tunc de oratoribus coronatum: nullo responso dignatus, Tacere tantummodo jussit, voce præconis. Pari arrogantia cum procuratorum suorum nomine formalem dictaret epistolam, sic cœpit: Dominus, & Deus noster * sic fieri jubet. Unde institutum posthac, ut ne scripto quidem ac sermone cujusquam appellaretur aliter. Statuas sibi in Capitolio non nisi aureas
& ar-

Qui velut professi.] Optime Calaubonus, qui velut prof.

Frequentissimoque consilio.] Supervacane a particula *καὶ*. Torrent.

ὅτι ἐγὼ θὸν πολυκαίρατι.]

Plurimum imperantium regimena non bonum.

13. *Epulari die libenter audivit.]* Alii, *Epuli die libenter audivit, vel audivit.*

Sic fieri jubet.] Al. *Sic fieri jubet.*

& argenteas poni permisit, ac ponderis certi. Janos arcusque cum quadrigis & insignibus triumphorum per regiones urbis, tantos ac tot extraxit: * ut cuidam Græcè inscriptum arcui sit, aream, & calvitium. Consulatus xvi cepit, quod ante eum nemo. Ex quibus septem medios continuavit: omnes autem præne titulo tenus gessit: nec quemquam ultra Kalendas Maji: plures ad Idus usque Januarias. Post autem duos triumphos, Germanici cognomine assumpto, Septembrem mensem & Octobrem ex appellationibus suis, Germanicum, Domitianumque transfrenavit: quod altero suscepisset Imperium, altero natus esset.

14. Per hæc terribilis cunctis & invisus, tandem oppressus est amicorum libertorumque intinorum conspiratione, simul & uxoris. Annum * diemque ultimum vitæ jam pridem suspectum habebat, horam etiam, nec non & genus mortis. Adolescentulo Chaldæi cuncta prædixerant. Pater quoque * super cenam quondam fungis abstinentem palam irriserat, ut ignarum sortis suæ, quod non ferrum potius timeret. Quare pavidus semper atque anxius, minimis etiam suspicionibus præter modum commovebatur: ut edicti de excidendis vineis propositi, gratiam facere non alia magis re compulsus credatur, quam quod sparsi libelli cum his versibus erant.

* K. v

Vt cuidam Græcè inscriptum arcui sit, aream & calvitium.] Libri duo mss. *inscriptum sit arcui*, ac postea relicto spazium, nec verba ulla Græca. Lego igitur ex Turæbi sententia, siue hæc conjectura, siue vetus sit lectio, *ut cuidam Græcè inscriptum sit arcui*. ΑΡΚΕΙ. id est, *Sufficit. quod magis placet quam vel ἀρεῖ, vel ἀξίως.* Illud vero,

aream & calvitium, merum somnium est. Quoniam & calvum fuisse Domitianum norunt omnes, & venusta translatione aream calvi verticem appellat Petronius. Hæc omnia Torrentius.

14. *Et enim quæ ultimum vultæ.]* Al. *Et enim quæ ultimum, sine vultæ.*

Super cenam quendam.] Al. *Super cenam mandam.*

* Κἄν μὲ φάγῃς ἐπὶ τῷ ζῆνι, ὅμως ἵτι καὶ πορορῆσω,
 Οὐδὲν ἰπταῖσαι καὶ ἀρεὶ θυεῖδμῳ.

Eadem formidine oblatum à Senatu * novum & inexcogitatum honorem, quamquam omnium talium appetentissimns, recusavit: quo decretum erat, ut quoties gereret Consulatum, equites Roman. quibus fors obtigisset, trabeati, & cum hastis militaribus, præcederent cum, inter lictores apparitoresque. * Tempore vero suspecti periculû appropinquante, sollicitior in dies, porticum, in quibus spatari consueverat, parietes phengite lapide distinxit: è cuius splendore per imagines quidquid à tergo fieret, * prævideret. * Et nec nisi secreto atque solus plerasque custodias, * receptis quidem in manum catenis audiebat. Utque domesticis persuaderet, ne bono quidem exemplo, audendam esse patroni necem: Epaphroditum à libellis, capitali pœna condemnavit: quod post destitutionem, Nero in adipiscenda morte, manu ejus adjunctus existimabatur.

15. Denique Flavium Clementem patruelent suum contemnituræ inertæ, cuius filios * etiam tum parvulos successores palam destinaverat: & abolito priore nomine, alterum Vespasianum appellari iusserat, alterum Domitianum: repente ex tenuissima suspitione * tantum non in ipso ejus Consulatu interemit. Quo maxime facto * maruravit sibi exitum. Continuis octo mensibus tot fulgura facta, nuntiataque sunt: ut exclamave-

rit.

Κἄν μὲ φάγῃς ἐπὶ τῷ ζῆνι, ὅμως ἵτι καὶ πορορῆσω. Οὐδὲν ἰπταῖσαι καὶ ἀρεὶ θυεῖδμῳ.] Vel si mensuræ ad rati-
 cerni cœnteris, ratiem adhuc
 fructum præferam. Quantum
 superfundatur Cæsari imme-
 hito.

Nedum & inexcogitatum
 honorem.] Fere omnes libri,
 & excogitatum honorem. non
 male. Torrentius, nedum
 sine excogitatis, vel sine cogu-

latione, nedum excogitatum.
 Tempore vero. Prævidet.
 Et nec nisi. Receptis quidem
 in manum.] Alii: Tempore
 quoque. Prævidet, nec nisi.
 Receptis sine in manum.

15. Etiam tum parvulos.
 Tamēn non in ipso. Maruravit
 sibi exitum.] Alii: Et-
 immo, etiam nunc, & cœ-
 lanituræ. Tantum non ipso.
 Maruravit sibi exitum.

376 C. S U E T O N I I : T R A N Q.
 tit; Feriat jam * quem volēt. Tatum de cælo
 Capitolium, templumque Flavix gentis: item
 domus Palatina, & cubiculum ipsius: atque etiam
 è basi statux triumphalis titulus excussus, vi pro-
 cellæ in monumentum proximum decidit. Arbor,
 quæ privato adhuc Vespasiano everfa surrexerat,
 tunc rursus repente corruit. Prenestina Fortuna,
 toto Imperii spatio annum novum commendan-
 ti, lætam eandemque semper sortem dare assueta,
 extremo tristissimam reddidit: nec * sine sanguinis
 mentione. Minervam, quam superstiosè colebat,
 somniavit excedere sacrario: negantem ultra se
 tueri cum posse, quod exarmata esset à Iove. Nul-
 la tamen re perinde commotus est, quam respon-
 so, casuque Ascletarionis mathematici. Hunc dela-
 tum, nec insuāntem jactasse se, quæ providisset ex
 arte, sciscitatus est, quis ipsum maneret exitus? &
 affirmantem fore, ut brevi laceraretur à canibus,
 interfici quidem sine mora, sed ad coarguendam
 temeritatem artis, sepeliri quoque accuratissime
 imperavit. Quod cum fieret, evenit, ut repentina
 tempestate dejecto funere semiustum cadaver di-
 scerperent canes: idque ei cœnanti à mimo Lati-
 no, qui præteriens forte animadverterat, inter ce-
 teras dici fabulas * referretur.

16. Prædie quam periret, cum oblatos tuberos
 servari jussisset in crastinum: adjecit, Si modo uti-
 licuerit. Et conversus ad proximos, affirmavit for-
 te, ut sequenti die, Luna se in Aquario cruentaret:
 factumque aliquod existeret, de quo loquerentur
 homines per terrarum orbem. At circa mediam
 noctem ita est exterritus, ut ex strato prosiliret.
 Dehinc mane haruspicem ex Germania missum,
 qui consultus de fulgure mutationem rerum præ-
 dixerat, audiit condemnavitque. Ac dum exulce-
 ratam in fronte verrucam vehementius scalpit,
 profuente sanguine, Utinam, inquit, hætenus.
 Tunc * horas requirenti, pro quinta, quam me-
 tuebat,

Quem volēt. Sine sanguinis vel, emissionē, Referretur.
mentionē Referretur.] Al. Quæ 16. Horas requirenti.] Li-
ber unus, inquit: cæti, & mox,

tuebat, sexta ex industria nuntiata est. His velut transacto jam periculo lætum, festinantemque ad corporis curam, Parthenius cubiculo præpositus convertit: nuntians esse, qui magnum nescio quid afferret, nec differendum. Itaque summotis omnibus, in cubiculum se recepit, atque ibi occisus est.

17. De insidiarum cædisque genere, hæc fere divulgata sunt. Cunctantibus conspiratis, quando & quomodo, id est, lavantemne, an cœnantem aggrederentur: Stephanus Domitillæ procurator, & tunc interceptarum pecuniarum reus, consilium operamque obtulit. Ac sinisteriore brachio velut ægro, lanis fasciisque per aliquot dies ad avertendam suspicionem obvoluto, ad ipsam horam, dolum interjccit: professusque conspirationis indicium: & ob hoc admissus, legenti traditum à se libellum & attonito, suffodit inguina. Saucium ac repugnantem adorti Clodianus cornicularius, & Maximus Parthenii libertus, & * Saturius decurio cubiculariorum, & quidam è gladiatorio ludo, vulneribus septem contrucidaverunt. Puer, qui curæ Larium cubiculi ex consuetudine assistens, interfuit cædi, hoc amplius narrabat, se jussum à Domitiano ad primum statim vulnus pugionem pulvino subditum porrigere, ac ministros vocare: neque ad caput quidquam excepto capulo, & præterea * omnia clausa reperisse: atque illum interim correpto deductoque ad terram Stephano, colluctatum diu, modo ferrum extorquere, modo quamquam laniatis digitis, oculos effodere conatū. Occisus est XI I I I Kalend. Octobris, anno ætatis XLV. Imperii xv. Cadaver ejus populari sandapila per vespillones exportatum. Phyllis nutrix in suburbano suo Latina

tr. u. s' o, pro, *tr. ins'cto*, & bene. Torrent.

17. *Saturius decurio*.] Sunt qui *Satrias* legunt. Et *Satria* quidem gens Romana est, unde cognomen *Satricenus*. Hæc loco tamen *Satur-*

ri. es, retineo, aut *Saturies*, scribo. Servum enim aut libertum significat. *Torrentius*.

Omnis clausa.] *Libervetus*, *clausi omnia*; & mox, *arresto*, pro, *correpto*.

tina via funerauit: sed reliquias templo Flavie gentis clam intulit, cineribusque Julię Titi filię * quam & ipsam educaverat, commiscuit.

18. Statura fuit procera, vultu modesto, ruborisque pleno, grandibus oculis, verum acie hebetiore: præterea pulcher ac decens, maxime in juvenia, & quidem toto corpore, exceptis pedibus, quorum digitos restrictiores habebat: postea calvitio quoque deformis, & obesitate ventris, & crurum gracilitate: quæ tamen ei valetudine longa remacruerant. Commendari se verecundia oris adeo sentiebat, ut apud Senatum sic quondam jactaverit, Usq; adhuc certe animum meum probastis, & vultum. Calvitio ita offendebatur, ut in contumeliam suam traheret, si cui alijoco, vel jurgio objectaretur: quamvis libello, quem De cura capillorum ad amicum edidit, hoc etiam illum simul, seque consolans infernerit:

* ὁ ἄριστος ὁ ἀγαθὸς τὸ μέγας τι :

* eadem me tamen manent capillorū fata, & forti animo fero comā in adolescentia senescentem. cias nec gratius quidquam decore, nec brevius.

19. Laboris impatiens, per urbem pedibus on temere ambulavit: in expeditione, & agmine, equo rarius, lætica assidue vectus est. Armorum nullo, sagittarum vel præcipuo studio tenebatur. Centenas varii generis feras sæpe * in Albano secessu conscientē spectavere plerique; tque etiam ex industria ita quarundam capita fientem, ut duobus icibus quasi * cornua effingeret. Non nunquam in pueri procul stantis, præben-

Quon & ipsam educaverat.] Alii bene, quon & ipsam.

18. ὁ ἄριστος ὁ ἀγαθὸς τὸ μέγας τι ;] Non videtur quod sit ego & pulcher & magnus ?

Eadem me tamen manent capillorum fata.] Editiones Romana & Aldina. Eadem recitantur in eug. capillorum

fata. Stephani, Eadem me tamen manent cum capillorum fati. Ursini demum codex, Eadem tamen manent me cum capillo fata.

19. In Albano secessu.] Vulg. In Albano succesu. Cornua effingeret.] Vulg. Cornua efficeret.

bentisque * pro scopulo * dispanfam dextræ manus palmam, sagittas tanta arte direxit, ut omnes per intervalla digitorum innocue evaderent.

20. Liberalia studia in initio Imperii neglexit, quamquam bibliothecas incendio absumptas impensissime reparare curasset, exemplaribus undique petitis: missisque Alexandriam, qui describerent, emendarentque. Numquam tamen aut historiæ, carminibusve cognoscendis operam ullam, aut stilo vel necessario dedit. Præter commentarios & acta Tiberii Cæsaris nihil lectitabat: epistolæ orationesque & edicta * alieno formabat ingenio, sermonis tamen nec inelegantis. Dictorum interdum etiam notabilium, Vellum, inquit, tam formosus esse, quam Merius sibi videtur. Et cujusdam caput varietate capilli subrutilum, & incanum, perfusam nivem nullo dixit.

21. Conditionem Principum miserrimam agebat: quibus de conjuratione comperta non crederetur, nisi occisis. Quoties otium esset, alea se oblectabat, etiam proestis diebus, matutinisque horis: ac lavabat de die, prandebatque ad satiætatem: ut non temere super cœnam præter * Matianum malum, & modicam in ampulla potiunculam sumeret. Convivabatur frequenter ac large, sed pæne raptim: certe non ultra Solis occasum, nec ut poitea comistaretur. Nam ad horam somni nihil aliud, quam secreto solus deambulabat.

22 Libi-

Pro scopulo.] Ursinus è suo cod. non male, *pro scopulo*. Ita etiam est in Steph. editione.

Dispanfam dextræ manus palmam.] Mss. *expansam*. Berzaldus & Sabellicus, *dispanfam*.

20. *Alieno formabat ingenio.*] Hæc quidem plane lectio: Sed mirum in optimis membranis aliter legi:

vel, *Alpheno*, ut in libris Torrentii, vel, *Alphete*, ut in Viterbiensi. nihil elicio: nisi si corruptum nomen est alicujus liberti vel servi ab epistolis. Hæc Casaubonus.

21. *Matianum malum.*] Male vulgo, *Martianum malum*.

22. Libidinis nimix, assiduitatem concubitus velut exercitationis genus, clinopalem vocabat. Eratque fama, quasi concubinas ipse divelleret, naretque inter * vulgatissimas meretrices. Fratris filiam adhuc virginem oblatam in matrimonium sibi, cum devictus Domitiæ nuptiis pertinacissime recusasset, non multo post alii collocatam, ultro corruptit: & quidem vivo etiam tum Tito, mox patre ac viro orbatam, ardentissime palamque dilexit: ut etiam causa mortis exsisterit, coactæ conceptum à se abigere.

23. Occisum cum, populus indifferenter, miles gravissime tulit, statimque cum Divum appellare conatus est: paratus & ulcisci, nisi duces defuissent. quod quidem paullo post fecit, expositatis ad pœnam pertinacissime cædis auctoribus. Contra, Senatus adeo lætatus est, ut repleta certatim Curia non temperaret, quin mortuum contumeliosissimo atque acerbissimo acclamationum genere laceraret: scalas etiam inferri, clypeosque & imagines ejus coram detrahi, & ibidem solo affligi juberet: novissime eradendos ubique titulos: abolendamque omnem memoriam decerneret. Ante paucos quam occideretur menses, cornix in Capitolio elocuta est, * ἵσα πάντα καλῶς. Nec desuit qui ostentum sic interpretaretur:

Nuper Tarpejo quæ sedit culmine cornix,

Est bene, non potuit dicere: dixit, erit.

Ipsam etiam Domitianum ferunt somniasse, gibbam sibi pone cervicem auream enatam: pro certoque habuisse, beatiorem post se, lætiorumque portendi reipublicæ statum. Sicut sane brevi evenit abstinentia & moderatione insequentium Principum.

22. Inter vulgatissimas meretrices.] Torrensius, vulgarissimas.

23. ἵσα πάντα καλῶς] Erunt omnia bene...

F I N I S.

C. SVET.

C. SUET. TRANQUILLI,
 D E
 ILLUSTRIBUS
 GRAMMATICIS
 LIBER.
 CAPUT I.
 PRÆFATIO.

Grammatica olim Romæ ne in usu quidem, nedum in honore ullo erat: rudi scilicet ac bellicosa etiam tum civitate, necdum magnopere liberalibus disciplinis vacante. Initium quoque ejus mediocre exitit: siquidem antiquissimi doctorum, qui iidem & poetæ & oratores semigræci erant (Livium & Ennium dico: quos utraque lingua, domi forisque docuisse adnotum est) nihil amplius quam Græce interpretabantur: ac si quid Latine ipsi composuissent, prælegebant. Nam quod nonnulli tradunt, duos libros De literis syllabisque, item De metris, ab eodem Ennio editos, jure arguit Lucius Cotta, non poetæ sed posterioris Ennii esse: cujus etiã de augurandi disciplina volumina seruntur.

CAPUT II.

De Cratete Mallote, primo Grammatico in Urbe.

Primus igitur, quantum opinamur, studium grammaticæ in Urbem intulit CRATES MALLOTES Arittarcbi æqualis, qui missus ad senatum ab Attalo rege, inter secundum & tertium bellum Panicum, sub ipsam Ennii mortem, cum in regione Palatii, prolapsus in cloacæ foramen, crux regis, per omne legationis simul & valetudinis tempus, plurimas & præsertim subinde fecit, assidueque disseruit: ac nostris exemplo fuit ad imitandum. Hactenus tamen imitati, ut carmina parum adhuc divulgata, vel defunctorum amicorum, vel si quorum aliorum probassent, diligentius retractarent: ac legendo commentandoque, etiam cæteris nota facerent: ut CAJUS OCTAVIUS Lampadio, Nævii Panicum bellum: quod unice volumine & continenti scriptura expressum, divisit in septem libros: ut postea QUINTUS VARGONTEJUS annales Ennii, quos certis diebus in magna frequentia pronuntiabat: ut LÆLIUS, ARCHELAUS, VECTIUS, QUINTUS PHILOCOMUS Lucilii satyras familiaris sui: quas legisse apud Archelaum, Pompejus Lenæus, apud Philocomum Vale-

Valerius Cato, prædicantur. Instruxerunt auferuntque ab omni parte grammatica, L U C I U S Æ L I U S L A N U V I N U S , gener Quinti A'lii. S E R V I U S C L O D I U S , uterque eques Romanus , multique ac varii & in doctrina & in republica usus.

C A P. III.

De L. Ælio Præconino.

L U C I U S Æ L I U S cognomine duplici fait: nam & Præconinus, quod pater eius præconium fecerat, vocabatur: & Stilo, quod orationes nobilissimo cuique scribere solebat: tantus optimatum fautor, ut Quintum Morellum Numidicem in exilium comitatus sit. S E R V I U S cum librum societæ nondum editum fraude interceptisset: & eb hoc repudiatus, pudore ac radio secessisset ab Urbe. in podagræ morbum incidit: cuius impatiens, veneno sibi perunxit pedes & enecuit, ita, ut parte ea corporis quasi præmorta, vixerit. Post hoc magis ac magis & gratia & cura artis increvit: ut ne clarissimi quidem viri abstinerent, quo minus & ipsi aliquid de ea scriberent: utque temporibus quibusdam, super viginti: celebres scholæ fuisse in Urbe tradantur: pretia Grammaticorum tanta, mercedeseque tam magnæ: ut n^oet L U T A T I U M D A P H N I D E M , quem L E N Æ U S M E L I S U S percauilla ionem nominis, Πρωτὸς ἔγραψε, ducentis millibus nummum Quinto Catulo emprum, ac brevi manumissum: L U C I U M A P P U L E I U M ab Efecto Calvino equite Romano, prædivite, quadringenis annuis conductum, multos edecuisse. Nam in provincias quoque Grammatica penetraverat, ac nonnulli de notissimis doctoribus peregre docuerunt, maxime in Gallia Togata: inter quos O C T A V I U S T E U C E R , & S I S C E N N I U S J A C C H U S , & O P P I U S C A R E S : hic quidem ad ultimam ætatem, & cum jam non gressu modo deficeretur, sed & visû.

C A P. IV.

De Grammaticorum appellatione.

A P P E L L A T I O G R A M M A T I C O R U M Græca consuetudine invaluit: sed initio Literati vocabantur. Cornelius quoque Neques in libello quod dicitur literarum ab erudito: literatos quidem valgo appellari ait eos qui aliquid diligenter & acute scienterque possint aut dicere aut scribere: cæterum proprie sic appellandos poetarum interpretes, qui à Græcis γραμματικοὶ nominentur: eosdem L I T E R A T O R E S vocitatos, Messalla Corvinus, in quadam

cuadam epistola non esse sibi dicens rem cum Fusio Bibaculo, nec cum Sigida quidem, autli. eratore Catone: significat enim haud dubie Valerium Caronem poetam simul, grammaticumque notissimum. Sunt qui literatum à literatore distinguant, ut Græci Grammaticum à Grammatista: & illum quidem absolute, hunc mediocriter doctum existiment, quorum opinio nem ORBILIU S etiam exemplis confirmat. Nam apud majores, ait, cum familia alicujus veualis produceretur, non temere quem literatum, in titulo, sed literatorem inscribi solitum esse: quasi non perfectum literis, sed imbutum. Veteres Grammatici & Rhetoricam docebant: ac multorum de utraque arte commentarii feruntur, secundum quam consuetudinem posteriores quoque existimo, quamquam jam discretis professionibus, nihilominus vel reuuisse, vel instituisse & ipsos quædam genera institutionum ad eloquentiam præperandam, ut problemata, periphrases, elocutiones, ethologias, atque alia hoc genus: ne scilicet sicci omnino atque aridi pueri Rhetoribus traderentur, quæ quidem omitti jam video desidia quorundam & infantia: non enim fatidico putem. Me quidem adolescentulo, reposito uendami Princi, em novine, alternis diebus declamare, alternis diebus urare, nonnullis vero mane disserere, post meridiem remoropulso, declamare solitum. Audiebam etiam memoria patrum, quosdam è Grammaticis statim è ludo transisse in forum, atque in numerum præstantissimorum patrum notum receptos. Cleri professores & de quibus prodi possit aliquid duntaxat à nobis, sese hisceerunt.

C A P. V.

De Sævio Nicanore.

Sævius Nicanor primus ad samam dignationemque doctendo peruenit: fecitque præter commentarios, quorum tamen pars maxima intercepta dicitur, satyræ quoque: in qua libertinum se, ac duplici cognomine esse hoc indicat.

Sævius Nicanor Marti libertus negabit:

Sævius Potiturus idem sed Marcus docebit.

Sunt qui tradant ob infamiam cuandam eua in Sardiniam secessisse, illaque diem obiisse.

C A P. VI.

De Aurelio Opilio.

Aurelius Opilius Epicurei cuiusdam libertus, philosophiam præcepit, deinde rhetoricam, novissime Grammaticam

ticam docuit. Dimissa autem schola, Rutilium Rufum damnatum in Asiam securus, ibidem Smyrna simulque confenuit: composuitque variae eruditionis aliquot volumina, ex quibus novem unius corporis. qui quia scriptores ac poetas sub clientela Musarum iudicaret, non absurde & scripsisse & fecisse se ait ex numero Divarum & appellatione. Hujus cognomen in plerisque indicibus & titulis per unam literam scriptum animadverto: verum ipse id per duas effert in parastichide libelli: ut inscribitur PINAX.

C A P. VII.

De M. Antonio Gniph: ne.

Marcus Antiochus Gniphogenus, in Gallianarus, sed expositus: à nutritore suo manumibus institutusque, Alexandria quidem, ut aliqui tradunt, in contubernio Dionysii Scythobrachionis: (quod equidem non temere crediderim: quum temporum ratio vix congruat) fuisse dicitur ingenij magni, memorie singularis, nec minus Græce quàm Latine doctus: præterea comi faciliq; natura, nec unquam de mercedibus peccatus, eoque plura ex liberalitate discetium consecutus, Docuit primum in Divi Julii domo, ubi adhuc: deinde in sua privata. Docuit autem & Rhetoricam, ita ut quotidie præcepta eloquentiæ traderet, declamaret vero non nisi nudinis. Scholam ejus clarusqueque viros frequentasse ajunt: in his Marcum Ciceronem, etiam cum prætura fungeretur. Scripsit multa, quamvis annum ætatis quinquagesimum non excefferit: et si Antei Philologus duo tantum volumina de Latino sermone reliquisset eum tradit. Nam cætera scripta discipulorum ejus esse, non ipsius: in quibus & suum alicubi reperiri nomen.

C A P. VIII.

De Pempilio Andronico.

Pompilius Andronicus natiæ Syrus, studio Epicureæ sectæ desidiator in professione Grammaticæ habebatur, minusque idoneus ad tuendam scholam. Itaque cum se in Vrbe non solum Antonio Gniphoni, sed cæteris etiam deterioribus, postponi videret, Cumas transit, ibique in otio vixit, & multa composuit: verum adeo inops atque e-gens, ut coactus præcipuum illud opusculum annalium e-lenchorum sedecim millibus nummum cuidam vendere. Quos libros Orbilius suppetitos redemisse se dixit, vulgâ-dosque curasse nomine auctoris.

C A P. IX.

De Orbilio,

Orbilius Puppillus Bereventanus, matre parentum, una atque eadem die, inimicorum dolo, interemptum, delictis

destitutus, primo apparituram magistratibus fecit: deinde in Macedonia corniculo, mox equo meruit: sanctusque militia, studia reperit: quæ jam inde à puero non leviter attingerat: ac professus diu in patria, quinquagesimo demum anno Romam, consule Cicerone, transit: docuitque majore fama quam emolumento. Namque jam per senex pauperem se, & habitare sub regulis, quodam scripto fateretur. Librum etiã, cui est titulus Perialogos, edidit, continentem querelas de injuriis, quas professores negligenter ab ambitione parentum acciperent. Fuit autem nature acerbæ non modo in antisophistas, quos omni sermone lacerauit, sed etiam in discipulos, ut Horatius significat, plagosum eum appellans & Domitius Marsus scribens.

Si quos Crthilius ferula scuticaque cecidit.

Ac ne principum quidem virorum insectatione abstinuit: siquidem ignotus adhuc, quin judicio frequenti, testimonium diceret, interrogatus à Varrone diversæ partis advocato, quidnam ageret, & quo artificio uteretur, Giberi cossæ de sole in umbram transferre respondit: quod Murena gibber erat. Vixit prope ad centesimũ ætatis annum, amissa jam pridem memoria, ut versus Bibaculi docet,

Orbitus ubinam est, litterarum oblivio?

Statua ejus Beneventi ostenditur, in Capitolio, ad sinistrum latus. marmorea. habitu sedentis ac palliati, appositis duobus scriniis. Reliquit filium ORBILIUM, & ipsum Grammaticum professorem.

C A P. X.

De Attejo Philologo.

Attejus PHILOLOGUS libertinus, Athenis natus. Hunc Capito Attejus jurisconsultus inter grammaticos rhetorem, inter rhetores grammaticum fuisse ait. De eodem ASINIUS POLLIO in libro quo Sallustii scripta reprehendit, ut nimia prisca verborum affectatione oblita, ita tradit. In eam rem adjutorium ei fecit maxime quidam Attejus prætextatus nobilis Grammaticus Latinus. declamantium deinde adjutor, atque præceptor, ad summam Philologus ab semet nominatus. Ipse ad Lucium Herma scripsit, se in Græcis literis magnũ processum habere, & in Latinis nonnullum: audisse ANTONIUM GNIPHONEM, ejusque HERMAM: postea docuisse. Præcepisse autem multis & claris juvenibus: in quibus APPIO quoque & PULCHRO, CLAUDIIS, fratribus, quorum etiam comes in provincia fuerit. Philologi appellatum nem ad ususuisse videretur: quia sicut Eratosthenes, qui primus hoc co-

gnomen sibi vendicavit, multiplici variaque doctrina celebratur. quod sane ex commentariis ejus apparet, quam paucissimi extant. de quorum tamen copia, sic altera ad eundem Herimam epistola significat: **H Y L E N** nostram aliis memento commendare: quam omnis generis coeginus, nisi scis, centingentos in libros. Coluit postea familiarissime Cajum Sallustium, & eo defuncto **A S I N I U M P O L L I O N E M**: quos historiam componere aggressos, alterum breviario rerum omnium Romanarum, ex quibus quas vellet, eligeret, instruxit: alterum præceptis de ratione dicendi. Quo magis miror Asinium Pollicem credidisse, antiqua eum verba & figuras solitum esse colligere Sallustio: quum sibi sciat nil aliud suadere, quam ut noto civilique & proprio sermone utatur: vitetque maxime obscuritatem Sallustii, & audaciam in translationibus.

C A P. X I.

De Valerio Catone.

Valerius Cato, ut nonnulli tradiderunt, Burseni cujusdam libertus ex Gallia: ipse libello, cui est titulus **I N D I G N A T I O**, ingenuum se natum ait, & pupilum relictum, quoque facilius licentia Syllani temporis exitum patrimonio. Docuit multos, & nobiles: visusque est peridoneus præceptor maxime ad poeticam tendentibus: ut quidem apparere vel his versiculis potest,

Cato Grammaticus, Latina Siren,

Qui solus legit, ac facit poetas.

Scriptit præter grammaticos libellos. etiam poemata, ex quibus præcipue probantur *Lydia*, & *Diana*. *Lydia* *Ticida* meminit.

Lydia doctorum maxima cura liber.*Dianæ* *Cinna*,Sæcula permaneat nostri *Diana* *Caronis*.

Vixit ad extremam senectam, sed in summa pauperie, & fene inopia. abditus modico gurgustio. postquam *Tusculana* villa creditoribus cesserat, ut auctor est *Bibaculus*,

Siquis forte mei domum *Catonis*,

Depictas minio assulas, & illos

Cæstodis videt hortulos *Priapi*,

Miratur quibus ille disciplinis

Tantam sit sapientiam assecutus,

Quem tres cauliculi, & selibra farris,

Racemi duo, tegula sub una

Ad summam prope nutriant senectam.

Et idem rursus,

Catonis modo, *Galle*, *Tusculanum*,

Tota

Tota creditor urbe venditabat,
 Mirati sumus unicum magistrum,
 Summum grammaticum, optimum poetam,
 Omnes solvere posse quæstiones,
 Unum difficile expedire nomen.
 En cor Zenodoti, en jecur Cratetis.

C A P. XII.

De Cornelio Epicadio.

Cornelius Epicadius Lucii Cornelii Syllæ Dictatoris libertus, Calatorque sacerdotio augurali, filioque ejus Fausto gratissimus fuit: quare numquam non utriusque se libertum edidit. Librum autem, quem Sylla novissimum de rebus suis imperfectum reliquerat, ipse supplevit.

C A P. XIII.

De Laberio Hiera.

Laberius Hiera suo hero emptus de catasta, & propter literarum studium manumissus, docuit inter cæteros Brutum & Cassium. Sunt qui tradant tanta eum honestate præditum, ut temporibus Syllanis, proscriptorum liberos, gratis & sine mercede ulla in disciplinam receperit.

C A P. XIV.

De Curtio Nicia.

Curtius Nicia hæsi: Cnæo Pompejo & Cajo Memmio: sed quum codicillos Memmii ad Pompeji uxorem de stupro pertulisset, proditus ab ea, Pompejum offendit: domoque ei interdictum est. Fuit & Marci Ciceronis familiaris: in cujus epistola ad Dolabellam hæc de eo legitur: Omnino mihi literæ magis sunt expetendæ à te, quam à me tibi. Nihil enim Romæ geritur quod te putem scire curare, nisi forte scire vis me inter Niciam nostrum & Vidium judicem esse. Præsertim alter, opinor, duobus versiculis expensam Niciæ: alter Aristarchus hoc ἔβληται. Ego tanquam criticus antiquus judicaturus sum, utrum sint ἄνευ πονηρίας, ἀνεπιμαθῆναι. Item ad Atticum, De Nicia quod scribis, si ita me haberem ut ejus humanitate frui possem, in primis vellem illum mecum habere: sed mihi solitudo & recessus provincia est, quod quia facile ferebat Sicca, eo magis illum desidero. Præterea nostri Niciæ nostri imbecillitatem, molliciem, consuetudinem victus. Cur ergo illi molestus esse velim, quum mihi ille jucundus esse non possit? Voluntas tamen ejus mihi grata est. Hujus de Lucilio libros etiam satyra comprobat,

C A P. XV.

De Lenzo.

Lenzo Pompeji Magni libertus, & pene omnium expeditionum comes, defuncto eo, filiisque ejus, schola se sustentavit: docuitque in Carinis ad Telluris ædem: in qua regione Pompejorum domus fuerat: ac tanto amore erga patroni memoriam extitit, ut S A L L U S T I. U M Historicum, quod eum oris improbi, animo invetecundo scripsisset, acerbissima satyra laceraverit. lastaurum & luxonem, & nebulonē, popincnemque appellans: & vita scriptisque monstrosum: præterea priscorum, Caronisque verborum ineruditissimum furem. Traditur autem puer adhuc catenis subreptus, refugisse in patriam: præceptisque liberalibus disciplinis, pretium domino suo retulisse. verum ob ingenium & doctrinam gratis manumissus.

C A P. XVI.

De Q. Cæcilio.

Quintus Cæcilius Epirota, Tusculi natus, libertus Attici Satrii equitis Romani, ad quem sunt Cicero-nis epistolæ, cum filiam patroni nuptam Marco Agrippæ doceret, susceclus in ea, & ob hoc remotus, ad Cornelium Galium se contulit: vixitque una familiarissime, quod ipsi Gallo inter gravissima crimina ab Augusto objicitur. Post deinde damnationem mortemque Galli, scholam aperuit: sed ita, ut paucis, & tantum adolescentibus, præciperet, prætextato nemini, nisi si cujus parenti hoc officium negare non posset. Primus dicitur Latine ex tempore disputasse, primusque Virgilium & alios poetas novos prælegere cepisse. quod etiam Demitii Marti versiculus indicat, Epirota tenellorum nutricula vatum.

C A P. XVII.

De Verrio Flacco.

Verrius Flaccus, libertinus, docendi genere maxime inclaruit. Namque ad exercitanda discipulorum ingenia æqualeis inter se committere solebat, proposita solum materia, quam scribebant, sed & præmio, quod victor auferret. Id erat liber aliquis antiquus, pulcher, aut rarior. Quare ab Augusto quoque nepotibus ejus præceptor electus, transit in Palatium cum tota schola; verum ut nequem amplius posthac discipulum reciperet: docuitque in atrio Catilinæ domus, quæ pars palatii tunc erat:

erat: & sestertia centena in annum accepit. Decessit ætatis exactæ sub Tiberio. Statuam habet Præneste, in inferiore fori parte, contra hemicyclum: in quo fastas à se ordinas, & marmoreo parietinci fos, publicarat.

C A P. XVIII.

De Crassitio.

Lucius Crassitius genere Tarentinus, ordinis libertini, cognomine Pasides, mox Pansam se transnominavit. Hic initio circa scenam versatus est, dum Mimographos adjuvat. deinde in pergula docuit, donec commentario Smyrnæ edito, adeo inclaruit, ut hæc de eo scriberentur,

Uni Crassitio se credere Smyrna probavit:

Definite in docti conjugio hanc petere.

Soli Crassitio se dixit nubere velle:

Intima cui soli nora sua extiterint.

Sed cum edoceret jam multos, ac nobiles, in his Julium Antonium triumviri filium, ut Verrio quoque Flacco compararetur, dimissa rege[n]te schola transit ad Quin-
tium Septimii philosophi sectam.

C A P. XIX.

De Scribonio.

Scribonius Arphrodifus, Orbilii servus atque discipulus, mox à Scribonia Libonis filia, quæ prior Augusti uxor fuerat, redemptus & manumissus, docuit, quo Verrius tempore. cuius etiam libros de orthographia rescripsit, non sine infestatione studiorum moramque ejus.

C A P. XX.

De Julio Higino.

Cajus Julius Higinus, Augusti libertus, natione Hispanus. est nonnulli Alexandrinum putant, & à Cesare puerum Romam advectum, Alexandria capta. Studiose & avide imitatus est Cornelium Alexandrū Grammaticum Græcum: quem propter antiquitatis notitiam, Polyhistorum multi, quidam histeriam vocabant. Præfuit Palatinæ bibliothecæ: nec eo secius plurimos docuit: fuitq; familiarissimus Ovidio poetæ & Cajo Licinio consulari, historico: qui eum admodum pauperem decessitē tradit, & liberalitate sua, quoad vixit, sustentatum. Hujus libertus fuit Julius Modestus, in studiis atque doctrina vestigia patroni secutus.

C A P. XXI.

De C. Melisso.

CAjus Melissus, Spolierinatus, ingenuus, sed ob discordiam parentum expositus, cura & industria ednatoris sui altiora studia percepit: ac Mæcenati pro Grammatico muneri datus est. Cui quum se gratum & acceptum in modum amici videret, quamquam adserente matre, permansit tamen in statu servitutis: præsentemque conditionem veræ origini anteposuit. quare cito manumissus, Augusto & insinuatns est. Quo delegante, curam ordinandarum bibliothecarum in Octaviæ porticu suscepit. Atque, ut ipse tradit, sexagesimum ætatis annum agens, libellos Inepriarum, qui nunc Jocorum inscribuntur, componere instituit: absolvitque centum & quinquaginta, quibus & alios diversos postea addidit. Fecit & novum genus Togatarum, inscripsitque Trabeatas.

C A P. XXII.

De M. Pomponio Marcello.

MArcus Pomponius Marcellus sermonis Latini exactor molestissimus, in advocacione quadam (nam interdum & causas agebat) solocisimum ab adversario factum usque adeo arguere perseveravit: quoad Cassius Severus interpellatis iudicibus dilationem petiit: ut litigator suus alium Grammaticum adhiberet: quando non putat is cum adversario de jure sibi, sed de solocismo controversiam futuram. Hic idem cum ex oratione Tiberium reprehendisset: affirmante Artejo Capitone, & esse illud Latinum, & si non esset, futurum: Certe jam inde mentitur, inquit, Capito. Tu enim Cæsar civitatem dare potes hominibus, verbis non potes. Pugilem olim fuisse Asinius Gallus hoc in eum Epigrammate ostendit:

Qui caput ad lævam didicit, glossemata vobis

Præcipit: os nullum, vel potius pugilis!

C A P. XXIII.

De Remmio Palæmone.

Remmius Palæmon Vicentinus, mulieris verna, primo, ut ferunt, textrinum. deinde herilem filium dum comitatur in scholas, literas didicit. postea manumissus, docuit Romæ: ac principem locum inter Grammaticos tenuit: quanquam infamis omnibus vitiis, palamque & Tiberio, & mox Claudio, prædicantibus, nemini minus institutionem puerorum vel juvenum committendam: sed

capit.

capiebat homines cum memoria rerum tum facilitate sermonis: nec non etiam poemata faciebat ex tempore. Scripsit & variis, nec vulgaribus metris. Arrogantia fuit tanta, ut Marcum Varronem per se cum appellaret: secum & natus & morituras literas jactaret, nomen suum in Bucolicis non temere positum, sed praesagiente Virgilio sortis quandoque omnium poetarum ac poematum Palamonem judicem. Gloriabatur etiam latrunces quondam sibi propter nominis celebritatem paruisse. Luxuriae ita indulgit, ut saepius in die lavaretur: nec sufficeret sumptibus, quamquam ex schola quadragesima annua caperet, ac non multo minus ex re familiari: cujus diligentissimus erat: cum & officinas promercalium veterum exerceret: & agros adeo coieret, ut vitem manu ejus in circuitum satis contineret creata sexaginta vique vasa edidisse. Sed maxime flagrabat libidinibus in mulieres, usque ad infamiam oris dictoque non infaceto notatum ferunt cujusdam, qui quum in turba osculum sibi ingerentem, quamquam refugiens, devitare non posset: Vis tu, inquit, magister, quoties felinae rem aliquem vides, abligurire?

CAP. XXIV.

De M. Val. Probo.

Marcus Valerius Probus Berytius, diu centurionatum petiit, donec tandem ad studia se contulit. Legebat in provincia quosdam veteres libellos apud Grammaticum, durante adhuc ibi antiquorum memoria, nec dum omnino abolita, sicut Romae. Hos quum diligentius reperere atque alios deinceps cognoscere cuperet, quamvis se contemni, magisque opprobrio legentibus, quam gloriae & fructui esse animadverteret, nihilominus in proposito mansit: multaque exemplaria contracta emendare, ac distinguere, & adnotare curavit, soli huic nec ulli praeterea Grammatices parti deditus. Hic non tam discipulos quam sectatores aliquot habuit. Nunquam enim ita docuit ut magister personam sustineret. Unum vel alterum, vel, quem plurimas, tres aut quatuor, postmeridianis horis admittere solebat, cubansque inter longos ac vulgares sermones, legere quosdam, idque perstrato. Nihil paucis & exigua de quibusdam minutis quaestionculis edidit. Reliquit autem non mediocrem sylvam observationum sermonis antiqui.

C. SVET. TRANQVILLI.
DE
CLARIS RHETORIBUS
LIBER.

Rhetorica quoque apud nos, perinde atque grammatica, fere recepta est, paulo etiam difficilius, quippe quam constet nonnunquam etiam prohibitam exerceri. Quod ne cui dubium sit, vetus senatusconsultum, in eam Censorium editum, subijciam. CAIO FANNIO STRABONE, MARCO VALERIO MESSALLA CONSULIBUS, Marcus Pomponius prætor senatum consuluit. Quod verba facta sunt de Philosophis & de Rhetoribus, de eare ita censuerunt: Ut Marcus Pomponius prætor animadverteret, curaretque uti ei è Republica fideque sua videretur, uti Romæ ne essent. De iisdem interjecto tempore, Cnæus Domitius Anobarbus, & Lucius Licinius Crassus Censores, ita edixerunt, RENUNTIATUM EST NOBIS ESSE HOMINES qui novum genus disciplinae instituerunt: ad quos juventus in ludos conveniat; eos sibi nomen imposuisse Latinos Rhetoras; ibi homines adolescentulos totos dies desiderare. Majores nostri, quæ liberos suos discere, & quos in ludos irare vellent, instituerunt. Hæc nova quæ præter consuetudinem ac mores majorum sunt, neque placent neque recta videntur. Quapropter & iis qui eos ludos habent; & iis qui eo venire consueverunt, videtur faciendum ut ostendamus nostram sententiam nobis non placere. Paulatim & ipsa utilis honestaque apparuit: multique eam præsidii causa, & gloria, appetiverunt. CICERO ad præturam usque Græce declamavit. Latine vero senior quoque, & quidem consulibus Hirtio & Panfa: quos discipulos, & grandæis prætextatos, vocabat. CNEUM POMPEIUM, quidam historici tradiderunt, sub ipsum civile bellum, quo facilius Cajo Curioni promptissimo juveni causam Cæsaris defendenti, contradiceret, repetisse declamandi consuetudinem. MARCEM ANTONIUM, ita AUGUSTUM de Mminenti quidem bello omisisse. NERO CÆSAR & primo imperii anno, publice quoque bis antea declamavit, plerique autem oratorum, etiam declamationes ediderunt. Quare magno studio hominibus injecto, magna etiam professorum ac doctorum

pro.

proflixit copia, adeoque floruit, ut nonnulli ex infirma fortuna in ordinem senatorium, atque ad summos honores processerint. Sed ratio docendi nec una omnibus, nec singulis eadem semper fuit: quando vario modo quisque discipulos exercuerunt. Nam & dicta præclare, per omnes figuras, per casus, & apologos, aliter atque aliter exponere: & narrationes tum breviter & presse, tum latius & uberius explicare consueverant: interdum Græcorum scripta convertere, ac viros illustres laudare, vel vituperare: quædam etiam ad usum communis vitæ instituta, tum utilia & necessaria, tum perniciosa & supervacanea ostendere: sæpe fabulis fidem firmare, aut historiis demere, quod genus *ἱστορίας & αἰτιολογίας & παραβολάς* Græci vocant, donec sensim hæc exoleverunt: & ad controversiam ventum est. Veteres **CONTROVERSIÆ**, aut ex historiis trahebantur: sicut sane nonnullæ usque adhuc: aut ex veritate, ac re, si qua forte recens accidisset. Itaque locorū etiam appellationibus adjectis, proponi solebant. Sic certe collectæ edicæque se habent, ex quibus non alienum fuerit unam & alteram, exempli causa, ad verbum referre. Ait vivo tempore adolescentes urbani cum Osiam venissent, litrus ingressi, piscatores trahentes rete adierunt: & pepigerunt, bolum quanti emerent: nummos solverunt, diu expectaverunt, dum reti extraherentur, aliquando extractis, piscis nullas insuit, sed sporta auri obfusa. Tum eruptores bolum suum ajunt, piscatores suum. Venalicii quum Brundisii gregem venalium è navi educerent, formoso, & precioso puero, quod portitores verebantur, bullam, & prætextam togam imponere: facile fallaciam celarunt. Romanū venitor, res cognita est, petitur puer, quod domini voluntate fuerit liber, in libertatem. Olim autem eas appellationes Græci *οὐραγίας* vocabant: mox controversias quidam, sed aut fictas, aut iudiciales. Illustres professores, & quorum memoria aliqua extet, non temere alii reperientur quam de quibus tradam.

C A P. II.

De L. Plotio.

Lucius Plotius Gallus. De hoc Cicero ad Marcum Tullium sic refert: Equidem memoria teneo, pueris nobis primum Latine docere cepisse Lucium Plotium quendam: ad quem quum se et concursus, quod studiosissimus quisque apud eum exerceret, dolebam mihi idem non licere. Conticebat autem doctissimorum hominum auctoritate: qui existimabant Græcis exercitationibus alē

mellius ingenia posse. Hunc eundem (nam diuissime vixit) M. CÆLIUS in oratione, quam pro se de vi habuit, significabat distasse Attratino accusatori suo, ætatem; subtractoque nomine, ordearium eum rhetorem appellat, deridens, ut inflatum, ac leuem, & sordidum.

C A P. III.

De Otacilio Pilito.

Lucius Otacilius Pilius servisse dicitur, atque etiã hostiarius, veteri more, in catena fuisse: donec ob ingenium ac studium literarum manumissus, accusanti patre suo subscripsit. Deinde Rhetoricam professus, Cnæum Pompejum Magnum docuit, patris ejus res gestas nec minus ipse, compluribus libris exposuit: primus omnium libertinorum, ut Cornelius Nepos opinatur, scribere historiam cæsus, non nisi ab honestissimo quoque scribi solitam.

C A P. IV.

De Epidio.

Ad id tempus EPIDIUS calumnia notatus, ludum docendi aperuit: docuitque inter cæteros Marcum Antonium & Augustum. Quibus quondam Cælius Canutius, objicientibus sibi quod in Republica administranda potissimum consularis Isaurici sectam sequeretur, Malle respondit, Isaurici esse discipulum, quam Epidii calumniatoris. Hic Epidius ortum se ab Epidio Nuncio prædicabat: quem serunt olim præcipitatum in fontem fluminis Sarni, paulo post cum cornibus extitisse, ac statim non comparuisse, in numeroque deorum habitum.

C A P. V.

De S. Clodio.

Sextus Clodius à Sicilia, Latinæ simul Græcæque eloquentiæ professor, male oculus, & dicax, par oculorum in amicitia Marci Antonii triumviri extitisse se agebat. Ejusdem uxorem Fulviam, cui altera bucca inflator erat, acumen stilitentare dixit, nec eo minus, immo vel magis ob hoc, Antonio gratus. A quo mox consule ingens etiam congiarium accepit: ut ei in Philippicis Cicero objicit. Adhibes joci causam magistrum suffragio tuo, & comitorum tuorum Rhetorem: cui concessisti, ut in quem vellet, diceret, falsum omnino hominem: sed materia facilis, in te, & in tuos dicta dicere. At quanta merces rhetori est data, audite Patres Conscripti, & cognoscite Reipublicæ vulnera. duo millia jugerum campi Leontini Sexto Clodio Rhetori assignasti, & quidem immunia: ut tanta mercede nihil sapere disceres.

C A P.

CAP. VI.

De C. Albutio Silo.

CAjus Albutius Silus Novatiensis, quum ædilitate in patria fungeretur, quum forte jus diceret, ab iis contra quos pronuntiabat, pedibus è tribunali detractus est. Quod indigne ferens, statim contendit ad portam, & inde Romam: receptusque in PLANCI oratoris contubernium: cui declamatorio mos erat. prius aliquem, qui ante diceret, excitare: suscepit eas partes, atque ita implevit, ut Planco silentium imponeret, non audenti in comparationem se dimittere. Sed ex eo clarus, propria auditoria instituit, solitus proposita controversia sedens incipere, & calore demum proventus consurgere, ac perorare. Declamabat autè genere vario: modo splendide atque ornate: tum, ne usquequaque scholasticè existimaretur, circumcise ac sordide, & tantummodo trivialibus verbis. Egit & causas, verum rarius, dum amplissimam quanque sectatur, nec alium in ulla locum, quam perorandi. Postea renuntiavit foro, partim pudore, partim metu. Nam quum in lite quadam centuivirali, adversario, quem, ut impium erga parentes, incessabat, jusjurandum quasi per figuram sic obtulisset: Jura per patris matrisq; cineres, qui incendi jacent: & alia in hunc modum: arripiente eo conditionem, nec iudicibus aspernantibus, non sine magna sui invidia negotium afflixit. Et rursus in cognitione cædis, Mediolani, apud Lucium Pisonè proconsulem, defendens reum, quum cohibente lictore nimias laudantium voces, ita excaudisset, ut & deplorato Italiæ statu, quasi iterum in formam provinciæ redigeretur: Marcum insuper Brutum, cujus statua in conspectu erat, invocaret, legum ac libertatis auctorem, & vindicem, pæne pœnas luit. Jam autem senior ob vitium vomicæ Novariam rediit: convocataque plebe, causis propter quas mori destinasset, diu, ac more concionantis, redditis, abstinuit cibo.

HORATII POETÆ

VITÆ.

PER SÜETONIUM TRANQUILLUM
conscripta,

ut à Petro Nannio edita est, libro tertio Miscellaneorum,
læcra, & multis locis vitata.

Horatus Flaccus Venusianus, patre, ut ipse tradit, libertino, & exactionum coactore: ut vere creditum est, falsamentario, quum illi quidam in altercatione expro-

probrasset: Quotiens ego vidi patrem tuum cubito emungentem? Bello Philippensi, excitus à Marco Bruto imperatore, tribunus militum meruit: victiſque partibus, venia impetrata, ſcriptum quaſtorum comparavit. Ac primo Mæcenati, deinde Auguſto inſinuatus, non medio-crem locum in amborum amicitia tenuit. Mæcenas quantum eum dilexit, ſatis monſtratur illo epigrammate; ubi inquit:

Ni te viſceribus meis Horati
Plus jam diligo Titum ſodalem
Mimovideas ſtrigioſorem.

Sed multo magis extremis, tali ad Auguſtum e logio: Horati Flacci ut mei, memor eſto.

Auguſtus ei Epistoliarum officium obtulit: hoc ad Mæcenatem ſcripto ſignificat. Ante ipſe ſcribendis epistolis amicorum ſufficiebam: nunc occupatiſſimus & inſirmus, Horatiũ noſtrum à te cupio abducere. Veniet ergo ab illa paraſitica menſa ad hanc regiam: & noſ in ſcribendis epistolis juvabit. Ac ne recuſanti quidẽ aut ſuccenſuit quicquam, aut amicitiam ſuam ingerere deſiit. Extant epistolæ: ex quibus argumenti gratia, pauca ſubjeci. Sume tibi aliquid juris apud me, tanquam ſi victor mihi fueris: recte enim, & non temere feceris: quoniam id uſus mihi tecum eſſe volui, ſi ſervaretudinem tuam fieri poſſit. Et ruſus: Tui qualem habeam memoriã, poteris ex Septimio quoque noſtro audire. nam incidit ut illo corã fieret à me tui mentio. Neque ſi tu ſuperbus amicitiam noſtram ſpreviſti, ideo nos quoque *ἀντιπαρεσβάζω*. Prætere a ſæpe in re alios jocos puriſſimum penem, & homuncionem lepidiſſimum appellat: unaque & altera liberalitate locupletavit. Scripta quidem ejus uſque adeo probavit, manuſque perpetuo: ut non modo ſæculare carmen componendum injunxerit, ſed & Vindelicam victoriam Tiberii Drufique privignorum; eumque cœgerit propter hoc tribus carminum libris, ex longo intervallo, quartum addere: poſt Sermones quoque lectos, nullam ſui mentionem habitam ita ſit queſtus, Iraſci me tibi ſcito, quod non in pleriſque ejuſmodi ſcripſis mecum potiſſimum loquaris. An vereris ne apud poſteros tibi infame ſit, quod videaris familiaris nobis eſſe? expreſſitque elogium, cujus initium eſt,

Cum tot ſalineas, & tanta negotia ſolus:
Res Italas armis tuteris, moribus ornes,
Legibus emendes: in publica commoda peccem,
Si longo ſermone morer tua tempora Cæſar.

Idem Horatius habitu corporis brevis fuit, atque obefus: qualis à ſeipſo & in Satyris deſcribitur, & ab Auguſto

hac

hac epistola. Protulit ad me Dionysus libellum tuum, quem ego, ne accusem te, quantuluscumque est, boni consulo. Vereri autem mihi videris, ne majores libelli tui sint, quam ipse es, sed sibi statura deest, corpusculum non deest. Itaque licebit in sextariolo scribas: quum circuitus voluminis tui sit, *επταξίλιτρος*. Sicut est ventriculi tui. Ad res Venereas intemperantior traditur. Nam speculato cubiculo scorta dicitur habuisse disposita: ut quocumque reflexisset, ibi ei imago coitus referretur. Vixit plurimum in secessu raris sui Sabini, aut Tiburtini: domusque ejus ostenditur circa Tiburtini loculum. Venerunt in manus & elegi sub titulo ejus, & Epistola prosa oratione, quasi commendans se Mæcenati: sed utraque falsa puto. Nam elegi vulgares, epistola etiam obscura: quo vitio minime tenebatur. Natus est sexto Idus Decembres, Lucio Cotta & Lucio Terquato consulibus, Necessit quinto calenda Decembres, Cajo Marcio Censorino, Cajo Asinio Gallo consulibus, post nonum & quinquagesimum annum, hærede Augusto palam nuncupato: quum urgente vi valerudinis, non sufficeret ad obsignandas testamenti tabulas. Humatus & conditus est extremis Esquilii, juxta Mæcenatis tumulum.

CAII PLINII

VITA.

EX SÜETONII LIBRO
DE VIRIS ILLUSTRIBUS.

Plinius Secundus Novocomensis, equestribus militiis industrie functus, procerationes quoque splendidissimas, atque continuas, summa integritate administravit, & tamen liberalibus studiis tantam operam dedit, ut non temere quis plura in otio scripserit. Itaque bella omnia, quæ unquam cum Germanis gesta sunt, viginti voluminibus comprehendit. Item naturalis historiæ triginta septem libros absolvit. Perit clade Campaniæ. Nam quum Misensensi classi præfesset, & flagrantem Vesebio, ad explorandas propius causas, liburnicas prætendisset: neque adversantibus ventis, remeare posset: vi pulveris ac favillæ oppressus est: vel, ut quidam existimant, à servo suo occisus: quem, deficiens astu, ut necem sibi maturaret, oraverit.

I N D E X

Rerum ordine ab Imp̄. gestarum:

<p>JULIUS CÆSAR Cap. 1 Prima Cæsaris militia. 2 Secunda militia, & adur- bem reditus. 3 Accusatio Dolabellæ. 4 Tribunatus militum, & alia per eum gesta. 5 Quæstura, & alia gesta. 6 Gemitus Cæsaris apud sta- tuam Magni Alexandri, & somnū de matris con- cubitu. 7 Gesta per eum in urbe. 8 Suspicio conjurationis inite- cum Crasso, & Sulla. 9 Aedilitas, & gesta in ea. 10 Gesta per eum in urbe. 11 De ejusdem gestis. 12 Pontificatus maximus. 13 Prætura, & gesta alia. 14 Gesta in officio Præturæ. 15 Privatio à Prætura, & item restitutio. 16 Actio ob conjurationem Cætilinæ. 17 Ulterior Hispania ei sorte data post Præturam. 18 Consulatus cum Bibulo. 19 Gesta per eum in Consula- tu. 20 Calpurniam ducit uxorem, & Juliam suam Pompe- jo tradit. 21 Imperium Galliarū ei con- cessum post Consulatū. 22 Accusatio gestorum Con- sularum ejus. 23 De Domitio minante Cæsari, & gestis per eum in Gallia. 24 Alia gesta per eum in Gal- lia. 25 Mors matris, filiarum, & neptis,</p>	<p>& alia per eum gesta. 26 Afinitas cum Pompejo re- novata, & alia gesta. 27 Amicitia regum, & provin- ciarum allesta per eum, cū decreto Senatus con- tra eum facto. 28 Provisio contra decretum Senatus. 29 Causæ bellorū civilium. 30 Progressus à Ravenna in Rubiconem. 31 Ostentum factum apud Ru- biconem Cæsari dubi- tanti. 32 Transitus Rubiconis, & e- jus concio. 33 Adventus in urbem, & alia gesta. 34 Victoria contra Pompejum, Ptolemæum, & quosdam alios. 35 Cæsaris, & legatorum suo- rum clades. 36 Triumphus. 37 De præmiis veteratis, & li- beralitate per eum popu- lo exhibitis. 38 Varia spectacula per eum edita. 39 Ordinatio anni & Fastorum per eum facta. 40 Senatus, ac officiorum sup- plemētum & ordinatio. 41 Sanctiones per eū editæ. 42 Labor in jure dicendo, & leges per eum editæ. 43 Destinatio in ornāda urbe, & Imperio ampliando. 44 Statura, & cultus corporis, 45 Habitatio, & structura vil- larum Cæsaris. 46 Cursus</p>
---	---

INDEX HIST.

Cupiditas circa gemmas, margaritas, & signa operis antiqui.	47	Fides, & studium erga clientes.	72
Convivia, & domestica disciplina suorum.	43	Cultus, & dilectio amicorum.	72
Pudicitia Cæsaris apud Nicomedem regem prostrata.	49	Odiorū facilis remissio.	73
Luxuria & sibi.	50	Lenitas, & inasuetudo inulciscēdo injurias illatas.	74
Luxuria in provinciales matronas.	51	Moderatio, & clementia.	75
Luxuria in varias reginas.	52	Abusus dominationis, & potestatis.	76
Parcimonia in cibo, & potu.	53	Abusus & arrogantia.	77
Rapacitas.	54	Incivilitas, & indignatio.	78
Eloquētia & ars oratoria.	55	De eodem, & regni affectione.	79
Libri, commenraria, & epistolæ per eum editæ.	56	Conspiratorū in eum conjuratio.	80
Peritia, & labor in armis.	57	Prodigia mortem præcedentia.	81
Cautela, & audacia in expeditionibus.	58	Cædes, & mors Cæsaris.	82
Despectus prodigiorum occurrentium.	59	Testamentum recitatur.	83
Præliorum assumptio, locis, & temporibus inopinatis etiam apud suos.	60	Funereus rogus, & pompa exsequiarum cum luctu publico.	84
De equo Cæsaris insigni cum pedibus prope humanis.	61	Honores Cæsari mortuo per plebem collati.	85
Virtus in acie inclinata reparanda.	62	Suspicio, quam suis Cæsar reliquit.	86
Constantia & severitas contra Cassium.	63	Genus illatæ mortis per eum optatum.	87
Mira evasio Cæsaris nando.	64	Æras Cæsaris, ac stella comata: & locus, ac dies mortis.	88
Probatio, & disciplina in milites.	65	Mors occisorum Cæsaris.	89
De eodem.	66	OCTAVIUS II.	
Coercitio, & cultus militum.	67	Origo prosapiæ majorum Octavii.	2
Amor & fidelitas militum ad Cæsarem.	68	De patre Octavii.	3
Labor contra seditionem militarem.	69	Mors pat. & de ejus filiis.	4
Facilis reconciliatio militum iratorum.	70	Tempus, & locus nativitatis Octavii.	5
		Locus ubi nutritus fuit.	6
		Nomina & cognomina cum causis ipsorum.	7
		Brevis totius vitæ, & gestorum descriptio.	8
		Quinque bella civilia per eum	

INDEX HIST.

eum gesta.	9	catu maximo.	27
Bellum Mutinense, & alia gesta.	10	Correctio, & reformatio ab- usuum, & excessuum.	32
De eodem, & morte Con- sulum.	11	Modus, & mos in iure di- cendo.	33
Secta optinatum per eum deserta.	12	Leges per eum sanctæ, & alia retractatæ.	34
Bellum Philippense, & Imperiū cum Antonio divisum.	13	Reformatio Senatus, & modus conveniendi.	35
Bellum Perusinum.	14	De eodem.	35
Pœna inflicta captivis in bello Perusino.	15	Officia per eū excogitata.	37
Bellum Siculū, & alia gesta.	16	Bellicæ virtus per eum ho- norata.	38
Bellum Asiaticū, & Alexan- drinū, cum in Antonium, & Cleopatram victoria.	17	Ratio vitæ exacta per eum ab unoquoque equite Ro- mano.	39
Gesta per eū in Agypto.	18	Quædam ordinationes cir- ca rem publicam.	40
Conjuraciones, & conspira- tiones contra eum.	19	Liberalitas.	41
Bellæ externæ per eum ge- sta.	20	Severitas in reprimendis populi voluptatibus in- discretis.	42
Provinciæ per eum domi- tæ, & item aliæ in ami- citiâ receptæ.	21	Spectacula varii generis per eum edita.	43
Janus per eum clausus, nec non triumphus, & oratio- nes.	22	Ordo subselliorum in spe- ctaculis.	44
Clades duæ in Germania illuillatæ.	23	Loca, & tempus unde ipse spectacula cernebat.	45
Disciplina circa rem mili- tarem.	24	Ordinatio Italiæ per eum facta.	46
Gesta circa rem militarē.	25	Ordinario aliarum provin- ciarum.	47
De Consularibus, & aliis per eum gestis.	26	Ordinatio regnorum.	48
Gesta in officiis Triumvira- tus, & Tribunicæ pote- statis.	27	Ordinatio legionum, & mi- litum.	49
Cogitatio resignandi Impe- rium, & ornatus urbis.	28	Sigilli & datæ, quibus in epistolis utebatur.	50
Opera publica per eum, & alios instructa.	29	Clementia, & civilitas.	51
De divisione urbis, templis- que, & viis per eum in- faustratis, & Tiberi am- pliato.	30	Honores ei collati, & specti per eum.	52
Gesta per eum in Pentifi-		De eodem, & gestis civili- bus.	53
		Patiētiæ in contradiçtores.	54
		Libelli famosi contra eum facti.	55
		Moderatio, & civilitas in a- gen-	

I N D E X H I S T.

gendo.	56	Libri, & opuscula per eum	
Dilectio Roman. ad eum.	57	edita.	85
Honor collatus per senatū,		Stylus & genus loquendi.	86
populumq; Romanum.	58	Usurpatio quorundam ser-	
Honores collati per singu-		monum.	87
lares cives Romanos.	59	Orthographia, & modus	
Honor collatus.	60	scribendi.	88
Interior, & familiaris vita.		Peritia, & usus Græcarum	
	61	litterarum, cum benigna	
Sponsæ, & uxores.	62	audientia aliorum.	89
De filia, & matrimoniise-		Observatio religionum.	90
jus.	63	Observatio somniorum.	91
De nepotibus ex Julia.	64	Observatio auspicio- rum.	92
Infortunium circa sobolem		Observatio peregrinarum	
descendentium.	65	carimoniarum.	93
Receptio, & cultus amici-		Septemdecim præfagia, per	
tiarum.	66	quæ ejus felicitas præ-	
Severitas, & clementia erga		nosci potuit.	94
libertos.	67	Prodigia, quæ post necem	
Infamia de decorum primæ		Julii ipsi Augusto evene-	
juventutis.	68	runt.	95
Adulterium, & libido.	69	Prodigia, per quæ præsentir	
De cœna, & discumbentibus		eventum bellorum suo-	
in apparatus Deorum.	70	rum.	96
Nota pretiosæ supellesti-		Ostenta mortem prænuti-	
lis, & alex. lusus per eum		antia.	97
dilectus.	71	Causæ infirmitatis, & gesta	
Continentia, & habitatio-		in eadem.	98
nes.	72	Mors, & gesta per eundē.	99
De parcimonia, supellesti-		Dies mortis, & ætas, & ex-	
li, & vestimentis.	73	sequiæ.	100
Convivia, & cœnæ.	74	Testamentum, & suprema	
Celebratio festorum & sol-		voluntas.	101
lennium dierum.	75		
Cibi, & comedendi horæ.	76	T I B E R I U S I I I .	
Parcimonia in pom.	77	Gens Claudiorum, & eo-	
Quid post cibum agebat.	78	rum gesta.	2
Statura corporis, & mem-		De qua stirpe Tiberius ge-	
brorum.	79	nus traxit.	3
Maculæ, & membra invali-		De patre Tiberii.	4
da corporis.	80	Locus, & tempus nativita-	
Infirmitates.	81	is Tiberii.	5
Cultus corporis in via, &		Infantia, & pueritia.	6
itinere.	82	Adolescentia & uxores.	7
Exercitia.	83	Civilia officia.	8
Eloquētia, & atq; oratoria.	84	Militia, & bella per eum	
		gesta.	

I N D E X H I S T.

gesta, & honores admini-	Impensæ ludorum, ac mu-
strati. 9	nerum taxatæ, & alia ge-
Secessus ex urbe, & causæ. 10	sta. 34
Mora apud Rhodum, & ge-	Quædam per eum bene ge-
sta ibidem. 11	sta. 35
Gesta apud Rhodum. 12	Extæ cerimoniarum, & ritus
De eodem, ejusque in ur-	per eum prohibiti. 36
bem reditu. 13	Quædam bene gesta per eum,
Præfagia futuri principa-	tam Romæ, quæ extra. 37
tus. 14	Mora in urbe, & quod pro-
Adoptatio de eo facta ab	vincias non vîstaverit. 38
Augusto. 15	Mors filiorum, & secessus
Illyricum per eum domitum. 16	suus in Campaniam. 39
Honores ei à Senatu decre-	Secessus Capreensis, & alia
ti. 17	gesta. 40
Gesta in Germania. 18	Reip. cura per eum abjecta. 41
Disciplina in re militari. 19	Vitia, potus, ac comestatio-
Triumphus Illyricus, & a-	nes. 42
lia gesta. 20	Luxuria, ac libido. 43
Gesta ejus, ac testimonia	Inedabilis abusus luxuriæ. 44
Augusti, & principatus e-	Illusiones ad fœminas. 45
jusdem. 21	Avaritia, & tenacitas. 46
De Agrippa juvene occiso,	Opera publica per eum, &
& aliis gestis. 22	spectacula non facta, &
Genitus ad testamentum	parcitas alimoniarum. 47
Augusti in Senatu recita-	Avaritia, & parcitas, & alia
tum. 23	gesta. 48
Acceptio principatus ad	Rapinæ, & concussiones. 49
preces quasi constata. 24	Odium contra consangui-
Causæ, propter quas prin-	neos & conjunctos. 50
cipatum recusaverat, &	Odium, & crudelitas in ma-
alia gesta. 25	trrem. 51
Civilia gesta in initio prin-	Crudelitas, & odium con-
cipatus. 26	tra filios. 52
Adulationes per eum syre-	Crudelitas, & odium contra
tarum, & prohibite. 27	num. 53
Patientia adversus convi-	Crudelitas, & odium contra
cia, & male dicta. 28	nepotes. 54
Veneratio ad Senatum. 29	Crudelitas contra amicos. 55
Pristina auctoritas Senatus	Crudelitas & sævitia in
per eum servata. 30	grammaticos, & magi-
Patientia contra obrecta-	stros. 56
tores. 31	Crudelitas in juventute. 57
Civilia, & urbana gesta. 32	Crimen læsæ majestatis a-
De eodem, & aliis gestis. 33	trociter actum. 58
	Atro-

I N D E X H I S T.

Atrociter gesta per eum sub specie gravitatis.	59	Germanici prævenerunt, & luctus Barbaricus.	9
Pœnæ gravissimæ immeritis, propter modica commissa, irrogatæ.	60	Mæstitia, & luctus in urbe de morte Germanici.	6
Sævitiæ, & omni generæ crudelitatis,	61	Uxores & filii Germanici.	7
Crudelitas, & sævitia aucta.	62	Locus, & tempus natiuitatis C. Cæsaris.	8
Suspicio, quæ vixit inter facinora.	63	Cognomen Caji, & ubi primo educatus fuerit.	9
Suspicio nurus, & nepotum damnatorum.	64	Locus, & apud quos secundo fuerit educatus.	10
Difidentia & suspicio.	65	Signa sævitie in iuventute.	11
Convicia, & libelli contra eum editi.	65	Uxor ejus, & suspicio veneficii in Tiberium.	12
Epistola, & oratio ad Senatum, factum suum pronuntiantes.	67	Imperium Caligulæ.	13
Statura, & membra, & valetudo, & incessus.	68	Gesta in initio principatus.	14
Observatio religionum.	69	Pia, & civilia gesta per eum in initio principatus.	15
Artes, & disciplina:	70	Civilia gesta, & moderatio.	16
Peritia sermonis Græci, & abstinentia pronuntiatæ ejus.	71	Consulatus per eum gestus, & liberalitas ad populum.	17
Infirmitas ejus, & quod ad urbem rediens retrocessit.	72	Spectacula per eum edita.	18
Locus, & tempus mortis.	73	Novum genus spectaculæ per eum editum.	19
Signa mortem præcedentia.	74	Spectacula per eum peregre facta.	20
Læritia Romanorû in morte, & gesta per eum.	75	Opera publica per eum edita, & peracta.	21
Testamentum, & ultima dispositio.	76	Vana gloria & elatio.	22
C A L I G U L A IV.		Detractio, & sævitia contra propinquos.	23
De Germanico parte Caligulæ, & gestis ejus.	1	Libido cum omnibus fororibus.	24
Germanici mors.	2	Matrimonia, & uxores.	29
Germanici virtutes tam corporis, quam animi.	3	Crudelitas contra propinquos, & ceteros.	26
Omnium favor ad eum, & dilectio.	4	Sævitiæ, atq; crudelitas.	27
Præfagia, quæ diem mortis		Sævitiæ contra suos exsules, & Senatorem.	28
		Atrocia dicta.	29
		Atrocia, ac dira facta.	30
		Querela contra suorum	temp

INDEX HIST.

Tempus felicitatem.	31
Cruelitas in coenis, ludis, spectaculis, & sacrificiis.	32
Apelles per eum flagellatus, & alia gesta.	33
Malignitas, & superbia contra omnes.	34
Invidia contra omnes.	35
Luxuria, & libido.	36
Luxuria in coenis, balneis, aedificiis, & aliis operibus.	37
Rapinae, & extorsiones.	38
Turpia lucra.	39
Nova vestigalia, & sordidi quæstus.	40
De eodem.	41
Dos pro nata filia, & strenæ per eum petite, ac receptæ.	42
Expeditio Germanica.	43
Gesta per eum in castris.	44
Silva per eum truncata, & milites præmiis donati, & alia gesta.	45
Apparatus exercitus contra Oceanum, & alia gesta.	46
Cura triumphi, & alia gesta.	47
Nefarium consilium trucidandi legiones.	48
Reditus ejus ad urbem, malum ejus propositum, & venena reperta.	49
Statura corporis, ac valetudo.	50
Valerudo mentis, & contemptus Deorum, aliaque gesta.	51
Vestes, ceterique habitus.	52
Eloquentia, & ars oratoria.	53
Cantandi ars, saltandi, atque aurigandi.	54
Studium, & favor ad plau-	

dentes, & odium ad impedi- pedientes.	55
Conjuratio, & conspiratio contra eum facta.	56
Prodigia futuræ cædis.	57
Cædes, & mors.	58
Funus Caji, & mors uxoris, & filie.	59
Gesta per Senatum post mortem.	60

CLAUDIUS V.

De patre Claudii, & gestis ejus.	1
Nativitas Claudii, & infantia.	2
Opera circa liberales disciplinas.	3
Epistolæ Augusti ad Liviæ de testimonio Claudii.	4
Honor Consulatus per Tiberium negatus, & secessus ejus.	5
Gratia, & favor apud homines.	6
Consulatus, & gesta per eum.	7
Contumeliæ per ludum illatæ.	8
Discrimina, quæ passus est.	9
Initium Imperii Claudii.	10
Gesta per eum in initio principatus.	11
Honores per eum sprete, & alia civilia gesta.	12
Insidiæ, & conjurationes, contra eum factæ.	13
Consulatus & gesta in eis.	14
Varietas in cognoscendo.	15
Officium Censuræ, & gesta per eum.	16
Expeditio Britannica, & triumphus.	17
Cura urbis, & annonæ.	18
Vacationes concessæ.	19

Opera

INDEX HIST.

Opera publica per eum facta.	20	Cn. Domitius Neronis pro- avus.	3
Spectacula per eum edita.	21	Cn. Domitius Neronis a- vus.	4
Institutio, correctio, & or- dinatio quorundam mo- rum, & actuum.	22	De patre Neronis.	5
Instituta & sanctiones.	23	Ortus & infantia Neronis, & præsagia quædam.	6
Indulgentia, & liberalitas.	24	Pueritia & gesta in ea.	7
Quædam civilia gesta, & ordinationes.	25	Imperium Neronis.	8
Sponsæ, & uxores.	26	Gesta per eum in initio principatus.	9
Liberi, & generi.	27	Civilia gesta.	10
Liberti ab eo prædilecti.	28	Spectacula per eum edita, & liberalitas in popu- lum.	11
Maleficia, opera libertor- um, & uxorum, ab eo perpetrata.	29	Spectacula unde spectave- rit, & alia gesta.	12
Forma & statura.	30	Magnificentiâ in excipien- do Tiridate Armenio.	13
Valerudo.	31	Ianum geminum claudit.	14
Convivia, & alia gesta.	32	Mos in iure dicendo.	15
Cibus, potus, somnus & lu- xuria, liber quoque de a- leæ lusu.	33	Afflictio Christianorum.	16
Sævitia, & crudelitas.	34	Cautum in falsarios pro- testamentis.	17
Timiditas & dissidentia.	35	Imperium sub Nerone non auctum.	18
Timor insidiarum, & alia gesta.	36	Expeditiones Alexandriæ, & Achajæ per eum sus- ceptæ.	19
Pœnæ ob leves suspiciones innocentibus illatæ.	37	Studium in cantu, & musi- ca.	20
Iracundia, & stultitia.	38	Tragedias cantat.	21
Oblivio & alia gesta.	39	Studium aurigandi, & ci- tharizandi.	22
Sermones, & orationes.	40	Certamina exercituum, ac timor in eo genere.	23
Libri & opuscula per eum edita.	41	Obedientiâ in dictis certa- minibus.	24
Studiû in litteris Græcis.	42	Reditus è Græcia, & tri- umphus.	25
Pœnitentiâ de matrimonio Agrippinæ, & adoptione Neronis.	43	Rapinæ, & alia scelera.	26
Testamentum, & mors.	44	Comissiones, & epulæ.	27
Mors celata, tempus mortis, & funus.	45	Marris nefarius concubitus.	28
Præsagia de morte.	46	Pudicitia passim prostrata.	29
NERO VI.			
Cn. Domitius Neronis ata- vus.	3		

INDEX HIST.

Modicitas, ac divitiarum profuso.	30
Opera publica per eum facta.	31
Rapinae, extorsiones, & sacrilegia.	32
Parricidium in Claudium, & Britannicum.	33
Parricidium in matrem, & anitam.	34
Parricidium in uxores, ac sibi conjunctissimos.	35
Servitia in externos, & caedes illustrium virorum.	36
Caedes multorum passim facta, & alia gesta.	37
Urbis incendium per eum factum.	38
Clades & probra in eum.	39
Defectio Galliarum in eum.	40
Reditus in urbem, & contumeliam in eum dictam.	41
Defectio Hispaniarum, & Galbae, contra eum.	42
Malum propositum. Consulatum privatio, & Consulatus assumptio.	43
Apparatus expeditionis in Gallos.	44
Probra in eum scripta.	45
Porcentis somniorum territorius.	46
Deseritur ab omnibus.	47
Fuga ab urbe.	48
Mors, & gesta in ea.	49
Funus.	50
Statura, & cultus corporis.	51
Studium artium liberalium.	52
Studium pingendi, ac fingendi.	53
Votum si vinceret.	54
Famae, & aeternitatis cupidus.	55

Religionum contemptor.	56
Aetas, & post obitum gesta.	57

GALBA VII.

De progenie Caesarum, quae in Nerone defecit, & prodigiis hoc praecedentibus.	1
Prosapia, & vetus origo Galbae.	2
Progenies, & cognomina Galbae, & unde dicatur Galba.	3
Ortus Galbae, & praefagia principatus.	4
Studium in liberalibus disciplinis, jure, & uxoribus, ac filiis.	5
Honores per eum gestis, & disciplina in re militari.	6
Iustitia & aequitas.	7
Honores ei collati, & signa futuri Imperii.	8
Varietas in provincia.	9
Initium principatus, & alia gesta.	10
Consternatio propter mortem Vindictis.	11
Servitia, & avaritia.	12
Adventus ad urbem.	13
Gesta per eum in initio principatus.	14
Gesta, & liberalitas.	15
Invidia, & rebellio exercitus Germaniae in eum.	16
Adoptio Pisonis per eum facta.	17
Praefagia infelicem exitum praecedentia.	18
Caedes, atque mors.	19
Gesta per eum in morte, & de ejus funere, atque cadavere.	20
Statura corporis, & membrorum.	21

Gibus,

I N D E X H I S T.

Cibus, potus, atque luxuria.	22	Comissationes, & epulæ.	13
Tempus Imperii, & ætas.	23	Sævitia, & crudelitas.	14
OTHO VIII.		Apparatus exercitus in Vespasianum.	15
De Othonis progenitori- bus.	1	Concordia per eum tentata cum Vespasiano.	16
Othonis ortus, & adoles- centia.	2	Mors ignominiosissima.	17
Amicitia cum Nerone.	3	Interpretatio ostenti.	18
Spes ad Imperium.	4	VESPASIANUS X.	
Frustratur spe adoptionis a Galba.	5	De gente Flavia, & Vespasiani progenitoribus.	1
Assumptio ad principatum.	6	Ortus Vespasiani, & educa- tio.	2
Gestæ in initio principatus.	7	Uxor, & filii.	3
Germanici exercitus conjura- tio in Othonem.	8	Expeditio Germanica, & Iudaica.	4
Congressio Othonis cum Vitellianis ducibus.	9	Præfagia, & signa Imperii precedentia.	5
Detestatio bellorum civili- um.	10	Assumptio ad Imperium.	6
Mors, atque funus.	11	Miracula quædam per eum facta in initio principa- tus.	7
Statura, & cultus corporis.	12	Restitutio collapsæ rei pu- blicæ.	8
VITELLIUS IX.		Opera publica per eum fa- cta.	9
Stirps, & origo Vitelliorum	1	Litigia per eum compen- diosissime decisa.	10
Pater, materque Vitellii, e- jusque pueritia.	2	Decretum in feneratoribus.	11
Adolescentia.	3	Mediocritas criminis non dissimulata.	12
Probris contaminatur.	4	Patientia erga criminan- tes.	13
Honores per eum admini- strati.	5	Oblivio inimiciarum con- tra eum.	14
Uxores, & filii.	6	Clementia in reos accusa- tos.	15
Germania ei decreta: pau- peras ipsius, & comitas erga singulos.	7	Avaritia & cupiditas.	16
Prodigalitas in omnes.	8	Liberalitas, & magnificen- tia.	17
Principatum invadit.	9	Cultus in omnes, & præci- pue doctos.	18
Gestæ post mortem Otho- nis, & reditus in urbem.	10	Ludi per eum editi, & con- vivia.	19
Gestæ per eum in initio principatus.	11	Statura corporis, & mem- bro-	
Progressus in initio princi- patus.	12		

I N D E X H I S T.

Oratorum & valetudo ejusdem. 20	Spectacula per eum edita, ac ejus liberalitas. 4
Viræ ordo in principatu. 21	Opera publica per eum facta. 5
Ludi post coronam, & quædam faceta ejus dicta. 22	Expeditiones per eum susceptæ. 6
Versus Græci per eum editi. 23	Quædam instituta, & ordinata per eum. 7
Infirmas & mors. 24	Diligentia, & industria in jure dicendo. 4
Præfagium de filio successuro. 25	Clementia, & largitas in initio principatus. 9

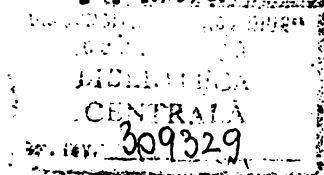
T I T U S X I.

Amor omnium erga Titum. 1	Sævitia, & crudelitas in plurimos. 10
Ortus, & educatio Titi. 2	Sævitia, & crudelitas. 11
Virtus, & scientia. 3	Rapinæ & extorsiones. 12
Uxores, honores, atque virtoris. 4	Elatio, & vanagloria. 13
Hierosolyma expugnata. 5	Conjuratio contra eum facta, & suspicio mortis, quam habebat. 14
Administratio Imperii. 6	Patruelis per eum occisus, & prodigia mortis. 15
Mutatio in melius. 7	Signa mortis. 16
Natura benevolētissimus. 8	De insidiis, & crede. 17
Clementia & mansuetudo. 9	Statura, & pulchritudo. 18
Gesta per eum in sua morte. 10	Peritia in sagittando, & laborum impatientia. 19
Locus & tempus mortis. 11	Facundia, & studium. 20

D O M I T I A N U S X I I.

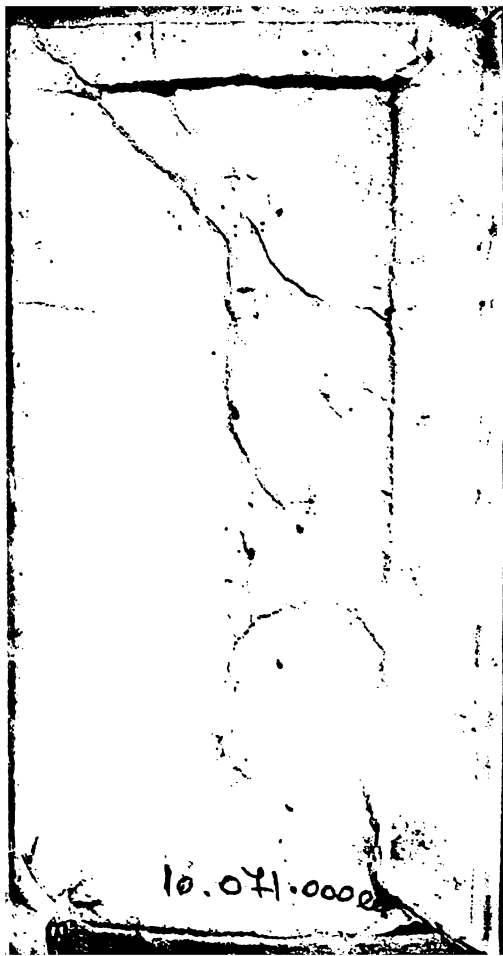
Domitiani ortus, & adolescentia. 1	Ufus alexæ, & convivia, & alia per eum gesta. 21
Gesta per eum ante principatum. 2	Libido, & luxuria. 22
Gesta per eum in initio principatus. 3	Mœstitia militum, & lætitia Senatus in morte, ac signa mortem præcedentia. 23

F I N I S.

Rgidius
bequerel
Rhetor
1612

10.071.0000

